

BULÁNYI GYÖRGY

SZENTBESZÉDEIM

SZERKESZTETTE: FARAGÓ FERENC

Juhokat kapott Jézus. Atyjától kapta őket. Senki sem ragadhatja ki a juhokat sem Jézus, sem Atyja kezéből. De csak azért nem, mert a juhok hallgatnak Jézus szavára. Kettőn áll a vásár: a juhokon meg azokon, akiké ezek a juhok. Beleestem a gyengécske prédikáció hibájába, mely még egyszer elmondja, amit felolvasott már a pap a napra kijelölt evangéliumi szakaszból. Abbahagyom tehát az ismétlést, és mondok valami mást.

Nagypéntek éjjel virrasztottam húsz Bokor-beli fiattal. A nagypénteki liturgia lebonyolítása után, amely röpké három órát, este hattól kilencig, vett igénybe, virrasztottunk. Ősi szokásunk szerint úgy, hogy összeírtuk a jelenlevők kérdéseit, amelyekhez szép sorjában, egyikünk a másik után, hozzászóltunk. Kiragadok most egyet a kérdésekből. Így hangzott: *Jézus mindenben példaképünk? Mindenben azt kell csinálnunk, amit ő csinált a maga életében?* A válasz erre a kérdésre bizony nem egyszerű.

Azért nem, mert Jézus egyfelől olyan, mint akár te meg én. S másfelől Jézus nem olyan, mint te meg én. Induljunk ki abból, hogy milyen vagy te és milyen vagyok én. Hát csak nagyjából hasonlítunk mi ketten egymásra. Nekem is van kezem, lábam, szemem, fülem, meg a többi, s ennek ellenére nem lehet összetéveszteni bennünket. Más vagy, mint én. Más vagyok, mint te. Azonosíthatóan különbözők vagyunk, Az újjbegyünk is különböző. A bűnüldöző hatóságok ujjlenyomatunk alapján holtbizonyosan meg tudnak bennünket különböztetni egymástól. S nem is az újjbegyünk a legjellemzőbb reánk, hanem valami, ami messze több annál: egész személyiségünk.

Jézusnak is volt újjbegye, és az más volt, mint a miénk. Jézusnak is volt személyisége, s az más volt, mint a tiéd s az enyém. Jézus egész élete egy minden más emberétől különböző személyiségnek volt az eredménye. Ennek a csak az övé személyiségnek egészen sajátos következményei voltak, s mi aligha vagyunk hajlamosak – és képesek is – lekoppintani Jézus személyi vonásainak összességét. Soroljam fel őket? Sorolom.

Jézus faipari dolgozó volt, ács. Tisztelem, becsülöm a szakmáját, de én nem vagyok hajlandó asztalos lenni. Én csak magyar-német szakos tanár akartam lenni, s az is lettem, és nem asztalos. Aztán Jézus szakmát váltott. Becsukta názáreti faipari üzemét, s elment vándortanítónak, s vándorló gyógyítónak. Ebben sem utánzom őt. Én helyben akarok lakni, helyben akarok tanítani. Azért ha idehoznak kocsival az V. kerületből a XVI.-ba, még ennyire kimozdulok a helyemből. S nem is gyógyítok. Azaz nem is kuruzsolok, mert ma tiltja ezt a törvény, mely megkívánja, hogy tanuljak hat évet valamelyik orvosi fakultáson, ha gyógyítani akarok. S még hátra van a nagyja, mert Jézus nem nősült, nem alapított családot, s ha ezt a példáját követnénk, kihalna az emberiség, s nem volna kikből Isten Országát csinálni, már pedig Jézus erre biztatott minket. S mondta ugyan, hogy kövessük őt, de maga helyett Pétert tette a Tizenkettő fejévé, akinek történetesen felesége is volt.

Mindebből következik már valami válasz is kérdésünkre. Ez: nem kell mindenben ugyanazt csinálnunk, amit Jézus élete mutat. Nem vagyunk egyformák. Mindenkinek van személyisége, s Isten beleírta ebbe a személyiségünkbe kinek-kinek a saját vágyait, s ezeknek a saját vágyaknak az a dolguk, hogy azok megformálják a magunk életét. Ahhoz, hogy Jézus juhaink legyünk, nem az életformáját kell leutánoznunk, hanem az élete tartalmát, az életstílusát. Kaptam valakitől egy mesét. A címe: MESE HOZZÁD. Elmondom: Egy vízhordozónak volt két nagy cserépedénye. Annak a botnak egy-egy végén lógtak, amelyet a nyakában hordott. Az egyik edényen volt egy repedés, míg a másik tökéletes volt, és mindig egy teljes adag vizet szállított. A pataktól a házig tartó hosszú séta végén a megrepedt edény már csak félig volt vízzel. Két teljes évig ment ez így. A vízhordozó minden nap csak másfél edény vizet szállított a házba. Természetesen a tökéletes edény büszke volt a teljesítményére, hisz tökéletesen csinálta. De a szegény törött cserép szégyellte a tökéletlenségét, és nyomorultnak érezte magát, hogy csak fele annyit tudott teljesíteni. A két év keserűség után egyik nap megszólította a vízhordozót a pataknál:

– Szégyellem magam, mert a víz szivárog egész úton hazafelé. A vízhordozó pedig így válaszolt a cserépnek:

– Észrevetted, hogy a virágok az ösvényen csak a te oldaladon virítanak, s nem a másik cserép oldalán? Ez azért van így, mert én mindig tudtam a hibádról, és virágmagot szórtam az ösvénynek ennek az oldalára. Minden nap te locsoltad őket, amíg visszasétáltunk. Két éve szedem már ezeket a gyönyörű virágokat, hogy az asztalt díszítsem velük. Ha nem lennél olyan, amilyen vagy, akkor ez a gyönyörűség nem ragyogná be a házamat.

S most jöjjön a tanulság: Mindnyájunknak megvan a saját különleges hibája. Mi mindnyájan törött cserépedények vagyunk. De ezek a törések és hibák, amik mindnyájunkban megvannak, ezek teszik az életünket olyan nagyon érdekessé és értékessé. Csak el kell fogadnunk mindenkit olyannak, amilyen, s meglátni a jót másokban. A legjobbakat kívánom az összes törött cserép barátomnak!

Testvéreim, ezt mondtam a mesém előtt: ahhoz, hogy Jézus juhait legyünk, nem az életformáját kell leutánoznunk, hanem az élete tartalmát, az életstílusát. Ez a törött cserép leutánozta Jézus életstílusát? Igen. Szolgált, adott, s szelíden csöpögött. S megkérdezhetjük magunkat: mi a magunk törött cserepünkkel ezt csináljuk? Szolgáljuk odahaza, az iskolában, munkahelyünkön, a közlekedési eszközökön azokat, akikkel ott találkozunk? Adjuk nekik azt, ami a mi törött cserepünkből adható nekik? Szelídek vagyunk hozzájuk, mint a virágokat locsoló, a mesénkbeli edény? Egyáltalában nem lehetetlen, hogy ilyenek legyünk mi is. S ha ilyenek vagyunk, leutánoztuk Jézust. S ha leutánozzuk őt, akkor ott, ahol élünk, megvalósul az Isten Országa. Megvalósul az, amire Isten megteremtett minket. S akkor sikeresek vagyunk. Azok vagyunk, akármilyen törött edényei is vagyunk Istenünknek.

A nagypénteki virrasztás másik kérdése pedig így hangzott: *Túlterheltek vagyunk-e?* Jó húszan virrasztottunk. Engem kivéve mind fiatalok voltak a virrasztók, átlagéletkoruk nem haladta meg a 25 évet. Ezek a fiatalok kivétel nélkül azt vallották, hogy bizony túlterhelt az élete mindnyájuknak, sokkal több a dolguk, mint amennyit el tudnak végezni, s csak vergődnek feladataik között. Csak egyetlen volt, aki kilógott a sorból. Én magam voltam az, a magam közel 90 évével. Ha megvallom nekik, hogy én bizony nem érzem túlterheltnak magam, azt mondják vagy gondolják: jó vicc, ha megérjük a te korodat, mi sem leszünk már túlterheltek. Tehát mást mondtam.

Arról beszéltem, hogy az én fiatalságomban nem is ismertük ezt a kifejezést: túlterheltnak lenni. Próbáltam elmagyarázni nekik, hogy mért volt ismeretlen számunkra még a szó is. Mit mondtam nekik? Elmeséltem, hogyan éltem akkor. Figyeljete! A szüleim gondoskodtak róla, hogy ne lehessen túlterhelt. Megszabták életem rendjét. Minden nap félhétkor keltem. Megmosakodtam, felöltöztem, állva kiittam a reggelim, eltettem a tizóráim, megfogtam a táskám, kimentem Mátyásföldön a Hévhez, az berepített félnyolcra a Keletibe, végiggyalogoltam a Rákóczi utat meg a Kossuth Lajos utcát, s nyolc előtt egy pár perccel beértem a piaristákhoz. Nyolctól kezdve ők szórakoztattak minden nap, hétfőtől szombatig öt órán keresztül. Négy alkalommal lementünk tíz percre az udvarra friss levegőt szívni. 12, 50-kor imádkoztunk, s én elindultam vissza a Keletibe, s kettőkor a Hév lerakott Mátyásföldön. Hazamentem, átöltözködtem, megebédeltem, s utána még kimehettem egy fél órára kertünkben, de három órákor már ott ültem az asztalnál tankönyveim, füzeteim társaságában egészen háromnegyed hétig.

Akkorra már el is csomagoltam iskolatászkámba a másnapi órákhoz szükséges könyveket, füzeteket és vacsoráztunk. Vacsora után mosakodtam a nem fűtött fürdőszobában. Nyakat, fület – és hideg vízzel. Vetkőzödtem, és 14 éves korig nyolc órákor villanyoltás volt. Nyolctól félhétig, azaz tíz és fél órát aludhattam, s utána indult minden előlről. Ezért nem ismertem ezt a szót, hogy túlterheltség. Nem, mert kialudtam magam, utaztam is, gyalogoltam is, kertben is voltam, keményen dolgoztattak délelőtt a piaristák, délután meg én magamat.

Érettségi után váltottam. Beléptem a piaristákhoz, s ott is volt rendje az életnek. 5,30-kor volt az ébresztő, este 10-kor villanyoltás, s megmondták ott nekem, mikor kell imádkozni, mikor órákra menni, mikor az ebédlőbe, mikor sétára menni, s mikor ülni az asztalom mellett és tanulni. Ugyanúgy, ahogy otthon, Mátyásföldön. Hazulról el sem mehettem, mert nem volt hová. A piarista Rendből már elmehettem volna, de nem akartam elmenni, mert jó volt ott nekem, megszerettem az ottani nyugodt és túlterheltség nélküli életet. Mindig annyit dolgoztam, amennyit tudtam, s ennek következtében sohasem voltam túlterhelt.

Aztán harmadjára Rákosi Mátyás átnevelő intézetei vettek szárnyaik alá. Hát ez maga volt a paradicsom, mert ötkor volt ugyan az ébresztő, de este nyolckor már takarodó és villanyoltás, majd úgy, mint gyerekkoromban. Innen azért már rendre el akartam volna menni, de lakosztályomon csak kívülről volt kilincs, s ennek következtében maradnom kellett, amíg ki nem tették szűrőmet. Mire kitették, már 42. évemen is túl voltam, tehát az ezt követő közel ötven esztendőmről már nem számoltam be nekik.

Ehelyett felírtam nekik receptre az orvosságot a túlterhelés ellen. Ez volt ráírva, a receptre: Csináljatok időelszámolást! Az esti lelkiismeretvizsgálat álljon abból, hogy negyedórás pontossággal feljegyzitek, mire fordítottátok az elmúlt 24 órát. Ha megteszitek, tudni fogjátok, hogy milyen felesleges dolgok miatt vagytok túlterhettek, és miknek a nem tévése következtében vagytok túlterheltek. Isten jó munkát végzett, amikor életbe szólított minket. A katicabogár meg a földi giliszta sohasem túlterhelt. A túlterheltség rendellenes állapot. Nem az Isten és nem mások, saját magunk vagyunk a felelősek túlterheltségünk miatt.

Idáig még nem ajánlottam itteni prédikációimat senkinek sem. Most megteszem: az összes túlterhelt sashalmi fiatalnak ajánlom ezt a prédikációm. Csak azért ajánlom nekik, mert azt szeretném, ha Jézus juhaivá formálódnának tőle. Ámen...

SASHALOM – 2007.

Mindenért hálát kell adnunk? *Ha szeretnétek, örülnétek, hogy elmegyek* – hallottuk az imént, s magam hozzáteszem a búcsúbeszéd egy másik szavát is: *Hasznos nektek, ha elmegyek*. Azért örülünk, mert Jézus az Atyához megy, ahol jó Neki, s azért hasznos ez nekünk, mert megkapjuk cserébe a Szentlelket.

Egyik csoportomban található egy nálam kb. negyven évvel fiatalabb, két unokás nagymama. A férje nem jár ugyan közösségünkbe, de időnként azért találkozom vele. E találkozásokon beszerezett tapasztalatai alapján mondta feleségének, hogy azért bír úgy-ahogy engem, mert nincsen *papszagom*. Ennek a tartalmát nem fejtette ki, de kitalálhatom. Akkor van papszagom, ha dőlnek belőlem azok a mondatok, amelyek nagyon jámborak, csak az a baj velük, hogy van egy sanda gyanúnk: Nem igazak!!! Mai szentbeszédemben próbálok egy csokorra valót összegyűjteni e papszagú mondatokból.

Mielőtt elkezdem gyűjtésünket, teszek egy megállapítást. Beleszerelmesedtem Jézusba, s többek között alighanem azért is, mert nincsen papszaga annak, amiket mond. Az imént idézett két kijelentése sem ilyen. Tartalmuk: Hamarosan felkötöznek, felszögeznek majd a keresztfára, de hála Istennek: ez nem lesz végállomása az életemnek, mert megyek Mennyei Atyámhoz, ahol nekem jó dolgom lesz. Ti se sírjatok, hogy magatokra hagylak titeket, mert a magam helyett küldött Szentlélek vezetése alá kerültök, s kénytelenek lesztek az én szavaim hallgatása

helyett magatok megfogalmazni, amit mondani akartok majd az embereknek; azaz tanítványokból tanítókká váltok, magyarul: felnőttek lesztek.

Ezután már elkezdem a gyűjtést. *Hálát adok mennyei Atyám Neked, mert adtál nekem egy főpapot, aki majd megköti engem, s a Nagytanácsban felpofoz majd az egyik szolgálója, a főpap meg kijelenti rólam, hogy káromkodom, s méltó vagyok a halálra.* Sajnos, sajnos, Jézus nem mondta el ezt a papszágú mondatot, helyette vértverítékezve várta letartóztatása óráját, az őt felpofozó szolgát rendre utasította, s a főpaprak meg azt mondta, hogy látni fogja az Emberfiát – Őt, Jézust magát – eljönni az ég felhőiben hatalommal és dicsőséggel. Vagy nem is sajnos, és az lenne a sajnos, ha elmondta volna ezt a mondatot? A tömény papszágú mondat pedig azt mondja kérdésünkre, hogy *mindenért hálát kell adni Istennek.* Ennek következtében már tudom, hogy az annak rendje és módja szerinti vallásos ember előtt nem szabad például panaszkodnom, mert azonnal kiokít, hogy hálát kell adnom azért, amit magam csak éppen elviselni tudok. Csak magamban gurulok dühbe a kiokítás miatt, neki nem szólok semmit, hagyom, hogy üdvözült mosollyal tanítson bölcsességére. Nem tehet szegény róla, így hallotta, így adja tovább, s örül, hogy egy papot is megtaníthat arra, amit abszolút igazságnak gondol.

Itt az ideje, hogy szembenézzük a kérdéssel: Igaz-e, hogy *mindenért* hálát kell adni Istennek? Mindenekelőtt ezt a *mindent* kell részekre szabdálnom, Teszem. 1. Számomra kedves, kellemes, nekem tetsző események, körülmények. 2. Számomra nem kedves, alig elviselhetőnek minősülő körülmények, események. 3. Olyan események, körülmények, amelyekről megszedülök, valóságosan földre tepernek. Szabdálásom végeredménye: kellemes, többé-kevésbé elviselhető, földre teperő – s ez a három együtt az a minden, amiért hálát kellene adnom. Lehetne tovább részletezni, de talán nem szükséges. Ábrázolhatom lineárisan is ezt a vagdosást. A vonalat balról húzom jobb felé. A jobb oldali végre odaírom az 1. számút, a kellemeseket. A bal oldali végére a 3. számút, a földre teperőket. Középre pedig a kettő közé jobbról bal felé haladva a kicsit kellemetlenektől a már-már elviselhetetlenekig, tehát a 2. számúakat.

Szeretném Jézus hálát-adásait beosztani ebbe a három csoportba, de nem lehetséges, mert Jézus ajkán az Újszövetségben csak 9 ízben találjuk az *eukharisztó*, a hálát adok szót, s mind a kilenc az első csoportba tartozik. Jézus hálát ad Atyjának, amikor a pusztában megtörheti a kenyeret azoknak, akiket ott megvendégel, hálát ad, amikor a szövetséget követő lakomán, az utolsó vacsorán megtöri a kenyeret és nyújtja a kelyhet tanítványainak, s egyetlen alkalommal még azért ad hálát Atyjának, hogy meghallgatta őt. Amikor bántották, üldözték, meg akarták kövezni, meg keresztre feszítették, akkor elfelejtett hálát adni ezért. Ejnye, ejnye, Jézusunk, nem vagy eléggé vallásos!

Így járva Jézussal, kénytelen vagyok megnézni a magam hálát adási gyakorlatait, s azokat besorozni az adott három kategóriába. Magam miért adok hálát? Végig tekintem madártávlatból közel 90 évemet. Csak a nagyját mondom. Hogy vallásos családba születtem, hogy Isten meghívott piaristának, hogy pappá szenteltek, hogy '45 februárjában találkoztam Kolakoviccsal, aki arra bízott, hogy egyházunkban elkezdjek kisközösségeket csinálni, hogy hatvan évvel ezelőtt viharadárként beröpködhettem kicsiny hazánkat, s az országban mindenütt titkos lelkigyakorlatokat tarthattam, s propagálhattam Jézus üzenetét és abban azt is, hogy kisközösségeket kell létrehívunk. Hogy 42 évesen ép testtel és ép lélekkel szabadultam az életfogytiglaninak ígért börtönből. Hogy megírhattam még 50 éves korom előtt életem főművét, a KIO-t. Hogy a 60-as évektől kezdve új életre kelt közel húsz esztendő tetszhalálból a Bokor. Hogy Bokor-beli testvéreim – tudomásom szerint – elsőnek törték meg Konstantin óta a katolikus egyházban – mozgalomként, s nem csupán magányos bárányokként – a katonai eskütel gyalázatos és szégyentelen és jézustalan gyakorlatát. Hogy az elkövetkezett egyházi üldözés ellenére is életem végéig – remélem – hűséges maradok egyházamhoz, melyben születtem s nevelkedtem. Mindezeket megköszönöm annak az Istennek, aki mindezekre erőt adott nekem s testvéreimnek. Mindezekért hálát adok.

Ezek után pedig a jobbik végről a balvégre ugrok, s elmondom, hogy mi mindenért nem vagyok hajlandó hálát adni Istennek, s azt hiszem, hogy ezzel a hajlandóság-hiánnyal nem hozok szégyent az én mindenekfeletti tanáromra, akit Názáreti Jézusnak hívnak. Én, aki még a történelmi Magyarországon születtem, nem adok hálát azért, hogy országunkat a győztesek megcsonkították, területünk két harmadát elvették tőlünk, népünk egyharmadát kisebbségi sorba taszították, s valakik nem akarnak nyugodni, amíg egyetlen is marad azokból, akik magyarul beszélnek a Trianonban szerzett országrészeinken... nem nyugosznak, amíg a csángók sorsára nem juttatják őket. Aztán nem adok hálát a '45 és '90 között eltelt negyvenöt évért sem, népünk történelmének – a talán még az 1514. évi parasztháború gyilkosságainak arányait is megcsúfoló – legvéresebb diktatúrájáért sem. S nem adok hálát a világméretű tőkés gazdálkodás jelenünkben pusztító, s nemzetünket is kipusztítani akaró műveleteiért sem. S hálát adok azért, hogy a Bokor – sem '90 előtt, sem utána – nem kollaborál azokkal, akik ezt a nemzetrontást mind a két korszakban jópénzért levezénylik moszkvai vagy nem moszkvai uraik megbízásából. S nem adok hálát a Jézust megcsúfoló egyháziak kollaborálásért sem, amely a trón és az oltár szövetségének évezredek hagyománya alapján segédkezet nyújtott a nemzetrontáshoz. Hálátadás helyett visszanyúlunk az egyház jézusibb és Konstantin előtti hagyományához, s az ő nyomukban járva megpróbálunk másodrendű állampolgárokként valamit csinálni, ami bennünket az Isten Országára emlékeztet. Mit? Olyan családot, amelyben élni jó. Olyan kisközösséget, melyben megtárgyalhatjuk, hogy a jelenben mit vár tőlünk Jézus. Olyan élet és vagyonszövetséget, amelyben megteremtjük azokat az életmintákat, melyek jók lesznek majd, ha összeomlik ez a világméretű tőkés gazdálkodás. A felsorolt borzalmak beletartoznak számomra a második kategóriába, az engem földreperő eseményekbe, élményekbe, körülményekbe, amikért bizony nem adok hálát.

Mehetek a *minden* – harmadik alcsoportjára: a többé-kevésbé elviselhetőkre. Általánosságokat nem érdemes mondani és személyes nyavalyáimat minek teregessem ki ennyiünk előtt? Köztes megoldást választok. Konkrét leszek, de nem személyes. Eltemettem apám, anyám, testvéreim, barátaim. Hálát adok ezért? Van úgy is, hogy igen, mert már annyit kellett szenvedniük, hogy megváltás volt számukra a halál. Amikor házastársat, gyermeket, unokát temetünk, nem tudunk hálát adni, mert hiányuk eleven seb, ami nagyon fáj. Ilyenkor nem megy a hálátadás, csak a kérő imádság, s főleg a feladat, a munka, amely feledtetni úgy-ahogy a hiányérzetet, amit okoz a haláleset. Halálnál valamivel kevesebb az erőszakos halál, az ítélet, az államhatalom s az egyházi hatóság ítélete, amely jutalmazza Golgotával, máglyával s más effélékkel Jézusnak és társainak hűségét Istenhez. Jézus nem adott hálát érte, nekünk sem kell. S következzen ezek után közös emberi bajunk, a betegség. Magamnak nem volt nagyon sok dolgom vele, de amikor fiatalságomban sűrűn földrevert a fejfájás, és csak intravénás koffeines injekcióval tudott az orvos lábra állítani, mindig meg akartam halni. Nem szerettem szenvedni, s ezért egyetlen alkalommal sem adtam hálát érte. Olyan álságosnak gondolom ilyenkor a hálát adást. Ha fáj a fogunk, rohanunk a fogorvoshoz, s bizony nem hálaimát mondunk. Vagy legalábbis én, nem azt mondom. De tanulok Jézustól, aki nagy bajában – a Getszemániban – bizony kérő imádságokat mondott. Névnepomon házfőnököm az ebéden felköszöntött. Emlékezett a sárkányölő szentre azzal, hogy volt alkalmam bőven birkózni vele, most meg az öregséggel kell birkóznom. Ebben a birkózásban sem mondok hálaimát, hanem a kántor énekére gondolok egyre többet: *Országodba vigyél haza engem!* Csak ilyen vagyok én, nem szeretek szenvedni, s egy bennünket szenvedtető Istennek a fogalmát bizony visszautasítom, sőt, kikéseztem minden erőmmel. Hát ennyit arról, hogy mindenért hálát kell adni. Ha majd meghívnak valami teológiai tanszékre, s valaki doktorálni akarna nálam ezzel a tézissel: *Mindenért hálát kell adni!* – nem tudom elképzelni, hogy elfogadnám téziséjét. De nem fog sor kerülni rá, mert a tanszékutajdonosok 70 évvel már nyugdíjba mennek, magam meg egy-két évvel már túl vagyok ezen a koron.

Mondjak végezetül valami papszagút is? Nem visz rá a lelkem. A jámbor szövegre rávisz, de olyasmire, amit nem tartanak igaznak, arra nem. Befejezésül ezért inkább arról beszélnek, amiben reménykedem. Nagyon szubjektív lesz, de bízom benne, hogy megbocsátjátok. Hallj csudát: a Bokorban reménykedem. Gondolom, hogy nekem ezt megbocsátjátok. Hogy könnyebb legyen a dolgok, elmondom, hogy miért reménykedem benne. Azért, mert sokasodik a negyedik nemzedék? Azért is. Hát még miért? Mert a Bokor Jézus szavainak a megtalálásából született, s ha ketten-hárman összejövünk, harmadiknak-negyediknek Jézus köztünk van. Mert a jézusi teológia csinált egy nyelvi-fogalmi fordulatot: honfitársai rituális mosakodást végeztek, amikor megfogtak valamit, amihez nem-zsidó hozzáérhetett. Mert ha hozzáért, akkor közössé – görögül: koinos – lettek. S a Bokor ráírta egyik folyóiratára címként e szót: *Koinónia*. Ami magyarul közösséget jelent. A jeruzsálemi keresztények a Jézustól tanultak alapján kitartottak az apostolok tanításában és a *közösségben*. Szent szó lett számukra az, amitől Jézushoz nem csatlakozó kortársaik rituális mosakodással akartak megszabadulni. Ők nem, hanem vagyonukat eladták és mindenük közös volt.

Reménykedem tehát a Bokorban, hogy megérti, hogy közössé kell tennie önmagát, s mire eljön a világméretű tőkés gazdálkodás által készített világméretű válság, addigra már megtalálja azt a közös életformát, amely tovább tudja vinni a készülő világkatasztrófa idején is az életet. Reménykedem a Bokorban, mert megtanulta, hogy ég és föld elmúlhatnak, de Jézus szavai nem. Ezért mosniuk kell egymás lábát, távol kell tartani magunktól, hogy többet akarjunk birtokolni, mint amennyi felebarátainknak jut, s hogy az öléshez nem lehet semmi közünk, csak az öleléshez.

Tele vagyok reménnyel, mert az Isten által megteremtett világban a gondolat a logosz – a végső úr. Nem a logosz nélküli hatalmi izmusok, nem az erő elvére épülő politikai ideológiák az úr. Reménykedem, hogy a Bokor nem felejt el Jézus apolitizmusát, s nem fogyó buzgalommal dolgozik egy nem ebből a világból való országért, s csak azt keresi, ami Jézus Atyjának tetszik. Csak azt, amit Jézus a maga anyanyelvén caddiknak mondott, amit a dikaosz szóval fordítottak az Újszövetség nyelvére, s ami magyarul annyi csak, hogy *istennek tetsző*. Reménykedem, hogy hűségesek maradunk a Bokor hagyományaihoz, és hogy bízunk abban, hogy aki mindvégig állhatatos, azt Isten mindvégig üdévé teszi. Most és mindörökké. Ámen...

PÉCEL - 2007

Vannak az írástudók. Az Újszövetség nyelvén: grammateüs, többes számban: grammateis. A gramma betűt jelent magyarul. Jézus ajkára adva 22 ízben kerül elő ez a szó az evangéliumokban. Megérne egy prédikációt: megnézni, miket mond Jézus az írástudókról. A vastagját viszont tudjuk e megnézés nélkül is: kezükbe adatik Jézus, szenvednie kell tőlük Jézusnak. Gyilkosok, próféta-gyilkosok, Jézus-gyilkosok. A mai evangéliumi szakaszban azonban másfelől közelíti meg őket Jézus. Más jellemvonásaik kerülnek elő.

Előbb azonban nézzük meg, kik voltak ezek az írástudók. A Jézus korabeli zsidó nép írni, olvasni tudó nép volt, de nem a maga teljességében. Csak minden második tudott. A férfiak. Ők vezették a család imádkozását, amelynek része lehetett a tóra egyes részeinek a felolvasása is. Minden zsidó településen volt zsinagóga. Minden zsinagógában volt a serdülő fiúk számára iskola. Minden harmincadik évét betöltött zsidó férfi jelentkezhetett a szombati

zsinagógai istentiszteleten olvasásra. Jézus is jelentkezhetett. Tudjuk, hogy a názáreti zsinagógában Izajás tekercsét kapta. Jézus tudott írni, olvasni, de nem volt írástudó.

Jeruzsálemben viszont volt főiskola is. Jeruzsálem pusztulása után pedig a tengerparti Jabnéban, görögül: Jamniában. A talán három éves főiskolának egyetlen tárgya volt: a zsidó szentírás beható ismerete. Jézus nem végezte el ezt a főiskolát. Szent Pál igen. Életírói úgy sejtik, tizenhárom éves volt, amikor elkezdte. Az iskola minden szellemi pályára képesített: hivatalnokok, ügyvédek, stb. lehetnek, akik elvégezték azt. Ők voltak a zsidó társadalom nadrágos emberei. Rajtuk kívül még két réteg alkotta a zsidó társadalom elitjét. Az egyik volt a főpapoké. Ezek Lévi törzsének tagjaiból, akik mind papok és leviták voltak, emelkedtek ki. Nem végeztek főiskolát. A másik réteg volt a vagyoni arisztokrácia, a vének. Magyar történeti megfelelői a virilisek, a legtöbb adót fizetők, a leggazdagabbak. Ők sem végeztek főiskolát. A főpapok és vének nem szellemi elitje mellett az írástudók adták a zsidó társadalom szellemi elitjét.

A mai evangéliumi szakaszban Jézus így jellemzi őket: megkülönböztető hosszú köntöst öltenek magukra, várják, hogy köszönjenek nekik, ha megjelennek valahol, akár zsinagógában, akár evéssel összekötött találkozókon, igényelték maguk számára a megtisztelést kifejező helyeket, a végzettségüknek kijáró megbecsülést. Ez a rajz megfelel a társadalmi elit viselkedésének. De Jézus mond ennél súlyosabbat is róluk: felélik az özvegyek házait. Hogyan tudhatták felélni? Minden társadalomban vannak perek, vannak jogi ügyletek. Jócai és Tolnai Lajos regényeiből jól ismerjük a pereskedő nemeseket, gazdagokat, akiknek vagyonát megemésztik a pereket bonyolító ügyvédek, azaz - zsidó fogalommal - írástudók. De mivel ők teológia főiskolát végeztek, ezért imádkozó ügyvédek is voltak. Csak színleg imádkoztak nagyokat. Jézus nem tartja igazi Isten megközelítésnek imádságukat, ha az árukapcsolásban van az özvegyek kiforgatásával vagyonukból, házukból. Böven lehetnek a korabeli köz- és magánéletnek, és Jézusnak is sztorijai erről, melyeket az evangélisták nem jegyeztek fel, de amelyek Izrael életében mindennapiak voltak.

Jézus summáz: ezektől az írástudóktól óvakodniuk kell a tanítványainak. Akkor is óvakodniuk kell tőlük, ha gazdagként gazdagon dobálnak a templomperselybe. Kitől nem kell a tanítványoknak óvakodni? A szegény özvegytől, aki nem a feleslegéből dob a perselybe, hanem mindent odaad, egész vagyonát.

Hát ezt megkaptuk. Meg, mert mi sem vagyunk képesek másra, csak arra, hogy a feleslegünkben dobáljunk különböző perselyekbe. Mindent nem tudunk odaadni, egész vagyonunkat nem tudjuk odaadni, mert ha ezeket odaadjuk, elmehetünk koldulni. Tőlünk is óvakodniuk kell azoknak, akik Jézus tanítványai. Jézus is óvakodik tőlük és tőlünk, mert a gazdagok dobálásai a perselybe árukapcsolásba vannak egy másik magatartásukkal: kezükbe kerül Jézus és szenvednie kell Jézusnak, egész a kereszthalálig.

Ha egy jó keresztény meghallja ezt a mai szöveget, mit tehet. Háromfélét is.

Az egyik: nem törődik vele, mert nyilvánvalóan képtelenségnek tartja. Elviseli az evangélium felolvasását, s elvárja papjától, hogy őt megnyugtatóan kimagyarázza a szöveget. Megmagyarázza, hogy Jézus nem arra gondolt, amit mondott, hanem az ellenkezőjét gondolta annak, amit mondott. Ezek után a jó keresztény elmondja a krédót, az egyetemes könyörgéseket, s részt vesz a szentmisének áldozati részén, amely szükséges eleme a vasárnapi misehallgatási kötelezettség teljesítésének; az evangélium s a prédikáció nem feltétlenül szükséges eleme. Áldozik, szépen énekel, s hazamegy.

A másik: Jézusnak, az Isten emberének az a dolga, hogy ilyeneket mondjon. Az evangélium tele van az ilyesmikkel: adja el minden vagyonát, tartsa oda a másik arcát, legyen mindenkinek a szolgálója, mossa a többiek lábát stb. Nem érdemes ezeken megütközni. Része ez a szent zöldség-gyűjteménynek. A hét hat napján úgy is körül veszi az embert mindezek ellenkezője, a vad kapitalizmus vért és velőt kívánó, tizenkét órás hajszája, a sohasem elég pénzért rohanás, a

running after the dollars. Legalább ilyenkor hall az ember mesét az egészen másról, aminek - sajnos - nincs megfelelője a való életben.

A harmadik: a dühöngés a szent zöldség-gyűjtemény miatt. Minek olvassák fel ezeket az irrealitásokat!? S a dühöngés a prédikáció miatt, amely megmagyarázza, hogy Jézus dehogy is gondolt arra, amit mondott. Dühöngés, hogy eljön az ember a templomba: etetik számársággal, s utána megmagyarázzák, hogy nem azt hallotta, amit hallott. Gyereknek nézik, kiskorúnak. Azért még sem esz meg az ember mindent stb.

Ez a háromféle magatartás lehetséges. Vagy lehetséges egy negyedik féle is? Bizonyára. De ezt a negyedik félét a prédikáció már nem mondhatja el. Ezt már csak az Isten népe tárgyalhatja meg, amely tudja, hogy Jézus igéi az Isten szava hozzánk, s azzal szóba kell állni. A nem Isten népe nem áll vele szóba. Az elmondja a krédót, meg a többi s hazamegy, miután teljesítette misehallgatási vallási kötelezettségét. Ezt a negyediket a prédikáció nem mondhatja el. Én sem mondtam el. Ezt azért gondolom szükségesnek megemlíteni, hogy meg ne verjen senki se. De ha valaki Isten népeként meg akarná tárgyalni ezt a negyedik változatot, gondolom, a hittanterem rendelkezésünkre áll. Amen.

Az Ament nem olvastam fel. Helyette mondtam valamit. Más az, ha az ember a képernyőt nézi, s más az, ha valakik szemébe tekint. Hivatkoztam az első olvasmányra. Benne a szareptai özvegy mindenét odaadta Illésnek, s nem fogyott ki olajos korsója, nem ürült ki lisztes zsákja. Törvénye ez a mindent odaadásnak.

SZÉPHALOM – 2000.

Ez volt a textus farsangvasárnapon: Ti vagytok a Föld sója! Erről kellett prédikálni. Tettem. Kedves Testvéreim, akik összegyűltetek az évközi 5. vasárnap szentmiséjére a kapucinusok tatatővárosi templomában azzal a nem titkolt céllal, hogy ebben a szentmisében történik majd valami olyasmi is, ami nem minden szentmisében történik... – el sem árulom, hogy mi, úgy is tudjátok – nos, kedves Testvéreim, nagyon örülök nektek, hogy itt vagytok. Még egyelőre azt sem árulom el, hogy mit is kell tennünk annak érdekében, hogy kidobjanak és eltapossanak bennünket az emberek, mert van egy másik nagyon üde témám: levelet kaptam egy ifjú hölgytől, aki a Kovács Ágota nevet viseli és Tatatővároson lakik. Felolvasom.

Kedves Gyurka bácsi! Én azért szeretnék megkeresztelkedni, mert szerintem itt az ideje. Amikor Apa hazajött, azt mondta, hogy csak akkor keresztelsz meg, ha írok neked arról, miért akarok megkeresztelkedni. Én ezt nem akartam elhinni, és megkérdeztem: ez igaz? Ő erre azt mondta, hogy igen, ez komoly. Hát én erre megkérdeztem Anyától, hogy mit írjak. Ő azt mondta, kérdezzem meg Jézust. Hát én megkérdeztem, de mivel a napom zavaros és nehéz volt, ezért nem tudtam odafigyelni. Elmondtam egy hasonló szöveget, és Jézustól – de az is lehet, hogy én gondoltam, de annyi biztos, hogy – ez a sugallat jött. Én akkor azt mondtam Anyának, hogy megkérdeztem Jézust. És akkor leültem az asztalomhoz, és kitéptem egy lapot a vadonatúj füzetemből, és elkezdtem írni. De bocsánatot kell kérnem, hogy ilyen hosszú levéllel zavarlak. De a lényeg – bár igaz, nehéz volt kitalálnom, na de mindegy, a lényeg, amit ilyen hosszan sikerült leírnom –, hogy szerintem itt az ideje, hiszen májusban elsőáldozó leszek. Üdvözöllek Ágota. Dátum: január 17. Január 25-éről kelezve kaptam Ágotától egy rövidebb levelet is: Én azért akarok megkeresztelkedni, hogy az Egyházba bekerülhessek, illetve a Bokor tagja legyek. Igaz, hogy abban már így is benne vagyok. Köszönettel Ágota.

Ilyen információk birtokában már könnyű lesz elárulnom, hogy mit is kell tennünk annak érdekében, hogy ne dobjanak ki, és ne tapossanak el minket az emberek: Sólnunk kell! A levest? Jézus aligha erre gondolt. Ha erre gondolt volna, ezt mondta volna: Ti pedig sózzátok meg a levest! Azért nem ezt mondta, mert nem volt természetgyógyász, s még nem tudta, hogy a tej, a hús, a tojás, a só meg sok egyéb ennivaló milyen ártalmas, mennyire megrövidíti az életet. Csak azt tudta, de azt nagyon, hogy másodlagos – nem, tizedleges – hogy meddig élünk. S mi az elsődleges? Az, hogy ne dobjanak ki bennünket, mint haszontalant, mint aki semmire sem jó már!

Hát mire gondolt Jézus? Mit kell nekünk sóznunk? Megmondta. Nem a levest, hanem a világot. Tata is beletartozik a világba. Elkezdjük hát Tatán, s ha jól megsóztuk, átmegyünk Tatabányára is. Onnan meg a szomszéd vármegyébe. Aztán az egész Dunántúlra. S ha már az Alföldet, Tiszántúlt s az északi vármegyéket jól megsóztuk, elmegyünk a Felvidékre, Kárpátaljára, Erdélybe, Moldvába a csángókhoz, meg a Vajdaságba, Horvátországba, Ausztriába... mindenüvé, ahol csak magyarokat találunk, s mindent jól megsózzunk. Házakat, földet, embereket. Aztán továbbmegyünk, s megsózzuk az egész világot. De kinek van ennyi sója? Honnan veszünk ennyit? Nem tudom. Én csak annyit szerzek be, amennyi nekem kell a sózásra. Több mint hatmilliárd ember él a Földön, jusson nekik is sózni való, sózzanak ők is!

Jézus példabeszédekben beszélt, azaz hasonlatokat mondott. Ilyen az is, hogy – a maga tanítványait a sóhoz hasonlítja. Ha tanítvány, akkor tud sózni boltban vásárolható só nélkül is. De mitől leszünk Jézus tanítványai? A jól tanuló érdemli ki a tanítvány elnevezést. Milyen tantárgyat tanított Jézus? Magyar? Földrajzot? Számtant? Nem. Jézus a szeretettannak volt a tanára. A múlt vasárnap hallottuk: Boldogok, akik éheznek és szomjaznak azt, hogy istennektetszők legyenek! Meg lehet tanulni tőle, hogyan lehet az életünk istennektetsző. Aki megtanulja jól a szeretet tanárától, Jézustól, hogy szeretnünk kell égi édesapánkat, s az ő kedvéért minden magyart és nem magyart – az a tanítvány.

Amíg nincs tele a föld ilyen jó tanulókkal, ilyen Jézus-tanítványokkal, addig az emberiség élete nem ér egy pipa dohányt. Most én is egy hasonlatot mondtam. De Jézus nem ezt a hasonlatot mondta, hanem a sóhoz hasonlította tanítványait. Amíg nincs tele a föld ilyen jó tanulókkal, addig az emberiség élete olyan, mint a sótlan étel, mint a sótlan leves. Az meg rossz, ehetetlen. Ha pedig tele lesz velük a világ, akkor égi béke lesz a földön, Isten lányának fogják hívni Ágotát is, Agapét is, a Lukácsot meg Isten fiának, s miénk lesz a Szeretet országa. Röviden: akkor jó lesz nekünk, jól fogjuk érezni magunkat.

Azért nem kereszteltették meg Ágotát a szülei csecsemő korában, mert egy csecsemőtől nem lehet megkérdezni, hogy akar-e a világ sója lenni, akar-e Jézus tanítványa lenni. Csecsemőkorban csak ennyit tudunk felelni erre – mennyit? –: oááá. Viszont, ahogy elnézem, Ágota lehet már 9-10 éves, ért a szóból meg a levélíráshoz is, s így megkérdezhetem már, hogy akar-e a világ sója lenni. Mert ha akar, akkor megkeresztelhetem őt.

A tanítványok ott ülnek Jézus körül a fűben – a hegyen, ahol sónak mondja őket. S mond még valami nem nagyon kedveset nekik. Azt, hogy a só megbolondul. Mit csinál? Mondtam: *meg-bo-lon-dul*. Aki nem hiszi nekem, nézzen utána. Ott van az eredeti, az ógörög szövegben: *móranthé*. Ha apja idejében nem tanítja meg Ágotát ógörögre, majd ha Pestre kerül egyetemre, beíratkozhatik hozzám kezdő görög tanfolyamomra, utána meg haladóra. Van minden évben! Ezt a *megbolondul* ígét, képzeljétek, hogy fordítják magyarra? Így: *ízét veszti*. Felháborító! Hogyan tehetnek ilyet? Hát nem veszik észre, hogy Jézus nem 12 dekagramm vagy kiló sónak mondja a Hegyibeszéd című prédikációt, hanem 12 tanítványnak? Nem, és nem, és nem; nem veszik észre. A tanítvány nem tudja ízeit veszteni, mert a tanítvány – tanítvány és nem só. Mondok egy példát. Ismerek egy embert, már vagy harminc éve, régi jó barátom, Jézus igaz tanítványának gondolom, úgy hívják, hogy Kovács Tádé. Ez a Kovács Tádé elkezdene odahaza csúnyán beszélni, a fületek hallatára. Hallaná Ágota, Agapé, Lukács meg Anya is. Csak néznének, mint Jenő a moziban. Hogy ez meg mi, mert ilyesmit még sohase hallottatok tőle. Végül Anya megszólal, s ezt mondja: Gyerekek, Apátok – ízeit veszítette. Ezt mondaná? Dehogy is ezt mondaná, hanem azt, hogy Apátok tisztára megbolondult.

Mikor bolondul meg a tanítvány? Ha elkezd számárságokat beszélni. Jézus tanítványaként elkezd ilyeneket mondani: Én az öcsémet nem szeretem, az egyik iskolatársamat meg egyenesen utálok. A tálibokat Afganisztánban halomra lövöldözném, mert azok bombáznak, s akik bombáznak, azokat meg kell ölni. Nem érdekel, hogy mennyi szegény ember van, én minden nap rántott csirkét meg gesztenyepürét akarok enni – tejszínhabbal. Én nem akarok osztózni. Én többet akarok, mint amennyi másnak jut. Velem nem etetik meg, hogy családotul kommunába meg szerzetbe, meg majd megmondom még mibe kell belépnünk Én nem akarok segíteni másoknak, ezzel szemben minden nap buzgón kérem az Istent, hogy segítsen nekem, nekem és nekem többre jutni, mint mások jutnak, és így tovább.

Így beszél a megbolondult tanítvány. Ezek a tanítványok semmi másra nem jók, csak arra, hogy kidobják, s mint a történelem használhatatlanságait lábbal tapossák őket. Mert a sótlan só nem ér semmit. A jézustalan butaságokat mondó Jézus-tanítvány pedig még annyit sem. Ezért Kovács Ágota, mielőtt megkeresztellek téged, megkérdezlek: Akarsz-e Jézus tanítványa lenni? Akarsz-e a világ sója lenni? Ellent mondasz-e annak, hogy megbolondult tanítvány legyél? Azt írtad nekem, hogy bele akarsz kerülni az Egyházba és a Bokorba. Az egyházba meg a Bokorba Jézus tanítványai valók. Akarsz-e Jézus tanítványa lenni? Hallható szóval, hangosan és a testvérek felé fordulva mondd meg, hogy akarsz-e Jézus tanítványa lenni!? Ha akarsz, megkeresztellek.

TATATÓVÁROS – 2002.

Nagyböjt 1. vasárnapjában vagyunk, és alighanem észrevettétek, hogy a múlt vasárnapi evangéliumot olvastam fel, s egy kicsit megtoldtam. Bevallom bűnömet. Van ennél nagyobb is! No, nem gyónni készülök, csak arra utalok, hogy az évközi 6. vasárnap evangéliumából vettem hozzá egy keveset. Az a bűnöm, hogy nem az egészet? Ennél sokkal nagyobb a vétkem: nem évközi 6. vasárnap a mai. A közeli húsvét miatt kimarad négy évközi vasárnap: a hatodiktól kezdve a kilencedikig bezárólag. Így arról, amit most felolvastam, csak a következő A-évben, három év múltán prédikálhatnék, feltéve, hogy 2005-ben később lesz húsvét, s ennek folytán az évközi 6. vasárnap nem marad el, ahogy elmarad az idén.

Hát milyen vasárnap van ma? Akik szerdán valamelyik reggeli vagy esti misén hamvazkodtak, azok tudják: ma Nagyböjt 1. vasárnapját ünnepeljük. Akik nem hamvazkodtak, azok most tudják meg, s meghamvazom őket mise végén. És mi lesz a mai evangéliummal? Már tavaly is mostoha volt a sorsa: csak rövidet prédikálhattam róla, mert a lelkigyakorlatot

tartó atya félhétre ájtott Ófaluból befejezni a lelkigyakorlatát Széphalmon is. Ő meg semmit sem mondott a Nagyböjt 1. vasárnapi evangéliumról, más dolgokról beszélt. Egy semmi meg egy rövid – az eddigi mérleg. Ehhez járul most kiegészítésül az idei semmi. Jézus pusztai megkísértése a mai evangélium tárgya. A B-évben jövőre is ez lesz. Akkor majd prédikálok róla rendesen: megtoldom egy kicsit a tavalyi rövid szöveget, addigra úgy is elfelejtitek, miket mondtam két évvel ezelőtt. Hát ennyit a bűneimből.

Miért hoztam vissza a múlt vasárnapi szakaszt? Csak azért, mert tovább foglalkoztam azzal a botrányos felismeréssel, hogy bár a fordítók a só íz-vesztéséről beszélnek, a tényállás az, hogy megbolondul a tanítvány. Kénytelen voltam foglalkozni vele, mert a múlt heti csoport-összejöveleteken volt, aki tiltakozott ellene. Elővettem a 11 folio kötetes *Neutestamentliches Wörterbuch*ot, melynek összsúlya 30 kiló. Teljes tudományos súlyával mellém állt, s megvédett a felfedezésem hitelre méltóságában kételkedő Bokor-tagokkal szemben. A *Dummwerden des Salzes – A só butává válása –* című vaskos tanulmányában ezt írja Georg Bertram – a Georg-ok összetartanak! –: *a móránthé esetében nem a só kémiai szubstanciájának fizikai megváltozására kell gondolnunk, hiszen az lehetetlen, hanem sokkal inkább a tanítványok hitének a megváltozására, arra, ami lelkileg bizony lehetséges. Az apostol, az emberhalász, ha megrendül hitében, elveszti minden értékét.*

A tudós németet nem izgatta, engem azonban igen, hogy miként jöhetett létre ez a botrányos fordítás: *Ha a só megízetlenül...?* Megállapítottam, hogy Szent Jeromos a bűnös ebben is, aki a negyedik században lefordítja szép görög szövegünket, a *móránthé*-t is latinra, s ez mondja a sóról: *evanuerit*, aminek jelentése Györkösy szótára szerint: *eltűnik, elenyészik*. A következő századokban a keresztény világban elfelednek görögül, pedig Nagy Sándortól kezdve jó félévezreden keresztül ezen a nyelven érintkeztek egymással az emberek a Gibraltári szorostól az Indusig. Akkoriban elég volt görögül megtanulni, ahogyan ma angolul. A görög dicsőség se tartott mindörökre, az angol nyelv dicsósége vajon mindörökre tart-e? A középkor legnagyobb hittudósa, Aquinoi Szent Tamás úgy írja meg hatalmas teológiai művét, a *Summa Theologicat*, hogy nem tud görögül, zsidóul se. Mindenki elfogadja Jeromos *Vulgata* nevű latin Bibliáját, s azt, hogy Jeromos biztos jól tudott zsidóul és görögül. Tamás is, akinek elég a latin, mely hasonlít is anyanyelvére, az olaszra. Ha Tamásnak elég volt, ne csodálkozzunk, hogy a magyar eretnek husziták se tanultak meg görögül. Hanem Jeromos latinjából fordítják magyarra – elsőnek!!! – Máté szövegét. Ezt olvasom az 1466-ban írt Müncheni-kódexben: *Tü vattok kee földnek sói. Hogyha a só elenyészendik, mibe sózatik? semmire kellő továbbá, hanem hogy kivetessék és emberektől megnyomattassék.* Hát így vagyunk, hogy a só nem megbolondul, hanem elenyészendik, meg ha nem iratkozunk be a Bokorban kezdő meg haladó görög tanfolyamra. S egy 21. században élő nyomorú piaristára kell várni, hogy rendbe jöjjön szegény *móránthé* ügye.

Dehogy is kellett várni reá! Élt Erasmus Rotterdamus, aki éppen akkor született, amikor a Müncheni-kódexünket írták. Ő megtanult görögül, s egyik kezdő-haladó tanfolyamán megtanult görögül már a következő nemzedékben egy magyar humanista is: Erdösi – azaz hogy Sylvester – János. Megtanult, és lefordította magyarra az egész Újszövetséget. Sárvárott 1541-ben Nádasdy Tamás főúr meg is jelentette azt. Ha leveszem polcomról a *fac simile* kiadást, olvashatom: *Tü vattok sava az földnek, hogyha az só eszteleenné títetik, mivel fognak sózni? Semmire nem jó továbbá, hanem hogy kivetessék, és az emberektől elnyomatassik...* Látni való, hogy íző nyelvjárásban beszélt, meg az is, semmi szükség a piaristára.

Luther is görögből fordított. El is hiszem, mert így fordít: *Wo nun der Salz dumm wird.* (Ha már most a só buta lesz...) De már Károli Gáspárról kevésbé hiszem el nagy görög tudományát. Alighanem Jeromosra is pislogott munka közben, mert ezt fordítja: *ha a só megízetlenül.* S innen már egyenes az útja a só megízetlenülésének a 16. századtól kezdve máig, az összes protestáns és katolikus fordításig, a mi misekönyvünkig is. Ne bántsuk szegény magyarokat, még a bibliafordítókat se, mert másutt sem jobb a helyzet: nicht mehr salzt (nem sóz többet),

perd sa saveur (elveszti ízét), have lost his savour (elvesztette ízét), deja de estar salada (elveszti sósságát) diventa insipido (sótlanná válik).

Talán mára elég is lesz ebből a görög-latin-magyar-német-francia-angol-spanyol-olasz bábeli nyelvzavarból. Én mindenesetre megnyugodtam: Georg Bertram és Erdősi Sylvester János mellém állt, s nyugodtan mondhatom Jézus minden tanítványának, hogy meg ne bolonduljunk, hanem tartsunk ki a Hegyibeszéd mellett. A nyelvzavarból elég, de nem a sóból. A só nem a Q-ból van. A só szerepel mind a három szinoptikusnál. Mind a három evangélista találkozott a hozzájuk eljutó Jézus-hagyományban – a sóval. Mind a három más és más összefüggésben, hasonlatban adja Jézus ajkára a sót. Jézusnak nem jelentéktelen hasonlata lehetett a só. Következtetem ezt a fentiekből.

Nézzük meg a rendelkezésünkre álló anyagot. Mátéét most már eléggé ismerjük: a Jézus-tanítványok rangja nem kicsi:

ők a Föld nevű bolygó sója

ha a tanítványok megbolondulnak, nincs mivel sózni a Föld bolygót

a megbolondult tanítvány nem jó semmire

az ilyen tanítvány már csak arra való, hogy kívülre hajítsák

csak arra valók, hogy összetapossák őket az emberek.

Lukács szövege némileg hasonlít a Mátétól feljegyzett szavakra: *Jó a só, de ha a só megbolondul – „móranthé” nála is –, mivel fognak fűszerezni? Nem alkalmas sem a földre, sem a trágyába, kívülre hajítják azt. Akinek füle van a hallásra, hallja meg!* Hiányzik ugyan ebből, hogy a tanítványok a Föld sója, de a befejezésből mégis egyértelmű, hogy Jézus hasonlattal él: a só embereket jelképez. Összesen hét alkalommal használja Jézus e fordulatot: *akinek füle van hallja meg.* A következő megállapításai után használja: Keresztelő János maga az eljövendő Illés próféta, a jó földbe hulló mag százszoros termést hoz, a lámpás azért van, hogy világítson, a konkolyt elégetik, az igazak meg fénylenek Atyjuk országában, mint a nap, és még a só kihajítása után. Nem arra kell használnunk a fülünket, hogy tudomásul vegyük, hogy a megromlott élelmiszer szemétté váló. Mást nyomatékoz vele Jézus. Itt azt: sónak, sónak, és sónak kell lennem. Erre kell a fülünk, hogy ezt meghalljuk, s hogy tönkre megy a teremtés, ha nem vagyunk hajlandók sónak lenni.

S jöjjön most Márk szövege: *Mindent tűzzel sóznak meg. Jó a só, de ha a só sótlanná válik, mivel fűszerezitek majd azt? Legyen bennetek só, és éljetez egymással békességben!* Ebben a harmadik változatban is ugyanaz az alapotívum: a só tönkremenése: nem megbolondulása, csak sótlanná válása. De itt sincs semmi kétség, hogy Jézusnak nem a sóval van baja, hanem az emberrel, a rá figyelni akaró tanítványokkal: ha só van bennük, akkor békességben élnek egymással. A tűz megsózása már más szimbolika. Ennek kielemezésére már nem lenne elég a mai este.

Egyet lapozhatunk. Következik: *Ti vagytok a világ világossága!* Ennek anyaga mind a négy evangéliumban megtalálható. Sőt, még az ötödikben is, Tamás evangéliumában, melyet 140 körül írtak. Ezt is görög nyelven, 40 évvel János evangéliuma után. Kopt fordításban maradt reánk. Most találták meg, 1945-ben, az alsó-egyiptomi Nag-Hammadiban. Három dolgot mondok arról, hogy a tanítványok a világ világossága.

Az első: csak magyarul hangzik ilyen szépen, alliterálóan: világ világossága. Más népek a bennünket körülvevő valóságot nem a világosságról nevezték el. Csak a mi nyelvünkben *világ* – a világ. Más nyelvekben a világ: kosmos, mundus, Welt, world, monde stb., s a világosság pedig: phos, lux, Licht, light, lumiere – egyik nyelvben sem alliterál a két kifejezés.

A második: János evangéliuma nem a tanítványokat mondja a világ világosságának, hanem Jézust, magát: *Én vagyok a világ világossága.* Számomra mindegy, hogy a két fogalmazásból melyik megy vissza Jézusra. Azért mindegy, mert ha csak Jézus a világ világossága, akkor marad a világ sötétségben. Világosság a világban csak akkor lehet, ha vannak Jézus-tanítványok. Ha kettő-három van csak belőlük, azokat gyorsan kivégzik, miként Tanítójukat.

De ha a számuk két jegyű, vagy esetleg hat jegyű, akkor már bajosabb kivégezni őket, s a sötétség kénytelen visszahúzódni a világosság javára.

A harmadik: a világ világosságáról beszélő szakasznak egyik képe az, hogy a hegyen épült város el nem rejthető. Nemcsak Máténál találjuk, megvan a Tamás-evangéliumban is.

Most képzeljétek magatok elé a Jézust körülvevő tizenkettőt, ahogy ülnek a fűben Jézus körül. Mi lehetett ezeknek a fiataloknak a szívében, amikor hallják, hogy ők a világ sója, ők a világ világossága, ők a hegyen épült város, amely el nem rejthető? Ők lehetnek mindez, ha akarják: ha megmaradnak tanítójuk mellett. S mi lehetett Jézus szívében, hogy ezeket a mondatokat el tudta mondani nekik? Elárulok valamit: ugyanez volt nagyszüleitek szívében a 40-es évek végén, s ez volt szüleitek szívében is a 70-es években. S kérdem: Van-e ma harmadik nemzedék, amelynek szívében megdobban a lehetőség: mi lehetünk a világ sója, világossága és hegyen épült városa? Ez a mai kérdő mondat, amiről beszélgetünk, s majd imádkozunk. Ámen...

SZÉPHALOM 2002

Ha Jézust 30-ban feszítették keresztre, akkor Pál 57-ben készítette a Korintusiakhoz írt második levelét. Ennek befejező monda így búcsúzik tőlük: *az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal!* Az egyházi kalendárium szerint a mai napon a Szentháromságot ünnepeljük. Az említett páli mondat sem ismeri még a *szentháromság* szót, de egy rövidke mondatban összehozza már Istent, Jézust és a Szentlelket, s mindegyikünknek más és más birtokot tulajdonít: Istené a szeretet, Jézusé a kegyelem, a Léleké meg a közösség. Ezt a páli mondatot koppintja le a misekönyv, mert minden mise kezdetül ezt ajánlja: *A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal.*

Harmincöt éve írtam egy egész könyvet a Szentháromságról. Azt a címet adtam neki, hogy *Honnan jött?* Kicsoda. Azt a világot nyomoztam benne, ahonnan Jézus közénk jött. Idézem e könyv befejezését: Megrajzoltuk Jézus tanítása alapján azt a világot, amelyből a Fiú közénk jött. Azt a világot, amelyet eljöveteleivel, a köztünk lehetséges módon, ide akart hozni nekünk. Mindaz, ami magatartásában meghökkentő és képtelenségnek tetsző, magyarázatát leli abban, honnan jött. Magyarázatát abban, hogy mi a módi abban a világban, amely reányomta bélyegét Jézus gondolkodására-magatartására, aki úgy vette fel az emberi életet, hogy megtartotta annak a másik világnak a magatartását-stílusát. Mindaz, ami meghökkentőnek és képtelennek hangzik majd, amikor számunkra való Útnak rajzolja Önmagát, magyarázatát leli ebben az el-nem-hagyott és amodavaló gondolkodásban és magatartásban. Annál kevésbé nyomta el gondolkodásának-magatartásának onnanvaló jegyeit-stílusát, mert az onnanvaló-világ közénk plántálása nem végcél volt számára, csupán eszköz. Eszköz arra, hogy átvigyen minket abba a világba, amelyből jött. Átvigyen, ha jó termőföldnek bizonyulunk az átültetni kívánt palánta számára. Semmiképpen sem nyomta el, mert e máshonnanvaló magatartást-viselkedést szánta életünk elfogyhatatlan folytatásának, az ezután következő Életünknek.

Ez a kötet a kulcs, amely megnyitja az ajtót az oly sokszor reménytelennek látszó és mégis egyedül reményhordozó jézusi célkitűzésre. Csak e *Honnan jött?* adhatott erőt Neki és adhat

erőt nekünk is, hogy reátegyük életünket az egyetlen "reális utópia" szolgálatára. Arra, hogy keressük az Isten Országát. Azt az Országot, amely annyira más, mint a különféle "országok", hogy azok, akik e másféle országok emberei, rendre csak üldözéssel és halállal képesek díjazni a Jézus-féle Ország elkötelezettjeinek életútját; legyen szó akár magáról Jézusról, akár Jézus tanítványairól. Mert csak akkor állíthatják életüket e reálutópia szolgálatába, ha ők is szembenéznek a Mesterükhöz hasonlóan nekik is kijáró golgotákkal. A Golgota a "jel", s e jelet kiügyeskedni életükből nincs módjuk azoknak, akiket meghatároz az a világ, ahonnan Jézus jött. Aki pedig megpróbálja azt kiügyeskedni az Egyház életéből, Isten reánk épített terveiből, az és éppen az – használjon bármily kegyes és okosnak látszó szavakat – maga az Antikrisztus. Úgy, ahogyan azt Hamvas Béla megmutatta "Antikrisztus" c. művében. Eddig a 35 éve írt könyv.

S mit tudok ma mondani a Szentháromságról. Azt hiszem, hármat. Az első az, hogy nem vonok vissza semmit abból, amit életem során a szentháromságról kielmélkedtem. Honnan ez a nagy magabiztosság? Csak onnan, hogy még nem kaptam meg a kiküldetést, a nagy behívót a helyszíni szemlére – odaátra. Vagy húsz éve láttam egy darabot az akkori Nemzetiben, Anouilh-ét. Benne Abélard, a 12. század legnagyobb hittudósa, mondja, s csufondárosan: *mert eddig még csak eretnek teológiákat írtak a Szentháromságról*. A nagy behívó, a helyszíni szemle előtt semmi biztosat nem tudunk mondani, legfeljebb eretnekgyanús szövegeket.

A másik, amit mondani tudok róla, hogy a szentháromság-hit az én teológiai kultúráim. Ha kínai volnék, könnyen lehet, hogy nem is hallottam volna még Szentháromságról. De hát nem vagyok kínai. Ha őszög volnék – háromezer évvel korábban – együtt a vogulokkal és osztjákokkal, akkor sem hallottam volna Szentháromságról. De közben kiváltunk az őszög közösségből, s leereszkedve az Ural hegység lejtőin a Szarmata síkságra jutottunk. Onnan meg a kazár birodalomra, amelyben zsidó, keresztény s muzulmán papok hitvitáztak egymással. S nem sokkal később Géza fejedelmünk papokat kér Rómától megtérítésünkre. Az én őseimet is sikerült rábírnok, hogy kereszténnyé legyenek, és hogy Szentháromságot valljanak. Így született meg az én teológiai kultúráim is. Nem jobb-e ezeknél az indiai, a kínai, a japán vagy éppen az ausztrál bennszülöttek vallása? Nem vitatom, mert nem vagyok az összehasonlító vallástörténeti tanszék vezetője. Nem akarom az életemet azzal tölteni, hogy megismerjem a világ különböző vallásait. Nekem Isten kell, aki a szívemen keresztül tanít, hogy mire használjam napjaim, éveim, az életemet. Minden kultúrkörben más a nyelv, a melosz, a tánc, s a teológia is. De az Isten ugyanaz, és sehol se sűgja nekem: *Szerezz magadnak hatalmat embertársaid felett, bármi áron is!* Egészen mást sűg. Jézuson keresztül azt, hogy mossuk egymás lábát. Nem nagyon érdekelnek a keleti meg nem keleti vallások. Csak az, amit az Isten sűg nekünk. Keleten, meg nem Keleten. Vallom, hogy mindenűtt ugyanazt sűgja. Ha valaki elhagy feleséget vagy vallást nem követem benne, mert Isten mindenűtt azt sűgja: Légy hűséges! Angelus Silesius mondta: Mit ér mélyen vitatkozni tudnod a Szentháromságról, hogy egyszer úgy élsz, hogy majd nem tetszel a Szentháromságnak.

A harmadik pedig, amit mondhatok: hogy nekem változatlanul tetszik, amit ezen az úton Istenről gondolhatok. Az emberi élet alighanem legnagyobb dolga hogy belebolondulunk egy lányba és feleségül vesszük, illetőleg, hogy az okos lány elvéteti magát avval, akit szeret. Nekem tetszik, hogy a Szentháromság az ősmintája a szerelemnek, és hogy szerelem lenyomata a Szentháromságnak. Nekem tetszik, hogy az Atya meglátja a Fiút és mindenét felkínálja neki. Tetszik, hogy a Fiút elbűvöli ez a szerelem, és szeretetével válaszol az Atyának. Tetszik, hogy a Lélek az a szerelem, amely szűnet nélkül árad az Atya és a Fiú között. Tetszik, hogy a Szentháromság minden létezés ősmintája, s hogy ennek a lenyomata az, amit a legnagyobb dolognak érzünk földi létünkben, a szerelemnek.

A Karácsonyi Ajándék 100. számizdat kötetében húsz éve írtam egy himnuszt a Szentháromságról. Kimásoltam. Címe: *Állítmányok*.

1. Szentháromság! Életem ősoka. Természetem őselve. Szeretetvilág. Békességvilág. Tisztaságvilág. Nincs benne semmi az önzésből. Nem kényszeríthető. Sérthetetlen. Transzcendál időt és gonosztságot. Transzparens, mert nincs titkolni valója. Megvalósultság, és mégis örök tervezés. Életünk részese.

2. Velünk levő. Velünk együttműködő. Kezemet felemelni segítő. Kezemmel jót tenni – kétszeresen is segítő. Céломra irányító. Az idő malmai neked örölnek. A történelem feléd hömpölyög.

3. Minta-ok. Modellvilág. Minket modellező. Megtapasztalható:

ha két szerelmes szeretetben összebújik
ha egy nehéz feszültség ellenére az élet továbbmegy
ha a végső szó: a tovább
ha a cérna el nem fogy
ha senki sem húzza ki a gyufát
ha a szeretet minden akadályt legyőz.

4. Egyház prototípusa. Lélek köti össze, akik alkotják. Csak figyelésre és szolgálatra köt össze. Oda nem figyeléssel, könnyel meg nem tipor. Uralkodást, diktálást, engedelmeskedtetést nem ismer.

5. Jóság-világ. Adás-világ. Kapás-világ. Ütésmentes világ. Bántásmentes világ. Csak-jó világ.

6. Értünk élő világ. Értünk aggódó-izguló. Velünk bánkódó és örvendező. Együtt fájó és hazaváró. Balzsamot időben ránk öntő s örökre tároló.

Fájó-örvendező. Sírva is vigadó világ.

7. Jó, hogy vagyok.

Jó, hogy akartál.

Jó, hogy útnak indítottál.

Jó, hogy húzol magad felé.

Jó, hogy rév vagy.

Jó, hogy Feléd megyek.

Jó, hogy közel vagy. Jó, hogy...

Ámen...

RÁCALMÁS – 2002.

Csak itt, Máté 13. fejeztében, kerül elő a konkoly szó. Csak Jézus ajkára adva. Ezenfelül sehol és sohasem kerül elő – az Ószövetségben sem, egyetlen egyszer sem.

Még maga Jézus sem használja – másutt, e konkoly-példabeszéden kívül. Van ennek valami oka? Azt hiszem: igen. Ez az ok túl van a példabeszéd alap-mondanivalóján. S mi ez a mondanivaló? Az, hogy véletlenül se verekedjünk ám, mert a legjobb szándék mellett is ütjük majd még azt is, akit nem akarunk: kiszaggatnátok vele együtt a búzát is! Túl van azon is, hogy a verekedést hagyjuk csak a világvégére, és hagyjuk csak az Emberfia angyalaira: akik gonosztságot cselekszenek, azokat tüzes kemencébe dobják: ott lesz majd sírás és fogcsikorgatás. Túl azon is, hogy ejnye-ejnye, ti, angyalok! Nem tudjátok, hogy az Emberfia

országában nem illik verekedni, fájdalmat meg örök bánatot okozni! S ezt még akkor is tudhatnák, ha irgalmasan nem az Emberfia angyalait (aggelos), hanem küldötteit – fordítok. A küldötteknek is illenék tudniok, mit lehet és mit nem lehet tenni. Zsuzsa te, János te, nem bántatsz senkit, akár Jézus angyalának, akár küldöttjének mondod magad!

– Csak ideát nem szabad verekedni? Odaát már szabad? – kérdezem.

– Nekünk alighanem odaát se szabad, de hát Jézus angyalai és küldöttei – ezek egészen más tészták! – válaszolnak.

– Ezeknek miért szabad? – kérdezem ismét. Mi nem vagyunk Jézus angyalai meg küldöttei? Ha még nem vagyunk, akkor még nem szabad verekednünk. De ha megnövünk, s tényleg az angyalai és küldöttei leszünk, akkor már verekedhetünk – ahogy csak belefér?

Azt akarom mondani, hogy van gondom az alap-mondanivalóval is. De ez az alap-mondanivaló ott van a jézusi tanításban másutt is. Ott is, ahol nem esik szó konkolyról. Mi lesz a sorsuk azoknak, akik földi életükben nem tanultak meg szeretni? A tüzes kemence? Tudom, hogy egyesek mást válaszolnak: leszületsz és leszületsz, és újra leszületsz, ameddig csak meg nem tanulsz szeretni! De Jézus mért emlegette a sírást és fogcsikorgatást? S az egyház miért imádkoztatja velünk a szentmise kánonjában: Támaszd fel őket mind a végső napon? Mindet? Igen, mindet: azt is, aki már megtanult szeretni és azt is, aki még nem!

Elég volna mindez gondnak egy fél Hang-táborra! S nagyon valószínű, hogy a tábor végére se lennénk sokkal okosabbak. Miért? Mert amikor eszünkkel át is lépnénk az ideát meg az odaát határát – rendre az a helyzet, hogy keveset okosodunk! Ezért aztán inkább most se lépjük át! Inkább válaszolok a példabeszéd alap-mondanivalóján inneni problémára: azaz arra, hogy mi lehet az oka-foka annak, hogy Jézus itt és csak itt beszél konkolyról Ki és mi a konkoly?

Az Emberfia elküldi angyalait, és összegyűjtik országából mindazt, ami megbotrántkoztató, és mindazokat, akik gonoszságot cselekszenek – olvassuk. Tessék? Az Országából? Az Emberfia Országából? Hát vannak ott ilyenek? Az ő országa nem az övéinek az országa? Nem azoké, akik nem botrántkoztatnak meg másokat? Nem azoké, akik nem cselekszenek másokkal gonoszságot? Az Emberfia országa nem azoké a derék polgároké, akiket nem tiszte sem angyalnak, sem küldöttnek tüzes kemencébe hajítani? E kérdészuhatagra a választ elolvashatjátok odahaza a *KIO 31a* numerusában. Én csak annyit árulok el az ott leírtakból, hogy Jézus ezt a példabeszédet még akkor mondta a tanítványoknak, amikor még őket csak Izrael elveszett juhaihoz küldte, s nem akkor, amikor ezt parancsolta nekik: Tegyetek tanítványokká minden nemzetet.

A galileai esztendő közepén hangozott el a példabeszéd, amikor még Jézus nem szakadt el a maga új-Izrael koncepciójától. Mi ez a koncepció? Az, hogy itt még Izrael országa és az ő országa még egy és ugyanazt az országot jelentik. Ez a koncepció Fülöp Cezaréájában ér véget, amikor Simonból Péter lesz, akire Jézus már ráépítheti az ő országát, az egyházat.

Azt állítom ezzel, hogy Jézus valóságos ember volt, tapasztalatai voltak, s ezek hatására változtak és alakultak is nézetei. Amikor a konkoly-példabeszédet fogalmazza, akkor még minden zsidónak az a dolga, hogy becsatlakozzék Jézushoz. Jézus azonban tapasztalja, hogy nem minden zsidó csatlakozik be hozzája, s a tanítványokat arra okítja, hogy ezeknek a be nem csatlakozó zsidóknak ne tekerjék ki a nyakukat, majd kitekerik az angyalok. Ez az alap-mondanivaló a példabeszéd tanításának egyik, és jól fogható eleme. De van egy másik is.

Van itt egy koncepció: minden zsidó ide való! S van egy tapasztalat: nem minden zsidó jön hozzám, nem mind ide való. Ebben az alaphelyzetben születik meg a példabeszéd. Milyen zsidó az, aki ide való, de mégsem ide való? Az ellenség, az ördög vetésének eredménye: ő a konkoly! Egy nem nyilvánvaló ellenség, mert akkor vetette el magját az ördög, amikor a magvető aludt. Ez az oka, hogy egyszerre csak váratlanul feltűnik a konkoly. A konkoly tehát olyan ellenség, akinek nem az volna a dolga, hogy ellenség legyen, hanem hogy hozzátartozzék a házam népéhez, hogy jó barátom legyen. A konkoly az az ember, akinek igazán nem illenék ellenségnek lenni. A konkoly közénk való, köztünk született, saját kutyánk kölyke. Olyan

ellenség, akinek nem illenék ellenségnek lennie. Mindenkinek számolnia kell a konkollyal. Mert mindannyiunk életében van egy kör, amelynek tagjaitól várjuk és elvárjuk, hogy jó mag, búza, a mennyek országának lányai és fiai legyenek. S úgy látjuk-tapasztaljuk, hogy a körnek nem minden tagja jó mag és búza és fia-lánya a mennyek országának. Legyen egyértelmű, amit mondok. A kör lehet: Izrael házának elveszett és el-nem-veszett juhai. De lehet Árpád házának elveszett és el-nem-veszett juhai is. És a kör lehet szűkebb: lehet kisdéd nyáj is. Hívhatják Hangnak, Bokornak, Jézus Szíve Brigádnak, akármilyen másnak is. És lehet még tágabb is: nevezhetjük katolikus vagy református egyháznak is. És rendre megismétlődik, hogy felüti fejét a konkoly, azaz hogy valakik nem odavalók, pedig odavalóknak kellene lenniök. Nagyon ritkán gondolunk ilyenkor magunkra, sokkal inkább másokra. Tudjuk ezt jól saját magunkról is. Minden túlzó alázat nélkül is tudhatjuk Van erre egy történetem a Fiorettiből Szent Ferencről, aki folyton sír, s ezt észreveszik a testvérei:

– Mért sírsz?

– A bűneim miatt.

– Te, aki Itália legnagyobb élő szentje vagy?

– Ha Itália legutolsó bérgyilkosa – ez a brávó – annyi kegyelmet kapott volna mint én, sokkal többre jutott volna!

Nem vitázunk Szent Ferencsel, mert rólunk senki sem állítja, hogy Magyarország legnagyobb élő szentjei közöttünk volnának találhatóak. De ha bizonyos szituációban az így vagy úgy megnevezett körökben van konkoly, akkor felmerülhet az a kérdés, hogy *vajon nem én vagyok-e Uram, a konkoly*.

1. Szent Ferenc mintha szóba állt volna azzal az eshetőséggel, hogy ő a konkoly. A konkoly egyik legveszedelmesebb tulajdonsága, hogy nem áll ezzel az eshetőséggel szóba. Szomorú példája ennek Kaifás: dehogy is gondolt arra, hogy ő konkoly volna! Ajánlatos vizsgálódási energiáim nagyobb részét arra fordítani, hogy nem én vagyok-e a konkoly, s ennek következtében igen késedelmes leszek annak a megállapításában, hogy valamelyik testvérem volna a konkoly. Jézus Judást sem lökte ki a közösségből. Félő, hogy az a konkoly, aki el akarna távolítani valakit a közösségből. 2. A Nemecek – *A Pál-utcai fiúkból* – biztosan nem konkoly. Mert a Nemecek minden felmerülő közlegényi feladatot ellát. Viszont félő, hogy konkoly az, aki nem talál feladatot magának, és olyan feladatokat akar betölteni a közösségben, amelyekre nem kéri meg. Félő, hogy konkoly vagyok, ha irigykedem arra, aki testvéreim bizalmát bírja. Félő, hogy konkoly vagyok, ha nem vagyok megelégedve azzal a megbecsültségi mértékkel, amellyel megmérenek. A tanítványoknak is folyton azzal volt bajuk, hogy ki a nagyobb a másiknál. Jézus eligazította őket: az a nagyobb, aki mossza a másik lábát. 3. A szegénység, a szegénység, a szegénység és nem a pénz, a pénz, a pénz ment meg attól, hogy konkoly legyek. Minél gazdagabb vagyok, minél többet költök magamra, s enyéimre, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy kakukkfőka vagyok. Ha éjjel-nappal olyasmin jár az eszem, hogyan tudnék valami Bőjte Csaba-féle művet létrehozni Magyarországon, aligha vagyok konkoly. Aki létre hoz valami ilyesmit, annak közösségi pecséttel ellátott diplomát készítünk arról, hogy ő aztán nem konkoly. Én is boldogan aláírom. Csak már írhatnám! 4. Életünk harmadát átalusszuk, életünk második harmadában dolgozunk – pénzt keresve. Van két tuti tippem a kitalálásra, a választandó foglalkozásra. Ingyenes gyógyítás és ingyenes tanítás mellett nem valószínű, hogy konkoly vagyok. Ez az egyik, Biztos, ami biztos alapon, jó ha megkérdezem legalább magamtól, hogy a foglalkozásomat, ha ma és itt élne, Jézus vállalná-e! Ez a második. 5. Mindenkinek módja van összeállítani a maga számára egy kérdés-sorozatot: Mikor nem vagyok konkoly? Jó munkát!

CSONGRÁD 2002

Es kötélből ostort fonván kihajtá őket a templomból (Kodály, Jézus és a kufárok), s a megtisztított templomban Jézus, a tanító, ismét tanít. Idézet következik: Odamennek a templomban tanító Jézushoz a főpapok s a nép vénei mondván: *Milyen hatalommal teszed ezeket? Ki adta neked ezt a hatalmat?* Ezeket. Miket? Utalhat a szó akár a templomtisztítására, akár a tanításra, akár mind a kettőre.

Ez a mai evangéliumi szakasz előzménye. S a mai szakasz folytatása? A gyilkos szőlőmunkásokról szóló példabeszéd, amely ezekkel a szavakkal fejeződik be: *és hallván a főpapok és a farizeusok Jézus példabeszédeit, megértették, hogy róluk beszél.* A 23-27. versekben olvasható az előzmény, a 33-46. versek mondják el a folytatást. Köztük a mai szakasz: a 28-32. versek. A 28. vers ezzel indul: *De mi a véleményetek erről?* Nektek! Kiknek? Nem mondja meg a szöveg. A befejező, a 32. vers sem mond többet: *ti nem hittetek Jánosnak, ti nem gondoltátok meg magatokat.* A misekönyv elé is teszi a mai szakasznak: Abban az időben Jézus ezt mondta *a főpapoknak és a nép véneinek...* De ez a nevesítés csak a mai szakasz előttiben: *a milyen hatalommal teszed ezt...* stb. szakaszban szerepel. A mai szakasz folytatásában viszont *a főpapok és a farizeusok*, ill. egyes kódexekben *a főpapok és az írástudók* szerepelnek.

Ha figyelembe vesszük az előzményt is, a folytatást is, akkor együttvan az egész szintársulat: főpapok, írástudók és vének. Nem restelltem a fáradozást, és konkordancia-szótárom alapján megállapítottam, hogy a szinopikusoknál 20 ízben szerepelnek együtt a főpapok és az írástudók, ill. ezek farizeusi válfaja, 15 ízben a főpapok és a nép vénei, s csak 3 ízben van együtt mind a három: *az Emberfiának sokat kell szenvednie a vénektől, főpapoktól és írástudóktól.* A főpapok pedig – mint a Jézus elleni nagy meccs legfőbb érdekeltjei – még 25 ízben szerepelnek egymagukban is. Úgy gondolom, hogy ezzel szolid módon tisztáztuk, hogy a mai evangéliumi szakaszban kik lehetnek azok, akiktől Jézus megkérdezi: *Mi a véleményetek?*

Felelhettek ezek, szegények, akármit. Akár azt, hogy a gyerek semmiképpen nem pofázhat szembe az apjával; az a kisebb bűn, ha végül is nem megy ki dolgozni a szőlőbe; tehát még mindig elfogadhatóbb az igenmondó, de nem teljesítő gyerek magatartása. Mondhatták volna azt is, hogy nem a duma számít, hanem az, hogy mégis kiment és dolgozott; tehát az teljesítette apja akaratát, aki végül is elment a szőlőbe. A zsidó hagyomány képviseli mind a két nézetet. A szakirodalomból tudom, hogy *a parancsot kiadó isteni tekintély nem tisztelése és el nem ismerése megbocsáthatatlan vétek, ezzel szemben egy tőle parancsolt dolog nem teljesítése esetén még lehetséges a jóvátétel.* Ezzel szemben a *Babiloni Talmud* szerint, ha ígéretről van szó, akkor *az igazak keveset beszélnek és sokat tesznek, az istentelenek pedig sokat beszélnek és nem tesznek semmit.* A kódexek alapján nem állapítható meg, hogy mit válaszoltak szegények Jézusnak. Hol az egyik fiút írják előre, hol a másodikat, s a megkérdezettek hol az elsőről, hol az utolsóról állítják, hogy az teljesítette apja akaratát. Hogyan is volt akkor?

Az lett volna részükről az okosabb, ha azt válaszolják erre is, amit válaszoltak Jézus előző kérdésére: *Istentől vagy embertől volt-e János keresztsége?* Azt, hogy nem tudjuk. De nem akarták kitenni magukat annak a válasznak, amit erre kaptak volna Jézustól. Válaszolhatták volna azt is mint igaz zsidók, amit a szakirodalom alapján az előbb idéztem: Istennek sohasem mondhatunk nemet. De okosan tették szegények, hogy nem ezt válaszolták, mert megkapták volna Jézustól, hogy ez az Istennek mondott igen nem sokba kerül nekik, mert eszük ágában sincs az igent teljesíteni. Inkább meggyilkolják a vállalásra őket figyelmeztetőket, a prófétákat. Ezeknek a gyilkosoknak a folytatói, a fiai ők, ezért díszítik a próféták sírjait. Sőt, maguk is prófétagyilkosok, most is éppen erre készülnek. Az a legvalószínűbb, hogy a nemet mondó, de végül is a szőlőbe kimenő gyerekekre szavaztak. S erre kapják azt a viszontválaszt, amit kaptak. De ugyanezt kaphatták volna az előző két válaszkísérlet, probléma-megoldásuk esetén is. Szóról-szóra ugyanazt. Miért?

Azért, mert van úgy, hogy az embernek már minden mindegy. Sztálin halála után, '54 januárjában a Gyűjtőben éhségstrájkot kezdtünk – a jogainkért. X-eseknek voltunk

minősítve: nem írhattunk levelet, nem kaphattunk beszélőt, és csomagot sem. A megbeszélrt reggelen vagy huszonötön nem vettük át a reggelit. Volt nagy ijedelem az operatívok körében. Dolgozni kezdtek, s a harmadik napon már csak hárman maradtunk: én a 35 éves ért korú és két délvidéki 20 éves, akiket Titó átdobott a határon. Az ötödik napon, elkezdtek mesterségesen táplálni – gumicsővel, tölcserrel. Két társam ezt már nem vállalta. Engem elkülönítettek, s jöttek a látogatók – a minisztériumból. Az egyikük így elmélkedett: a haláltól nem fél, a többin meg már túlesett... A folytatás, amit nem mondott: *nem tudunk mit csinálni magával*. Jézusnak ezen a beszélőn, amikor megkeresik őt a főpapék már minden mindegy. Tisztában van vele, hogy már csak napok választják el a letartóztatástól, s mondja, ami belefér.

Fölállítja tehát a főpapok-írástudók-vének fronttal szemben a másik frontot: a vámosok és az utcanők frontját. Ezek hittek Jánosnak, a Keresztelőnek. Ti pedig láttátok, hogy milyen hatással volt rájuk János., és ti ennek a hatására se hittetek Jánosnak. Kérdezem: miért a vámosokat és az utcanőket emeli ki Jézus azokból, akik hittek Jánosnak? Hiszen Jézus maga is hitt neki. A Zebedeus-fiak is, Péter és testvére, András is hitt neki? Talán tetszenek Jézusnak ezek a foglalkozások? Nem tetszenek. Csak az tetszhetik bennük Jézusnak, hogy a társadalomnak azon rétegeihez tartoznak, amelyekből Jánosnak is neki is sikerült tanítványokat szerezni. Ennek igazolására elég Mátéra és Mária Magdolnára gondolnunk. Csak ezen foglalkozásokat kultiválók sorából kerültek ki Jézus tanítványai? Szó sincs róla. Nem maradt fenn a tanítványok személyi igazolványa, de enélkül is tudjuk, hogy Péter Andrással együtt s a Zebedeus-fiak is halászok voltak. A szakirodalomból viszont az is tudható, hogy a Jézus korabeli Izraelben ezt a szakmát nem sokra becsülték. Alighanem azért is, mert nem lehetett meggazdagodni belőle. Hogy a tanítványok másik, nagyobbik felének mi volt a foglalkozása, erről csak annyit tudunk, hogy főpapok, írástudók és vének nem akadtak köztük.

Nagyon megbotránkoztató dolgot fogok mondani. Jézus szeretett sarkítani. Kik beszélnek sarkosan? Akik magyarul akarnak beszélni, közérthetően, félreérthetetlenül. Csak a főpapok, írástudók és vének kívánták pokolba Jézust? Szó sincs róla. Az alpapok, a falvak zsinagóga-elöljárói, a kisvárosi tisztos polgárok is. Mindazok, akik nem szeretik a harsány prófétákat, s akik arról énekelnek, hogy nem lesz mindenkor így. Mindazok, akik tudják, hogy úgy lehetne bizony holnap is, ahogyan ma van, ha az ilyen Jézus-félék nem köpnének bele a levesükbe azzal, hogy holnapra megforgatják az egész világot. Mindazok a fal mellett járók, akik számára az élet nem egészen elviselhetetlen, s akik e rokonhelyzetük következtében találkoznak a főpapok, az írástudók és vének barátságos tekintetével. Az a sarkítás, hogy ezekről a gyalogjárókról Jézus nem beszél, csak az aktív, hivatásos gyilkosairól, akik a 72 tagú nagytanácsban egyenként a halálára szavaznak. Aiktól nem kértek szavazatot, azokról Jézus nem beszélt. Jézus számára ezek szerint kik a gyilkosok? Aiknek ez a mesterségük. A hatalomgyakorlók. A kiközösítők. Tehát éppen a főpapok, az írástudók, a vének.

Jézus sarkít. Nem a halászok hittek Jánosnak, hanem a vámosok és az utcanők. Mért sarkít Jézus? Üzen a főpapoknak, írástudóknak és véneknek: nincsen olyan megvetett társadalmi rétege Izraelnek, amelyben az Istennek ne volna több labdába-rúgási lehetősége, mint nálatok. Nincsen. Ti vagytok Isten számára a legreménytelenebb eset. Ti, akár mint osztály, akár mint személy.

Erre van egy önfelmentő sztereotípiája az egész kereszténységnek. Ez: igen, igen, de hát ezek a zsidók. Nem lehet rólunk ráuk következtetni.

Válaszolk erre a sztereotípiára. Nem vagyok zsidóbérenc sem, és antiszemita sem, mert nem kívánok a zsidóknak és nem akarok tenni a zsidóknak semmi olyat, amit nem kívánok magamnak. A zsidó nem utolsó népe az emberi történelemnek. Belőlük került ki a názáreti Jézus is, s a Hamvas Béla által emlegetett Hagymánynak nincs nagyon sok olyan méretű alakja, mint Jézus. Következésképpen a zsidó főpap, írástudó és vén nem lehet rosszabb, mint a nem-zsidó. A fent mondottak nemcsak a zsidókra érvényesek. Bármely nemzetre és vallásra is.

De hát ez prédikáció, s a padban ülők között aligha van főpap, írástudó, vén, vámos és utcanő. A sarkító Jézusnak nem kerülünk a szájára. A második vonalban vagyunk: alpapok, tisztos polgárok, halászok. A hatalomgyakorlásnak vannak totális módszerei. 1948-ban minden felnőtt embert megkérdeztek, kívánja-e Mindszenty példás megbüntetését. Aki nem kívánta, így vagy úgy, de Jézus és Mindszenty sorsára jutott.

Mindebből legyen világos, hogy lehet azért prédikálni úgy is, hogy nem emlegetjük azt az egy dénárt. Ámbátor. ámbátor annak, akinek több dénár kellett, jobb volt, ha 1948-ban elkerülte a kérdezőket. Nem lehetett elkerülniök! Miért nem? Ők voltak a kérdezők. Isten legyen irgalmas annak, aki több dénárt akar! Ámen...

ÓBUDA VÁR 2002.

Főpapoké lehet-e az Isten Országá? Kérem szépen nem én gorombáskodom. Az volt a textus, hogy *elvétetik tőlük az Isten Országá*. Ezeket mondtam: azt lehet valakitől elvenni, ami az övé. Tőletek vétetik el az Isten Országá. Kiktől? A zsidóktól, vagy csak e nép uralkodó rétegétől? Főpapok, írástudók és vének a nagy vesztesek? Csak ők lehetnek, a

zsidóság nem, mert abba a Tizenkettő is, meg Jézus is beletartozik. (Nem használ Jézus többes szám első személyt, mint némely igehirdető; amikor nagy gorombaságot készül mondani, azt használja, mert ezzel egy kicsit elveszi a dolog élet: hiszen magáról is állítja, amit mond.) Nem azt mondja Jézus, hogy *elvéteik tőlünk, zsidóktól az Isten Országá*.

Álljon meg a menet! Mi köze van a zsidónak az Isten Országához? Micsoda sovinizmus, nacionalizmus, kóros patriotizmus ez Jézus meg a többi zsidó részéről? Nem az! Nem bizony, csak normál nemzeti, faji önközpontúság. Utóvégre Isten Ábrahámhoz szólt, s ők Ábrahám fiának, Izsáknak, meg az unokájának, Jákobnak a leszármazottai. Továbbá e leszármazottak egyike az a Mózes, akihez szólott az Isten az égő és el nem égő csipkebokorból, s akivel örök szövetséget is kötött. Zsidókkal! Tetszik, vagy nem tetszik ez valakiknek, de számukra világos, hogy az övéké – a zsidóké az Isten Országá.

Az ausztrál bennszülöttek, az inkák, a kelták eredetmondáiról Jézus nem tudott semmit. *Egykönyvű* ember volt, s abban csak az előbb mondottak voltak olvashatók. A csodaszarvasról meg Emese álmáról Jézus megint nem tudott semmit. Csak a *Seregek Urát* ismerte, de Hadúrral fennálló bensőséges kapcsolatainkról nem tudta, amit táltosaink meg az uraink is tudtak jól, s talán valamelyest a köznép is. Álmos számára a világ legtermészetesebb dolga volt, hogy miénk, magyaroké – ki másé? – az Isten Országá. Mi vagyunk Atilla népe, nekünk kell kardélre hányni azokat, akik nekünk ellenállnak! S a pásztor Isten kardját találja meg a mezőn Atilla számára. Arany is így tudta róla:

*Ihol én, ihol én, pörölye világnak.
Sarkam alá én a nemzeteket hajtom,
Nincs a kerek földnek ura kívül rajtom.*

Pontosan úgy, ahogy a zsidók a filiszteusokat – a zsidók istenének támogatása mellett és parancsára is! Így van ez, *feleim*, mert Isten az egész emberiségnek, kivétel nélkül minden – értelemmel és akarattal felruházott – teremtményének adott szívet meg fület, hogy kommunikálni tudjon teremtményével, aki nem egykönyvű, de *egytémájú* valaki: az Ő országa érdekli őt. Valakik jobban használták a kapott szerszámokat (értelem, szív, akarat), mások kevésbé.

A zsidók jobban? Ők ügyesebbek voltak? Butaság. Az egész folyamat azzal indul, hogy az *Úr szólt Ábrahámhoz: Menj el földedről, rokonságod közül és atyád házából arra a földre, amelyet mutatok neked!* Ábrahám ment, s a nóta vége: Benned áldatik meg a föld minden nemzetsége. Hol voltak még ekkor a zsidók?! Majd Ábrahám ükunokája lesz a zsidók névadója: Jákob fia – Júda. Vagy pedig egyáltalán nem butaság, hogy a zsidók ügyesebbek volt, mert kitalálták, hogy az Ő ősökben, Ábrahámban áldatik meg a föld minden nemzetsége. Ez a zsidó eredetmonda a valami, s nem az Emese álma, nem a csodaszarvas-történet, mert ezekben jóval kevésbé van szó arról, hogy a magyarok fenekében forogna a világ tengelye.

Akárhogyan is volt. Kétezer esztendővel ezelőtt Mária szül egy zsidót gyereket, s az ő számára is a világ legtermészetesebb dolga, hogy a zsidóké az Isten országa: tanítványait csak zsidókhöz küldi: *Pogányokhoz vezető útra le ne térjete, menjete csak Izrael házának elveszett juhaihoz.* (Aki nem tudná: Jákob másik neve Izrael.) Jézus, a zsidó, most végnapjaiban, végóráiban túlteszti magát minden határon és mértéken. A hatalom képviselőivel szemben olyan hangot üt meg, amelyet nem tanácsos megütni szimpla állampolgárokkal szemben sem. A múlt heti szakaszban ezt hallottuk: *A vámosok és az utcanők is megelőznek titeket az Isten országában.* Lehet ezt még überelni? Lehet. Hogyan? Így: *Elvéteik tőletek az Isten Országá!* Ez nagyobb sértés, mint amit múlt vasárnap hallottunk. Körülbelül ennyit jelent: Nem vagytok zsidók! Nem vagytok rendes emberek! – a zsidók legfőbb papjának adresszálva.

Mi megy végbe Jézusban? Itt érhető tetten sejtésem szerint Jézusban a fordulat, amelyről csak az evangéliumok utolsó sorai számolnak be: *Menjete a gojokhoz... tanítván őket megtartani mindazt, amiket parancsoltam nektek... és tanúim lesztek Jeruzsálemben és Júdeában és Szamáriában és a Föld végső határaiig... elmenvén az egész világba hirdessétek az*

evangéliumot minden teremtménynek. Amikor Jézus becsukta názáreti házát, amikor Jézus feljött a vízből s hallotta az Atya hangját, hogy ő a szerelmes fiú, amikor negyven nap böjtölés után kijött a pusztából, amikor elmondta a Hegyibeszédet – akkor, valamikor, akármikor, Jézus már biztosan tudott valamit. Azt tudta, hogy amit gondol és mond, az nem zsidó, nem filiszteus, nem magyar, nem német, nem nemzeti, hanem isteni, azaz egyetemesen emberi mondanivaló. Ahhoz sem a Seregek Urának, sem a Hadúrnak nincsen semmi köze. De ha már zsidónak született, legyen ez az isteni, azaz egyetemesen emberi mondanivaló – változatlanul zsidó nemzeti találmány, mert ahogyan a János evangéliumban olvassuk, a számáriai asszonynak is tudomásul kell vennie, hogy *az üdvösség a zsidóktól van* (4,22), bár Istent nem Jeruzsálemben, s nem a Garizim hegyén kell imádnia.

Jézus szól: Itt van előttem a harmadik fiú, aki mondja és teszi is az Isten akaratát. Sorozat jött előtte hozzátok a fajtájából. Megvertétek, megöltétek, megköveztétek őket. De Isten ennek ellenére is bizakodott bennetek. Volt neki e küldöttein felül még egy szerelmes fia. Jóllehet tömeggyilkosoknak, sorozatgyilkosoknak bizonyítottatok magatokat a történelem folyamán, Isten mégis bízott bennetek: *A fiamat talán meg fogják becsülni?! Nem, és nem, és nem.* Elhatározátok már, hogy őt is megölte. S főpapok, írástudók és vének tudják, hogy igazat beszél, és róluk beszél. Hogyan is írja Máté: *Amint a főpapok meghallották példázatait, megértették, hogy róluk beszél. Szerették volna elfogni, de féltek a sokaságtól, mert az prófétának tartotta.*

Itt az örökös, öljük meg, és miénk lesz az örökség. Erről kell még valamit mondanom. Az Ószövetség akármennyire honfoglalási történet is, de nemcsak az. Össze lehet állítani belőle az evangéliumot. Pl.: *Kardjaikból kapákat kovácsolnak, lándzsáikból metszőkéseket. Nép a népre kardot nem emel, hadakozást nem tanul többé,* stb. Jó öt éve írtam kínomban egy Kaifás-drámát. Ezt mondja Kaifás a dráma végén Nikodémusnak és Gamálielnek Jézusról: *Eszméivel bolondítson meg másokat, ne minket. Lehet, hogy valakiket elbűvöl szavaival. De azok nem embernek valók. Az ember élni akar, s nem keresztre kerülni. S ha egyszer lesznek, akik majd a Názáretire esküsznek, azoknak a főpapjai sem fognak mást csinálni, mint amit mi csinálunk: kivégzik őket. Legfeljebb a Názáreti nevében fogják kivégezni őket. De kivégzik őket, ha ezeket a hülyeségeket képviselik.*

Ha kivégezzük őt, miénk lesz az örökség. Mire gondolt Jézus? Istennek arra az álmára, hogy Sionhoz jönnék mind a nemzetek, hogy megtanulják Isten útjait. Istennek ez az Izajás megfogalmazta álma – kifűjt. Kivégezték Jézust, s aligha van a történelemnek sok olyan nemzete, amely annyira azonosult volna az aranyborjú imádatával, a Mammonnal, mint Kaifás nemzete. A Mammon-történelem nagy sikere lett. Övéké lett az örökség, de a Mammoné. Gyilkosságból mi jöhet ki más? Aki közülük Jézushoz áll, megszűnik zsidónak lenni. Legalább is eddig – így volt.

De van még egy tanulság. Főpapokkal nem lehet Isten Országát csinálni. Meghatározom a főpapot: olyan személy, aki szövetségben van a mindenkori hatalommal. De lehet Isten Országát csinálni olyan pásztorral (fővel is, meg legfőbbel is), aki kiteszi magát annak, hogy a hatalom csinálhasson vele azt, amit akar. Annak is, amit Kaifás főpap tett Jézussal.

Sajnos, amíg meg nem valósul az Isten Országa, amelyikben a kardot a hüvelybe dugják, s amíg a mammont pedig szépen szét nem osztjuk egymás között, addig kettős a választási lehetőség: gyilkolsz vagy gyilkolnak. Adja Isten, hogy ne kerüljünk a gyilkosok közé. – Ezt tanultam 2002. október 6-án délután a gyilkos szőlőmunkásokról szóló példabeszédből. Ámen...

ADYLIGET – 2002

Testvéreim! Karácsony éjjelén zsidó pásztorok mentek Jézushoz. A mai evangéliumban pedig a napkeleti mágusok nem zsidók. A mai ünnep neve: Urunk megjelenése. Hogy-hogy? Hát egy héttel ezelőtt nem jelent meg? Az nem számos. Mert akkor csak zsidóknak jelent meg. Csak az számos, ha a nem-zsidóknak is megjelenik: a népeknek, a pogányoknak, a nagyvilágnak. Ezt a gondolatot Szent Ágoston dolgozta ki a negyedik század elején, amikor az akkori Római Birodalom megkereszteltjei már mind nem-zsidók, hanem a valamikori pogányok voltak. Mire jutott Jézus ezekkel a megjelenésre már méltó pogányokkal, erről elmélkedem már egy éve a Babér utcában. Aki kíváncsi rá, eljön oda, s megtudhatja.

Helyette elmondom, hogy megkeresett valaki december ötödike tárgyában. Felháborodására csak annyit mondtam, hogy a tény – tény. S a magyarázata? Az, hogy nem érdekes, és nem érdemes elmenni a szavazó helységbe. Miért? Mi az érdekes? Hát az, hogy nekünk jobb legyen. Mennyivel jobb? A lehető legtöbbel. Ma kb. az emberiség 15 %-ának jobb, mint nekünk, és 85 %-ának meg rosszabb. Nem jó ez az arány. Nőjön az első szám, fogyjon a második. Senkinek se legyen jobb, mint nekünk. S ki bánja, ha mindenkinek is rosszabb lesz, mint nekünk.

Nincs, kérem, 15 millió magyar. Van a csonka országban tíz millió *polgár*, aki gazdagabb akar lenni. A Trianonban elcsatolt három és fél millió magyarból határainkon kívül a Kárpát-medencében él, magyarnak vallja magát még kettő és fél millió, s a Trianonban tőlünk elcsatolt hatmillió szlávból-románból a 85 év alatt lett nagyjából tizenöt millió nem-magyar. A két és fél millió magyarnak megmaradt is azt akarja, hogy jobb legyen neki. Ez a fajta, ez a *polgár*, állandóan fogy és fogy. Fogyásra van ítélve. Elfogy. Talán századunk végére, talán egy kicsit később. Funár röhög: az erdélyi magyarság nem akar szülni. Helyette azt akarja, hogy jobb legyen neki. Folytathatja röhögését: a csonkaországi magyar sem akar szülni; az is csak azt akarja, amit az erdélyi. Hogy jobb legyen neki. Ez a hitük, reményük és szeretetük. Ebbe a krédóba lettek beavatva. Már akkor, amikor *megöntötték a bubát*, Jézus nagyobb öröme. Hitüket gyakorolván. Hogy miben hisznek, most nem firtatom.

Majd helyünkre áll, akinek nem ez a hite. Nem ez, hanem a házashűség, hanem a gyerekevelés, hanem az élni akarás. Aki meg ezekre tenné életét, még el is tud menni a szavazóhelységbe. Vagy ő sem megy el, mert tudja – ha elmegy, ha nem –, hogy ő mindenképpen továbbadja az életet. Mindenképpen. Hogy nő-e a nála-tőle gazdagabbak száma, vagy fogy-e – nem érdekes neki. Nem, mert tudja, hogy akármekkora is a kenyér, annyifelé kell azt osztani, ahányan vagyunk. Anyának, apának, nagyszülőknek, s a pulyáknak is; ahányan vannak, annyinak. A kenyér mindig marad osztható, akármennyien ülnek is asztal köré – reggel is, délben is meg este is. Kisebb a darab? Ha kisebb, összehúzzák a nadrágszíjat; egy likkal beljebb. A testvéremet nem adom azért, hogy kövérebb lehessenek. *Melyiket adnád a többért testvéreid közül?* – kérdezte anyánk tőlünk, amikor keveselltünk valamit.

Valamilyen nyelven csak beszélünk. Apánk nyelvén, anyánk nyelvén. A meg nem született gyerek semmilyen nyelven sem beszél. A lengyeleknek 150 évig nem volt hazájuk. Csonka sem, trianoni sem. S harminc-negyven millióan ennek ellenére is beszélik nyelvüket. Miért? *Mert Halat a Visztula, s lengyel asszony gyermeket ad örökre. S nincs ott halál, ahol dalolni és szülni tudnak.* Hegyeli István írja a minap Moldvából: Istenre figyelő lélekkel, moldvai csángó testvéreink iránti szeretettől vezérelve, arra biztatom minden szomorú szívű magyar testvéremet, hogy alázatos szívvel tanuljunk tőlük, hisz csendes elzártágukban, a megmaradásért vívott névtelen harcukban olyan értékeket birtokolnak, mely az egész magyar nép újjászületésének alapja. Ők szeretik az Istent, sokszor naponta kétszer is elmennek a templomba imádkozni. Szeretik egymást, szeretik a gyermekeket, így nem ritka a 8-10 gyerekes család sem náluk. Vidámak, tüzesen táncra, dalra szívesen perdülnek. Életigenlésük és életerejük engem mélységesen megindít. Azt javasolom, hogy egy-egy város, település, iskola

– vállaljon fel testvértelepülésként, testvériskolának egy-egy moldvai falut, települést. Menjünk el közéjük, vásároljunk, építsünk nekik iskolákat, kollégiumokat. Fogjunk össze és alapítsunk egy komoly iskolahálózatot moldvai csángó testvéreink számára. Ez legyen a mi mindent elsöprő Igenünk, az elhalkuló, tétovázó Nemekre.

A többet birtokolni akarás, a pénzszeretés evangéliuma nem jóhír, nem örömhír, hanem halálhír. *Aki kihull, megérdemelte, az ocsút az idő nem szája. Aszott nemzetek hűlt világok, Törtéletek miazmás vágya halálra valók, nem kár értük.* Elsíratni azért szabad a holtat, a kihalt nemzetet is. *A sírt, hol nemzet sülyyed el, népek veszik körül, S az ember millióinak szemében gyászkönnny ül.* Nekem testvérem a mohamedán is, testvérem az is, aki a Bruderhofban él, bár szót sem ért magyarul. És testvérem a moldvai csángó, aki ómagyar nyelven beszél, s nehezen, de azért értem, amit mond. Nehezen, de azért érti, amit mondok. Testvérem bizony, aki naponta kétszer is elmegy a templomba. Mert Isten akaratának teljesítésére, az istenektetszésre szavaz ő. Akkor is, ha otthon maradna szavazáskor, meg akkor is, ha elmegy.

Az öreg pásztor holnapután elkezd 87. életévét, s hamarosan nem látja már a csúfságotgyalázatot, amit csinál magával a pénzszeretés, a többet birtokolni akarás Mammonját imádó népe. S azokat sem fogja már látni, akik elmennek napjában kétszer is a templomba, hogy megfürödjenek az élet Istenében, aki bizony azért indított minket el az evolúció láncán, hogy továbbadjuk az életet. Nem azért, hogy befördítsuk a címet. A családot, a nemzetét. S ha befördítjük, akkor lép helyünkre más. S ha nem is lesz már többet magyar, a helyére álló, a más nyelvű nép sem lesz – azért néma. Ez is elmondja majd kedvesének, hogy *Szép vagy*, meg azt, hogy *Szeretlek*. Vagy lesz köztük olyan is, aki magyarul fogja mondani? Istennek jó lesz az is. Minden nyelvet szeret, amely az élet igenjét, az örökélet nélkülözhetetlen kezdetét-feltételét, s így magát az életet énekli.

S ha nem lenne többé, aki magyar nyelven szól, majd lefordítják az *Eső Virág András*, a *Vang-An-Si*, a *Zsoltár gyermekhangra* című verseket, mert megmarad minden ének, amely Istenből született. Meg azt, hogy *Karácsonyi rege ha valóra válna, igazi boldogság szállna a világra. Nem volna más vallás, nem volna csak ennyi: az Istent imádni, és egymást szeretni.* Ami evangélium, az nem felejtendő el. Bár zsidóul szólott Jézus ajkán, s a zsidók elfelejtették. De akik nem ejtettek tömjén szemet, akik a hüvelyben hagyták a kardokat, akik gyilkosságokkal nem óhajtották szolgálni a hazát, lefordították Jézus szavát görögre. S röpke ezeröttszáz esztendő múltán... (és ötszáz évvel annak utána, hogy Géza és a fia keresztvíz alá hajtotta, kényszerítette népünket) görögül értő, tudós magyar humanisták (a színyerváraljai és a nagykárolyi, mind a kettő Párcium-beli) végre lefordították magyarra is. És ma, újabb ötszáz év múltán voltak, akik megértették, ami elhangzott zsidóul Júdeában, Galileában. S mert megértették, s elmentek értésük miatt a baracskai börtönbe is. S bizton remélem, hogy ők továbbadják az életet, feltételét az örökéletnek..

Az öreg pásztor bízik fiatalabb társaiban. Bízik, mert az öreg pásztor bízik a jézusi ige erejében. Az öreg pásztor nem tud nem hinni. És azt mondja, hogy *Hiszek. És hogyha nem, hát akkor is! Ha mindhiába: akkor is! Ha minden álmom: akkor is! Ha minden meghal: akkor is! A szép akkor is szép mard, a tiszta tiszta, rút a rút. Az igazság – igazság akkor is, Ha meg nem látja senki szem, A szeretet mosolyog és szeret, És a kereszten is király. A tett különb a tunyaságnál, És hol a tépett lobogónál Tiszteletesebb szemfeddő? Mert akit egyszer meglehelt az Lélek Annak mindegy lom élet vagy halál: Az él és áll és énekel és alkot, Bokorban és Magyarországon, Hétvilágrészen és másvilágon, Az Isten őtet úgy segítse. Amen.* Mondja, amit tanult Sík Sándortól. Abból, amit régi tanára 1926-ban mondott Megyeren ezer sátorban lakó nyolcezer magyar fiúnak.

Az öreg pásztor énekel is: *Irul-pirul Mária, Boldogságos kismama, Hulló könnye fátyolán át alig látja Jézuskáját. Meg is kéne szoptatni már. Kedves három királyok. Jóéjszakát kívánok. És a folytatást is énekli: Körözs vizinél hét nyárfa, Alattuk ül Bondár Márta. Nem kisasszony, nem menyasszony. Nem is lány mán nem is asszony. Titokban volt szeretője,*

Titokban lesz temetője. A halászok kihalásszák, Elfödik, hogy ne is lássák. Ahányat fordul az ásó, Annyit sóhajt a sírásó. Mert az öreg pásztor nemcsak hisz, titokban bízik is ám. Mert hiába öreg, azért még nagyralátó. Azt hiszi, hogy csináltunk valamit. Igenis, azt hiszi, hogy történt valami Debrecenben és a Bokorban. Hisz a folytatásban. A napokban volt nála egy anya, s elmondta, hogy 15 éves fia csoportba jár, s már összeszedte a maga csoportját is, kisebbeket, akiket ő tanít Jézusra. Egy ötven év körüli férfi pedig elhozta szélütött anyját Karácsonyra hozzám beszélgetni, s a férfi elmondta, hogy ő bizony szintén csoportba jár. Volt, akit ismertem a csoportjából, de a többséget nem, és tanulják a KIO-t is.

Az öreg pásztor azt hiszi, hogy nem hiába élt. Hogy Jézus után kétezer évvel újra kezdtük a szent kísérletet, és nem lesz, aki meg nem hallaná. S ez a szent kísérlet most nem zsidóul, s nem Francesco toszkán, középkori olasz nyelven szól, hanem magyarul. Az öreg pásztor bízik a kísérletben, mert *a húrokon egy hős ország támadt fel dalolva*, s mert megölték a pásztort, s el is temették, de mező nőtt rajta, s *ha tavasz jön, nagy nyáját a pásztor idehajtja. Bizony mondom: jövőre tej és méz lesz őbelőle. S így lett Virág András televény földje a fáknek s ágya száz új ibolyának.*

Ahogy Aprószentek ünnepén a Szemere utcai iskolában mondtam, Tádé hatvanadik születésnapján: Tegyük szent elhatározást arra, hogy a Világosság lányai meg fiai akarunk lenni. Arra, hogy közösségünk lesz egymással. Hogy szent csók legyen csak közöttünk. Hogy egységre is jussunk egymással, ne csak a lelkiismeretünkre hivatkozzunk, s igazoljuk vele a magunk külön útját. Ha ilyen elhatározásokat teszünk, akkor én meg annak a sejtésnek adok nagyon halkán hangot, de mégis adok, hogy lesz a Bokornak negyedik nemzedéke, meg ötödik nemzedéke is, talán még hatodik is a 21. században, s hogy lassan-lassan csak a Bokor-duma lesz a дума a katolikus meg a nem katolikus keresztény egyházakban is, de még a nem keresztény vallásokban is, mert ez az a дума, amely Istennél volt, Isten volt, és testté lett. És Jézus dumája. A Jézus nem hiába jött el közénk.

Amíg az ember él, mindig újat mesél. Új évhez nem is illik a régi. Mondom is az újat. Él még egy nép. Nem sokáig. Elhal, ha nem teszünk érte valamit. Veszélyeztetett faj. Ha állat vagy növény volna, már szólna róla rádió, újság, tévé. De hát nem növény, nem állat, csak ember. Tőlünk ezer kilométerrel keletre. Egyetlen egy ilyen népről tudok csak a nagyvilágban. Iskolája is van. Temploma is. Római katolikus is. Szapora is, mégis meg vannak számlálva napjai. Mért? Mert hiába él falvaiban akár 99 %-os többségben is, nem anyanyelvén tanítják, hanem a többségi nemzet nyelven. S templomaikban az imádság, az ének, a szentmise nem szólhat anyanyelvükön. Miért? Mert gyermekeik hiába mennek el papnak, a szemináriumba kerülnek, s hat év alatt megtanulják ott, hogy nyelvük a Sátán nyelve, amelyen nem szabad beszélni, imádkozni. Ha ezt megtanulja, pappá szentelik. Ha nem tanulja, nem szentelik pappá. Ha megtanulja, visszamehet falujába, s immár nem szól többé apja-anyja s testvérei nyelven, mert tudja, hogy az édes anyanyelve a Sátán nyelve. S mindezekről tud Ratzinger, Sodano és Wojtila is. Tudja és áldását adja erre a szemináriumra. Azért adja, mert az oltár szövetségben akar lenni a trónnal. Mindig és akármi áron. Egy nép halála árán is.

A tartomány a középkorban még a magyar királyt uralta. A 16. században a tartomány lakosságának egy harmadát még a magyar nép adta. Mára már csak tíz százalékát adja, s e tízből is mára már nyolc-kilenc elfelejtette apja-anyja nyelvét, csak egy-két százalék beszéli még. Egy nemzedéken belül ez az egy-kettő is elfelejti majd - a Sátán nyelvét. S akkor kihal egy faj. S a szívem azt mondja, hogy nem szabad engedni a halálnak. Azt, hogy meg kell menteni. S van is, aki tudja, hogyan lehet. Kell egy értelmiséget nevelő anyanyelvi középiskola. Bőjte Csaba és Hegyeli Attila tudja is már, hol kell épülnie, s azt is tudja, hogy kell hozzá egy fél millió Euro. A szívem azt mondja, hogy ennek öt százalékát magam is össze kaparom. S a szívem azt is mondja, hogy meg kell kérdezni testvéreimet, hogy a Bokor érdekelt akar-e lenni e megmentésben. Hogy a szűkös kenyérnél nagyobb ínség-e apám-anyám nyelvének elvesztése?

Tizenöt éve nem tudunk létrehozni valami múltunkhoz méltó művet. Nem ez lehetne az a méltó? A szívem azt súgja, hogy igen. S ha a Bokor is igent mondana rá, akkor összekölnénk hazai és külföldi barátainktól a többi, ami még hiányoznék a fél millióból. Tele vagyok jó reménységgel. Csire Ferink üzeni Déváról: *A Szent Ferenc Alapítvány gondozásában lévő dévai, szalontai, szárhegyi, szovátai, torockói, zsombolyai, szászvárosi, kolozsvári gyermekek igent mondtak az Erdély határain kívül, Moldvában élő csángó gyerekekre.* Most csak az kell, hogy a Bokor szíve egy ütemre verjen, s ha ezt megérem, akkor térhetek őseim porához, s mondhatom Vörösmartyval: *Köszönöm élet áldomásodat. Ez jó mulatság férfi munka volt.* Ámen...

BOKORPORTA – 2003.

Ami most következik, az egy lelkigyakorlat szentmiséjének rövid homiliája, majd nyitó előadása. Címet is adtam neki: Kísérlet a folytatásra.

Testvéreim! A KIO-nak van Jézus-képe, de nincs külön Atya-képe. A nyári vakációban majd igyekszem sort keríteni rá, hogy pótoljam a hiányt. A jövő vasárnapi evangéliumban Jézus azt állítja mennyei Atyjáról, hogy tudta nélkül egy veréb sem hull el, a tanítványok pedig fontosabbak mennyei Atyjának, mint a verebek, Jézus tanítványainak ugyanis a hajszálaik is számon tartja mennyei Atyja. Ne féljenek tehát a tanítványok azoktól, akik meg akarják őket ölni. Ne, mert csak a testüket ölhetik meg. A lelkük sorsa biztosítva van, mert Jézus tanúskodni fog mellettük Atyjánál, hogy ezek megvallották őt, hűségesek maradtak hozzá. Csak attól kell félniök, aki a lelket is, a testet is pokolba taszíthatja. E valaki nevét megtaláljuk személyi igazolványunkban.

Lehet, hogy túlméretezett a kollektív öntudatom, de úgy gondolom, hogy sok jószándékú csoport volt vallásunk kétezer esztendő történetében, de nálunk jézusibb szándékú aligha volt. Azért gondolom ezt, mert vagy behódoltak felekezetük vezetőinek, azok jézustalanságainak is, vagy kiváltak felekezetükből, s újat hoztak létre. De tudomásom szerint a Bokor a kereszténység történetének akármilyen jelentéktelen is, de egyetlen alakulata, amely testületileg deklaráltan – felekezetünk vezetőinek-tagjainak minden a múltban ránk mért csapása és a jelenben is tanúsított nem nagyon barátságos magatartása ellenére! – sem hagyta el egyházát, hanem megmaradt benne.

A mai napon egyetlen kérdést szeretnék feltenni testvéreimnek: Tanítványai vagyunk-e még Jézusnak? S hogy el ne ragadjon bennünket semmiféle indulat, át is fogalmazom a kérdést: Tanítványának merem-e még mondani magamat? Hűséges vagyok-e még mai tudatom, mai magatartásom alapján Hozzá? Gyurka, Imre, Laci, Öcsi s a többi mind korban lefelé, *szeretsz-e engem?* – Jézus kérdezi ezt tőlünk, egyenként, mindnyájunktól. Kérdezi, mint Pétertől annak bűnei ellenére is. És kérdezi annak ellenére is, hogy ismeri-tudja az ő tanítványai és köztük Péter majdani sorsát. Azt, *hogya megöregszel, más övez fel téged.* Azt, amiért a mai evangélium példázatait elmondta: hogy a tanítványnak nem lehet külön sorsa Mesterénél, hogy a tanítvánnyal akármi történhet, hogy a Via Appián Péternek vissza kell fordulnia. Jézust nem feszíthetik újra keresztre – Péter helyett. Avagy van-e félnivalónk attól, aki pokolba taszíthat minket, saját magunktól, t.i. ha megszűnünk Jézus tanítványai lenni?

Ki merem-e mindezek ellenére mondani Péter elszántságával: *Uram, te tudod, hogy szeretlek Téged?* Amen.

Testvéreim! Azt hiszem, hogy Jézus örökösei volnánk. Ő is a legnagyobb jószándékkal indult, hogy közölje hallgatóságával az élet isteni-örök és népe számára mégis új törvényeit. Vallása *Törvényének* beteljesítőjeként indult. Csak az írástudók kritikájának hatására lett vallásának belső ellenzékévé. Vallásának vezetői ezért keresztre juttatták. Jézus az Isten Országáról beszélt, de ahelyett csak az Egyház jött. Pillanatok alatt megindult örömhírének, az új törvénynek, az Országunk lecserélése egy közönséges vallási ostobaságra, jámbor hiedelemre. E páli hiedelem abban áll, hogy az az ember számít jónak Isten előtt, akit megkereszteltek; mégpedig azon az alapon, hogy amióta kivégezték a Fiát, Isten többé nem haragszik ránk az első ember vétke s a mi vétkeink miatt. Mennyien látják ezt ma így, mennyien nem a pápák, püspökök, papok és a ma templomba járó emberek közül, nem vizsgálom most. Csak hálát adok érte, hogy mi nagyjából hatvan éve közösek vagyunk abban, hogy azt gondoljuk, hogy Isten előtt csak az az ember számít jónak, aki tudja, hogy jónak kell lennie, s ereje szerint igyekszik is jónak lenni. S ez a tényállás Jézus után és előtt, amióta csak ember él a világban. Mindenkor és mindenütt érvényes tényállás.

Bennünket egyházunk nem feszített keresztre – ez is tény, s az előbb említett tényállást bizonyosan töretlenül vallják azok is, akik nem mondták még fel a barátságot nekünk. A kíméletlen ragaszkodás a valóság látásához, azaz a tényállás tiszteletben tartása mondatta a fentieket velem. Ugyanezzel a kíméletlenséggel és tisztelettel kell megnéznünk önmagunkat is, ha látni akarjuk mai teendőinket. Azt, hogy merre menjünk tovább. Elöttem a Karácsonyi Ajándék 80/10-es kötetének 14. oldala, s annak táblázatában a Bokor akkori hat ágának 89 csoportvezetője. Ebből a 89-ből ma 23 vezet csoportot, ez 26%. További 24 testvérünk tagja még valamelyik csoportunknak, ez 27 %. Ehhez kell még számítanunk az azóta hazaköltözött 11 testvérünket, ami 12 %. És a maradék 31 testvérünk immár nincsen csoportjainkban sem, ők adják a hiányzó 35%-ot.

1989-re 13 águnk lesz. Ha e 13 ág alapján a hat ág adatait megdupláznánk, akkor az akkori 178 csoportvezetőből lenne ma 46 csoportvezetőnk, és 48 testvérünk járna még valamelyik csoportunkba közülük. A hiányzó 98 testvért megoszthatnók az örök hazába távozottak s a minket elhagyók között. A KV által közölt adat a csoportvezetők jelenlegi számáról (77) tükrözheti a '89. év óta eltelt 16 esztendő növekedését. A '45 és '52 évek közti kezdet ki tudja hány és nem kevés csoportvezetője után, 1969-ig minden közösségünk megszűnik, legalábbis én egyről sem tudok ez időszakból, s akkor jön létre a Fiatalok I. nevű közösség 1 csoportvezetővel és 3 csoporttaggal. Az összefoglaló kép, amivel szembesülnünk kell a következő:

1945 és 52 között: nem tudom hány a csoportvezetők száma, de bizonyosan két jegyű.

1952 és 1969 között a közösségek teljes elhalála következik be, '56-os szabadulásomkor már csak egyes baráti személyeket találok és csoportba járás nélkül. '61-ben úgy jövök ki a börtönből, hogy magam sem akarok csoportot létrehozni: Minek? Csakhogy beszerezsek egy másik életfogytiglant?

1969-ben újra születik 1 közösség. Majd gyors szaporodás következik.

1980-ban 89 a csoportvezetők száma,

1989-ben pedig már 178, s utána megindul a fogyási tendencia, és

2005-ben a számuk: 77. Mindez grafikusan is ábrázolható. ÁBRA

A növekedést Isten adja? A fogyást vagy megszűnést is Isten adja? Azt hiszem, hogy Isten – már ami minket, embereket illet – nem működik rajtunk kívül. Csak bennünk. A kezdeti években egy darabig úgy tudtuk, hogy merhetünk tenni valami tőlünk telhetőt érte. Aztán jó tizenöt évre elfogyott a bátorságunk közösséget hozni létre érte. Aztán újra támadt bennünk a bátorság, s ezt a bátorságot nem akasztotta meg az sem, hogy az egyház vezetősége összedolgozott ellenünk a bennünket üldöző hatalommal. Nem ment el közülünk egyházunk

üldözése következtében senki sem. S csudák csudája, amikor megszabadulunk az állami üldözéstől, s amikor az egyház csak nem akar szóba állni velünk, akkor következik be a statisztikánk által világosan látható bomlás. Minek következtében? Az állami üldözés elhalása – gondolom – nem lehet ok. Az egyház minket el nem fogadása úgyszintén aligha ok, hiszen nem hagytak el testvéreink minket akkor sem, amikor az állammal karöltve üldöztek bennünket. Ok, azt hiszem csak egy lehet: megunták a másodrendű állam- és egyházpolgár szerepét. Érvényesülhessenek akár a világban, akár az egyházban. Tehessék a tőlük látott jót, anélkül hogy visszafogná őket a Bokor apolitikus volta, ill. Jézus-hűsége s egyházon belüli s annak vezetőitől tanúsított el-nem-fogadása, s a magunk szükségképpen megkövesedett különállása. Mindegy, akárhogy is látom az okokat. Nem tudom, hogy a grafikon által mutatott trend csak a zsugorodás vagy a teljes elfogyás irányába mutat. Csak Isten tudja, hogy van-e bennünk még tartalék, erő az isten- és emberszeretetre. Arra, hogy más övezzen fel minket. Mert enélkül nincsen növekedés, az Isten sem képes helyettünk Golgotára menni.

Keresem az utat, hogy merre menjünk.

Hozzáfogok. Jézus számára egyértelmű volt, hogy egy Mennyei Atya van fölöttünk, aki elbírálja életünket, és dönt örök sorsunkról. A KIO-ban kimutattam, hogy Jézus számára a *hiszek és tudok* – Jézus egyetlen témájában – ugyanazt jelenti. Az I. Vatikáni Zsinat észérvekkkel igazolhatónak deklarálta Isten létezését. A Bokor majd 30 éve foglalkozott e kérdéssel, és nem jutott egységes álláspontra *e teodíceainak* nevezett vitájában – lásd a Karácsonyi Ajándék 77/8-as kötetét.

A kultúrák alakulása folytán a szavak jelentései változnak. A Értelmező Kézi Szótár szerint és kivonatosan:

Hiszek: a valósággal megegyezőnek, igaznak tekint;

hiszek valakinek: igaznak fogadom el, amit valaki állít;

hiszek valakiben: létezőnek tekintem (anélkül, hogy az igazolható volna);

vallási jelentése: Istenbe vetett hite van, Istent, isteni személyt létezőnek tart.

A magam és jelenlegi látásom szerint *hinni valamiben* annyit jelent, hogy hitemnek (azaz nem tudásomnak) tárgyát **sem igazolhatónak, sem cáfolhatónak nem tartom**. A hit nem tudás számomra, hanem *életem* legfontosabb, tehát egzisztenciámat nagyon mélyen érintő, s ezért úgy nevezzük, hogy *egzisztenciális döntése*. Tartalma: személy szerint én erre és erre megyek.

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében. Az ateistákat, az agnósztikusokat nem tudom meggyőzni, ők sem engem. Úgy gondolom, hogy Jézus számára még a gondolat is abszurd volt, hogy tanítványa lehetett volna egy ateista vagy agnósztikus személy. A múlt vasárnapi ifjúsági misén a jelenlevők a Bokor sorsdöntő kérdéseit igyekeztek megfogalmazni. Mindegyikük fogalmazott egy kérdést. Szavaztunk, hogy melyiket beszéljük meg. Bajnok Kataé győzött. Kérdése ez volt. *Nagyon szép, hogy bármely felfogású személyt elfogadunk a Bokorban, de mire megyünk ezzel?*

A Bokor első és második nemzedéke úgy regrutálódott, s a harmadik nemzedékből is csak azok kerestek meg, akik személy szerint vallották-vallják hitvallásunk első mondatát. Ott voltak minden nap a debreceni Szent Annában mondott miséimen, illetőleg kivétel nélkül szentáldozáshoz járultak lelkigyakorlataimon. Senkit el nem zavarok, aki azért jön hozzánk, mert hűséges akar lenni Jézushoz, hiszen a szeretet nem ismerhet kiközösítést, de magam megvallom hitvallásunk fenti mondatát. S most kérdezlek egyenként mindnyájukat: *Hiszel-e egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek Teremtőjében?* Továbbá kérdezem: *Elfogadható-e a Bokor részéről e kérdésben akárminő álláspont, vagy tudomására kell hoznunk másként gondolkodó testvéreinknek, hogy a Bokor hite nem az övé, hanem az, amit az ábrahámi vallások közösen vallanak, s köztük a mi keresztény felekezetünk, a római katolikus egyház is?*

Jézus az ábrahámi hit akkori hivatalos vallásában nevelkedett, nem a szamari-tánusokéban, nem is volt esszénus a Holt-tenger mellett vagy másutt, és nem is a pogányok valamelyik szentélyébe járt. A nyolcadik napon körülmetélték, a tisztulás napjai elmúlva vallásának

törvényei szerint felvitték őt szülei a templomba, serdülőként megkapta a kis fejfedőt, tehát a zsinagógákban beszélhetett és beszélt, ünnepekre felment a templomba, a körülmetélés ellen nem szólt, a széder-estet tanítványaival együtt megülte. Vallása szent könyvei ellen sohasem beszélt, kikereste belőle azokat a helyeket, amelyek igazolták tanítását. A Törvényt és Prófétákat meghaladó tanítását pedig a Törvény beteljesítéseként és nem felbontásaként értelmezte. Mivel a Keresztelőhöz kiment egész Júdea, a farizeusok is, bemelegkezni a Jordán vizébe, Jézus keresztelési parancsa beleépült a megszentelt zsidó hagyományba: *Az Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre* szavait pedig a széder-estbe ágyazta. Keresztre feszítése után feltámadván sem bízta tanítványait vallásuk elhagyására. Végig megmaradt abban a vallásban, amelyben nevelkedett, végig megőrizte tanítványait is abban a vallásban, amelyben nevelkedtek.

A Jézus mennybemenetelét és a Pünkösdt követően kitört üldözésben a tanítványokat üldözte egyházuk, annak bizonyos személyei, mint a Tarzusi Saul is, de nem közösisítették ki az üldözötteket őket. A nem-Jézus-tanítvány, Pál frontális támadást intézett a körülmetélés ellen, és megszűnt széder-estet ülni, mert *a mi bárányunk már megöletett* (1Kor 5,7), s Isten új választott népének tekintette a megkeresztelteket, akiket mind szenteknek nevezett: mert *az ágak közül egyeseket kitörtek, és téged vadolajfa létedre helyükbe oltottak* (Róm 11, 17). Jakab 58 pünkösdjén figyelmezteti is őt: *Tedd ezt és ezt, és akkor mindenki látni fogja, hogy magad is úgy élsz, hogy megtartod a törvényt* (ApCsel 21,24). Jeruzsálem elfoglalása után, nemzeti megalázottságukban közösisította ki a Jézushoz ragaszkodókat Jabnéban a szünedriumot helyettesítő farizeusi teológiai főiskola. Nem a Jézusban hívők hagyták el tehát egyházukat... De Pál feszegette a pofonos ládát erősen, s meglelt a következménye. Máté még Pál halála után 15 évvel sem feszegeti azt. János evangéliuma pedig – tíz évvel Jabne után – már csak mintha belenyugodnék a kiközösítettségbe.

Kérdezem: miért egyházán belüli mozgalmat hívott létre, és nem új egyházat alapított Jézus? Azért, mert mondanivalói a Teremtő által létbeszólított ember bármelyikének a lelkiismeretében (Jézus szavával: *a szívében*) visszhangra találhatnak: hiszen mindannyian tudjuk, hogy jóknak kell lennünk; legfeljebb nem akarunk. Tehát a zsidó szívében is, tehát a zsidók vallásában születettek és nevelkedettek körében is hallható e szó. És ugyanakkor nincs vallás, amely tartósan fel tudná vállalni azt, amit Jézus a maga mozgalma szükségképpen következményének vallott, s ennek következménye, hogy *üldözni fognak titeket, zsinagógáikban megostoroznak titeket*. Minek akkor vallást változtatni? Cseberből vederbe mért kerülünk?

A három századnyi üldözés ellenére fokozatosan oly messzire kerültek Jézus gondolataitól a keresztények, hogy senki sem sikított, amikor elfogadtuk Konstantin császár felénk nyújtott jobbát. Nem hiszem, hogy a trón és oltár szövetségét megújító keresztény történelem valamivel is jobban hasonlítana a jézusi Országra, mint a nem keresztényeké. Még az is nagyon valószínű, hogy világbajnokok lettünk mások kirablásában, rabszolgává tevésében és tömeggyilkolásában. A többi népek történetét kevésbé ismerem, de Szatmári Botond azt mondta nekem egyik előadásom alkalmával, hogy a buddhisták ugyanazt csinálták, ahol hatalomra kerültek, mint mi, Konstantin után.

Tehát: feleslegesen ne feszegezzük a pofonos ládát. Csak Jézus egyetemes emberszeretetének parancsához maradjunk hűek. Azért csak gyilkolhatnak minket, de talán nem közösisitenek ki. Mindenki maradjon meg tehát abban a vallásban, amelyben nevelkedett. Van már vagy ezerféle keresztény felekezet is. A legkülönbet megnéztem magamnak jól, és nem kívánok átlépni hozzájuk. Mi sem tudnánk külön, jézusibb felekezetet létrehozni, miként felekezeteket gründoló történelmi elődeink sem tudtak.

Mivel feszegetjük a pofonos ládát? Azzal, ha leszóljuk és elhagyjuk őseink vallási hagyományait: a szentségeket és a szentelményeket. A Bokor kiemelten buzgó vallásos szülők gyermekeiből született meg. Alkalmassokká nevelték őket e szentségek és szentelmények

segítségével szüleik a KIO igazságainak befogadására. Miért menjünk máshová? Folytassuk szüleink hagyományát!

Ezért vallom én, hogy katolikus felekezetemben akarok meghalni, piarista rendi ruhámban akarok a földben elporladni. Azért, mert abban születtem, s nekem az a dolgom, hogy egyházamban képviseljem a nekem Isten által tanítottakat, a Jézus által magyarázottakat. Ott, ahol viszonylag legjobban értik még szavamat, ahol viszonylag a legjobban tudom elmondani azt, ami rám bízott. Nem akarom, hogy miattam kiközösítsék ki a katolikus egyházból a Bokrot.

S most kérdezem: Valljátok-e egyenként, hogy meg akartok maradni abban a vallásban, amelyben születtetek, nevelkedtetek, vagy azt gondolod, hogy nyugodtan fessegetheted a pofonos ládát, legfeljebb kiközösítenek, s akkor létrehozol egy igazibb, egy jézusibb egyházat? Kérdezem, hogy elhatárolod-e magadat attól, hogy úgy fessegeted, Pál módjára, a pofonos ládát, hogy magunkra hozod vele a Bokor egészének kiközösítését? Vagy ellenkezőleg: kimondva, ki-nem-mondva éppen ezt a kiközösítésünket akarod, s ezért teszed azt, amit teszel?

Hiszek Jézus Krisztusban, az ő egyszülött fiában, a mi Urunkban, aki fogantatott Szentlélektől, született Szűz Máriától. Hitvallásunknak ez a tétele közös hagyománya a magát kereszténynek mondó vallások majd mindegyikének. Mondott hitfogalmam alapján erre a tételre is áll: se nem bizonyítható, se nem cáfolható. Csak hihető. Ezt a hitet kívánja tőlünk egyházunk is. A bizonyítását nem. Csak annyit, hogy ezt a hagyományt tartalmazzák a szenthagyományból megszületett szentkönyveink. Lehet ezt elvetni, de kiközösítés jár érte biztosan. Vallom, hogy ezt tanítja Máté evangéliuma is. Vallom, hogy nincs ember, aki bizonyítani tudná, hogy Isten nem ölthet emberi alakot. Vallom, hogy nincs ember, aki bizonyítani tudná, hogy Isten ezt nem tette meg. Vallom, hogy nem lehet igazolni, hogy Jézus csak olyan ember, mint akármelyikünk, ha megengedjük is, hogy azért valamivel csak külön példánya fajunknak, mint mi magunk.

Természetesen akármelyikünk vállalkozhatik arra, hogy kimutassa, mekkora blódség Karácsony ünnepének hittartalma. Elmondhatja az érveit, de bizonyíthatatlan marad csakúgy, mint az ellenkezője. A kérdés az, hogy mi lenne törekvésének célja? Azt gondolom, hogy magunkfajta, borkorbeli ember számára ez a cél csak az lehetne, hogy jobban érvényesíthessük életünkben a jézusi célkitűzést. De hogyan gondolhatnók, hogy a dogmatika alaptételeinek szétverése szolgálhatná ezt a célt? A Bokor első két nemzedékének tagjai a családi és részben az egyházi iskolai nevelés eredményeként kerülhettek olyan tudati pozícióba, hogy hajlamosak lettek szóba állni a jézusi gondolatokkal. Ez a közvetlen tapasztalatom, a magam tulajdon esetében is: apám neveltjeként írtam meg a KIO-t, s ő magáévá tette annak tartalmát.

Bár az eddig mondottak sem jelentéktelenek, azt gondolom, hogy jelentősebb az egyetemes emberi történelem tanulsága. Történelmi tanulmányaim meglepő eredményekre vezettek. Különválasztom a vezető rétegekre vonatkozó tapasztalatomat, és külön a társadalom egészére vonatkozókat. Az elsőt illetően mintha mindenütt a papkirály indítaná az egyes népek feltörekvő, történelmileg észlelhető mozgulásait. A papkirály az a személy, aki mind az Isten irányában a legnagyobb érzékenységet mutatja népe formálásához, másfelől pedig ő az, akinek a kezébe kerül a nép érdekeinek megvédésére szolgáló kényszerítő, fegyveres erő. Így a papkirály főpap és hadvezér egy személyben. Példák legyenek Ábrahám, Mózes, Mohamed. Források hiányában igazolni nem, csak sejteni tudom, hogy Álmosnak, Árpádnak, népünk pogány fejedelmeinek is lehetett valami ehhez hasonló szerepe. De lehetséges az is, hogy ők már a szakosodás utáni állapotot tükrözik, amikor már különválnak egymástól az Istent a közös ügynek megnyerni akaró, az imádkozó és áldozatot bemutató főpapi személy, és a fegyvereket hordozó hadvezéri, azaz fejedelmi személy. De ez a szakosodás csak lassan és akadozva valósul. Szent István királyunk a Szentlélek vezetése mellett vágja négy felé Árpád-fi unokaöccsének testét – a minden bizonnyal keresztény pap, Anonymus szerint. Másfelől Muhiban, Mohácson is a kalocsai érsek a hadsereg főparancsnoka, és csak akkor törvényes a magyar király, ha az esztergomi érsek koronázza meg őt.

Az európai felvilágosodástól meg nem érintett része az emberiségnek még mindig nagyon mélyen hisz abban, hogy a csaták sorsát elsősorban Isten dönti el, s ennek következtében annak a személynek, aki érti az Isten befolyásolásának módját – a főpapnak –, döntő szerepe van a nép sorsa szempontjából. Csak a felvilágosodott Bismarck gondolja úgy, hogy Isten az erősebb seregekkel menetel, a fel-nem-világosodott mélyen hisz abban, hogy végső soron a Zalán futásának Hadura dönti el, hogy fut-e Zalán vagy sem. Innen van az, hogy a magyar főurak végig a történelmen kényszerülnek elfogadni (vagy egyszerűen ősi berögzöttségként elfogadják), hogy a főpapok rendre a leggazdagabbak – a királyt követően. Innen van a pápai állam szívós, ezeresztendősi létezhetése is, s ebből folyóan a hadsereget fenntartani kényszerülő papkirály, a pápa, aki a felvilágosodottak számára anakronisztikus képet nyújt. A középkorban senki sem látta annak. Természetes ellenfél volt, akinek hatalmát királyok igyekeztek megtörni, ahogyan a pápa is igyekezett megtörni a királyokét. De a dalai láma léte a nem felvilágosodott tibetiek számára még egyelőre aligha anakronizmus.

Mindez csak azért lehetséges, mert a tömegeknek mély a hite. Hiszi, hogy örök sorsa a papok kezében van. Ha 1514-ben Lőrinc váradi pap mondja a kereszteseknek, hogy bűnbocsánat jár nekik, ha kitartanak vállalkozásukban, nagyobb lesz az elszántságuk. Tetzeli dominikánusainak az odatúli megbocsátás mély hitének következtében sikerült eladnia a búcsúcédulákat. Az ókori papíruszoknak vagy Erdélyi Zsuzsanna népi imádságainak mély hite mutatják a valamikori papkirály, illetőleg a királyok és papok hatalmának társadalmi bázisát.

Aki pápába harap, belehal a harapásba! Vallom tehát, hogy a vallásokat támadni, csak Jézus módszerével szabad. A dogmatikai, liturgiai részt rá kell hagyni a dogma- és liturgia-fejlődés úgy-ahogy belső vallási erőkből valósuló és változó folyamatára. A KIO-ban a Klérus Kongregáció nem talált semmit, ami ellenkeznék a katolikus vallás hitével. Pedig elmondtam benne Jézus egész üzenetét, és azt is, hogy a megváltást az eredeti bűntől – nem találom e tanításban. Senki jószándékú embert, aki közénk akar tartozni, ki nem közösíthetünk. A páli módosítást, a *Krisztus keresztje* című művem egy esztendeig nem publikáltam szamizdatban sem. Csak egy esztendei várakozás után. Azóta nyomtatásban is megjelent, s bizonyára kezébe került már a katolikus hit valamelyik elszánt védőjének. És nem került a Hittani Kongregáció elé, bár kimutattam benne a páli megváltástan teljes jézustalanságát. Nem is szerepel a Crédónkban, hogy Jézus megváltott minket az eredeti bűntől, csak a Trentoi Zsinat tévedhetetlen szövegeiben. Van dogmafejlődés: vissza nem vonunk semmit, csak elhallgatunk azzal, ami tarthatatlannak bizonyul. Ennyi telik az embertől, s az emberekből álló egyháztól is. Amikor írtam könyvemet, egy okos jezsuita már rátolta felelősséget Pálról Jeromos latin szentírásfordítására és Ágostonra. A mai menő dogmatika könyvek pedig még odébb tolják, Canterbury Szent Anzelm *Cur Deus homo?* című művére. De vallásunk sarkalatos tételét, azt, hogy Jézus az Isten fia úgy, ahogy mi nem vagyunk, nem támadhatjuk. S ezt tudomására kell hoznunk a másképpen gondolkodó testvéreinknek is, egyházunk vezetőinek is.

Az elmúlt 60 esztendő alatt sokan tapsoltak nekünk, de se mohamedán, se buddhista nem állt közénk. Csak keresztények, naggyobbára katolikusok. A szabadgondolkodók nem találtak el közösségeinkbe. Ha tetszik nekünk, ha nem, Jézus is, mi is, csak egy vallási közösségben tudunk otthonra találni. Akármilyen elsősége is van Jézusnál a morális elveknek, vallásunk hitelvein nem tehetjük túl magunkat. Helytelennek gondolom tehát a Kávé '96. április 17-i, az *Érted Vagyokban* nyilvánosságra hozott levelében, hogy ennek a jézusi alapállásnak csak két szót szánt: *nézeteidtől függetlenül*. Ennyivel jelezte csupán, hogy nem feltétlenül ért egyet a Paskai-féle kiközösítés okával, Bandi nézeteivel. De Bandit nem azon a címen közösisítették ki, mert hűséges tanítványa Jézusnak. Ilyenek még akadnak Bokorban, s nincsenek kiközösítve. A Krédó egy tételét tagadta. Meg kellett volna vallania a Kávénak, hogy Bandi nézetével nem azonosul. Hittételeket nincs módunk tagadni. Bizonyítani sem, cáfolni sem.

Nem vagyok szabadgondolkodó. Engem köt az, hogy nemcsak Jézushoz akarok tartozni, hanem ahhoz a vallási közösséghez is, amelyben születtem, amelyben nevelkedtem, amelyben

pappá szenteltek. Azt kérdezem, hogy titeket, testvéreim köt-e ez. S megvalljátok-e ezt a köteléket? A Hűségimánkban, a 70-es évek elején megvallottuk: *Ígérem, hogy hűséges leszek Egyházadhoz. Tőle kaptam mindent... s a többi.*

A kétezzer esztendő s egyház ellenében akkor van esélyünk valami jézusit tenni, ha kilépünk belőle. Benne maradva és Krédója ellenében – semmi esélyünk sincs. Hatvan esztendő múltunk minden tapasztalatával és terhével meg kell szólítani ennek az egyháznak a képviselőit. A megszólítás csendesebb-rejtettebb módja, hogy beállunk egyházközségünk, ill. egy számunkra elviselhető szövegű pap munkájába, és ott folytatjuk, ahol 60 esztendővel ezelőtt kezdtük. Mit tettünk? Belekapcsolódtunk az egyház rendezvényeibe: Szakcs, Tokaj, Gyula ifjúsági A.C.-táboraiba, illetőleg jártunk a Szent Annába hétköznapi misére. Lelkigyakorlatainkat egyházi előjáróink tudtával, támogatásával részvételével rendeztük. Írásainkat bemutattuk nekik. A kevésbé csendes módja a megszólításnak, hogy írunk egy levelet megfelelő előkészítés után az illetékesnek, a MKPK elnökének, hogy kifejezzük az egyházunk iránti hűségünket, szolgálati készségünket.

Kérdezem: mutatsz-e, Testvérem készséget akár a csendesebb, akár a levélíró változatra? Mi akadályozhat meg bennünket ebben a készségben? Hát a múltunk. Hogy vértanúink, hitvallóink meg teológiai irodalmunk van, s hogy harcban álltunk az ateista diktatúrával és az azzal kiegészítő hierarchiával is, egészen a Vatikán magasáig. És a jelenünk? Az talán már kevésbé. Amikor dekkolt a magyar társadalom s az egyház jó része, akkor mi porondon voltunk. De ma? Nyugodtan járhatunk kisközösségbe, de egyre fogyóan járunk. Mondhatjuk a forradalminak tetsző jézusi tanítást, de saját gyermekeinknek is csak egy elenyésző hányada jár közösségeinkbe, hogy azokat tanulja. A magyar társadalom felnőttjeiből valakik visszatálnak ugyan az elmúlt félszázad után Istenhez, de hozzánk nem. Majd egyedül Dombi Ferenc testvérünk tudott belőlük népet gyűjteni. Tanításában a KIO tartalmait ezotériával ötvözte, s az elkövetkező évek mutatják majd meg, hogy bele tudnak-e simulni azokba a tartalmakba, melyeket hordozunk, vagy foglyai maradnak az ezotérikus körítésnek.

Nyugodtan mondhatjuk, hogy mi szolgálni akarunk, senki nem akadályoz meg ebben bennünket. De egyre többen és többen hagynak el minket. Azon a címen is, hogy csak „agyalunk”, ahelyett hogy szolgálnánk, hogy valami jót tennénk. Fájdalmasan és megértően tapasztalom, hogy közösségeim nem-nyugdíjas tagjai csak ritkán tudnak eljönni a havi találkozókra, munkahelyi elfoglaltságuk miatt.

Nyugodtan mondhatjuk Jézus adás-törvényét, de nagyon kérdéses, hogy mennyire tudjuk kivonni magunkat annak a társadalomnak a hatása alól, amelyben élünk. Hogy mennyire van szükségünk sajátmagunknak arra az összegre, amelyet megkeresünk? Nem tudtunk az elmúlt 15 esztendő alatt észrevehető és szövegeinkhez illő nagyságrendben letenni valamit az asztalra. Gazdagodtunk helyette? – csak kérdezem

Egy-egy derék akciónkkal fel tudjuk még hívni a sajtó egy részének figyelmét arra, hogy a katonáskodást megtagadók ivadékai vagyunk, de e tekintetben is program nélküliekké lettünk, hiszen nem kell már elmennünk katonának.

Mindezek alapján meg kell kérdeznünk magunktól, hogy a jézusi örökség nem devalválódott-e kezünkben. Én azt képviselem, hogy igen. S ha a sós ízt veszítette, akkor nem való egyébre... Az élő nemzedék túlvan 65. évén. A második közelíti ezt a korhatárt, s itt állunk feladat nélkül. A harmadik nemzedék messze nagyobb része pedig meglehetősen értetlen, mintha nem értené az őseket: *Tisztelünk, becsülünk titeket, de nekünk magunknak kell megtalálnunk saját utunkat* – mondta volna egyikük apjának. S nem csatlakozik ahhoz az örökséghez, amely bizony egyre inkább kifolyik kezünkől. Egyre többen hagynak el bennünket... és leginkább értékelt testvéreink közül is. Nem tudnak mit csinálni az örökséggel?

Meg kell találnunk helyünket egyházunkban, amelyben benne élve találtuk meg 60 éve a jézusi utat. Nem lehet minden frontnak hadat üzenve élnünk. Valahol otthon kell lennünk.

Fel kell fedeznünk azt, amit ma, 60 év után, tehetünk. Valami újat kezddhetünk. Nem olyant, amit nekünk kell felfedeznünk. Olyat, amivel Jézus is próbálkozott, Jézust követni akaró elődeink is.

Jézus otthagyta názáreti műhelyét, s nem társadalmi munkában, hanem egész napos foglalkozással kezdte hirdetni Isten Országát s gyógyítani a betegeket. Tanítványait nem két vagy négy hetenként összejáró közösségbe hívta, hanem életközösségbe. Erre nem volt módunk a korábbi 45 esztendő alatt. De 16 év múlt már el, és úgy látszik, hogy még nem vette fel ezt a zászlót közülünk senki sem.

Tanítványaitól Jézus nem kívánt nötlenséget. Szerzte a nagyvilágban sokfelé alakulnak egyházunk ölen olyan életközösségek, melyekben családok is élnek. Folytatják az életközösségnek jézusi hagyományát, melyet az elmúlt két évezredben a szerzetesek találtak meg.

Ismerjük a szerzetesség történetét. Az élet- és vagyonszövetség, a magántulajdon hiánya nem biztosítja még a jézusi szegénységet. Ezzel szemben olyan lehetőségét nyújtja Jézus követésének, melyet a szerzetben kívüli élet nem ad meg. A szerzetben biztosítva van, hogy életem minden energiáját a meglátott jézusi cél szolgálatára fordítsam, és csak a szerzet tagjain fordul, hogy ezt a szegények életszintjén csinálják, vagy a szerzetben belül is azt csinálják, amit a világ fiai: szolgálják az életszínvonalat, a Mammont istenükként.

Fel kell dolgoznunk azt a sokkot, melyet egyházunk számára jelentünk. Nem új dogmatikák gyártásával – ezzel mindent elrontunk –, hanem az életünkkel kell megmutatnunk, hogy mit jelent számunkra a jézusi örökség vállalása.

'89-ben Budaváriban volt két napot nálam Hans Meier. Azt mondta, hogy elkezdhetném én magam az életközösséget, mert ahogyan elláttam őket, abból azt látja, hogy alkalmas vagyok rá. Amikor mondta, betöltöttem már 70. évemet. Azt válaszoltam, hogy ilyen korban ezt már el nem kezdem. De a Bokorligetet megvásárló testvéreimnek pár év múlva ennyit mondtam: Ha elindul a szekér, én leszek az első, aki felkapaszkodik rá. Eddig még nem indult el.

Le kell tennünk újra valamit az asztalra. Nem tudunk olyat letenni, ami megújít minket mást, mint az életközösséget. Sok testvéremnek sok a Bruderhof iránt rokonszenvem, másoknak kevés. Úgy látszik, hogy akiknek kevés, azok sem oltják be magukat fájukba. Alighanem azért, mert ők is érzik, hogy valami nincs rendben náluk. Klaus őszintén elmondta nekem: vannak, akik keveslik náluk az imádságot, ő azt gondolja, hogy náluk a munka az imádság. Nagypapa jó hatvan éve az egyik összejövételén idézte egyik rendtársunkat: Nekem a munka az imádság! Mire Nagypapa: *Na, na...* – csak ennyit mondott. A másik gondjuk, hogy az ifjúságuknak – a negyedik nemzedéknek – noha „bekeresztelkedett”, nincs lelkes szövege, csak ott vannak...

Tanultam gondjaikból.

1. Éneklés és meeting nem pótolja a lélek olthatatlan Isten-igényét. Meg kell szólítanom Istent, s ehhez időre van szükség. A szerelemhez idő kell!

„Hogy hívnak téged, szép öreg Úr, Kihez mondtam sok imát?

Jaj, jaj, jaj, nem emlékezem,... Csak tudnék egy gyermeki imát!...

Csak nagyszerű nevedet tudnám.”

Ő várt, várt, aztán felszaladt, Minden lépése zsoltár-ütem:

Halotti zsoltár. S én ülök Sírván a Sion-hegy alatt.

Valamikor valamelyikünk ajkán egy lelkigyakorlaton elhangzott: *Szeretnék szerelmes lenni az Istenbe.* Ezt a vágyat, és a vágy kielégítését nem spórolhatjuk meg. Nincs időnk rá? Ez baj, nagyon nagy baj. Segíteni kell a bajon.

2. Tudok, de nem akarok csak a mindennapi kenyerét dolgozni. '52-től '69-ig majd húsz éven át csak a mindennapi kenyerért dolgoztam, rabként és szállítómunkásként. De szállítómunkásként délután s az éjszakákba nyúlóan megírtam a KIO-t. A börtönben pedig filozófiai szintézisemet kezdtem megfogalmazni – elvitte egy hipis, mielőtt még befejeztem

volna. Csak a kényszer vihet székláb faragásra. Kényszert pedig nem választ az ember. Isten alkotónak teremtett minket. Akinek mindegy, hogy mivel tölti el napját, az csökköt, fogyatékos ember. Ha nem tudnék nektek ilyeneket írni, rég nem élnék már. Nekem kell a napi 24 óra, hogy azt tudjam tenni, amire lelkem Istene készítet engem. Csak így tudok áldozatot bemutatni Istennek.

3. Olyan életközösségben akarok élni, amelyben mindegyikünk csinálhatja azt, amit tud, amit választott, amiért lelkesedik. Ha teológiát, hát teológiát, ha matematikát, hát matematikát, ha beteggyógyítást, hát beteggyógyítást, ha fogyatékosokkal foglalkozást, hát fogyatékosokkal foglalkozást, ha kovácsolást, hát kovácsolást, ha építést, hát építést, ha kertészetet, hát kertészetet. Akármit, ha az tudja közvetlenül az Istent és az embert szolgálni, de Isten dicsőségére. Akármit, ami az ember lelkét bontja ki, ha örömet találja benne. Az enyémet és azét, akivel foglalkozom. Ez az az *Eigenwille*, amit a Bruderhof rossznak mond, de én nem tudok nélküle élni.

Nincsen kétségem, hogy ha a Bokornak van jövője, ezen az úton lesz. Egyházunkról pedig tudomásul kell vennünk, hogy ennyi telik az emberiségtől. Az embert meghatározza az Ellenisten, a Mammon. *Vang-An-Si*-t azért kellene megölnie a császárnak, mert az általa megvalósított államosított rendben azt tapasztalja a kétszáz millió nincstelen kuli, hogy *Most remény sincs meggazdagodni*. A szerzet, az életközösség biztosíthatja, hogy nem akarok magamnak többet, mint az egy dénárt, mert az bőven elég az egészséges élethez. Azt hiszem ennek az ellenkezője az emberiségnek ez a normál állapota egyelőre, mely nagy örömeinkre 15 évvel ezelőtt visszatért hazánkba is. Kevés a fizetésünk, és meg akarunk gazdagodni, mi is?

'45 előtt nem volt kisközösség. Igenis, az egyház indítására lett, de feleslegessé tette azt az egyház részleges megegyezése a magyar állammal '64-ben. '82-re már egészen nyilvánvalóvá lett, hogy nincs szüksége ránk, s ezt '87-re a most uralkodó pápa – elődjének jóváhagyásával – meg is erősítette. Három év múltán pedig abszolút *pluquamperfectum*-má lettünk.

Az Egyházon belül maradva nem lehet folytatnunk azt, aminek az ideje lejárt, a püspököktől is rejtendő kisközösséget. Csak azt, amiről VI. Pál az *Evangeli Nuntianti* kezdetű enciklikájában szolt már 1975-ben: *megőrzi az őszinte közösséget püspökeikkel, akiket az Úr állított Egyháza élére, és az egyházi Tanítóhivatallal, amelyet a Szentlélek a püspökökre bízott; ha nem tekintik magukat az evangélium kizárólagos címzettjének vagy hordozójának – sőt esetleg magának az evangélium egyetlen birtokosának! –, hanem tudatában vannak, hogy az Egyház sokkal nagyobb és sokkal változatosabb és sok egyéb módon is testet ölthet, mint éppen az ő közösségükön belül...*

Aki most nektek mindezeket elmondja, könnyíteni akar a lelkén. Nem akar úgy meghalni, hogy én, mi vagyunk Jézus örökségének egyetlen hordozói. Úgy akar meghalni, hogy a magunk idejében megcselekedtük, amit megkövetelt a haza. Ha találkozom az Istennel, azt akarom mondani neki, hogy Uram, ennyi tellett tőlem. S nem akarok úgy elmenni, hogy testvéreim görnyedjenek Szüzifosz terhe alatt. Nagyon örülök, hogy már jó tíz éve kivonultam a Kávéből, s hogy bíztam fiatalabb testvéreimben, azok Jézusba vetett hűségében.

El akarok még valamit mondani. A 80-as évek szorongatott helyzetében azt találtam mondani, hogy nem hordhatom senkinek a zsebében lelkiismeretemet. Csak a fogalmazás módját akarom visszavonni, nem a tartalmát. Megerősít a tartalom vissza-nem-vonásában az, hogy mégis csak belevehettem Ratzinger 12 pontja közé: *csak a lelkiismeretünknek tartozunk engedelmeskedni*. S bizony ez az egyház tanítása, bár nem dogmatikai érvényű, mert XXIII. János csak pasztorális zsinatot hívott össze. De egy bokorbeli házaspár közénk már nem járó diplomás gyermeke egy családjukban mondott karácsonyi misém után megvallotta Terinek: Ha Gyurka bácsinak joga van szembeszállni az egyházzal, ő is képviselheti a sumér rokonságot szembeszállva a Magyar Tudományos Akadémiával. Ezért módosítok most a fogalmazáson: csak a lelkiismeretem szavára tudok hallgatni. Ezt vállalom a II. Vatikáni Zsinattal együtt.

És még valamiért. Lelkiismeretünk szentsége nem lehet a végső szó. Azért nem, mert ezen az alapon, ha tízen vagyunk, tízfélét gondolunk és tíz felé akarunk menni. Legyen a számunkra a te és a többi testvérem lelkiismeretének a szentsége is a végső szó. Addig kell imádkoznunk és addig kell ebbe ágyazottan elmondani a magunkét, és figyelve hallgatnunk testvéreinkét, amíg meg nem találjuk a közös nevezőt, amíg figyelni tudunk testvérünk, testvéreinknek lelkiismeretére is. A lelkiismeretünk legvégső szava az, hogy megtanulunk újra egyet gondolni. Azt, amiért Jézus János evangéliuma szerint halálára készülődön imádkozott. Azt, hogy mindannyian egyek legyünk. Azt, hogy mindannyian megtaláljuk a közöst. Mert Isten akarata bizony egy és nem tízféle. A lelkiismeretem szavának el kell jutnia a te zsebedbe is, a lelkiismereted szavának el kell jutnia az én zsebembe is. Lelkiismeretünk szavának el kell jutnia egymás zsebébe is. Az Isten akarata egy és ugyanaz, és nem tízféle. Addig kel imádkozni, érvelni a másikra figyelni, amíg meg nem találjuk az egyet. Az az Isten akarata, amiben meg tudunk egymással egyezni. Amíg ezt meg nem találjuk, csak tévelygünk, s mondjuk a magunkét. Minek? Azért, hogy széjjel menjen a Bokor? Valamikor tudtunk még egyet gondolni, és növekedtünk bölcsességben és kedvességben Isten és az emberek előtt. A Bruderhof egyhangúan hozza döntéseit. A pinkafői katolikus életközösség, a Franziskusgemeinschaft nem nyugszik, hanem imádkozik és újra tárgyal, amíg meg nem találja a közös nevezőt, amíg égül is tud egyhangúan dönteni. Ez nélkül csak a Sátán Országát tudjuk építeni. Ott mindenki mindenkivel harcban, véleménykülönbségben áll, amint azt az evilági országokban is tapasztalhatjuk. Minek az erejében? Annak, hogy nem hordják a zsebükben egymás lelkiismeretét. Csak a magukét, csak a maguk buta fejükét, önző szívükét.

A lelkiismeretem mondja nekem, hogy kérjem tőletek, Testvéreim, hogy gondolkodjatok azon, amit most mondok: Nem vállalom, hogy én szembeszálltam egyházammal. Az 1997. évi rendezése ügyemnek, ezt világosan tanúsítja. Jézus sem szállt szembe egyházával. A kereszten megbocsátotta, amit egyháza előjárói tettek ellene. Én is megbocsátom azt, amit tettek ellenünk, ellenem. Nem szabad mindörökké haragudni. Akkor is abba kell hagyni, ha nem kérnek tőlünk bocsánatot.

Meg kell újulnunk. Csak egyetlen útja van ennek. Újból szabad utat kell engednünk Istenhez magunknak. A harcok megkeményítettek bennünket. Igazunk tudatában egyre kevesebbet foglalkozunk bűneinkkel. Kisközösségi imádkozásainkban egyre gyakrabban csak véleményünket mondjuk el testvéreinknek ahelyett, hogy Istenhez imádkoznánk. Leszoktunk a lelkigyakorlatok imádkozós csendjeiről. Ha nem tudunk már ilyet összehozni, menjünk el mások lelkigyakorlatára, ahogyan az első nemzedék tette, amikor még voltak egyházunknak lelkigyakorlatos házai.

Különben folytatódik szétesésünk. Egyre többen veszünk is össze egymással. Világos jele ez annak, hogy elveszítettünk valamit. Sőt: Valakit. Rajtunk áll, hogy visszaszerezzük.

Mert Jézusnak nem hivatalnokokra van szüksége, hanem vértanúi készségű tanúkra, akik Őt tolmácsolják. S ez nem lehetséges olcsóbban, mint ahogy neki sikerült. Addig van képviselő, amíg van vértanúi készség. Addig van vértanúi készség, amíg van szerelem. Lehet, hogy a szerelem Isten iránt, csak a *célebsz* (házasság nélkül élő) emberek, beteggé tett emberek reménytelen vágyódása, reménytelen szerelmi istenpótléka, mert nem lehet szerelmeseknek lennünk Istenbe. Istent csak szerethetjük teljes lelkiismeretünkéből, teljes lelkünkéből, teljes elménkből, teljes szívünkéből és teljes, azaz minden erőnkéből. De ez elég arra, hogy megismerjük akaratát és tegyük újra azt, amiből megszületik a tett, amely hitvallókká tesz, és amely golgotákra érdemesít.

Adja Isten, hogy Testvéreim olyan jó szándékkal fogadják szavaimat, mint amilyen jó szándékkal én megfogalmaztam őket. Én nagyon szeretnék még (mielőtt meghalok) részt venni egy olyan lelkigyakorlaton, amelyben imádságos csendben tudjuk megbeszélni azt, amit egymásnak adhatunk. Lehetőleg indulatok nélkül. A Jézustól eltanulható szeretet levegőjében.

Megkötöm magam Isten kötelével, Megtöltöm szívemet Ország igéjével,

*Szabadságom, Uram, Néked visszaadom, Csak a szeretetre formáld át tudatom.
Ámen...*

ÓBUDAVÁR – 2003

Kedves testvéreim ezt a levelet kaptam: Küldjük a kérdéseket a vasárnapi zsoltárhoz és evangéliumhoz. 88. zsoltár: Tapsoljatok ma nemzetek, mindnyájan, ujjongjatok Istennek dicsérő szóval!

– 1. Ki az, aki ma ilyen lelkesítően tud Istent dicsőíteni?. Hogyan kell azt a sok jóságot meglátni és meg is köszönni, amit mindennap kapunk? S a mai evangéliumhoz: 1. Ki a tanítvány, s hogyan lehet felismerni? 2. Hogyan szeressem helyesen apámat, anyámat? 3. Milyenek lehetnek a mi keresztszeink itt a földön, és elhordozásukat milyen módon lehet megkönnyíteni? 4. Hogyan neveljem magam, hogy az adás és az osztás örömforrás legyen számomra? Sok szeretettel és testvéri öleléssel Topál Ildikó és Péter.

Csak egyetlen kérdésre fogok válaszolni, az utolsóra, és abban remélem benne lesz a válasz az összes többire is.

Ha egyszer az ember megvénül, s már érzi, hogy kevés ideje van hátra, akkor csak arról beszél, amit még mindenképpen el akar mondani, mielőtt megjelenék az Úr, Jézus színe előtt.

Testvéreim, csináljatok életközösséget, mert társadalmi munkában, a napi munka fáradtsága után nem hatékony az, amit csinálni tudunk. Jézus sem vállalkozott rá. Ott hagyta a maga faipari üzemét, és felszabadította magát arra, hogy országot csináljon a földön Istennek. Nagyon szép volt, hogy Isten hívására ezelőtt 60 évvel elkezdtünk Debrecenben és az egész országban kisközösségeket csinálni, bár kötelek, halált és börtönt kaptunk érte. Nagyon szép volt, hogy harminc évvel később elkezdtük az ellenséget nem ismerő Jézus kedvéért megtagadni a katonáskodást, és akkori fiataljaink ültek érte Baracskán vagy másutt három-három évet. Mindez nagyon szép volt. Aranyos tölekek is, hogy ilyen szépen gitároztok és énekeltek, s ezzel ünnepibbé teszitek emlékezésünket az utolsó vacsorára. De Jézus nem két hetenként este hívta övéit találkozóra vagy énekkari próbára. Ott kellett hagyni apát, anyát, feleséget, gyermeket, hálót, vámot, mindent Péternek és a Tizenkettőnek, s életközösségbe kellett lépniök Jézussal. Reggeltől estig és estétől reggelig közösségben voltak vele, és Jézus is velük.

Lassan hetven éve lesz, hogy egy olthatatlan vágyódás erejében, hogy tehessek valamit Jézusért s az Istenért, elmentem piaristának. De nagyon nehéz volt. Csak azért volt nehéz, mert akkoriban a kislányok nem olyan szépek voltak, mint amilyeneknek ma látom őket, hanem sokkal szebbek. Olyanok, mint amilyeneknek a mai 16 éves fiúk látják őket. S a lányok sem tudtak akkoriban maguk között másról beszélni – akkori szót mondom most – mint a pusszancs katonatisztjelöltekről, a kadétokekről. Idő közben azonban megtanultam, hogy Isten és Jézus nem kívánja tőlünk azt az áldozatot, amit tőlem a piaristák kívántak. Nem, mert a maga képére teremtette az embert, és... férfinak és nőnek teremtette azt – bizony a maga képére. Értitek ezt? Alighanem a Szentháromság titka van ebben. Megírtam a KIO-ban, hogyan gondoltam ezt 40 évvel ezelőtt. Ezért aztán Péter mellett, későbbi missziós útjain, ott volt a felesége is. Jézus nem kívánta tőlük ezt az áldozatot. Csak legyen meg mindenkinek a párja. Mert így ember az ember, ha egyszer Isten férfinak és nőnek teremtett minket. A Földön a legszebb dolog a szerelem, ebből lesznek aranyos gyermekeink is, akik most itt bókászoknak körülöttünk. Szóval Jézus életközösségre hív bennünket a párunkkal együtt. Azokat is, akiknek van már párjuk, s azokat is, akik még csak most keresik a párjukat.

De hát hogyan kell életközösséget csinálni? Hát kell hozzá valaki, aki hív, és kellenek valakik, akik meghallják a hívást és mennek. Mindkettejüknél feltétlen feltétel, hogy nagyon szeressék a Jóistent. A párjukkal együtt, külön-külön is, és közösen is. De hát hogyan kell azt? Önmagunk nevelésével. Úgy, hogy a gyerekek lefektetése s a lakás rendbetevése után, a villanyt eloltjuk, és meggyújtunk egy szép gyertyát. És belenézünk. Hosszan és a Lélek csendjében. *Nézni, nézni, és ez a tekintet kihúzza lelkemet* – írta nagyon szépen Prohászka Ottokár, aki mellékesen még költő is volt. Aztán ha már eleget néztünk a gyertyafénybe, akkor valamelyikünk megszólal, és mondja azt, amit belül a Lélek mond neki. S amikor elhallgat,

előbb-utóbb megszólal a párunk is, s ő is elmondja, amit az Isten súg neki. Jézusnál is így kezdődött. Mielőtt hívta a Tizenkettőt, negyven napig a pusztában élt, s csak az Istennel beszélgetett, mennyei atyja szavát hallgatta. És gyertyafénybe néző imádságaink során meg fogjuk érteni, hogy Istent mindennél jobban kell szeretnünk, teljes szívünkben, teljes elménkben és mindem erőnkben. És azt is, hogy mennyei atyánk is mindennél jobban szeret minket. S azt is, hogy nekünk válaszolni kell erre a nagy szeretetére. És azt is, hogy csak azzal válaszolhatunk, amivel Jézus is válaszolt e szeretetre. Azzal, hogy mindenkor azt teszi, ami mennyei atyjának kedves. S lassan a negyven nap alatt megérti, hogy tanítványokat kell gyűjtenie, hogy életközösséget kell csinálnia velük. Ebből az imádságból, ebből a szeretetből született meg Jézus életközössége a Tizenkettővel.

Aztán jön a következő: mit eszünk, mit iszunk, mibe ruházkodunk, hol lakunk? Ne aggodalmaskodjunk, mert mindezeket csak a pogányok keresik. Mennyei atyánk tudja, hogy mindezekre szükségünk van. Mi csak az Atya országát kereshetjük. Csak azt, hogy életünkkel megvalósítsuk azt, amit az Atya akar tőlünk. Csak azt, hogy tessen az életünk az Atyának. Mindez így van Jézus magánvéleménye szerint is. Jézus is kitalált valami foglalatosságot magának és a Tizenkettőnek, és csinálták. S amikor Jézus megkérdezte őket, hogy volt-e valamilyen hiányuk a három esztendő alatt, azt válaszolták, hogy semmiben nem volt hiányuk. Pedig ők is laktak valahol, ruhában jártak és ettek és ittak is, mert különben felfordultak volna. Jézus mesterséget adott a kezükbe. Nem Názáretbe vitte őket, faipari üzemébe, hogy asztalost csináljon belőlük. Megtanította őket meggyógyítani minden betegséget, s meg is gyógyították azokat, akik hittek Istenben. A tanítványok naggyobbára halászok voltak. Azt mondta nekik, hogy emberhalászká teszi őket. S azzá lettek, mert ha nem lettek volna azzá, mi most azt sem tudnánk, hogy Jézus volt-e valaha a világon.

Mindenkinek van valami mestersége, tanult szakmája, diplomája. A rokon szakmájúaknak kell megtalálniuk egymást, hogy kitalálják, ma és itt és most, mit kellene csinálniuk, hogy teljesítsék Isten akaratát, hogy tessen életük az Istennek. Én csak azért mentem el piaristának, mert a piaristák biztosították nekem, hogy azt csinálhatom, amire huzatot éreztem: az irodalom szépségeit mutathattam meg az Istentől a szépet megismerni akaróknak teremtett fiataloknak. Biztos vagyok, hogy Isten nem azt kívánja tőlünk, hogy valami olyasmit csináljunk, amihez nincs semmi kedvünk. A katicabogár is katicabogár, és csinálja azt, amire kedve van, és röpül. A hernyó is mászik és harap és begubózik, és pillangó lesz belőle. Ehhez ért, és ezt csinálja. Az Isten gyerekei minden korban biztosan megtalálják azt a tevékenységet, melynek nyomán hála fakad belőle Istenhez azért, amit ők, az Isten gyerekei csinálnak társaikkal. Úgy, mint a számariai, a kilencedik, meggyógyult leprás visszajött Jézushoz, hogy megköszönje Istennek, amit csinált vele. Az én időm már alighanem lejárt. Nem találhatom ki, hogy tőletek mit kíván az Isten. Amit kíván, azt a ti gyertyába nézéseitekből kell megtudakolnotok tőle.

Ha megteszitek, holt bizonyos, hogy egy pár hívni fog benneteket előbb-utóbb: Gyertek el, imádkozzunk és imádságban beszéljük meg Istennel és egymással, hogyan tudnánk Jézusban és Jézussal a szívünkben életközösséget csinálni: hol és hogyan és mit fogunk csinálni. S később majd négy-öt magyar összehajol, s megszületik belőle, hogy azt mondjátok majd: kár, hogy ezt már Gyurka bácsiék nem érhették meg. De folytatjuk, amit hatvan éve elkezdtek, folytatjuk azt, amit a baracskai hitvallók csináltak, mert létre hívta Isten körünkben az életközösséget, a Jézus követés teljességét. Azt, amit ő csinált három évig Izrael földjén. Annak mását nálunk, magyarhonban, mert hát magyarok volnánk, Árpád ivadékai.

S azt hiszem, hogy most már válaszoltam is Ildikó és Péter minden kérdésére. Mert ha ide eljuttok, tele lesz a szívetek Isten dicsőségével, és meg tudjátok köszönni majd minden nap a zsoltáros lelkesedésével azt a sok szépet és jót, amit megtapasztalhattok munkátokban, életetekben, ha csak azt keressétek, hogy kedvében járjatok Istennek.

S hogy ki a tanítvány, s hogyan lehet azt felismerni? Hát, aki lekoppintja azt, amit Jézusnál látunk. Aki követi maradéktalanul Jézust. Aki életközösséget csinál. Aki közéték áll. Aki

folytatja az egyház kétezer éves hagyományát, s a férfi és női szerzetek után megvalósítja a családi szerzetességet.

Hogyan szeressem helyesen apámat és anyámat? A köldökszínór elvágásával, feleségemhez, férjemhez ragaszkodással, a gyermekeimért éléssel, egy nálunk különb nemzedék felnevelésével.

A keresztlejimmel pedig nem kell sokat törődnöm. Nem nehezebbek azok annál, amiket elbírok. A válságok is életjelenségek, amik együttjárnak azzal, hogy élünk és vagyunk. Az adás és osztózás akkor lesz örömeim forrása, ha osztózom. Erre a legjobb módszer: a fejes. A fejesugrásra gondolok. Fejesugrás a Jézus-követésbe. Biztosan nem ütöm kőbe tőle a lábamat. Amen.

SASHALOM - 2005

Testvéreim! Felette érdekes volna foglalkoznunk a mai evangélium kijelentésével, hogy Jézus a bűnösöket hívja. De itt van az a sorozat, melynek immár tizedik darabja következik, s amely sorozat hitet akar tenni arról, hogy kicsoda is ez a Názáreti Jézus. Az a Jézus, aki ilyen furcsákat beszél, s talán megkérdőjelezi a mi itteni jelenlétünket is, mert tudvalevő, hogy nem azon az alapon hívlak ide benneteket, hogy gyertek csak bűnösök, mert Jézusról akarok beszélni nektek.

Végigmentünk a Vermes által kiemelt Jézus-címeken: Próféta, Úr, Messiás, Emberfia, Istenfia. Elkezdtuk megvizsgálni a számtalan többiből *Az Atyának fia*, majd az *Én* megjelöléseket. S ez utóbbiról három beszédet is mondtam, melyekben megállapítottuk, hogy az, emberiségnek új törvényt ad a magánéletre, a közéletre vonatkozóan is, s e törvények vége, hogy ne álljunk ellen a gonosznak, s hogy szeressük ellenségeinket.

Most folytatom, ahol elhagytam. Az *én* személyes névmást ragozzuk is. Birtokos esete is van, melyből birtokos névmást is csinálunk: *az én lakásom*, *az én ruhám* stb. Amikor Jézus befejezi a Hegyibeszédet, ezt használja: *Aki hallgatja az én mondott szavaimat,..* Mi van azzal? Kősziklára építi a házát. Aki pedig nem hallgatja az én mondott szavaimat, *az* homokra épít. Az első esetben jöhetnek a természeti csapások, nem omlik a ház össze. A második esetben összeomlik, és nagy lesz a romlás. Jézus itt képekben beszél. Mit jelentenek a képek. Csak azt, hogyha haragszunk, ha házasságot törünk, ha válunk, ha esküdözünk, ha ellenállunk a gonosznak, ha nem szeretjük ellenségeinket, akkor homokra építünk, s nagy lesz a romlásunk. Az emberiség egyre fokozódó mértékben ez utóbbit csinálja. A Római Klub tudósai félszázada mondják, hogy elkerülhetetlen biológiai, esetleg nukleáris katasztrófáknak nézünk elébe. Azt, hogy nagyon nagy lesz a romlás. Azt, hogy megsemmisül a civilizáció. Egyre többen prognosztizálják ezt századunk első felére. Az az esztelen, aki homokra épít. S új és teherbíró civilizációt csak azok képesek építeni, akik nem is haragudnak, nem törnek házasságot, nem válnak, nem esküdnek, nem állnak ellen a gonosznak és szeretik ellenségeiket. Csak ezek építenek olyan alapra, amelyiken a házunk megáll, mert elkerüli azokat a történelmi, ember okozza katasztrófákat, melyek fenyegetnek bennünket. Egy amerikai katolikus teológus, *George Weigel* szerint a szekuláris Európa válságban van, A zsidó-keresztény gyökerek megtagadása a demokrácia bukásához vezet. Ilyesmit gyakran hallunk manapság, de Weigel nem az európai gazdaságok és jóléti rendszerek ingatag helyzetére gondol. "Európa népessége gyorsabban fogy, mint a 14. századi pestisjárványok óta bármikor" - írja. A népességcsökkenés elsősorban spirituális okokra vezethető vissza, "arra, hogy az európaiak hátat fordítottak a bibliai tanításnak". Az európaiak az élvhajhászatnak szentelik életüket. A meddő élvezetek azonban népességcsökkenéssel járnak. így egyre több bevándorló érkezik Európába - moszlimok, akiknek egy része radikalizálódik. Zsidó-keresztény hagyományok nélkül nincs demokrácia, nincsenek emberi jogok, nincs szabadság, véli Weigel, aki korábban a 20. századi világégéseket, a náci és kommunista totalitarizmusokat *a pogányság és a technika frigyéből* született ivadéknak nevezte. "Ha Európa megtagadja keresztény gyökereit, akkor az eredmény elborzaszt majd mindenkit, aki elkötelezett a tisztesség, az emberi jogok és a demokrácia mellett." Voltam két hete a Magyar Szellemi védegyletben. A hajdani MDF politikusai vitatták meg, hogyan lehet megnyerni a következő választást. Ami meglepett, hogy a közönség olyan volt, mint templomokban: öreg. Fiatal alig. S ez arról beszélt nekem, amiről a soproni képviselőválasztás. Arról, hogy a fiatalokat nem érdekli a közügy. El vannak foglalva magánügyükkel. S mi ez a magánügy? Azt hiszem az, hogy miként lehet meggazdagodni. Tehát az, amibe belepusztul világunk: a pénzszeretésbe, a Mammont hajszolásba.

Jézus az okos és a bolond emberről mondja ezt a két képet: a ház szilárdan áll, illetve a ház összeomlik. Az az okos, aki Jézus új törvényeit elfogadja. Az a bolond, aki a Mammon ökörcsapásain jár. S amikor befejezi Máté ezt a grandiózus jézusi tanítást, hangulatjelentést készít a hallgatóságról: *csodálkozott a tömeg*, amely hallgatta Jézus tanítását. Mért

csodálkozott? Két dolgot is mond erről Máté. Az egyik, hogy úgy tanított, mint akinek hatalma van. Nem mondja meg, hogy mire van hatalma Jézusnak. Csak következtethetünk rá Máté másik megállapításából: Nem úgy tanított, mint írástudók. Az írástudók tanítanak és nincs hatalmuk. Szövegeinek, mondanak valamit, s marad minden a régiben. És Jézus hogyan tanít? Az ő tanítása után nem marad minden a régiben? De. A különbség az, hogyha Jézust hallgatom, tudom, hogy meg kell változtatnom az életem. Át kell alakítanom a gondolkodásomat. Nyugtalan leszek. Tudni fogom azt, amit Ady oly szépen fogalmazott meg egyik versében: *Óh, nagyon csúnyán éltem, Óh nagyon csúnyán éltem; Milyen szép halott leszek, Milyen szép halott leszek.* Azt hiszem, ez az a hatalom, amellyel Jézus szólt. Elmehetek mellette, de tudom, hogy nem volna szabad elmennem mellette. Csak ennyit akart mondani Máté? Talán még többet, mert Máté egy másik helyén ezt olvassuk Jézustól: *Mindaz tehát, aki megvall engem az emberek előtt, megvallom majd én is mennyei Atyám előtt, aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom őt mennyei Atyám előtt* (10,32-33). Azt érezhette meg az új törvényt hirdetés hallgatósága, hogy nem babra megy a játék. Hatalma van döntenie Jézusnak a sorsomról. Az örök sorsomról. Nem tudta ez a hallgatóság azt mondani, hogy te vagy az Isten fia, te vagy emberi áruhában maga az Isten. De azért van csodálkozás, mert mindenki érezhette, hogy a maga örök sorsa fordul azon, hogy okos vagy bolond, hogy sziklára vagy homokra épít. Jézusnak nem kell azt mondani, hogy ő Próféta, Úr, Messiás, Emberfia, Isten fia, elég ha azt mondja: *én mondom.* S azt mondja, amit csak az az Isten mondhat, aki hitünk szerint dönt a sorsunkról, halálon-túli életünkről. Arról, hogy sírni vagy nevetni fogunk. Arról, hogy boldogok leszünk, vagy jaj lesz nekünk. Teljesen mindegy, hogy a Próféta, az Úr, a Messiás, az Emberfia, az Istenfia vall meg, tagad meg minket Atyja előtt. Nyugodtan kicserélhetjük, mindegyik állítását erre a rövid szócskára: én. S mindegyik *én* szava helyére berakhatjuk helyettesítőként a Vermes által nagy gonddal megvizsgált kifejezések akármelyikét. Máté szövege ugyanazt mondja akármelyik szó esetében. Miért? Mert meggyőződése, hogy a Próféta, az Úr, a Messiás, az Emberfia, az Istenfia és az *én* ugyanazt a személyiséget jelöli, a Názáreti Jézusét, aki olyan kapcsolatban van az Istennel, amilyenben nincs része annak, aki csak ember, s hogy Jézus nem csupán ember.

Tobzódunk Máté szövegében Jézus én-helyeiben. Lássuk a következőt: *Gyertek hozzám mind, akik kimerültek és agyonterheltek vagytok, és én megnyugvást hozok nektek. Vegyétek magatokra az igámat...és nyugalmat találtok lelketeknek, mert az én igám a hasznos, s az én terhem a könnyű.* Isten munkára teremtette az embert, de nem kimerültségre és agyonterheltségre. Ha életedet a pénz-szerzés és a pénz-szeretés, a másik embernél gazdagabbnak lenni akarásnak a szolgálatába állítod, elkap a haladás-mítosz gépszíja, és kimerült és agyonterhelt leszel. Ha nem akarsz embertársadnál gazdagabb lenni, ha beéred azzal az életszínvonallal, amely hazád vagy az emberiség átlagának az életszínvonala, megmenekülsz a kimerültségtől és agyonterheltségtől. Akkor jóleső fáradtsággal hajtod majd álomra fejed. Hogyan tudsz megmenekülni a kimerültségtől, az agyonhajszoltságtól? Úgy, hogy nem a Mammon lesz az Istened, hanem a szeretet; az egyetlen igaz Isten, mert az Isten = Szeretet. Ez a szeretet az az iga, amiről Jézus beszél. Ha képes vagy rá, hogy annyit sem költesz magadra, mint amennyit megkeresel, hiszen tudod, hogy vannak szegényebbek is nálad. Ez az, amely nyugalmat ad lelkünknek. Ez az iga az, melyet Jézus könnyűnek mond. 87. évemben igyekszem reggeltől estig dolgozni, amennyit tudok. S boldog vagyok tőle.

Nem tudom, hogy milyen a munkanélküli élet. Megvallom, hogy nagyon félek attól, hogy lesz életemnek olyan szakasza, melyben nem fogok tudni dolgozni. De reménykedem abban, hogy mázlim lesz, s ahogy egy Bokorbeli orvos mondta. Ha semmi szervi bajod nincs, akkor úgy fogsz meghalni, hogy egyszerűen elalszol. De nem akarom a magam példáját hozni a nem-kimerült, a nem-agyonterhelt életre, melytől annyian és annyian szenvednek. Inkább a Bruderhof életét. Húsz éve barátkozom velük. A múlt nyáron meglátogatott a 40 éves Félix Meier az angliai Darwellbol. Húsz év előtt a nagyapjával, Hans Meierrel kezdtem barátkozni.

Átjött az USA-ból a béke-egyházak prágai konferenciájára, s ennek kapcsán eltöltött ötödmagával két napot nálam, Budaváriban. Ennek a fiatalembernek már hat gyereke van, követi nagyapja példáját, akinek tizenegy volt, s apját, akinek csak tíz. Hans Meiernek több mint száz unokája van, s ezek egyike Félix - gyerekképző mosolygós fiatalember. Egy lyukas fillér nincs a zsebében. Egy élet- és vagyon közösségben él. Mit csinál? Egy három tagú *teammal* rajzol. Új és új óvodabútorokat, melyeket legyárt a *factoryjuk*, amelyben dolgoznak az amerikai és angliai telepeik gyárrészelei. Mellékesen még ő a minisztere a *Darwell-i* közösségnek. A mi katolikus fogalmaink szerint ő a papjuk.

Ők anabaptisták. Képzeljétek: a 16. században Tirolban kiváltak a zwingliánus egyházból, mert felfedezték, hogy képtelenség, hogy Jézus tanítványa embert gyilkoljon. Alapítójukat elégette máglyán egyházunk az innsbrucki székesegyház mellett. Milyen szerencsém van, hogy én csak a 20. században fedeztem fel ugyanezt, amikor már kiesett főpapjaink kezéből a máglyagyújtó gyufa, s olcsóbban úsztam meg felfedezésemet. Különben nem prédikálhatnék itt nektek Adyiligetén. Félix minden kimerültség, agyongyötörtség nélkül rajzolja az új óvodabútorokat és *papkodik* Darwellben. Társai ugyanígy. Őt családból két nemzedék alatt lehet egy kétszázas település. Nem izgatja őket a túlnépesedés. Tudják, ha úgy élne az emberiség, ahogyan ők, sokan elférnének rajta. 35 hektáron élnek vagy háromszázan. A Földet Isten úgy hívta létre, hogy sokan elférünk rajta, csak nem a Mammont kell imádni, hanem Jézus igáját kell magunkra venni.

Menjünk tovább. A csodálatos kenyérszaporítás után Jézust királlyá akarja tenni a tömeg. Jézus felmenekül előlük a hegyre imádkozni, de előbb tanítványait biztonságba helyezi a tömeg előtt: rábírja, hogy szálljanak hajójukba. Mire bevégez imádságát, kitör a tavon a vihar. S Jézus gyalog megy megkeresni őket a tengeren. Kísértetnek nézik, de ő megnyugtatja őket. *Bízzatok! Én vagyok. Ne féljétek!* Péter szeretne hozzámenni. *Gyere!* S rálép a vízre, és sikerül neki is vízen járni. Jön egy nagyhullám, Péter kételkedik, s már bent is a vízben. Jézus kezét nyújtja neki, kiemeli a vízből, s belépnek mindketten a hajóba. A hajóban levők leborulnak előtte: *Valóban Isten fia vagy!*

Ezért nem kezdett Jézus korábban teológiai fejtegetésbe, hogy tudjátok én nem úgy vagyok a Mennyei Atya fia, ahogyan ti vagytok, mert én öröktől fogva vagyok ez és ez... stb. Majd rájönnek maguktól. Máté is ott van a hajóban. S jó ötven év múlva, amikor megírja a maga evangéliumát tudja, amit tud. Akár használja a Vermes által megvizsgált Jézuscímeiket, akár csak az egyszerű személyes névmással szerepelteti Jézust: *Én vagyok.*

Viharok egyébként nemcsak a tengeren akadnak, hanem társadalmi életünkben is. Jézus tudja már, hogy közel az órája. S Máté ekkor kerít sort Jézus nyolc jajos nagy beszédére, s ebben olvassuk a következőket: *Íme én küldök hozzátok prófétákat, bölcséket és írástudókat.*

Közülük némelyeket megöltök és keresztre feszíttek, másokat megostoroztok a zsinagógában, és városról városra üldöztök. Ezért rátok száll minden istennektetsző vér... Bizony mondom, ezek mind utolérnek ezt a nemzedéket.

Jézus zsidó volt. A zsidó Biblia szerint a zsidók Isten választott népe. Ha lenne magyaroktól írt Biblia, holtbizonyos, hogy abban mi volnánk az Isten választott népe. Istennek azonban nincs választott népe. Egy rendes szülőnek sincs választott gyermeke. Anyámnak mind a hét gyermeke egyformán kedves volt. Istennek is az. A különbséget mi magunk csináljuk, s életünk alakítása szerint leszünk istennektetszők vagy Istennek nem tetszők. Ebbe az Isten nem szólhat bele. Nem szólhat bele, mert szabadnak teremtett minket. Választhatunk jó és rossz között. Jézus a fenti szavakat a zsidóknak mondja; azoknak, akik halálra ítélték őt, és sírva vagy őt káromolva végignézték kivégzését. Azok, akik megértették, hogy ő új törvényt hozott, azoknak sem lehet a sorsa más, mint az övé. Nem azért, mert zsidók voltak. A keresztények is elégetik a máglyán, akik meg merik mondani, hogy Jézus valami mást akart, mint amit ők csinálnak.

Aki istennektetsző vérnek, azazhogy embernek - ez a sorsa. Ha zsidók között ilyen, akkor a zsidók üldözik, közösítik ki maguk közül s a földi életből is. Ha nem-zsidók között mondja

Jézus szavát, akkor meg nem-zsidók teszik velük ugyanezt. A tanítványnak nem lehet más sorsa, mint a Tanítónak. Miért? Mert a Tanítót és a tanítványt köti az, amit tanít. S a tanítványnak az a dolga, hogy tanuljon Mesterétől. S most következze a mai prédikáció utolsó jézusi mondata, melyre megint csak az egyszerű személyes névmást használja: *Tanuljatok tőlem, mert én szelíd vagyok, s alázatos szívű.*

Miközben ezen a prédikációmon dolgoztam, felhívott egykori debreceni tanítványom Los Angeles-ből, s elsírta bánatát, hogy miként tehetetlenkedik valamelyik amerikai bíborossal. Mondtam neki, hogy ne strapálja magát, ne avatkozzék a nagyurak dolgába, ha nyugalmat akar találni lelkének. Tanuljon Jézustól, aki soha nem kereste meg Kaifást, egyszer találkozott vele, akkor is kötél végén vonszolták el. Majd akkor menjen a nagyurakhoz, amikor a bankszámláján lesz már egy pár milliárd dollár. S akkor már nem lesz velük semmi baja. De amíg munkából élő szegény ember, dolgozik és laikus, addig az urakat elkerülve tegye azt, amit tud, ahogyan Jézus is tette. Mert az új törvény kihirdetőjéhez csak az illik, hogy fegyvert nem ismerő, hogy szelíd legyen. S hogy a szívében ne legyen más csak kicsinység, csak alacsonyág, csak szolgálni tudás és szolgálni akarás. Mert a szív Jézusnál a lelkiismeretet jelenti. S a lelkiismeretünkben nem lehet más. csak ez: *Kicsi vagyok én, szolgálni való gyerek vagyok én,* akinek a lelkiismerete csak attól nyugszik meg, hogy szolgálja azt, aki igényt tart a szolgálatára. Szolgáljuk családunkat, a rászorulókat, elsősorban nemzetünkben. Azokat szolgáljuk, akiket elérünk. Ennyit jelent, hogy alázatos szívű.

Ezt kell eltanulnunk Jézustól. Ámen...

ADYLIGET – 2006.

Testvéreim! Egy novella-részlettel kezdeném mai prédikációm. - És felment a pap a szószékre, és elkezdett beszélni. És ezeket mondá: szerény véleményem szerint így és így állnak a dolgok. S elmondta, hogy miként állnak a dolgok. A hallgatóság pedig megállapította, hogy nem is beszélt a pap olyan rosszul. A legjobb az volt benne, hogy nem gondolta magáról, hogy ő nyalta kerekre a holdat. Legjobb tudása szerint elmondta, amit gondolt, de nem akart belelovagolni meggyőződésünkbe. Meghagyta emberi szabadságukat, amellyel mérlegelhetjük kifejtett véleményét. S lejtött a szószékről, s nem okozott senkiben sem megbotránkozást, hiszen csak a véleményét mondta el, s a hallgatóság nyugodtan gondolhatta szavai után is, amit magától gondolt. Eddig a novellarészlet. Csak azért mondtam el, hogy világos legyen előttetek, hogy a Názáreti Jézus nem így prédikált. Hanem hogyan? Nagyon másképpen. Így: *Aki apját és anyját jobban szereti mint engem, nem méltó hozzám. Aki fiát vagy lányát jobban szereti mint engem, nem méltó hozzám* (10,37). A novellámban szereplő prédikátor szerény mint az ibolya. Az evangéliumok tanúsága szerint Jézusnak szava sem volt a szerénységre. Baj ez? Kellene lennie? Húsz éves és kispap voltam, s 60 éves igazgatóm megkérdezte tőlem, hogy mi a véleményem egy kispaptársam imént előadott próbapredikációjáról. Elmondtam. Erre az igazgatóm megkérdezte: Mért nem mondta ezt el, amikor megvitattuk a prédikációt? Azt feleltem, hogy azért, mert magam csak másodéves vagyok, aki pedig a prédikációt mondta, már harmadéves. Erre az igazgatóm: *Ne szerénykedjen már, nem áll az jól magának!*

Azt hiszem, hogy ez a *szerénykedés* nem áll jól senki ember fiának-lányának. *Szerénység illett mindenütt!* - mondta magának, magáról Arany. De a *szerénykedés* valami nem igaz dolog. Ellentétben van a helyes önszemlélettel. Gyakran hallottam ifjúságomban prédikációkban e biztatást: *Magadnál rosszabbnak és butábbnak senkit se tarts!* Szerénységre akartak nevelni e biztatások. Csak álszerénységre nevelhettek. Nem tudom Sztálinnál rosszabbnak, a négy tárgyból megbukott osztálytársamnál butábbnak tartani magamat. Csak hazudni tudom ezt! S bár az őszinteség nem minden esetben kötelező, az őszinteség hiánya magammal szemben azonban lehetetlen. Mért? Mert tudom, hogy ki vagyok, hogy mennyit érek.

Jézus is tudta magáról, hogy kicsoda. *Ki vádolhat meg engem a bűnről?* (Jn 8,46) - kérdezte egyfelől. *Nem azért jöttem, hanem szolgáljanak, hanem azért, hogy én szolgáljak* (20,28) - mondta másfelől. Tudta, hogy kicsoda, s azt is tudta, hogy mi a dolga. Azt mondhatnám: egészséges emberi öntudata volt. Minden álság, álalázat és álszerénykedés nélküli.

Ha már most visszatérünk fentebb idézett kijelentéseihez, meg kell állapítanunk azokról két mozzanatot. Az egyik: mindenek fölött kell szeretnünk őt. A másik: méltónak kell lennünk, válnunk hozzá. Kérdezzük meg Jézust: Miért kellene mindannyiunknak apánknál, anyánknál jobban szeretni téged, és miért éppen hozzád kellene méltóknak lennünk? Jézusnak erre csak két felelete lehet. Az egyik: mert én vagyok a világ legbeképzeltőbb, legénközpontúbb embere, aki Istennek meri állítani magát. S a másik: mert az a rendje a dolgoknak, hogy a teremtmény a Teremtőjéhez igazodjék, őt szeresse mindenek felett, ő hozzá legyen méltó. Mert az embert a maga képére és hasonlatosságára hívta életre, s az ember természetébe, szívébe, lelkiismeretébe beleültetett vágy, szándék, akarat, hogy tökéletes legyen: olyan, mint az Isten. *Istenülő vágyaimba ki látott, Óh vak szívű és hideg szemű barátok!* - mondta magáról Ady Endre. Akkor is így van, ha szabadságot kaptunk

Istentől arra is, hogy megtagadjuk őt. Mert Jézus is tanult hittant és megtanulta: *Szeresd a te Uradat, Istenedet mindenek felett...* (Mtörv 6,5). És emellett még tudta magáról, hogy ő kicsoda. Tudta akkor is, ha Vermes Géza megmutatja, hogy sem Úrnak, sem Messiásnak, sem Emberfiának, sem Istenfiának nem mondta magát, és nem gondolta magát sohasem. Mindezt csak kitalálták az evangélisták róla. Azt is, hogy mondta: *Én pedig mondom nektek, és mondta, hogy őt kell mindenekfelett szeretnünk, s hozzá kell méltóknak lennünk?* Nem hiszem, hogy az evangélisták kitalációja volna mindez, Ugyan, miért és hogyan mondhatta magát Jézus ilyennek? Két lehetőség van csupán: vagy összetévesztette magát az Istennel vagy egy volt az Istennel. Lehet választani. Lehet választani a keresztény Hitvallást, és el lehet vetni azt. Harmadik lehetőség nincs. Nekem, személy szerint, nincs lehetőségem az elvetésre. Csak annak megvallására, ami kijött a Jézussal három éven keresztül együttlevők megélt tapasztalatai nyomán: *Valóban az Isten Fia vagy.*

De menjünk tovább! *És aki nem fogja meg a keresztjét, és nem jön utánam (nem követ engem), nem méltó hozzám* (10,38). Olcsó megváltás, olcsó tapsolás, olcsó elismerése annak, amit tett értünk - ez mit sem ér. S most idézek: *Aki idejön közénk Istenvilágából, annak szükségképpen kereszt a sorsa. Ha a Fegyvert-nem-ismerés eljön a fegyverek világába, a Fegyvert-nem-ismerőnek mi más sorsa lehet itt, minthogy hulla legyen belőle. Elkerülhetetlenül. Az Isten mértéket-nem-ismerő szeretete szükségképpen kihívja maga ellen a nem-szeretet sátáni világát. Az Istennek, ha elszánja magát reá, hogy közénk látogat - már régen rossz. Isten legyen neki irgalmas. mert aki a fegyvert a kezében tartja, az nem lesz a .-* írtam közel negyven évvel ezelőtt e sorokat a KIO-ban.

Jézus megfogta a maga keresztjét. De mért fogjam meg én is a keresztet, de mért álljak be én is Jézus keresztútjába, de minek nekem is végigmennem a 14 stáción, az összes állomásokon? Ez a kérdő mondat a húsbomba vág. Jobb lenne, ha nem hangzott volna el? Nem tudott nem elhangzani. Szükségképpen eleme volt ez a Fiú vállalkozásának? Nem. A *Fiamat talán meg fogják becsülni* - adja Jézus a szőlősgazda ajkára az Atya reménykedését. Nem volt szükségképpen a keresztút, mert meg is becsülhattuk volna Jézust. Nem tettük. Miért? Mert az

a világ, amelyikbe eljött, olyan amilyen. Olyanná tettük, amilyen, s az Isten akarata ellenére. Hogy Éva szakított a fa gyümölcséből, önmagában még kicsi baj volt. De fia, Káin már megölte testvérét. S az emberiség története mind a mai napig ennek a káini tettnek a folytatása. Vannak ellenségeink, és megöljük ellenségeinket. És Jézus tudja ezt. És azt is tudja, hogy attól, hogy őt megöljük, nem változik semmi. Marad a tört vér fekete folt. Folytatódik az, ami előtte is volt. El kell fogyniok a gyilkosoknak ahhoz, hogy Isten Országává lehessen a Föld. Az, aminek az Isten akarta, amikor megteremtette, S amíg vannak urak és gyilkosok, amíg van a főpap Kaifás, s van a császári helytartó Pilátus... amíg vannak urak, akiknek hatalmuk van kivégezni, addig van keresztút. Számomra is, számodra is, Jézus minden tanítványa számára. Lehet a gyilkosok közé is állni.

Nincs más megoldás? Nincs. Miért? Mert *aki megszerzi lelkét-életét, elfogja veszíteni azt, és aki elveszejtette lelkét-életét énértem, megfogja szerezni azt* (10,39). Lelkünket meg lehet szerezni, és lelkünket el lehet veszíteni. A megszerzés Jézus számára az urak világához csatlakozást jelenti. Az elveszejtés az urak világán kívülmaradást jeleníti. 2001 szeptember 11-e óta az uraknak tudomásul kell venniük, hogy privilégiumaik ideje lejárt. Hogy nem tudnak a hagyományos eszközökkel, fegyvereikkel rendet teremteni. Sem Irakban, sem Palesztinában, sehol. A gyilkolással immár az uraknak is számolniuk kell. Nem lehet megnyerni a háborút. A legyőzöttek nincsenek legyőzve. A legyőzöttek is meg akarják szerezni lelküket-életüket. Általános lett a romlás. *Az a magyar nép, mely a háborúkat viselte, egy vékony katonai kasztból állt, amelynek a fő megélhetése a zsold és zsákmányolás volt...*

A köznép számára, beleértve parasztokat és polgárokat egyaránt, minden háború, a győztes háború is, csapás volt, amit el kellett viselni, mert ilyenkor urai külön adót vetettek ki rá, hazájának serege pedig felvonultában bántalmazta és elvett tőle mindent, amit csak tudott - írja Engel Pál, már elhunyt történész. Most ez megváltozott. Parasztokból, polgárokból is bárki jelentkezhetik a Kaidánál, hogy életét áldozza az ügyért, és saját élete árán is gyilkol. Lenézik, megvetik az urakat, akik miniszterelnöki, elnöki székükben sok ezer kilométerre a fronttól, bársony-székük biztonságában küldik ide vagy oda kiemelt havi fizetésért az életüket kockáztatókat. A Kaida öngyilkosai az életüket áldozzák azért, hogy ők is öljenek.

A gyilkolással nem szerzünk meg semmit. A gyilkolással mindent elveszítünk. Csak, ha nem állunk ellen a gonosznak, csak ha szeretjük ellenségeinket és imádkozunk üldözőinkért, csak ha megtartjuk az élet Jézus elmondta törvényeit, akkor szerezzük meg lelkünket, az életünket. És van még ennek a kijelentésnek egy harmadik mozzanata is: *az én értem*. Miért nem mondja Jézus inkább azt, hogy az Istenért és az ő Országáért? Miért ez a már említett önközpontúság? Nem akarja bizonytalanságban hagyni tanítványait arról, hogy kicsoda ő. Bármikor behelyettesíthető Jézus szavaiban Isten - vele. magával Jézussal.

Érte kell kereszttutát járnunk a magunk életével. Újra és újra visszatér tanításában ez az *énértem: Boldogok vagytok, amikor majd gyaláznak titeket, ha üldöznek és hazugul minden gonoszat is mondanak rólatok énmiattam: örüljete, ujjongjatek, mert nagy a jutalmatok a mennyekben...* (5,11-12) - mondja Jézus a nyolc boldogságban. El is hagyhatná ezt az *énértem* kitétel; anélkül is állna a mennyei jutalom ígérete. Nem hagyja el. Ő az abszolút igazodási pont. Nem alkuszik és nem osztozik. Megvan győződve róla, hogy megfogta az Isten lábát? Honnan ez a bizonyossága? Ez az ő személyiségének nagy rejtélye. Ennek titkába nem látni bele. Csak egy a bizonyos: az Isten fiának gondolta magát. Úgy a fiának, ahogyan senki más sem az. Egyetlen a történelemben. Senki mással nem helyettesíthető be.

Újabb kijelentése: *.helytartók és királyok elé hurcolnak majd titeket énmiattam bizonyságul nekik és a nemzeteknek* (10,18). Mit fognak bizonyítani a tanítványok a helytartóknak, a királyoknak; akár zsidóknak vagy nem-zsidóknak? Ezt: az élet törvénye, hogy az életet, az örökéletet nem lehet gyilkolással megszerezni. Ezt is, de nemcsak ezt. E törvény képviselőjét, Jézust is bizonyítani fogják: hogy Jézus tanításán, szaván fordul az élet, zsidóé és nem-zsidóé egyaránt. Jézusén, aki azonos az Istennel, aki az ő Fia.

Valóban? - kérdezi meg ezt az Útkészítő Machaira város börtönében annak előtte, hogy egy szép leány táncáért átnyújtja majd neki egy király az Ő, a kivégzett Keresztelő János fejét. S eljut kétsége Jézushoz is. Te vagy-e az Eljövendő, vagy mást várjunk? S Jézus válasza magabiztos. Nem azt mondja, hogy bízni kell Istenben, hogy nem hagyja magára övéit. Nem, mert Jézus tudja, hogy hamarosan osztja majd a Keresztelő sorsát, s mondani fogja: Istenem, Istenem, miért hagytál el engem? Jézus tudja, hogy Istennek nincs kardja az urak ellen, ő nem Kaida-mozgalmat képvisel. Valami egészen mást. A kardnélküliséget.

Ezért ezt a választ küldi Machaira börtönébe: *Boldog, aki nem botránkozik meg bennem* (11,6). A Keresztelőt aligha nyugtathatta meg ez a válasz. A Keresztelő Istenének szóró lapát van a kezében, s elégeti a pelyvát olthatatlan tűzben. Az *énbennem* az a Jézus, aki egy olyan Istent mutat meg, akinek nincsen szórólapátja, aki nem égeti el egyetlen gyermekét sem olthatatlan tűzben. Olyan Istene van, aki minden gyermekét szereti. A jókat is, a rosszakat is. Napjával barnítja, esőjével öntözi mindegyiküket. Mi sem botránkozhatunk meg benne, ha a sorsunk azonos lesz Jézussal, akinek küldetése a 14 stációtól terhes.

Mindezt nemcsak a Keresztelőnek, hanem a Szűzanyának is meg kell tanulnia. Gyülekeznek már a viharfelhők Jézus feje felett. Az írástudók megállapítják, hogy Belzebúb, az ördögök fejedelmének segítségével gyógyítja az idegbetegeket. Jézus rokonai is megállapítják, hogy Jézus elvesztette a fejét, hogy magán kívül van, hogy eszement, akárhogyan is fordítják a megfelelő kifejezést különböző nyelvekre. Elhatározzák, hogy hazaviszik. Jézust tömeg veszi körül, s tanítja őket. A tömegen keresztül eljut hozzá a hír, és megakasztják: Íme, anyád és testvéreid ott állnak kint, és beszélni akarnak veled. Jézus tanít tovább: kitarja karjait tanítványai felé: *Íme az én anyám, az én testvéreim. Mindaz, aki teszi Mennyei Atyám akarátát, az az én testvérem és nővérem és anyám* (12,49-50). A Szűzanya is választhat: óhajt-e osztozni másokkal? Aki férfi, a testvére, aki nő, a nővére, aki anyjakorabeli asszony, az mind Jézusnak az anyja. Mind, ha vállalja őt. Ha vállalja tanítását és életét. Ha vállalja, hogy fonják már nyaka körül az urak ideológusai, az írástudók, a hurkot. Ha vállalja Jézust az élet törvényének, ha vállalja a lélek megszerzésének egész és 14 stációs terhét. Ha vállalja azt, hogy ő az Isten fia.

Nincs még vége Máténál a jézusi én-helyeknek. Hátra van még a legvastagabbja: *Aki követni akar engem, tagadja meg magát, vegye fel a keresztyét, és kövessen engem. Ha valaki meg akarja menteni életét, el fogja veszíteni. Aki pedig elveszíti majd életét értem, megtalálja azt* (16,24-25). Itt is ugyanaz az *értem*, miattam amit az előző nyilatkozatában találunk. S újra ez. Evangéliumának befejező mondatában is ezt mondhatja Jézussal: *És én veletek vagytok minden nap a világ végezetéig* (28,20).

Testvéreim, el is lehet vetni a keresztyén Krédót, de az evangéliumokat is el kell vetni velük. Elvetíték. Én nem, és remélem ti sem. Ámen...

ADYLIGET – 2006.

Testvéreim! A Próféta, Úr, Messiás, Emberfia s az Istenfia megjelölések mellett három jelentősebb Jézus-megjelölést is találtam Máténál. Ezek: az Atyának Fia, az Én, és Jézus neve. Az első kettővel végeztem, marad a harmadik.

A *név* görög szóval: *onama* – 22 ízben kerül elő Máté evangéliumában. Hét alkalommal nem Jézus ajkán. Az angyal mondja Józsefnek álmában, hogy a Máriától születő fiú neve Jézus lesz,

hogyan beteljesedjék Izajás szava, mert a Jézus nevének jelentése: velünk az Isten (Emmánuel), s hogy Mária szülése után József valóban a Jézus nevet adta a gyermeknek (1, 21, 23, 25). Máté beszél még a 12 tanítvány nevééről és Cirénei Simon nevééről, akinek vállára rakták a keresztet, és ezenfelül idézi Izajást, hogy Jézus nevében reménykednek a nemzetek, s elmondja, hogy virágvasárnap a tömeg így köszöntötte Jézust: *Hozsanna Dávid fiának, aki az Úr nevében jön* (10,2; 27,32; 12,21; 21,9)

De 15 ízben Jézus ajkán találjuk e szót. Négy alkalommal is beszél azokról, akik megtévesztés céljából érkeznek az ő nevében, vagy tévesen emlegetik majd, hogy az ő nevében prófétáltak, üztek ördögöket s tettek annyi csodát (24,45; 7,22; 22,22)

Más alkalommal pedig arról, hogy megjutalmazza Isten azokat, akik a próféták, az istennektetsző emberek, a tanítványok nevében tették azt, amit Jézustól tanultak (10,41,41,42) De marad még nyolc hely.

Ezek elsejét a Miatyánkban találjuk: *Szenteltessék meg a te neved!* Miért nem azt mondja Jézus, hogy mondjuk, valljuk, tekintsük Istent – szentnek? Miért? Azért mert ez a nyomatékosító stílusfordulat minden kultúrának s nyelvnek sajátja. Hadd idézzem erre a mi magyar kultúránkból Ady nagyon szép istenes versét, melynek címe: *A Sion-hegy alatt*.

Ráncos vén kezét megcsókoltam / S jajgatva törtem az eszem;

„Hogy hívnak téged, szép öreg Úr, / Kihez mondtam sok imát?

Jaj, jaj, jaj, nem emlékezem” ...

*„Csak nagyszerű **nevedet** tudnám.” / Ő várt, várt s aztán felszaladt.*

Minden lépés zsoltár-ütem / Halotti zsoltár. S én ülök

Sírván a Sion-hegy alatt.

Primitív népek nem is merték nevében nevezni az Istent. A zsidók az Úr jelentésű *Adonáj* szóval helyettesítették be Isten *Jahve* nevét, melyet Mózes az égő csipkebokorból hallott. Nem maradtak meg magyar népünk ősi istennevei sem, magának az *Isten* szavunknak az eredetét sem ismeri a nyelvtudomány. Talán iráni, talán finnugor, s ez utóbbinak *ősz* szava rejlik benne, de egyáltalán nem biztos. A *név* magában véve is titokzatos valami, megjelenítő ereje van. Őseink pásztorok voltak, és nyájaikat a rabló népek – mi is közöttük voltunk – bármikor jöhető támadásai mellett, a legveszedelmesebb ellensége a farkas volt, s ennek ősi neve – Arany a Toldiban még használta – a *toportyán* volt. Őseink azonban nem merték kimondani a nevét, mert a név jelzi és megjeleníti azt, akit-amit jelöl. Ha kiejtik nevét, megjelenhetik. Hogy ne kelljen kimondani a nevét, körülírták: a farkassal bíró, s *farkasnak* mondtak. Nevezhették volna így a kutyát, a macskát, a juhot, a kecskét, a szarvasmarhát, a lovat is. De nem nevezték, mert ezek megjelenésétől nem féltek. A *toportyánférget* mondták farkasnak, hogy ne jelenjék meg a nyáját pusztító ellenség. Jézus számára kiejthető volt az Isten neve. Miért? Mert Jézus nem félt az Istentől, s minket sem arra nevelt, hogy féljünk tőle, hanem hogy bízzunk benne. Mert Isten és az ő neve is – szent, Szent, mert szeret. Jézusnál az a szent, aki ad; az a szent, aki szeret. S Isten ezt teszi, és egyáltalán éppen ezért Isten.

Marad még hét hely. Ezeket a helyeken Jézus a maga saját *nevét* emlegeti. Egyébként általunk már jól ismert tartalmakat állít vele magáról. Azaz, hogy itt a maga nevééről. *És gyűlöltek lesztek mindenkitől az én nevemért* (10,22), illetőleg *És gyűlöltek lesztek minden nemzettől* (értsd: nemcsak a zsidóktól, hanem a pogányoktól is) *az én nevemért* (azaz az én nevem miatt – 24,9). Amikor arról beszél a Hegyi-beszédben, hogy hazudván minden rosszat fognak ellenetek mondani, csak azzal fejezte be, hogy *miattam*. Ugyanaz a tartalom. Csak stilisztikai fokozást érzek ebben az – *én nevem miatt* befejezésben.

A tanítványok megrökönyödnek Jézusnak a gazdag ifjú szomorú távozása után a gazdagok üdvözlési lehetőségeiről mondott szavain, és Péter védekezésésként a szigorú szavak ellen utal rá, hogy ők, a tanítványok, mindenüket elhagyták Jézusért, s így ők nem tartozhatnak a gazdagok közé. Jézus jóváhagyja Péter szavait. *Ti, akik követtek engem ... és mindenki, aki elhagyta házat, testvérét, nővérét, apját, anyját, feleségét, gyermekeit, avagy földjeit az én*

nevemért, a százszorosát kapja majd, és örökölni fogja az örök életet. (19,28-28). Bennünket már nem lephet meg Jézus feltétlensége, az *Őt követés* fogalmának az a minket mindenünkből kiüresítő jellege. De Jézus itt megtoldja az elhagyandók sorát házzal, feleséggel, gyermekekkel, földekkel, s alighanem ez a megoldás indokolja az *én nevemért* ugyanígy megtoldó, fokozó stilisztikai fordulát. Azt, hogy nem elégszik meg a múlt vasárnap hallott egyszerűbb *miattam* megfogalmazással.

Más két helyen nem az őt követés módjának feltétlensége hozza ajkára a most vizsgált fogalmazást. A Jeruzsálem pusztulásáról, az emberiség életének végéről mondott szavai után, immár halálra is készen, mondja tanítványainak az elhangzottak befejezéséül, utalván második eljövételére, hogy *Mostantól fogva nem láttok engem egészen addig, amíg nem mondjátok* – s most zsoltárt idéz: *Áldott, az Úr nevében érkező* (23,39). Azt gondolom, hogy itt az emberi történések végéről tett kijelentés adja meg erre az alapot. Indokolja a súlyát ennek a bejelentési módnak, amelyben az Isten nevét, az Adonájt, alkalmazva magára mondja, hogy második eljövele alkalmából az *Úrnak nevében* fog érkezni, amikor is a tanítványok majd újra és véglegesen és örökre láthatják majd Mesterüket. Úgy gondolom, ez indokolhatja a kiemelt stílusfordulatot.

Alighanem ehhez hasonló szituáció indokolja Jézus ötödik *nevemben*-kijelentését is, amellyel Máté lezárja evangéliumát: *Nekem adatott minden hatalom az égben és a földön. Menjetekek tehát és tegyétek tanítványaimmá az összes nemzeteket megkeresztelvén őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében. És én veletek vagyok minden nap az aión* (azaz a világnak mint idő- és korszakegységnek a) *végő befejezéséig* (28, 19-20). Jézus kijelentésének itt két mozzanat is különös súlyt ad. Az egyik, hogy maga mellett említi az Atya és a Szentlélek nevét is. S a másik, hogy *aiont* mond és nem *kozmoszt*, kifejezésre juttatván azt, hogy amit egyébként e mondatában állít, az csupán ebben az *aiónban* érvényes, és az utána következő aiónban már más lesz a dolguk a tanítványoknak. Hogy mi lesz akkor a dolguk, arról nem beszél. Annál jelentősebb az, amit mond erre az aiónra vonatkozóan. Jézus úgy gondolja, hogy véget ér azzal a küldetéssel, melyet tanítványinak ad, véget ér számukra az ő ügye, Jézusnak az ügye esetében valami. Mi? Ez az emberiség két részre osztása. Az, ami jellemző volt Izrael társadalmára is. Az t.i., hogy voltak Lévi törzséből valók, s voltak a többi Jákob fiúktól származók. Hogy voltak papok, a Lévi leszármazottjai, és voltak nem papok, a többi Jákob-fia ivadécai. Jézus e kijelentése után is megmarad még a két részre osztottságunk. De ez nem elvi, nem megmaradónak szánt kettéosztottság. Jézus úgy gondolta, hogy az emberiségben kivétel nélkül mindenkinek tanítvánnyá kell lennie: Tegyétek az összes nemzeteket tanítványokká! A 25 éve írt *Egyházrend* című könyvem azért is botrányos volt, mert elvileg megszüntette a világ két részre osztottságát: már mint papokra és nem papokra. Ennek megfelelően a Bokor közösségeiben az egymásra következő találkozókon csak soros elnök van, és sorban mindenkire rákerül a találkozás levezetésének a feladata, ha van pap a közösség tagjai között, ha nincsen. Osztály nélküli társadalom a Bokor, amelyben ugyanaz

illeti meg az egyik tagot, mint a másikat. Ahogyan a család is osztály nélküli társadalom, senkinek nincsenek benne privilégiumai, kiváltságai, azaz jogosultság valamire, amire a többiek nem jogosultak. Jézusnak nem volt külön pap és külön *kedves világi hívek* kategóriája. Csak egyetlen kategóriája volt: a tanítványoké.

Ezután következnek Jézus hatodik *nevemben*-kijelentése. A tanítványok megkérdezik Jézust, hogy ki nagyobb tehát az Isten Országában. Jézus erre egy gyermeket állít az Őt körülvevő tanítványok körének közepére, s azt mondja, hogyha nem lesznek a tanítványai olyanok, mint a gyerekek, nem mennek be a Mennyei Országába, s hogy ezért meg kell kicsinyíteniük magukat, S ezután mondja: *Ha valaki befogad egy ilyen gyermeket az én nevemben, engem fogad be* (18,5). A jelenet magáért beszél. Az a nagyobb Isten Országában, aki megkicsinyíti magát. Ahogy a családban is az a nagyobb, aki a család többi tagját a legjobban szolgálja. Bár nem adunk neki erről elismerő oklevelet, mégis tudja mindegyikünk,

hogy ki az. (Azt hiszem, hogy legtöbbször az anyák.) Nem a köztársasági elnököt kell befogadni Jézus közösségébe, őt az egész ország befogadja. A legkisebbek, a legelesettebbek között kell keresni azt, akit befogadunk. A múltban Kalazanti Szent József mutatott erre példát, amikor iskolát nyitott a római proletárgyerekek számára, akiknek oktatásáról senki sem gondoskodott. A jelenben pedig Teréz anyja, aki az utcán haldoklókat szedte össze, hogy emberhez illő körülmények között vehessenek búcsút ettől az aióntól. Azonban nem ez a legmélyebb tartalma ennek a jézusi kijelentésnek, Hanem az, hogyha Jézus nevében fogadjuk be ezeket a kicsinyeket, akkor Jézust fogadjuk be. Ezt a kijelentését ünnepibbnek, nagyobbaknak gondolom, mint az előbbieket. Azért gondolom nagyobbaknak, mert azok a történelem végéről és a jövőnkről szólnak, ez pedig arról, hogy a jelenben hogyan lesz az emberi társadalomból Isten Ország. A bőrünkbe megy, ha nem lesz, és az életünkbe kerül, ha megcsináljuk. Az életünkbe kerül? Igen, de sebj, mert már hallottuk Tőle, hogy az találja meg az életét, aki érte elveszíti azt. Akkor nyerjük azt meg, ha befogadtuk magát, Jézust. Hogyan fogadhatjuk be őt? Úgy, hogy a kicsinyeket fogadjuk be. Mi itt és most - kit? Talán a csángó gyerekek számunkra a kicsinyek? Mindenkinek magának kell eldöntenie, hogy kit fogad be? Hogyan fogadja be tehát Jézust - a csángók vagy nem-csángók formájában? Csak az Isten lehet azonos minden teremtményével. Csak az Isten? Akkor tehát... Nem mondom ki a következtetést. Nem, mert nyilvánvaló. Vagy nem az? Hát az a nyilvánvaló, hogy Jézus azonosnak tudta magát Istennel.

Jöhet Jézus utolsó *nevemben-nyilatkozata*. Jézus arról beszél, hogy Isten akármilyen kívánságunkat teljesíti, ha ketten-hárman, azaz ha valakik egybehangelőnek (*szümphonésósín*, azaz szimfóniában vannak) maguk között, s úgy kéri Istent, amire kéri. Az utolsó nevemben-nyilatkozata Jézusnak ezt az állítását akarja igazolni. Hogyan teszi? Így: *Mert ahol ketten-hárman egyetértenek az én nevemben,én ott vagyok körülükben* (18,20). Ennek a kijelentésének az értelmét a következőkben látom. Akik Jézushoz akarnak tartozni, azoknak egyet kell érteniök egymással. Azoknak nem lehet az a végső szavuk, hogy nagyon sajnálom, nem értek veletek egyet, az eszem és a szívem mást mond, mint amit ti mondotok. A lelkiismeretem szava fölött senki sem lehet bíró. Nem hordhatom más zsebében a lelkiismeretemet.

Akik Jézushoz akarnak tartozni, azoknak egymás zsebében kell tartaniok lelkiismeretüket. Azaz nekem a tiédben, neked az enyémbe. Meg kell értenem, hogy miért mondja a lelkiismereted azt, amit mond. Meg kell értened, hogy miért mondja a lelkiismeretem azt, amit mondok. Addig, addig kell ezt az egymást érteni akarást folytatni, amíg meg nem születik köztünk a közös nevező. És miért van mindez így? Azért, mert Isten nem gondol egy és ugyanazon dologról kétféle. Azért, mert az Isten akarata nem lehet ez is meg az is. Mert az Isten akarata egy.

Jézus így tapasztalta. Ezért kívánta mindegyikünköt a *cedákát*; azt, hogy azt tegyük, amit Isten kíván tőlünk. Ha mindenkitől mást kíván, akkor üzembiztosan mindannyian összeveszünk egymással, s elkezdjük egymást sértegetni, s ez a Sátán Ország. Ez a pokol. Ezért mondta Sartre, hogy *l'enfer c'est l'autre*. Azaz a pokol - a másik; mindenki számára a másik ember. A férjnek a feleség. A feleségnek a férj, stb.

Befejeztük. Jöhetnek - majd az őszön - Máté kisebb fontosságú Jézus-nevei. Ámen...

VÁROSMÁJOR 2005.

Az én mennyei Atyám is így tesz veletek, ha meg nem bocsát mindegyiketek a testvérenek. Testvéreim! Nagyon hiányoztatok nekem a nyár folyamán – ez az első, amit el kell mondanom. A második, hogy annak a jegyében vagyunk itt, hogy Jézusnak van mennyei atyja, mi pedig mindannyian testvérek volnánk. Jézus szemlélete alapján testvérekké kell válnunk, mind a hat és fél milliárd embertársunk testvéreivé kell lennünk. Hogyan valósul ez meg? – kérdezem. S felelek is mindjárt rá: *hát osztozással*. Csak akkor válunk azzá, amire mennyei atyánk teremtett minket; azzá, hogy testvérek legyünk – ha osztozunk. S már is felmerül a kérdés, hogy milyen alapon vagyunk mi testvérek. Azon az alapon, hogy egy és ugyanaz az apánk, a mi-atyánk, az Isten? Hát persze, hogy ezen az alapon, mondja nekünk Jézus: ezért tanítottam tanítványaimat így imádkozni, hogy Miatyánk – mondaná kérdésemre Jézus. Mindezek a számára abszolút evidenciák. Annak ellenére is azok, hogy az emberi történelemnek erre a szemléletre csak egy *semmisítő* szava van, s ez a szó az, hogy ez a szemlélet *utópia*. A tavaszon egyik közösségemben a házifeladat arról szólt, hogy Jézus nem csinált tanítványai körében papokat meg kedves híveket. S egyikünk, amikor rá került a hozzászólás sora, csak ennyit mondott: *Passz, mert mit mondjak egy utópiáról?! Hát addig lehet Jézus nevében összegyűlnünk, amíg az összejövésnek egyetlen célja, hogy ez az utópia ne legyen utópia. Hogy az én bajom legyen a te bajod, és a te bajod pedig az én bajom. Enélkül minden összejövés és templomjárás csak pótcselekvés. Mit akarna pótolni a pótcselekvés? Hát csak a tanítványok dolgát. S mi az? Hát csak az, hogy az utópia ne legyen utópia. Csak az, hogy testvérekké váljunk. Ennél kevesebb nem is elég? Nem bizony, a kevesebb nem elég! De nem ám!*

Az a problémakör, aminek boncolásába valamikor karácsony után itt, Adyligeten, belefoglaltam, ennél szűkebb. Mi az? Hát csak az, hogy Jézus a mai misében elhangzó szavaiban miért nem úgy fogalmaz, hogy *a mi atyánk is így tesz veletek, ha meg nem bocsátunk egymásnak*. Mért úgy, hogy az én Atyám? Az a probléma, hogy miért használja ezt a magát kiemelő, ezt az utóbbi fogalmazást: *az én mennyei atyám is így tesz veletek*? Éppen tizenkét beszédet mondtam el a tavasz folyamán, melyek igazolni akarták volna, hogy Jézusnak megvolt az alapja erre a magát kiemelésre. Mert hiába térdepelt le tanítványai előtt lábukat megmosni, csak magát vallotta *Prófétának, Úrnak, Messiásnak, Emberfiának, Isten fiának*. Csak magának tulajdonította a szerepet, melyben mondhatta, hogy *én pedig mondom nektek*; és mondhatta, hogy aki engem hallgat, az sziklára építi házáat; és mondhatta, hogy aki életét értem vesztí, az találja meg életét; s mondhatta, hogy aki az ő nevéért eladja mindenét, az százszor annyit kap, és még ráadásul az örök életet is. Itt hagytuk abba vizsgálódásunkat a nyár elején, s most nyár végén itt folytatjuk azt.

A világhírű és magyar származású Vermes Géza által említett öt jézusi önmegnevezés után megvizsgáltunk még hármat: *az Atya fia, az én, és a neve* – önmegjelöléseket. Hátra vannak még a többiek, a kisebb jelentőségűek, azokkal folytatom. Ezeknek elseje a *vőlegény*. Emlékeztek, hogy nem bőjtölhetnek a tanítványok, amíg köztük a Vőlegény, s hogy kizáródnak a Vőlegény lagzijából a balga szüzek, akiknek nincsen olajuk: *Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket*. Hogyan kerül Jézus ajkára ez az önmegjelölés. Úgy, hogy a Törvényen és a prófétákon nevelkedett Jézus ismerte Isten szerelmét választott népe, Izrael iránt. Ennek a szerelemnek az engem legmélyebben megható darabját szeretném most felolvasni nektek Ezékiel könyvének 16. fejezetéből:

Így szólt hozzám az ÚR igéje: Emberfia! Ismertesd meg Jeruzsálemmel, hogy milyen utálatosak a dolgai! Ezt mondd: Így szól az én Uram, az ÚR Jeruzsálemhez:

Kánaán földjéről származol, ott születél; apád emóri, anyád pedig hettita. Ilyen volt a születésed: Amikor megszülettél, nem kötötték el a köldökszinórodat, nem mostak tisztára vízzel, nem dörzsöltek le sóval, pólyába sem tettek. Senki sem szánakozott rajtad, semmit sem tettek meg veled ezekből, nem könyörültek rajtad. Kidobtak a mezőre, mert utáltak, amikor

megszülettél. De én elmentem melletted, és megláttam, hogy véredben fetrengsz. Azt mondtam neked, bár csupa vér voltál: Maradj életben! Igen, azt mondtam neked, bár csupa vér voltál: Maradj életben! Nagyra növeltelek, mint a mező fűvét. Nagyra nőttél, fölserdültél, melled kitelt, szőröd kinőtt, de teljesen meztelen voltál. Elmentem melletted, és láttam, hogy már a szerelem korában vagy. Ezért rád terítettem ruhám szárnyát, és betakartam meztelen testedet. Megesküdtem neked, és szövetségre léptem veled – így szól az én Uram, az ÚR –, és az enyém lettél. Megfürdettelek vízben, lemostam rólad a vért, és bekentelek olajjal. Tarka ruhába öltöztettelek, és delfinbőr sarut húztam a lábadra; gyolcsba takartalak, selymet terítettem rád. Földísztettelek ékszerekkel, karpereceket tettem a kezeidre, és a nyakadra láncot. Orrodba orrperecet tettem, füleidbe fülbevalót, a fejedre pedig ékes koronát. Földísztetted magad arannyal, ezüsttel; gyolcsba, selyembe és tarka ruhába öltöztél; ételed finomliszt, méz és olaj volt. Igen-igen megszépültél, sőt még a királyságot is elérted. Szépségednek híre ment a népek között, mert tökéletessé tették azok az ékszerek, amelyeket rád raktam – így szól az én Uram, az ÚR. De elbizakodtál szépséged miatt, és hírhedt parázna lettél. Elárasztottad paráznaságoddal, aki csak elment melletted, és az övé lettél...

Testvéreim, én azt hiszem, hogy az Isten azért Szentháromság, mert Ő az örök szerelem. Mint a férfi, aki a világ minden kincsét ráakná arra a nőre, akit szeret. Ebből a szerelemből, az Istenéből lett a teremtés, és Isten irántunk táplált szerelméből lett ezen belül az ember. S ezért csak szerelemből születhetett meg a Fiú megtestesülése is. Csak szerelemből lehetett, hogy elmondta nekünk az élet ígését, bár Fülöp Cezáreájában tudta már, hogy ezért a Golgotára kell mennie. Szerelemből érthető, hogy egy *utópiára* tette rá az életét. Azért áldozta fel magát, hogy ez az utópia egyszer majd ne legyen utópia. A mennyei Atyja iránt érzett örök szerelme alapján Jézus ezt a nemcsak Izrael, hanem az egész emberiség iránt érzett szerelmét nem akarta a férj szóval megjelölni, bár lagzijára hívott mindenkit, okosokat és balgákat egyaránt, s beérte a vőlegény megjelöléssel. Miért? A Törvény és a Próféta iránti tiszteletből? Vagy csak azért, mert még nem ültük meg vele a nászt? Még nem háltuk el házasságunk az Istennel? Még csak a nyoszolyó lányok státusában vagyunk? Nem tudom. Jézus tudja, hogy mi volt benne, amikor ezt az önmegnevezést választotta. De biztosnak gondolom, hogy ezt is szerelemből választotta. Mert hát ez Istennek s a Fiának gyógyíthatatlan optimizmusa, hogy mi vele majd táncra perdülünk. Majd egyszer. Mert ilyen a szerelem. Milyen? Vak és naiv és ostoba? És ilyen az Isten is, amikor életet ad, terem, és teremtményeket hív meg, hogy csináljanak vele Isten Országát? Ilyen. Gyógyíthatatlan az Isten. Az, mert szeret. S a szeretet nem innen való. Nem a mi világunkból, hanem odaát. De ő mégis reménykedik. Miért? Mert hát szerelmes. És Babitscsal mondhatom azt, amit ő mond *Az örök folyosó* című verse végén. Mit mond? Azt, hogy *és megint előről*. Azt, hogy szerelmes. És szerelmében vak és optimista... *Ez a megint előről*...

Menjünk a következő önmegjelölésre! Ez a *tanító*. Az Újszövetségben ez a szó 59 ízben kerül elő, s ebből 41 a szinoptikusokra esik, s Máténál is megtalálható 12 ízben, mert hát Jézus nem ács és nem terapeuta, hanem tanító... Annak jött. És így beszél magáról: *Ti tanítónak mondotok engem és én az vagyok* – és akkor mondja, amikor megmossa tanítványainak a lábát – a János- evangéliumban. Máténál pedig azt mondja, hogy a tanítót körülvevő tanítványsereg nem lehet külön a tanítónál. Nem, mert ha a tanítót üldözik, a tanítványokat is üldözni fogják (10, 24-25). És még azt is mondja, hogy ne híassák magukat a tanítványok majd rabbinak, mert *egy a ti tanítótok*, ti pedig mindnyájan testvérek vagytok (23,8). Mintha ellentmondás húzódnék meg e két nyilatkozat mélyén. Abban áll az ellentmondás, hogy egyfelől nem maradhatsz meg a tanítványi státusban, mert az a dolgod, hogy tanítvánnyá tegyed a föld határáig az összes nemzeteket, tehát tanítóvá kell lennünk mindnájunknak. Legalábbis azoknak, akiknek van fülük a hallásra, s akik megértették, hogy az emberiség élete fordul azon, hogy elfogadjuk-e Jézus tanítását. Pillanatnyilag csak hatszáz milliónyinak kellene elfogadnia. Miért annyinak? Mert ha tizenkettővel osztjuk a hat és fél milliárdot, akkor annak éppen hatszáz millió

tanítóra van szüksége. E tanítványok 12 fős kisközösségeibe belefér az emberiség többije, a közel hat és félezer millió. Másfelől pedig azt mondja, hogy egyetlenegy a Tanítója az első tizenkettőnek is, és nyilvánvaló egy a tanítója a többi hatszáz millió tanítónak is – Jézus elképzelése szerint.. Milyen tehát az a tanító, amit-akit Jézus elképzelt? Másolat? Jézus kicsiben? Duplum? Ebben az esetben érthető lenne, hogy egy a ti tanítótok. Vagy szó se lehet erről? Hiszen Jézusnak nem az engedelmesség-srófra járt az esze. Ez az urak, a papok és katonák stílusa és világa. Minden ember külön és külön személyiség, még az ujjunk sem egyforma. Minden ember azonosítható az ujjlenyomata alapján. S mennyivel többek vagyunk, mint az ujjunk lenyomata! Minden jézusi tanító is külön személyiség. Tapasztaljuk ezt mindenütt. A kisközösségekben is, ahol ha tízen ülnek, a felvetett kérdésről mind a tízünknek, mindegyikünknek van véleménye, s ezek a vélemények, mind a tíz, különböznek egymástól. Ez rendjén is van. Akkor mi nincsen rendjén? Hát csak az nem volna rendjén – ha nem találnánk meg a közös nevezőt. Az urak világban ez egyszerű. A parlamentben csatározhatnak ugyan a különböző vélemények, mert a képviselőket választjuk. De a munkahelyi főnökünket nem választhatjuk meg. Azoknak jogunk van – engedelmeskednünk, és jogunk van ellenkező esetben – átiratkoznunk a munkanélküliek listájára. Ez úgy van a világban, hogy a valóban számító dolgokban nincs demokrácia. Ezt a tíz embert bocsásd el! – szól a munkahelyi főnök – harmincan is meg tudjátok csinálni, amit idáig negyvenen csináltatok. Ha nem bocsátod el a tízet, magadat bocsátod el, s a helyedre kerül valaki más, aki majd végrehajtja azt, amit parancsolok. Ő lesz majd a főnök, s ő így kibírja majd a létszámcsökkenéssel járó többletmunkát. Keresni a nadrágvarrást – ez a siker, az előrejutás titka. A világban, amelyről mondjам el hogy belefér a *létező* egyház is? A tanítványok életében azonban meg kell valósulnia annak, hogy egy a ti tanítótok. Azaz a közös nevezőnek. Mert enélkül nincsen Isten országa, enélkül nem valósul az Isten akarata, enélkül nincs, amire rábólintana az Atya. Hogyan valósul az meg?. Csak úgy, hogy a tanítványok megegyeznek valamiben. Mert *ha ketten közületek egyetértve kérnek valamit a földön, meg fogják kapni mennyei atyámtól* (19,24). Enélkül nem.

Minden jó prédikációnak egy kérdésbe kell torkolnia. Kész vagyok-e a megegyezésre testvéreimmel? Meg lehet-e velem egyezni? Vagy csak azt tudom, hogy a meggyőződésemet nem hordhatom senki másnak a zsebében. Tudunk-e ennél többet is magunkból kihozni? Azt, hogy meg kell értenem, hogy testvérem mi okból hajtja a magáét. Azt, hogy a testvéremnek meg kell értenie, hogy mi okból hajtom a magamét. Azt, hogy nem a saját zsebemben kell hordanom a lelkiismeretemet. Azt, hogy nem a saját zsebedben kell hordanod a lelkiismereted. Azt, hogy egymás zsebében kell hordanunk lelkiismeretünket. Mert ha nem így teszünk, meg nem valósíthatjuk Jézus és a mennyei Atya akaratát. De ha egy lesz a Tanítónk, akkor már hasad a hajnal. Akkor már kezdődhetik a Jézus akarta új világ. Az új, amelyben megértjük, hogy nem lehet többem, mint neked, s nem lehet többed, mint nekem. Az új, amelyben kezdődik az osztozás. A gazdagokat a gazdagságukban megnyugtató alamizsnálkodás helyett az osztozás, ami megvolt a Lélek eljövése után a jeruzsálemi közösségben. Az, hogy *senki sem mondott semmit a magáénak, mert mindenük közös volt*. A prédikáció kérdése tehát az, hogy akarom-e, hogy egyetlen Tanítónk legyen. Akarom-e, hogy megszülessék az Ország, melyben megszűnik értelmetlennek lenni a verekedés, mert minek verekedjünk egymással, ha egyszer mindenünk közös. Van-e Ország enélkül? Bizony mondom nektek, hogy nincs. Enélkül csak – Világ van. De Ország nincs. A vőlegény s a Tanító vár valamire. Mire? Nem mire, kire! Terád! Ámen...

INÁRCs – 2006.

Homília Krisztus király vasárnapján – Megkérdeztem a múlt szerdán Budaváriban a szomszédomat, Gyarmati Karcst, aki parasztember, s brigádvezető volt a Magyar tenger tszcs-ban, hogy mért választja szét a juhász a juhokat a kosoktól, a nőstényállatokat a hímállatoktól. Azt mondta, azért, mert a kosok nyugtalanítják a juhokat, nem engedik nyugodtan legelni őket. A nyugodt legelésből pedig tej és gyapjú lesz, ami a juh haszna. De hát – mondtam – nem arra valók a kosok, hogy nyugtalanítsák a juhokat? Különben hogyan lesznek kis bárányok? Mire ő azt mondta, hogy arra csak évenként egyszer van szükség.

Egyes fordítások szerint Jézus a juhokat a kecskéktől választja el, de mi értelme volna annak, hiszen az két külön állatfajta? A neves Jeruzsálemi Biblia, misekönyvünk fordítása is tartja magát kosokhoz. Kérdezem: Jézus, a Király, aki az Atya áldottait jobbára állítja, nem tesz itt nemi diszkriminációt? A juhok az áldottak? A kosok az átkozottak? Ezt kérdeztem már szerdán, Budaváriban az esti misében. Csütörtök este pedig egy e-mailt találtam gépemem. Megvallom, hogy egy nő küldte, a Bokor második nemzedékéből. *Üdítő olvasmány* – ez volt a tárgy-megjelölése. Íme:

Mire az Örökkévaló megteremtette a nőt, már hatodik napja túlórázott. Megjelent nála egyik angyala, és kérdezte:

– Miért fordítasz ennyi időt erre az egyre? – Az Örökkévaló pedig így felelt neki:

– Láttad már a hozzá készített tervrajzaimat? Tökéletesen moshatónak kell lennie, nem lehet műanyagból, és mozgatható, egyenként cserélhető részeinek kell lennie, és fontos, hogy ételmaradékokkal is üzemeltethető legyen. Az ölében egyszerre négy gyermeknek kell elférnie, és fontos, hogy csókja a felhorzsolts térdektől a megtört szíveig bármit képes legyen meggyógyítani. És akkor még nem is említettem, hogy mindezt egyszerre, és csak két kézzel kell majd végeznie. Az angyal egészen elképedt e követelményeken:

– Mindössze két kézzel?! Az kizárt! Ráadásul ez csupán az alapmodell? Túl sok munka ez egyetlen napra. Szerintem elég, ha holnap fejezed be.

– Eszem ágába sincs várni! – tiltakozott az Örökkévaló. – Hiszen már olyan közel állok ahhoz, hogy befejezzem ezt a teremtményemet, amely amúgy is olyan közel áll a szívemhez. Már most is képes meggyógyítani saját magát, amikor beteg, és napi 18 órát képes robotolni! Az angyal erre közelebb lépett, és megérintette a nőt.

– De hát olyan puhára csináltad őt, Seregek Ura!

– Mi tagadás, tényleg puha – értett egyet az Örökkévaló –, de ugyanakkor nagyon szívós is ám. El sem tudod képzelni, mit képes elviselni vagy elvégezni!

– És tud majd gondolkozni is? – kérdezte az angyal. Mire az Örökkévaló:

– Nem csak hogy gondolkozni lesz képes, de érvelni és alkudozni is! Az angyal ekkor észrevett valamit, és kezét kinyújtva megérintette a nő arcát.

– Hoppá! Úgy tűnik, szivárog ez a modell. Mondtam neked, hogy túl sokat próbálsz belezsúfolni ebbe az egybe.

– Az nem szivárgás – pirogatta meg angyalát az Örökkévaló –, hanem egy könnycsepp!

– Hát az meg mire való? – tudakolta az angyal. Az Örökkévaló nem késlekedett a válasszal:

– A könny arra való, hogy kifejezze vele örömét, bánatát, fájdalmát, csalódottságát, szeretetét, magányát, gyászát és büszkeségét. Az angyal egészen odavolt.

– Te egy lángész vagy, Uram! Mindenre gondoltál! Tényleg bámulatos teremtmény a nő! És valóban az! A nőkben olyan erők rejlenek, amelyek ámulatba ejtik a férfiakat. Elviselik a nehézségeket, és viselik a terheket, de tudnak boldogok lenni, szeretni és örülni is. Mosolyognak, amikor pedig sikoltani akarnának. Dalolnak, amikor pedig legszívesebben sírnának. Sírnak, amikor boldogok, és nevetnek, amikor idegesek. Küzdenek azért, amiben hisznek. Bátran szembeszállnak az igazságtalansággal. Válasznak nem fogadnak el „nem”-et, amikor meg vannak arról győződve, hogy létezik jobb megoldás is. Képesek lemondani bármiről, hogy családjuknak ne kelljen nélkülözni. Megijedt barátnőjüket elkísérik

az orvoshoz. Feltétel nélkül szeretnek. Amikor gyermekeik kitűnnek valamiben, elsírják magukat, és tapsolnak örömben, amikor barátaik díjakat nyernek. Boldogok, amikor fülükbe jut, hogy valahol egy kisbaba született, vagy hogy két fiatal összeházasodott, és a szívük szakad meg, amikor meghal egy barátjuk. Meggyászolják egy családtag elvesztését, mégis erősek, ha azt látják, hogy a környezetükből minden erő elszállt. Tudják, hogy egy ölelés, vagy egy csók a megtört szívek gyógyítója lehet. A nők minden formában, méretben és színben kaphatók. Autóba pattannak, repülőre ülnek, mennek, rohannak vagy egyszerűen csak írnak egy e-mailt – s mindezt azért, hogy lásd, mennyire fontos vagy nekik. A női szívek tartják mozgásban a világot. Örömet, reményt és szeretetet árasztanak magukból. Mindazonáltal ha van egy hibájuk, hát az az, hogy elfeledkeznek arról, mennyit érnek.

Ennek az üdítő olvasmánynak a hiteléről alighanem azoknak kellene nyilatkoznia, akiknek sikerült életük folyamán egy ilyen csodalényt szeretettel elviselniük. Magamnak ez nem adatott meg, mert ennek a lehetőségétől engem a piaristák elváltak. Mindazonáltal lehet valami a jézusi diszkriminációban. Emiatt írtam meg közel tíz éve karácsonyra a székelyektől Nobel-díjjal kitüntetett novellámat: a *Hova és kihez menjen az istenlánya?* címűt. Idézek belőle valamennyit.

– Tudod lányom – mondta a Jóisten –, ezek a férfiak valahogy mindig elbarmolják a dolgokat. Arra gondoltam, Te talán többre jutnál. Keresnél magadnak tizenkét lányt. Lehet azért talán egy-két fiú is köztük, de azért ennek még gondolj jól utána. Szóval keresnél te is magadnak tizenkettőt, s elmagyaráznád nekik, hogy mi a módi nálunk. Abban reménykedem, hogy te talán többre jutsz majd, mint a bátyád.

– Hallgatta, hallgatta anyja beszédét az istenlánya, aztán nagy nehezen megszólalt: De Anyám, a lányok férjhez mennek, aztán gyermekeket szülnek, meg szoptatnak, nincs nekik módjuk... Itt elakadt a beszédben, mert nem tudta, hogyan fejezze be a megkezdett mondatot. Nem tudta megmondani, hogy mire is nem képesek azok a szegény lányok, akik férjhez mennek, gyerekeket szülnek meg szoptatják őket.

– Mire nincs nekik módjuk? – próbált segíteni neki a Jóisten. De hiába próbált. Még annyit tudott mondani szegény istenlánya, hogy "szóval...". Le se tudta vinni a hangját, csak elakadt az a magasban. Magának a Jóistennek kellett továbbvinnie a megfeneklett beszélgetést.

– Hát éppen azért küldenélek Téged, mert a lányok férjhez mennek meg szülnek meg szoptatnak. Hát éppen azért, mert a szülés meg a szoptatás miatt nemigen tudják csinálni azokat a dolgokat, amikre a férfiak mindig találnak módot. Mikre? Hát csakúgy példaként mondok most kettőt neked a vastagjából: hont foglalni, meg vallást alapítani... Ilyesfélét csinálnak, erre találnak ők mindig módot. Ráérnek. Rá, mert nem kell se szülniük, se szoptatniuk. Az ilyesmikből pedig rendre az lesz, hogy van olyan, aki király; meg van olyan, aki nem király... Meg hogy van olyan, aki pap; meg olyan, aki nem pap..., meg így tovább. Érted ugye, lányom? Van olyan, aki parancsol, meg olyan, aki engedelmeskedik. Ahogyan odahaza is csinálják, csinálnák, ha hagyják nekik. Az északi féltekén már egyre kevésbé hagyják. Elfogyott a pamut a Jóisten kezében, másik motringot vett ki fonalas kosarából, aztán folytatta volna:

– Hol is hagytam el? – gondolkodott erősen. Ja igen, a királyoknál meg a papoknál. Tudod, nemcsak az van, hogy parancsolgatnak s engedelmeskedtetnek. Hanem, hogy persze össze is vesznek egymással. Az egyik király a másikkal. A másik pap az egyikkel. Mért teszik? Hát csak azért, mert egymást is engedelmeskedtetni akarják, ha már egyszer az isten kegyelméből vagy mi a jójából lettek királyok meg papok. Légy a hübéresem, fizess nekem adót! – mondták régebben. Csatlakozzál ehhez meg ehhez a szövetséghez vagy szerződéshez – mondják újabban, de ez ugyanazt jelenti, amit a régi szöveg. Figyelsz-e rám?

– Figyelek Anyám, erősen – mondta az istenlánya.

– Jó, akkor mondom tovább. Tudod, ezek a királyok nemcsak vesznek, de verekednek is egymással. Annyira az engedelmeskedtetés-srófra jár az eszük, hogy mind csak parancsolni akarna, aztán egyik se enged a másiknak, s jön a verekedés. Jaj, leányom, olyan értetlenek. A papok is csak ezt csinálják. Itt van most ez a szerencsétlen kis rigai ortodox pátriárka is! Ha a

konstantinápolyinak engedelmeskedik, megharagszik rá a moszkvai pátriárka. Ha a moszkvainak, akkor meg a konstantinápolyi.

– Aztán – folytatta a Jóisten – még engem is belekevernek gyerekes éretlenkedésükbe. Azt mondják, nem maguk miatt tökéletlenkednek ám ők, hanem az én kedvemért nem engedhetnek a negyvennyolcból. Nem engedhetnek, mert mindegyikük – akár pap, akár király – az én helytartómnak, megbízottamnak, meg még mimnek nem képzeli, meg állítja magát. Így aztán nemcsak hogy verekednek, hanem az én megbízásomból, kívánságomra meg örömömre és nagyobb dicsőségemre verekednek. Ekkor végre megszólalt az istenlánya:

– Anyám, ezek a királyok meg papok olyan buták, hogy ezt el is hiszik Rólad, vagy csak hazudják ezt a népeknek? Hazudják, hogy azok jobban engedelmeskedjenek nekik?

– Melyik micsodás – válaszolta neki a Jóisten. Látom lányom, forog az eszed. Tudod, van közöttük olyan, amelyik ilyen buta. Van, aki meg csak hazudja. De akár buta, akár hazudós, mindenképpen belekevernek minket számázkodásaikba, pusztító és véres verekedéseikbe. A legborzasztóbb pedig az egészben az, hogy amelyikük nagyobbra tud ütni, azt gondolja, hogy ez bizonyítja is már, hogy igaza van. Tetejébe még hálaadó istentiszteletet is tart, mert hát a tömeggyilkosságból épülő győzelmet – mi sem természetesebb, hogy – én adtam neki. Persze nemcsak az egyik oldalon az én érdemem a sikeres vérengzés és országpusztítás. A másikon is az. Akit pedig legyőztek, nagyon bizakodik bennem, hogy én, mint igazságos isten, mindent megteszek majd annak érdekében, hogy a másik táborban levő gyermekeimet legyilkolják, s így ő busásan megfizethessen az elszenvedett vereségért.

– Keserves história ez, lányom. A bátyád próbálta megmagyarázni a Tizenkettőnek, hogy mindebből aztán összesen és semmi sem igaz. Semmi, mert "ez a véres Isten nincsen". De mire az a tizenkét fiú ebből valamit megértett volna, addigra a királyok s a papok közakarattal már keresztre is feszítették bátyádat. Ami pedig utána lett, arról már jobb, ha nem is beszélek. A kard, a kereszt meg az Isten... – ezt a hármat egy szuszra engedik ki szájukon a Jézust nagy buzgón emlegető apostolutódok, meg apostoli királyok. Olykor magam is csodálkozom magamon. Hogyan is teremthettem ezeket az okos férfiakat – s még ők mondanak titeket tyúkeszűeknek. Hát ennyit a novellámból.

Az üdítő olvasmány szerzője azt válaszolhatja erre, hogy túlórázás nélkül készültek a férfiak, csak úgy, rendes menetben. Miként a tigris vagy oroszlán. Magam pedig azt mondanám a mai evangélium kapcsán, hogy anyámtól kaptam enni, ha éhes voltam. Nők húzták fel a vizet a kútból, ha inni akartam. Anyám varrta a ruhám, ő vetette meg ágyamat. Ő ápolt, ha beteg voltam, s ő látogatott meg a Gyűjtőben is, Márianosztrán is. S az egész azzal kezdődött, hogy nem kevés fájásokkal világra szült engem. No meg még azt mondanám el, hogy Jézus elfelejtette megemlíteni az ítéletablóban, hogy segítettek neki, amikor hadvezér volt, és hont foglalt. Segítettek neki, amikor vallást alapított, s nyomában el kellett égetnie az eretnekeket. A férfi foglalkozásokat kihagyta az irgalmasság hat cselekedetéből, csak a nőktől preferáltaknak juttatott helyet az általa említettek között. Ha tehát Jézus mai szövegében mégis csak juhok és bakok szerepelnének, akkor ennek a bizonyos férfi-diszkriminációnak vannak némi jézusi alapjai az evangéliumban. Nem tudom, hogyan kellene a férfiaknak irányt venniük a nőktől a múltban különösen is gyakorolt irgalmasságok irányában, amelyek bizony nemzetmegtartóknak bizonyultak eddigelé. Amióta pedig a nők irányt vettek a férfi-foglalkozások felé, egyértelmű adatok jelzik, hogy felzárkóztak ők is a nemzetpusztítás irányához. S hálátelt szívvel köszönöm Istenünknek, hogy a Bokor létrehozhatta magában katolikus egyházunk első és eddigelé egyetlen, Konstantin utáni alakulatát, amely kiszállt mindenféle háborúból és honvédségből. Kiszáll a vallásalapításból is, s ezért elhiszi a maga egyházának a krédóját, hogy messze elkerülje az új vallásalapítás kísértését, aminek részemről halk, de határozott jele, hogy hamarosan elmondjuk majd a Hiszekegyet is. Ámen...

BUDAVÁRI - 2005.

Testvéreim! A mai vasárnapon három ember szívébe is láthatunk: Izajáséba, aki két és fél ezer esztendővel ezelőtt élt, a 2Péter levél szerzőjébe, aki a Jézus utáni második század elején írja levelét, meg a Keresztelő szívébe, akihez még nem ment el Jézus Názáretből bemerülni a Jordán vizébe. Mind a három optimista, bizakodó hangot üt meg, ahogyan Isten tolmácsaihoz az illik. Csak Jézus nem szólal meg. Magam meg igyekszem Jézus szemüvegén keresztül megnézni mindazt, amit Isten e három tolmácsa mond.

Kezdjük az elsővel: Izajásnak három tétele van. Az első: az Úr eljön hatalommal, és karjával mindent uralma alá vet. A második: az Úr karjaiba veszi bárányait, ölében hordozza őket. A harmadik: nekünk kell utat készítenünk az Úrnak, simává kell tennünk azt, ami göröngyös.

Az első tételre, az Úr eljövésére azt mondom, hogy csak a végítéleten vethet majd hatalma alá mindent az Úr. Addig csak tönkremegy, elpusztul, aki szembeszegül az Úrral. De amíg el nem pusztul, addig is belehal bűneibe, aki keresztre feszíti az Úr tolmácsait, és ebben a keresztre feszítésben bizony nem akadályozza meg őket hatalmával az Úr. Nem teszi, mert az Úr nem bábjátékot játszik, hanem történelmet, melyben úgy packázhatunk vele, ahogy akarunk... ha a végén belepusztulunk is. Mondjak példát? Hol van már a Római Birodalom, amely az orosz-lánok elé dobta a Jézusban hívőket... hol? De amíg élt ez a birodalom, nyugodtan dobálhatta Jézus elkötelezett híveit, s az Úr nem akadályozta meg őket a dobálásban. Azaz a történelemben nem vet mindent karjának hatalma alá az Úr. Ezt – ha tetszik, ha nem – tudomásul kell vennünk! A másodikra, a bárányokat karjába emelésre csak annyit mondok, hogy Jézus is az ölében hordozta azokat, akik engedték neki. S teszi ezt Jézus minden követője: a maga tehetsége szerint megteszi, amit tehet azokért, akiket fel kell emelnie anyagi, szellemi, lelki nyomorúságukból. S mivel az Úr ezt kizárólag azok által végzi, akik megértik szándékait, ennek következtében Izajás harmadik tétele is belesimul a jézusi tanításba: sima úttá kell tenni, ami göröngyös! *Csak hogy tisztán, szentül éljünk, s az egekben részesüljünk* – ahogy Kodály karácsonyi bicíniuma énekli.

Menjünk a második olvasmányra. A 2Péter levél szerzője úgy gondolja, hogy az Úrnak, Jézusnak már rég el kellett volna már jönnie. Csak azért késik, mert várja, hogy mindenki bűnbánatot tartson. Ha ez meglesz, akkor teljesíti ígéretét és megkapjuk az új eget, új földet, az istennektetszés hazáját. Tisztának és feddhetetlennek kell lennünk erre a napra. Ha tehát mindnyájan megtérünk Istenhez, akkor lesz világvége. A gondom e szöveggel kapcsolatban csak annyi, hogyha bűnbánatot tartunk, ha megjobbítjuk, és ha jézusira formáljuk az életünket, akkor egyfelől számunkra el is érkezett már az istennektetszés hazája. Másfelől pedig nem érkezett el, mert transzcendens értelemben ez csak halálunk óráján történhetik meg, amikor találkozunk az Úrral, Jézussal és az összes üdvözltekkel. Azért, van ez így, mert olyant, hogy mindenki bűnbánatot tart és jézusira alakítja az életét, az emberiség a maga eddigi történelme alapján még nem produkált, s aligha fog ezt megcsinálni a jövőben. Úgyhogy magam hajlok arra a nézetre, hogy ez a jelenlegi nemzedék is csak halála óráján találkozik ezzel a totálisan megvalósult isteni országgal, az istennektetszés hazájával. Igen, mert a történelem egyelőre Jézus után is csak olyan, mint amilyen előtte. S hogy Isten mikor szakasztja végét az emberiség egésze számára a földi életet, erről meg azt gondolom, hogy ezt senki ember nem tudja, még a Fiú sem tudhatta. De azt is gondolhatom, hogy Isten maga magától soha nem szakasztja majd végét. Gondolhatom, hogy csak akkor fog e földi élet véglegesen befejeződni, amikor a mai fenn nem tartható gazdasági fejlődés a maga ostoba ígéreteivel lehetetlenné teszi számunkra az életet a Föld nevű bolygón, s átadjuk azt a patkányoknak.

Mehetünk a harmadik olvasmányra, melyben a Keresztelő bejelenti, hogy ő csak a Jordán vizébe meríti alá a bűnbánókat, de utána jön majd valaki, aki hatalmasabb nála. Hatalmáról annyit árul el, hogy ez a valaki nem a Jordán vizébe meríti majd bele a bűnbánókat, hanem Isten szentlelkébe. Mit jelent ez? Mi történik azzal, akit belemerítenek Isten Szentlelkébe? Gondolom, hogy a teljes azonosulás Istennel jön létre benne. S azt is gondolom, hogy ez azt jelenti, hogy úgy fogunk gondolkodni, ahogyan az Isten gondolkodik, és hogy eszerint fogunk élni, cselekedni is. Van erre lehetőség? Azt hiszem, hogy van. Az emberiség egyik fele ateista, agnósztikus, és a maga módján vallásos, azaz templomba nem jár, hitvallással nem azonosodik, és szentségeket, szertartásokat nem igényel. Ugyan miért? Azt mondja, hogy ő racionalista. Csakhogy Isten nem racionalistának teremtette az embert. *Racionalistának lenni – emberalatti dolog. Embernek lenni, ez több mint racionalistának lenni.* A rációval csak az eszünket használjuk, s el nem érjük azt az Istent, aki megteremtett minket. Jézus jelszava nem a ráció, nem az ész volt, hanem a szív. A szívünkől jönnek – Jézus tanítása szerint – a gondolatok. S ezek a gondolatok lehetnek gonoszak is. Akkor is lehetnek azok, ha a rációnk igazolja őket. Példa erre: ha én meg nem ölöm a rám fegyverrel támadó ellenséget, akkor ő öl meg engem. Tehát gondoskodnom kell erősebb fegyverekről, mint amilyenekkel ellenségem rendelkezik, s elkezdődik a fegyverkezési harc eszkalációja – az ész, a ráció alapján. A szívem, ha gonosz, igent mond erre az örütségre, s már is felette racionális és ésszerű a tömeggyilkolás. Az emberiség másik felébe kell tartozni, amely megvallja az Istent. Nem feltétlenül az ész alapján. Elég ha a szíve azt súgja neki, hogy hidd el, hogy van Isten, aki létrehozta a világmindenséget, s benne Téged is, kedves ateista vagy agnósztikus embertársam, és kedves a magad módján vallásos és templomba nem járó embertársam! Csak menj tehát el az emberek egy vallási gyülekezetébe, hogy leszokjál a magad csak-racionalitásáról, s hogy beszélgethessél azokkal, akiknek a szíve azt mondja, hogy higgyél abban, hogy Isten van felettünk. Csak emelkedjél fölé a merő racionalitásnak, és próbáld megtudakolni közös erővel körükben, hogy mit kíván tőled a te Istened. Menj el vallásod gyülekezetébe, s majd egyre inkább a szíved fog irányítani, s az fogja megmondani neked, hogy mit tegyél és mit ne tegyél.

Jézus nem volt racionalista, hanem a maga zsidó vallását gyakorolta. S amikor hallotta, hogy az unokabátyja prédikál és bemeríti a hozzáérkezőket a Jordán vizébe, hallgatott szíve hangjára, s elment ő is hozzá. Meghallgatta, amit mond, be is merítkezett, s ennek hatására hallotta, hogy azt mondta neki egy belső hang: *Te vagy az én szeretett fiam, benned telik kedvem.* S utána megint a szívére hallgatva kiment még negyven napra a pusztába is, s amikor otthagyta a pusztát, már tudott valamit, amit korábban nem tudott Izrael népe. Mit? Azt, hogy az Isten – nem a Seregek ura. Hogy az Istennek nincs is serege. Hogy szórólapátja sincsen. Hogy pelyvaégetéssel sem foglalkozik, és hogy nincsen olthatatlan tüze, melybe beledobná azokat a szerencsétlen embereket, akik racionalistának vallják magukat, s ennek következtében logikusan pusztítják el magukat s az emberiséget. Istennel beszélgetéseinek eredményeképpen megtudta, hogy milyen az Isten. Milyen? Nem lép be a Központi hatalmak, a Tengelyhatalmak, a Varsói Szerződés, az Észak-atlanti Szövetség, a NATO tagjai közé sem. Ezek is racionális dolgok. Inkább vallja Babits Mihály versét, melyet az első világháború kellős közepén írt, s melyért elbocsátották tanári állásából a hazafias racionalisták. Címe: **Zsoltár gyermekhangra:**

Az Úristen őriz engem mert az ő zászlaját zengem,

Ő az Áldás, Ő a Béke nem a harcok istensége.

Ő nem az a véres Isten: az a véres Isten nincsen.

Kard ha csörren, vér ha csobban, csak az ember vétkes abban.

Az Úristen örök áldás, csíra, élet és virágzás.

Nagy, süket és szent nyugalma háborúnkat meg se hallja.

Csendes ő, míg mi viharzunk, békéjét nem bántja harcunk.

Az Úristen őriz engem mert az ő Országát zengem

Az Ő országát, a Békét, harcainkra süketségét...

Hogy daloljak más éneket, mint amit Ő ajkamra tett...?

Van tehát lehetőség úgy gondolkodni, ahogy Isten gondolkodik, ha túllépünk a hazafiak racionalizmusán.

Tudok rá történelmi példát mondani, hogy négy-öt magyar összehajolt Jézus körében, s az lett belőle, hogy elhajították katonakönyvüket, s a maguk részéről egy nagy és történelmi nemet mondtak a tömeggyilkosságra. De ez abból lett, hogy egy vallási gyülekezetbe mentek, ahol belemerültek Isten szentlelkébe. S addig van jövője az emberiségnek, amíg vallási gyülekezetbe megyünk, ott összehajolunk és megtudjuk, hogy mit kíván tőlünk Isten Szentlelke, akibe belemerülünk. Abba is hagyhatjuk a vallási gyülekezetbe járást, lehet emberalatti módon viselkedni, s nem a szívünkre hallgatni, és nem fogjuk megtudni, hogy mi az, amit Isten a történelmi mában kíván tőlünk. Semmit sem fogunk megtudni, ha négy-öt magyar össze nem hajol. Csak hajtani fog a Mammon: légy gazdagabb, s add oda neki ezért mindenedet, amíg majd a keringési elégtelenség el nem visz téged is egy kórházi ágyon, s nagyon félek, hogy esetleg nem Jézussal, hanem a külső sötétséggel találkozol majd akkor, amikor nem pumpál már többet a szív, amelyet nem azért működtettél, amire kaptad.

De nem gorombáskodom senkivel szemben sem, mert újból és újból összejárhat sz testvéreiddel egy Jézus Lelkével működtetett gyülekezetbe, és megtalálhatod, hogyan kell elkerülnöd az infarktust, a Mammonhalált. Jézusnak és a Tizenkettőnek egy lyukas fillér sem volt a zsebében, s emiatt sem Jézus, sem a Tizenkettő nem panaszkodott, ellenkezőleg azt mondták, hogy semmiben sem volt hiányuk. Csokonai tudta, hogy az a bajunk, hogy a *miénket* történelmileg leváltotta az *enyém és a tiéd*. Marx is tudta ezt, de azt is tudta, hogy nem hajlandó senki sem visszaállítani a teremtés eredeti rendjét. S nem remélte, hogy az ember az esze helyett a szívére tér. Nem is volt neki olyan kategóriája, hogy szív. Racionalista volt, s csak az eszére akart térni. S nem volt szüksége az összehajló négy-öt magyarra s azok szívére. Az eszéből pedig Gulag lett, s elpusztult ott hatvan millió ember. S mi örvendezhettünk 15 éve, hogy véget ért rémuralma, s végre és újból a Mammon karjaiba vethetjük magunkat. S elkezdhattunk veszekedni egymással, hogy az MDF-re vagy az SZDSZ-re kell szavaznunk, vagy el sem szabad mennünk szavazni. De mind a háromnak közös következménye lett: elkezdtek sorvadni a Szentlélekben fogant kisközösségeink, s nem tudtuk megtárgyalni, hogy miként kell megvalósítanunk azt az élet- és vagyonszösséget, melyre példát mutatott nekünk az a Jézus, aki a negyven nap alatt belemerült Isten szentlelkébe, s otthagya a pusztában a maga Mammonfüggését. Valaki hatalmasabb jött a Keresztelőnél a Keresztelő után. Befogadjuk-e őt? Összehajol-e még a négy-öt magyar? Vagy reménytelenül megkövesedett már a szívünk? És nincs is már szívünk, csak eszünk van? Eszünk, mellyel már csak agyalni tudunk, Eszünk, amely csak arra képes, hogy elhatárolódni tudunk egymástól. Eszünk, amely csak pótcselekvésre készít bennünket. Hangozzék tehát az adventi ének:

Jövel, jövel, Emmánuel, / Csak téged áhít Izrael.

És hozzád sóhajt untalan / Mert Isten híján hontalan.

Meglásd, meglásd, ó, Izrael, / hogy eljövend Emmánuel.

Énekelni tudunk, de csodát tenni magunkkal és magunkban nem tudunk. Az adventben is olyanok vagyunk, mint előtte. De valamire azért képesek vagyunk. Meg kell kérdeznünk magunktól: mivel szerzünk örömet Istennek ama alkalomból, hogy emlékezünk arra, hogy elküldte Fiát nekünk? Mivel? Ámen...

ADYLIGET – 2006.

Testvéreim, hallgassatok meg bevezetőként egy két jelenetes egy felvonásos darabot. Nem Shakespeare írta, csak magam.

1. jelenet – a galileai tengerparton, szereplők: Jézus és Péter

– Kimódolom majd, hogy emberek halászává váljál!

– Köszönöm szépen, de tudod, Uram, hogy én csak a halakhoz értek.

– Persze, hogy tudom. Éppen ezért nem értem, hogy minek közlöd velem azt, amiről te is tudod, hogy nagyon jól tudom?

– Hát csak azért, hogy inkább maradnék a halaknál, mert azok megfogásához értek én.

– Nincsen szükségem halakra, meg halfogókra, nem vagyok halkereskedő. Hallottad a Keresztelőtől, hogy mi a szakmám.

– Nem emlékszem már rá, hogy mit mondott a Keresztelő az öcsémnek.

– Hát csak azt, hogy ki szeretném operálni a világból a bűnt.

– Ehhez én Uram, nem értek.

– Erre akarlak megtanítani.

- S minek ehhez nekem emberhalásszá válni?
- Csak azért, hogy akiket majd kihalászol, azok is segítsenek vállalkozásomban, mert ez a bűn-kivétel a világból nem egy-emberes feladat, ahogyan azt a Keresztelő gondolta, s rám cédulázta.
- Hány kell hozzá?
- Egyelőre beérem veled s az öcséddel.
- Hárman már megbirkóznánk a feladattal?
- Biztosan nem. Népfőiskolát akarok alapítani, s ti lesztek benne az első növendékek. Ha aztán valami kisikeredik Belőletek, majd Ti is csináltok ilyen iskolát.
- Hány kell belőle?
- Pillanatnyilag nem sok. Elég lenne kb. ötvenmillió iskola, hogy az emberiség másik, a nagyobb része, az ötszáz millió, beiratkozhasse az ötven millió iskolába.
- S miből fogunk megélni, ha mindenki iskolába jár?
- Te ma ettél?
- Ettem.
- Akkor rendben.
- De hát holnap?
- Elég a napnak a maga baja. Isten gondoskodik a mindennapi kenyérről, ha valami hasznos dolgot csinálunk?
- Mit fogunk csinálni?
- Annyi az emberi nyavalya, hogy ki se látunk majd a tennivalókból.
- Hol kezdjük orvoslásukat?
- Az anyósodnál.
- S ebből megélünk?
- Bizony meg. Eszitek majd, amit elétek raknak...

2. jelenet – három évvel később az utolsó vacsora előtti napokban:

- Amikor erszény, tarisznya és saru nélkül elküldtelek titeket, volt-e hiányotok valamiben?
- Semmiben.

Vége az egyfelvonásosnak, több jelenet nincsen. Huszonöt éve írtam az Egyházrend c. könyvem. Egy évvel utána már össze is gyűlt a budapesti egyházi törvényszék, melyen felelnem kellett a benne leírtakért. Ez volt benne, amit hallottatok a két jelenetes, egy felvonásos színműben, Kinek léptem vele a lábára? Megmondtam már: egyházi törvényszék elé kerültem.

Jézus nem akart egyházasdit játszani. Az egyházasdi Jézusnak nincsen ingyére, mert nem szolgálja a szakmáját. Miért? Hát csak azért, mert nemigen lesz tőle kevesebb a világ bűne. Még hozzá is rakunk nagy buzgalmunkban. Hogyan? Csak úgy, hogy az egyház is segít bűnt termelni. Bűnt a világ számára. Mivel? Azzal, hogy összefog az urakkal! Melyekkel? A mindenkoriakkal. Rosszat akar? Dehogyan akar rosszat. Teli van jóakarattal. Ugyanúgy, mint mimagunk is. Az egyházasdiban imádkozunk Jézushoz, hogy vegye el már a bűnt. De Jézus nem tudja elvenni. Magában nem, csak velünk együtt. Be kell iratkozni az iskolájába.

Az emberi történelem eddigelé még csak egyházasdira volt képes, még összejáró közösségekre sem. Csak arra, hogy legyen templom, pap meg kedves hívek. Jézus pedig nem volt pap, hanem tanító. Péter meg az öccse nem voltak sem papok, sem kedves hívek. Tanítványok voltak.

Ez az egyházasdi felel meg a társadalmi igényeknek. A templomba járók igényeinek is. Mindenki azzal van elfoglalva, hogy pénzt keres. A kedves hívek is, akik, vasárnaponként benyitnak egy templomba, ha ráérnek. Ha nem érnek rá, akkor nem. De a templom nyitva áll, s működik a kedves hívek adományából meg az államsegélyekből. Ebből van a papnak a fizetése. Annak is meg kell élnie. S hogyan veszi ki ez az üzem a világból a bűnt? Sehogy. Ha

valaki betéved ebbe az adyligeti templomba, egy kardos ember szobrára pillanthat. A kard emberölő szerszám. A romlatlan emberi szív pedig úgy tudja, hogy nem szabad embert ölni. Jézusé is úgy tudta. Azt tanította, hogy szeretni kell mindenkit, az ellenségemet is. Nem azt, hogy Esztergomban, Fehérvárott, Veszprémben meg Gyulaféhérváron egy negyed-Koppányt a vár fokára tüzzünk. S mindezt egy szentnek mondott Istvánnak a kardja erejében. De mi mégis az utóbbit csináljuk. Ezt csinálta József meg Árpád is, s ezt dicsőíti az egyház meg annak adyligeti temploma, s mellékesen még a belvárosi bazilika is, meg az Istentől ezer év óta megőrzött szent jobb. Hogy gyilkolt István keze, ez nem érdekelné Jézus Istenét? Nem, mert a gyilkolás Isten javára megbocsátható, sőt dicséretes volna. Ezt csinálja az egész emberi történelem. Jézusnak pedig ez a történelem nem tetszett. Másmilyent akart. Olyat, amelyikből kivesszük a bűnt, meg a kardot.

A mondott Egyházrend c. könyvembe végét akartam vetni az egyházasdinak? Dehogyan is. Csak tettem egy ajánlatot egyházamnak. Csinálja tovább az egyházasdit, de a papok kezdjenek játszani valami Jézusra emlékeztetőt is. Energiájuk egy részével a buzgóbb hívekből próbáljanak jézusi kisközösségeket összehozni. Elítélték a könyvemet? Nem ítélték el. Nem, mert csak olyat írtam benne, amit Jézus tanított. De azt mondták, hogy úgy, ahogy az egész könyv hangzik – az, amit megírtam –, az téves, veszélyes és félreérthető. S mivel büntettek ezért? Elégtek a máglyán? Nem. Kiközösítettek? Nem. Felfüggesztettek, azaz megvonták tőlem a papi működés jogát? Nem. Hát akkor mit csináltak? Kitaláltak számomra egy olyan büntetést, amilyen még nem volt a kétezer esztendő egyház történetében. Én voltam az első, és ez idáig egyetlen, akit evvel büntettek. Mi volt az? Megtiltották, hogy papként nyilvánosan működjek. Először nem is tudtam, hogy mit jelent ez a büntetés. Később tapasztaltam meg. Működhetek papként a Balaton partján, ha már Magyarországon élek, tehát nem a galileai, hanem a magyar tenger partján. Működhetek erdőn-mezőn-réteken. Működhetek a szobámban, bárki magánlakásában, a Professzorok házában, a csillaghegyi reformátusok templomában, vagy Budaváriban a lelkigyakorlatos házamban. Írhatok a Népszabadságban, az Élet és Irodalomban, meg a Magyar Narancsban, s ott propagálhatom eszméimet. Csak éppen egyházam tulajdonában levő épületekben nem nyithatom ki a számat

Amikor már 15 éve viseltem ezt a büntetést, írtam egy levelet a mostani pápának arról, hogy az én hazámban 15 év letöltött büntetés után az apagyilkosnak is megbocsátanak. Igazi katolikus-hitű ember volnék én, elmondom a Hiszekegyet is, akkor hát mi baj velem, ha csak azt mondom, amire Jézus tanított. Célt ért a levelem, rendezték az ügyemet. Bizony ám! Nyolc év óta már misézhetek katolikus templomban is. De csak suba alatt. Ez mit jelent? Azt, amit itt is tapasztalhattok. Nem hirdeti meg a plébános. Nekem kell hallgatóságot gyűjtenem. Hogy mekkora sikerrel, tapasztalhatjátok. Mért van akkora sikerem, amekkora? Hát csak azért, mert a katolikus templomjáróknak nem az kell, amit én prédikálok – Jézus gondolatait propagálva. Hanem valami más kell. Mi? Az egyházasdi. Menjen az az üzem, amelyben annyi a dolgunk, hogy mondjuk: *És a te lelkeddel meg Kérünk Téged, hallgass meg minket*. Ne bosszantsanak minket azzal, hogy vegyük ki a világból a bűnt. Jó nekünk, ha azt prédikálják is, hogy Jézus már elvette. Jó az, akkor is, ha semmit sem látunk ebből a bűn-elvételből. De hagyjanak nekünk békét. A pap papoljon, mi meg csináljuk a magunkét: rámondjuk, hogy *Kérünk Téged hallgass meg minket*.

Szólt vagy jó tíz éve egy szerzetes-elöljáró még Paskainak, az akkori magyar bíborosnak, hogy miket firkálok én a Népszabadságban – hallgattasson már el! Nem próbálta meg, nem is sikerült volna neki, mert a Népszabadság nem egyházi tulajdonban van, hanem azt mondta, amit Gamáriel mondott. Mit? Ha Istentől való, amit mondok, hiába hadakozna ellene. Ha meg nem Istentől való, akkor majd csak elfogy a szövegem. Az ám! A szövegem sorsa Isten kezében volna? Nem az övében van. A tiétekben van.

Meg kell tanulni a jézusi szöveget! Ha csak hallgatjuk, nem tanuljuk meg. Minden iskolában van felelés meg vizsga, még pótvizsga is. De ez olyan iskolás, gyerekeknek való, meg véget ér.

Kinövünk belőle. A kisközösség nem ilyen iskola. Abból nem lehet kinőni, az halálunkig tart. Van egy rákos testvérünk, még csak hatvanadik évében jár, s betegsége miatt szobájához van kötve. Hogyan jár ő kisközösségbe? Nem kell neki járnia. Tudnak járni a kisközösségbe tartozó testvérei. Az egyik már majd 90 éves, a többiek meg még csak a 80.-ik évük felé menetelnek, s vannak fiatalok is, akik még csak 60.-ik évük felé közelítenek. Azok mennek hozzá. A közösség áttette találkozóit az ő lakásába. Rákos testvérünknek pedig az esze még forog, s a nyelve is, olykor még többet is, mint kellene. Kitartunk neki haláláig. Feladtam neki már az utolsó kenetet, kézrátétellel imádkoztam is érte, hátha megtanulom életem végére ezt a jézusi szakmát! Ha meggyógyulna, akkor majd visszajön a közösség az én szobámba.

A kisközösségben nincsen vizsga meg pótvizsga. Ott csak szép sorban imádkozunk. A magunk szavaival, ahogyan a Lélek ajkunkra adja. A kisközösségben nincsen prédikáció. De van házi feladat: egy szöveg, melyet odahaza elolvasunk és kialakítjuk az olvasottakról a véleményünket. A kisközösségben szép sorjában elmondjuk ezt az odahaza kitalált véleményünket. A kisközösségben nem vágunk egymás szavába, hanem sorban meghallgatjuk társaink véleményét, és igyekszünk nagyon figyelni, és tanulni abból, amit ők mondanak. A kisközösségben, ha mindenki elmondta magáét, új kört kezdünk, melyben társaink hozzászólásaitól megokosodott, újabb nézeteinket közöljük. Lehet, hogy harmadik körre már nincs is szükség, mert kimerítettük a témát, s azt, ami a témáról tudatunkban található. Ez a körben beszélő, egymás szavába nem vágó, a másakra figyelni akaró metódus nagykorú emberekké fejleszt minket. Ez pótolja a feleltetést meg a vizsgát és a pótvizsgát. Ez nevelhet fel bennünket jézusi tanítványokká, ha az, aki összeszedte a közösséget, jézusi gondolkodású ember.

Említett könyvemben javaslatot tettem egyházamnak: fejlessze ki az egyházasdi mellett ezt a kisközösségi, ezt a Jézustól mutatott egyházépítési munkát. Van-e, s lesz-e, aki figyel erre a javaslatra, nagyjából ezen fordul az egyház jézusi, jézusibb jövője. Igaza van-e tehát Gamálielnek meg Paskainak? Azt hiszem, hogy nincs. Mert igenis lehet Isten ellen hadakozni. Nagy ennek a történeti múltja. Jézus biztosan az Istentől jött, mert biztos, hogy a szeretetet prédikálta és a Szeretet-Istent próbálta megmutatni életével is, Kaifás, a főpap pedig kivégezte őt. Mi pedig ezt követően hamarosan áttértünk az egyházasdira, és dicsértük Jézust, aki elvette a világ bűneit. Nem vett el azt. Megmaradt.

Rajtatok, rajtunk fordul, hogy Kaifás és utódai sikerrel hadakoznak-e ellenünk. Ha kisközösségekké alakulunk, ha átformáljuk tudatunkat Jézus tudatára, ha megpróbáljuk a lelkiismeretünk szerint formálni életünk, ha megsokszorozzuk Jézust, akkor is hadakozni fognak ellenünk, de sok lúd disznót győz. Lesz-e sok lúdja Istennek, ezen fordul a győzelem. Tehát rajtunk!

Embernek lenni számomra annyit jelent, hogy nem adjuk fel szépbe szőtt hitünket, s valljuk, hogy *Lesz még egyszer ünnep a világon!* Ámen...

ADYLIGET – 2006.

Jézus tehát azért jött, hogy hirdesse a jóhírt. Mitől jó az, amit hirdet? Nem tudni, csak azt, hogy bár mindenki őt akarja, keresi Kafarnaumban, Jézus ennek ellenére, és a jóhír érdekében, továbbmegy onnan. Gromon András Márk-kommentárja ezt írja Jézus hirdetésének tartalmáról: *ennek tartalma bizonyára az, hogy Isten nem bosszúálló, haragos Bíró, hanem jóságos Édesapa.* Magam is ilyesféleképpen látom, s *A Balgák és a Jóisten* c. kis

jelenetemben meg is rajzoltam azt a képet, melyben az akármennyire jóságos édesapaként viselkedő Istennek nem áll módjában beengedni országába a Balgákat. Kérdésem ezek után az, hogy miként érvényes keresztény hitünknek az a hitcikkelye, hogy *Onnan leszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat*. A jóságos? Az édesapa? A balgákat kedvesen beengedni nem akaró Úr? Ő az, aki eljövendő? Azaz alátámaszthatja-e a jóságos édesapáról szóló megállapítást az, aki eljövendő ítélni eleveneket és holtakat – az, akiről Jézus tanított? A KIO-ban, negyven éve, szembesültem ezzel a kérdéssel. Rendbe szedtem Jézus összes idevágó nyilatkozatait a 35. és a 36. numerusban, melyek címei: *Ítélni jött-e a Messiás?* és *Külső sötétség*. Ha valakit nagyon izgat kérdésem, szánhat rá időt, s elolvashatja a 16 tömött oldalt belőle. Jó szórakozást kívánok hozzá. Most csak két rövid összefoglaló jellegű részletet idézek belőle.

Ha nincs teremtés, nincs pokol. Ha nincs törvényállító Isten, nincs pokol. Ha nincs meghívás a szeretetre, nincs pokol. De Isten mégsem felelős a pokolért. Csak annyiban felelős, hogy nem volna pokol, ha nem teremtett volna meg minket, mégpedig szeretetből és a Szeretet képére és hasonlatosságára; tehát ha nem hív meg bennünket a Szeretembe, ha nem hív meg minket szeretni, akkor nem volna pokol. Nem tehette ugyanis ezt másképpen, csak úgy, hogy szabadnak teremtett bennünket; mert nincs szeretet szabadság nélkül. Az *adás* attól kezdve szeretet, hogy szabadon adunk, hogy szabadon adjuk magunkat. A gyertya nem magát gyújtja meg, s így hiába *adja* világosságát nekünk önnön "élete" árán is, a gyertya nem szeret és ennek következtében nem juthat el a Szeretembe. Az embert csak úgy hívhatta meg Isten magához a Szeretembe, hogy szabadnak teremti, s ha az ember ezt a szabadságot a meghívás visszautasítására használja fel, akkor a Messiás elméleti és gyakorlati értékítéleteinek értelmében (de nem következtében) nem jut el a Szeretetre; kívül reked azon. – Ez volna az egyik részlet, a másik pedig ez: A pokol kétségtelen ténye a jézusi tanításnak. De a poklot nem Isten teremti, hanem az ember lázadása hozza létre – önmagában és önmagának. Isten nem is képes abba senkit beletaszítani. Csak mi magunk taszíthatjuk abba bele magunkat. Isten csupán egyetlen irányban képes hatni reánk: visszatartani akarni bennünket a pokoltól. Végtelen visszatartani akaró szeretet-energiája azonban megtörhetik az emberi szabadságon, mert az ellene mondhat a szeretetnek.

Még egy kérdés: Miért nem semmisíti meg Isten ezeket a meghíúsultakat? Miért nem menti meg a Szeretet-Isten az ily módon meghíúsultakat a gyötrelmekről? Azért, mert a pokoltól félelem nélkül kevesebb lenne az ember szeretetre törekvő energiája, az igyekezete? Biztos, hogy kevesebb lenne. De nem biztos, hogy ezért nem semmisíti meg Isten a meghíúsultakat. Lehet, hogy nem semmisítheti meg őket. Miért? Ki parancsolhat az Istennek? Saját maga és mivolta. Ha egyszer teremtményt hoz létre a maga képére és hasonlatosságára, a maga Lelkével ellátva, s megalkotva azt úgy, hogy abban van valami Őbelőle, az ő természetéből, akkor ezzel Isten ezt a teremtményt beleemeli az el-nem-múlhatás isteni léttartalmába; akkor ezt a teremtményt az Isten a maga "testévé", azaz valahogyan önmagává teszi, s ezért nem semmisítheti meg, mert magát semmisítené meg vele. Ha a pokol megsemmisíthető lenne, alighanem megsemmisítené az az Isten, aki a gonoszokra is éltető napot és esőt küld. A Szeretet nem örülhet mások meghíúsultságának sem, gyötrelmének sem. Igaz tehát ugyan, hogy a pokol nem lehetne, ha nem volna a reánk kiáradt isteni szeretet, de létrejöttéért és fennmaradásáért kizárólag a szeretetet visszautasító ember az, aki felelős. Nem az Ős-szeretet felel érte, és nem az Őstény alkotása, hanem a szeretet megtagadása hozza létre. A pokol a visszautasítás terméke. Az ember véglegesülten visszautasítja az Istent – ez a pokol.

Eddig az idézetek a KIO-ból, s most kérdezem: s ezt az emberiség Jézus előtt nem tudta? Válaszolok rá: Nem tudta. Honnan tudjuk, hogy mit tudott az emberiség Jézus előtt? Két forrásból. Az egyik az, amit a primitív népek is tudnak. Wihelm Schmidt verbita atya rendtársaival együtt 14 kötetben kiadta közel száz éve a nagy kultúráktól távol élő népek hitvilágát. Csak annyi világos a primitív népek számára, hogy sorsuk itt és odatúl az Isten kezében van. Idézek valamit istenkapcsolatukból: *Ó, bár láthatnám Őt egyszer, ó, mily*

szomorúság – siránkoznak a tűzföldi indiánok. Az ewe-néger pedig így imádkozik: *Nincs igazam, felajánlom Neked adományaimat, amelyeket kívánsz tőlem, hogy ne haragudjál rám. Tekints rám ismét, mint azelőtt.* S papja megerősíti védenca vallomását: *Sohasem fog vétkezni többé ellened.* A másik az, amit a nem-primitív népek, amelyek elveszítették ugyan a maguk ősi vallását, mint mi, magyarok is elveszítettük azt a gézai-vajki váltás következtében, megőriztek népmeséikben. Mit őriztek meg? Hát azt, hogy az istennektetszés jelentésű igazságnak győznie kell. Hogy a hamisság nem győzhet az igazság, azaz az istenneknemtetszés nem győzhet az istennektetszés felett... mert az igazságnak győznie kell! Az istennektetszésnek kell győznie! A napokban kaptam egy kazettát, s rajta van a Gyulai Pál által is feldolgozott népmesének: az *Elindult az igazság, véle ment a hamisság...* kezdetű népmesének csángó változata, s megbűnhődik abban is a Hamisság. Idézek belőle: *három ördög – az akasztófa tetejéből farokcserdítve lesikultak, puhára purcantak: – Jaj, te, hát tudd meg, hogy éppen téged keresénk! – így szavalának az erősen bizakodó Hamisságnak. Hanem te, Hamisság!.... avval a bizakodással úgy látszik, higanyt szorítál, vizet markoltál, fővenyt fogtál! Ördögök a Hamisságot ott helybe feldarabolák, még az apró-csontját es elégeték. Hamisságnak hamuja már csak por-hamu-halom vala tenyerükön, megfuvinták. Így. Arany alma hullott jobb kezembe, valahogy azt es háromfele vágtam. Egy legyen azé, aki e mesét meghallgatá, egy azé, aki meghallá, egy pedig legyen mindahányunké.* Eddig az idézet.

S idetennék még valamit, ami nem is primitív, nem is népmese, de engem harminc éve megríkatott. '76-ban Maresz, aki zeneakadémiai növendék korában, még '49-ben került az akkori Bokor vonzáskörébe, meghívott a Rádió 6-os stúdiójába, mert ő vezényelte ott mesterének, Bárdos tanár úrnak egyik kórusművét. A kórusművet Bárdos Lajos Arany János versére komponálta. Arany pedig azt írta benne 1861-ben, már a kiegyezés reményében, hogy *Az nem lehet.* Úgy vezényelte, hogy a jelenlevő Bárdos Lajos kezét csókolt a produkció végén növendékének. Magam pedig hangtalanul végigzokogtam az előadást, mely alatt szünetlenül folyt a könnyem. Megérintett. Ugyan miért? Akkor indította meg támadásait ellenünk Lékai bíboros. Mi volt Arany szövegében? Ez:

*Az nem lehet, hogy milliók fohásza / Örökké visszamáljon rólad, ég!
 És annyi vér – a szabadság kovásza – / Posvány maradjon, hol elönteték.
 Támadni kell, mindig nagyobb körökben, / Életnek ott, hol a mártír-tetem
 Magát kiforrja csendes földi rögben. Légy hű, s bízzál jövődbe, nemzetem...
 És vissza nem foly az időnek árja, / előre duzzad, feltarthatlanúl;
 Csak szélein marad veszteg hinárja, / S partján a holt-víz hátra kanyarúl.
 Bízvást! mi benn vagyunk a fősodorban: / Veszhet közölünk még talán nem egy.
 De szállva, ím, elsőik között a sorban, / Váznunk dagad, hajónk előre megy!*

Papp-Váry Elemérné ezt így mondta a múlt század elején: *Hiszek Magyarország feltámadásában.* Én is hittem és zokogtam, mert a kórusmű ezt a hitet szólaltatta meg bennem. Azt, hogy igazságnak kell lennie! S most, ahogy ezt a szöveget írtam, értettem meg a szentírás magyarrá fordításának egy keresztjét. Azt, hogy az Isten akaratának teljesítését, az Istennek tetszést jelentő héber cedákát, a jézusi dikaioisünét hogyan fordíthatták őseink *igazságnak.* Hogyan, amikor ezzel a fordítással érthetetlenné tettük szentírásunk legszebb jézusi kifejezését, ezt a cedákát: *Boldogok, akiket üldöznek a cedákáért, az igazságért, mert ők a Mennyeek Országá.* Hogyan? Hiszen az $a^2+b^2=c^2$ is igazság, hogy Mátyás 1484-ben halt meg Bécs városában ez is igazság, hogy az alma lefelé esik, ez is igazság, de ezekért az igazságokért nem üldözi senki Jézus tanítványait. Csak Isten akaratának megtevése, csak az istennektetszés miatt ítéli Jézust halálra Kaifás, s ezért kellett a Golgotára mennie. Mért mondom mindezt? Csak azért, mert egyfelől Istennek az istennektetszés, az ő akaratának megtevése tetszik, másfelől azt, hogyha valami nem az Isten akaratának megtevése, ha valami nem tetszik az Istennek, azaz ha valami disznóság történik, akkor a magyar ember elüvölti magát, és mondja, hogy *ez nem igazság!* S ha János Vitézben Jancsi és Juliska egymásra talál, s a gonosz

mostoha pedig megbűnhődik, akkor megnyugszunk, s azt mondjuk, hogy ez rendjén van, mert ez igazság. S közben mit sem törődünk azzal, hogy a Pythagoras-tétel is igazság, meg hogy a háromszög szögeinek összege éppen 180 fok, ami pedig szintén igazság. Két teljesen különböző dolgot jelent tehát a magyar nyelv *igazság* szava: a tudományok igazságát is, meg az istennektetszés jézusi magatartását is. Az összes általam ismert nyelvekben két különböző szó van e két különböző tartalomra: az alétheia, veritas, truth, vérité, verita, verdad – a Pythagóras-félére, és cedáka, dikaiosúné, justitia, Gerechtigkeits, righteousness, équité, giusticia, justitia a Jézus-félére. Azt gondolom, hogy ezen segíthetnénk. A Pythagoras-tétel maradna *igazság*, s a jézusi élet lenne az *istennektetszés*. Ennek érdekében lefordítottam az Újszövetség több mint kétszáz cedáka-helyét istennektetszésre, s azt gondolom, hogy ennek következtében muzsikálnak ezek a helyek. Megnézhetitek, ki is tettem a fordítást a templom utolsó padjára. Most propagandát csinállok neki, 70 Ft-ért elvihető. Visszatérhetek témánkra, a jószágos édesapára. Engem apám nemegyszer felpofozott. Az Isten nem ismeri a felpofozást. Isten nem ver bottal, de a hazug embert hamarabb utoléri, mint a sánta kutyát. Apám felpofozott, de minden lehető megtett érdekemben. A szentmise kánonjában imádkozzuk is: *Támaszd fel őket mind az utolsó napon!* Be kell vallanunk, nem tudjuk, mi lesz, amikor onnan leszen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat. De azt tudjuk, hogy van a bűn és van a szeretet. S ez a kettő nem keverhető össze, és az Isten sem keverheti össze e kettőt.

A keletieket ez bírhatta rá arra, hogy újra le kell születnünk, hogy egy második és harmadik, és kitudja hanyadszori próbálkozásban végre megfelelünk az isteni meghívásnak a szeretetre. Így van-e? Voltaire azt mondta, hogy az emberiségnek legáltalánosabb hiedelme ez az újjászületés. De Jézus nem beszélt az újjászületésnek erről a fajtájáról. Nikodémusnak azt mondta, hogy *ebben az életben* kell újjászületnie. S mikor azt válaszolta Jézusnak, hogy ő már vén ahhoz, s nem mehet be újra anyja méhébe, Jézus ezt magyarázta neki: *Bizony, bizony, mondom neked: Aki nem vízből és (Szent)lélekből születik, az nem megy be az Isten országába. Ami a testből születik, az test, ami a Lélekből születik, az lélek. Ne csodálkozz azon, hogy azt mondtam: újjá kell születnetek.* Mi következik mindebből? Számomra csak annyi, hogy Isten édesapa is, bíró is, de nem szívtelen. A tiszta szívűek látják meg az Istent, s ebből a jézusi kijelentésből következtetem, hogy Isten is tiszta szívű, végtelenül tiszta szívű. Ha boldogok az irgalmasak, mert majd nekik is irgalmaznak, ebből meg azt következtetem, hogy Isten végtelenül irgalmas, s Jézus beszélt is erről. De arról is beszélt, hogy kétfelé választja a juhokat, tehát az Isten bíró is. A lelkiismeretünk is tanúságot tesz erről. Jézus sohasem használta azt a kifejezést, hogy *istenfélelem*. S mi mégis félünk tőle? Így neveltek bennünket. S most mégis azt mondom, hogy nem félek az Istentől, hanem bizakodom benne. Bízom benne, hogy tudomásul veszi: én mindig csak azt tettem, amire erőm volt. Tudomásul veszi azt is, hogy nem volt mindig erőm nem vétkezni. Hogy nem voltam mindig jó fia, hogy vétkek terhelnek. De nagyon sajnálom, hogy annyiszor gyenge voltam. S ő ezt megérti, s végtelen szeretetében engem is magához fogad. Mi tehát a jóhír, ami miatt Jézus otthagyja Kafarnaumot, hogy a közeli városokban és falvakban is elmondja azt? Az, hogy az Isten nem úr, hanem apa. Nem szívtelen, hanem szíve van. Hogy bízhatok benne, és ne féljek tőle, hanem bizalommal várjam, ha kopogtat és számadásra hív. Ámen...

PIARISTA KÁPOLNA - 2006.

Az Isten Országára iránt elkötelezett írástudóról mondja Jézus, hogy *kincseiből újat és régit hoz elő*. Sokat rágtam a ceruzám – készülvén erre a prédikációra, s a végén ennél a mondatnál kötöttem ki. Tehát ma újat és régit fogok mondani. A régit már 40 éve is így gondoltam. Az elmúlt vasárnapi igehirdetéseimből elsősorban az a kérdés maradt meg bennem, hogy nem kellene-e vigasztalni Istent körünkben tapasztalt sikertelenségei miatt. Megpróbálok most erre válaszolni.

Jézus egy Ország okán jött: egy Ország Örömhírét hirdette. Valakiknek hirdette, mert Ország nincsen nép nélkül. Az Ország fejének, Jézusnak népet kellett szereznie magának. E nép megszerzéséért jött. De *tudta, mi van az emberben* (Jn 2,25) – ahogy a mai evangéliumban hallottuk. És így tudta, hogy gazdagok, egészségesek, társadalmilag megbecsültek, fizikai és eszmei terhektől el-nem-gyötörtek, nyugtalanságot nem érzők, istenszomjúságot nem ismerők – nemigen fognak megindulni Feléje. Ennek tudatában fogalmaz diszkrimináló jelleggel, azaz valakit nem hív. Egy tényleges, tehát Magából-Belőle kiinduló diszkrimináció viszont az Isten képére teremtett ember igazságosság-igényével a legsúlyosabb ellentétben volna. Még akkor is, ha a diszkrimináltak nem kerülnének pokolra. Az eleve kiválasztást az Isten által megteremtett ember erkölcsi tudata csak képtelenül súlyos belső töréssel teheti magáévá. El is utasítja. Olyasmit kellene tudomásul vennie az Istenről, amit emberre vonatkozóan etikailag elfogadhatatlannak tart. Mit? A családi, társadalmi, nemzetek közötti diszkriminációt: ezt hívom, amazt meg nem.

Tehát nem Jézusból indult ki a diszkrimináció, de le kellett mérnie, hogy Országára és Örömhíre nem kell mindenkinek. A társadalmi gúla alsó felében levőkre, a helyzetükkel, életükkel elégedetlenekre számíthatott; azokra, akiknek nem volt jó úgy, ahogy volt. Jézus kiváltságoltjai így nem az evilági ország kiváltságaiból kerültek ki. A szegényekhez jött. Ő is, mint megannyi társadalmi forradalmár és örömhír-hirdető – előtte és utána – egyaránt. Mi lehet a tartalma annak az Örömhírnek, amely a szegényekhez, elégedetlenekhez fordul a gazdagok kizárásával? A kérdés nem is volna kérdés, ha Jézus nem onnan jött volna, ahonnan jött. Enélkül Örömhíre lényegében azonos lett volna minden más örömhírral, amelyet Előtte s Utána szegényeknek-elégedetleneknek kihirdettek: nem a Szeretet és nem a szeretet örömhíre lett volna. Az Örömhír-hirdető a világba jött, de nem a világból érkezett. Az időtlenből jött, s az Isten időtlen közösségi életének étoszát, erkölcsét-szokásait hozta magával örömhírként. A szeretetet, amely nem ismeri az erőalkalmazást.

Hogyan fér össze, hogy illik bele ebbe a "nincs-még-visszaütés-sem"-tablóba a templom-megtisztítás? A szinoptikusok az árusok kiűzéséről, padok felforgatásáról számolnak be. János pedig hozzáteszi, hogy a művelet végrehajtásához kötélből ostort is font magának Jézus (Jn 2,15; Mt 21,12; Mk 11,15; Lk 19,45). A négy evangélista minden bizonnyal egy egyetlen akcióról számol be, amely a virágvasárnapi bevonulás után, Jézus népszerűségének tetőfokán zajlott le. A színhely a "pogányok udvara": hatalmas, mai sportpálya méretű terület. Az ünnep előtti napokban a negyedmillióra duzzadó lakosú Jeruzsálemben dugig tele árusokkal, árukkal és vevőkkel. Az Ostort-forgató évszázados szokás ellen támad, amiből nemcsak az árusoknak, hanem a templomra felügyelő főpaprak is jövedelme volt. A források beszámolnak róla, hogy Jézus kihajtotta, kiűzte őket. Arról, hogy kiverte volna őket, azaz arról, hogy megütött volna valakit, nincsen szó. Verekedés, visszaütés semmiképpen sem lehetett; abba az Antónia-vár lépcsőiről az udvarra rálátó helyőrség katonái beavatkoztak volna. Mindazonáltal annak a lehetősége fennforog, hogy az ostor megütött valakit. Fennforog tehát annak a lehetősége is, hogy magatartása szembekerült volna – tanításával. Így volt-e?

Egy ekkora területnek és annak ennyi embertől megtisztítása még egy Toldi Miklós számára, sőt egy gépfegyverrel rendelkező személy számára is megvalósíthatatlan feladat. Hátába kerülnek és leszerelik. Jézusnak mégis sikerült. Hogyan lehetséges ez? Minapi üdvözlése Messiás-királyként s e Messiás-király erkölcsi felháborodása, az ezt aláhúzó kötélből font ostor,

nekkülönben magatartását megmagyarázó szavai mindezek elegendők voltak ahhoz, hogy a nép hátráljon, a templomudvar megtisztuljon.

Ha egy templombúcsú alkalmával az árusok a templom előcsarnokában, majd hajójában ütnék fel sátrukat, a felháborodottan berohanó plébános szavának, s a keze ügyébe eső zászlórúd megragadásának hatására a búcsúsok is szednék sátorfájukat, és sietve elhagynák a templomot. Pedig a búcsúsok sokan vannak, a plébános pedig egyedül. Személyes erkölcsi ráhatás erejében tisztult meg az udvar, nem az ostor fizikai erejének az erejében. Az támadt az évszázados szokás ellen, az háborodott fel erkölcsileg, az ragadott kötélrostot, az hajtotta maga előtt a jeruzsálemieket, akit ezek a jeruzsálemiek az öszvérháton bevonuláskor Messiás-királyuknak nyilvánítottak. Engedtek egy erkölcsi tekintélynek. Enélkül az udvar megtisztítása tökéletesen megmagyarázhatatlan. S ez esetben már jelentőségét is veszíti az ostor, és az is, hogy megütött-e valakit; hiszen nem az ostor és az esetleg megtörtént ütés erejében engedtek. Ostor és feltételezett megütés aláhúzták ugyan felháborodását, de az ezerre, ezrekre is tehető tömeg tágulását és Jézus sértetlenül maradását az ostor és megütés képviselte *erő* nem magyarázza. Tömeg engedett egy embernek.

Nem lehet erőalkalmazásról beszélnünk, hiszen ez nyilván annyit jelentene, hogy abszolút túlerővel szemben érvényesítette fizikai erővel a maga akaratát. Ez abszurd ellentmondás volna. Lehet-e erőalkalmazásnak mondani azt a magatartást, amelynek úgy engedünk, hogy módunk volna nem engedni neki? Nem, az erőalkalmazás fogalma mást jelent. Az emberalatti világban, valamint a Jézus előtti s utáni emberi világban a nagyobb erő érvényesül a kisebb erő felett. A sikeres ütésnek itt feltétele a nagyobb erő. Az ütés elviselésének itt feltétele, hogy nem tehetek mást, mint hogy elviselem azt. Ezeknek a mechanikai törvényeknek az erejében születik meg az a hatalom, amely törvényhozásra, ítéletre és annak végrehajtására képes. A Messiásnak nem volt birtokában a nagyobb erő. Az "ütöttek" képviselték az erőfölényt.

Egyébként a rendelkezésünkre álló szöveg nem is engedi meg, hogy Jézus az ostort az emberek kihajtására használta volna fel. A szinoptikusok emberek kihajtásáról beszélnek, a kötélrostot felemlítő János viszont az állatok kihajtásáról. Mk 11,15: kezdte kihajtani az eladókat és a vásárlókat; Lk 19,45: kezdte kihajtani az eladókat; Mt 21,12: kihajtotta mind az eladókat és a vásárlókat; Jn 2,15: kihajtotta mind, a juhokat is, a marhákat is. Az állatokra nem tudott erkölcsi hatást gyakorolni; az állatok kihajtására tehát ostort kellett használnia. Ha viszont Jézus mégiscsak ütött volna embereket is ostorával, akkor is, miféle ütés volt az ütése? A gyermekét szerető édesapa indítatva érzi magát, hogy gyermekét megverje. Nem annak erejében üt, hogy ő az erősebb; a gyermek pedig nem annak erejében viseli el az ütest, hogy ő a gyengébb. A fenti édesapának módja van megpofoznia felnőtt fiát is, bár felnövekedett fia esetleg már erősebb, mint ő. A fiú elviseli a pofont, bár könnyen le tudná fogni apja karját. De nem teszi, helyette – akkor vagy később – megcsókolja az őt megpofozó apai kezét.

Ha a templom-megtisztítás alkalmával történt ütés, az ilyen lehetett. Nem az erőföllet hozta létre, hanem a rábízottak iránti szeretet. A megütöttek elviselték az ütest, bár lett volna erejük-módjuk el nem viselni azt. Az ilyen ütés belefér az Isten Országába. Belefér, mert szeretetből és nem fizikai erőfölletből fakad. Belefér, mert erőfölénnyel rendelkezők is elviselik. Belefér, mert nem támad belőle verekedés. Belefér, mert nem támad belőle gyűlölet. Belefér, mert sértetlen marad az ütőt és megütöttet egybekapcsoló szeretet; olykor még erősebb is lesz általa. Van országbeli ütés, amelytől különbözik az evilági ütés. Ez utóbbit erőfölénnyel adják, kényszerből viselik el, s az erőviszonyok megváltoztakor az első adódó alkalommal bekövetkezik a visszaütés. Gyűlöletet szül ez az ütés, míg amaz szeretetet. A szerzés-vevés inspirálja ezt, míg az országbeli ütest az adás. Az üt a templom udvarán, ha üt, aki mindenét oda akarja adni és oda is adja azoknak, akiket megüt.

A templom megtisztítása tehát nem zavarja meg a jézusi életalakítás minden erőszakot kizáró, az erőszakot csak elviselő vonalát. Marad keresztről szóló igehirdetés, ahogy a mai páli szentlecke is tanítja. Marad gyengeségről, erőtlenségről, erőnemalkalmazásról szóló

hittartalom, s éppen ez az, ami a világ bölcsessége szemében bolondságnak minősül, de a hitet átölelő ember és bölcsessége számára feltárja Isten erejét. Egy sajátosan jézusi egyenlet körvonalai bontakoznak itt ki: *az erőtlenség = az erő*.

Mindazt, amit Pál e témában végiggondolt, azt összefoglalja egyetlen mondatával: *Isten bolondsága bölcsőbb az embereknél, és Isten gyengesége erősebb az embereknél*. Csak röviden, tételekkel jelzem, amit ez az összefoglaló mondat elmond arról a páli hittartalomról, amely a sajátosan a jézusi üdvösségtan vonalán mozog:

- Az Isten gyenge, mert hagyja keresztre feszíteni magát.
- Az Isten bolond, mert hagyja keresztre feszíteni magát.
- Az Isten az erősebb, mert hagyja keresztre feszíteni magát.
- Az Isten a bölcsőbb, mert hagyja keresztre feszíteni magát.
- Az Isten ereje a gyengeség.
- Az Isten bölcsessége a bolondság.

Ez a páli hittartalom, amelyet a Jézussal törtétek alapján vett tudomásul, Pál számára mindenképpen személyes megtapasztalás alapján is birtokolt tudás is: "...amikor ugyanis gyenge vagyok, akkor vagyok hatalmas" (2Kor 12,10) – írja a korintusiaknak. Ennek a gyengeség-magatartásnak az ismereti-önismereti alapja is tisztán él benne: "Senki be ne csapja önmagát; ...legyen bolond, hogy bölcs legyen"(1Kor 3,18) – írja ugyancsak a korintusiaknak

Mindezek alapján Pál Isten Lelkétől tanult bölcsességének hittartalma:

— hogy Isten ereje és hatalma, valamint Isten népének ereje és hatalma éppen az erőnemalkalmazó gyengeség, az erőtlenség.

S ennek megfelelő e páli dogmatikai és morálteológiai hittételnek az ismereti párja is:

— hogy Isten bölcsessége, valamint Isten népének a bölcsessége is e fenti tétel igaznak tartásában áll. Azaz Isten és az Ő népe éppen azt tartja istenektetszőnek, ami a világ szemében egyértelmű a bolondsággal. Igaznak tartja tehát azt a morálteológiai tételt, hogy Isten népének — a maga abszolút mintáját, az Istent és Jézust híven utánozva-követve — csak a keresztre feszülést szabad választania, de a keresztre feszítést nem. Isten népét lehet ütnie bárkinek, aki csak ütni akarja e népet, de Isten népe nem üthet senkit. A páli bölcsességnek, a páli kinyilatkoztatott hittartalomnak bizony ez is tétele, mégpedig a javából! HITTÉTELE!

Nemcsak a szeretet-himnuszban (1Kor 13,1-13) mindenekfeletti csúcsa a páli hittartalomnak — a szeretet. Ebben az egymondatos *bölcsesség-himnuszban* is: Isten bolondsága bölcsőbb az embereknél, és Isten gyengesége erősebb az embereknél (1Kor 1,25).

Mért nem ez a páli teológia ment tovább? Mért nem ebből az üdvösségtanból formálódtak meg a történelmi egyház és egyházak hittételei? Azt hiszem ezért a felelősséget az egész történelmi egyháznak kell viselnie. Diakrónikusan értve az egészet: a kétezer esztendő egésze döntött így. A jövő nyitott. A jövő módosíthat. Lecserélheti a páli megváltástant egy Jézust folytató páli üdvösségtanra. A Fia vére által kiegesztelődni akaró Istent felcserélheti egy nem *pantokrator*, egy nem mindenható, hanem egy erőtlén Istennel, akit nem kiengesztelnünk kell, hanem utánoznunk kell Őt erőtlenségében..., hogy tapasztalhatóvá váljék a történelemben Jézus példamutató életének nem az Atya kiengesztelésével megváltó, és nekünk mégis üdvöt hozó ereje. Üdvöt, ha utánozzuk nekünk mutatott példáját.

Péché Lilla az első Bokor-nemzedékből, aki már régen hazament, még a hetvenes években mondta nekem, amikor megértette a KIO-t: Lecserélted a velünk kiengesztelődni akaró Istent egy bennünket vérpadra csalogató Istennel. Ha egyszer az Isten erőtlén és bolond, ha egyszer az Isten csak szeretet és nem ismeri az ütést, akkor övéit csak üthetik, s ütökké nem válhatnak soha. Akkor a kereszten keresztül érhetjük el az Istent, akkor a kereszten keresztül vezet az út az ember feltámadásába. Akkor jól sejti az emberi történelem, hogy nem a gyilkosok, hanem a vértanúk azok, akiket nem felejtünk el, hiába a gyilkosok, a győztesek írják a történelmet. Ki emlékszik azoknak az athéni államférfiaknak a nevére, akik kiittatták Szókratésszal a méregpoharat? S Pilátusra, Kaifásra, Heródesre, Júdásra csak azért emlékezünk, mert véletlenül

bekerültek a Krédóba, mert megtanuljuk neveiket, mint akik elvégezték az emberiség leggyalázatosabb tettét, megölték Isten abszolút küldöttjét. Talán még sem kell vigasztalni az Istent. Mert valakik eljutnak közülünk hozzá. És a szeretet és a kereszt útján jutnak el hozzá. S akik eljutnak, azoknak örülhet. S az is lehet, hogy jóval többen jutnak el hozzá, mint ahogy gondolnának. Miért? Mert Isten végtelenül irgalmas. S ha az, akkor megért bennünket, csetlő-boltló embereket, ha nem is vagyunk képesek életünkkel olyan éneket énekelni, mint amilyet Fia, Jézus énekelt. Ámen...

PIARISTA KÁPOLNA - 2006.

Te vagy az én szeretett Fiam, akiben jókedvem telt – hallotta Jézus, amikor a Keresztelő belenyomta őt a Jordán vizébe, majd elengedte őt. Ennek, avagy talán inkább a negyven napi Istennel beszélgetés hatására Jézus kitágította az Atya lányainak és fiainak körét. Oly annyira kitágította, hogy úgy gondolta, hogy mindannyian az Atya szeretett lányai és fiai vagyunk. Két esetben vagyunk azok. Az egyik, ha jó kedve telik bennünk; s a másik, ha életvitelünk olyan, hogy abban azért nem telik jókedve. Abbának, azaz Apukának, Apucinak gondolta az Istent, s azt képzelte, hogy nincsen selejtgyereke, csak szerelmes lányai és fiai vannak. Nekünk sincsenek selejtgyerekeink. Az ütődöttet egy kicsit jobban szeretjük, mint a nem-ütődöttet. Sokat mond e tekintetben az a szólás, melyet alighanem ti is ismertek: *Szereti mint anyja a hülye gyermekét.* Érthető. A nem hülye gyerek hamar leszakad róla, hamar megtalálja a maga útját, hogy merre menjen. De az ütődött gyermek jobban ragaszkodik hozzá, jobban beléje kapaszkodik. El tudtok gondolni egy apát, aki azzal megy munka után haza, hogy ő majd rendet teremt, végigver a gyereken, hogy móresre tanítsa őket? Hát éppen el lehet ilyen is gondolni, de ki kér belőle? Sem a felesége, sem a gyermekei. Olyan, aki haragszik, olyan, aki bírói székbe ül, ítél és büntetéseket szab ki, olyan nem kell. Inkább haza se jöjjön. Megvagyunk nélküle. Azaz hogy éppen nélküle vagyunk meg, mert nélküle tudunk élni úgy, ahogy az Isten adta nekünk, hogy éljünk.

Jézus le akarta koppintani azt, amit az Atyáról képzelt. Nem akart ítélni. Nem akart bírói ítéleteket hozni. Nem akart büntetéseket kiszabni. De lehet-e büntetések nélkül állampolgárt nevelni? Mi lenne a világból, ha nem kapcsolnák ki a gázt, a villanyt, a telefont, ha nem fizet valaki? Mi lenne a világból, ha nem volnának börtönök, amelyekbe bezárjuk azokat, akik nem viselkednek úgy, ahogy kell? Mi lenne a világból, ha nem akasztanók fel azokat, akik meggyilkolják embertársaikat? Hallj csudát! Hazánkban már vagy tíz éve nincsen akasztás, s egészen jól megvagyunk nélküle. Tíz éve tapasztaljuk, hogy az államilag előírt gyilkosság, azaz akasztás nélkül is megy az élet. Jézus pedig nem államférfinak jött. Nem pályázott se Kaifás, se Heródes, se Pilátus tisztségére. Rájuk hagyta, hogy akasszanak ők, azaz hogy keresztre feszítsenek – az akkori római társadalom embert kivégzési szokásának gyakorlását rájuk hagyta. Nem államférfinak jött, hanem tanítónak. Olyan tanítónak, akinek nincsen mogyoróvesszője se, s tanítványainak nem kell lehasalniok, hogy Jézus ráverjen a fenekükre.

Jézus nem Zsidóországot jött csinálni, nem is Magyarországot. Ezeket nem kell megcsinálni. Ezek megvannak és működnek. Minek az erejében? Hát az ítélet erejében. Mégpedig a bírói ítéletek – a szolgáltatások megszüntetése, kilakoltatások és bebörtönzések erejében. Jézus nem

is hozott ítéleteket? Dehogya is nem. Ítélethozás nélkül nincs emberi élet. Nincs, mert amikor egy alanyhoz állítmányt kapcsolunk, akkor megállapítunk valamit, egy ténnyt. Pl. ezt: ez a gyerek sír. Ezt mondjuk lételméleti ítéletnek. Mondok egy másikat: Iskola után otthon tanulni kell. Ez pedig egy elméleti értékítélet. Mondok egy harmadikat is. Pistike iskolás, tehát iskola után otthon tanulnia kell. Ez pedig egy gyakorlati értékítélet. S végül mondok egy utolsót, egy negyediket: Aki nem tanul, az elfenekelendő! Ha van pálcám, ha van fenekelési szándékom, akkor ez már olyan bírói ítélet is, amely végrehajtásra vár. Jézus gyakorolta az első hármat és nem gyakorolta ezt a negyediket.

Mondta Simon farizeusnak, hogy Simon helyesen ítélte, amikor azt mondta, hogy az szeret jobban, akinek tízszer annyit engedtek el tartozásából. Mondta Jézus, hogy istennektetsző az ő ítélete, mert nem a maga akaratát érvényesítette, amikor szombaton is gyógyított, hanem Atyja akaratát. Mondta, hogy sok ítélni valója van a jeruzsálemiokról. És megkívánta ezt az ítéletet a farizeusoktól is: *Mért nem ítélitek meg magatokat, hogy mi az istennektetsző?! Arról is beszélt, hogy újraeljövetelekor bírói ítéletet is fog hozni: Távozzatok tőlem, átkozottak..., de földön jártában soha, de soha nem gyakorolt bírói ítéletet, csak áldozata lett a bírói ítéletnek – a Golgotán.*

Ennyit kellett elmondanom, hogy világosan értsétek a mai evangéliumban Jézusnak azt a mondatát, hogy *nem azért jöttem, hogy elítéljem a világot...* Nem azért jött, hogy akármelyikünk felett bírói ítéletet gyakoroljon: megpálcázzon, kilakoltasson, börtönbe zárjon vagy felakasszon. Hanem azért, hogy megmentсен minket. Mitől megmentсен meg? Jézus azért jött, hogy megmentсен bennünket a bűntől, s annak végzetes következményétől. Megmentсен attól a bírói ítélettől, mely dönt örök sorsunk felett. Ezt a negatív kicsengésű örök sorsot, az Istentől elszakadást, a kárhozatot akarja Jézus megspórolni nekünk. Mi a feltétele annak, hogy megmeneküljünk Isten bírói ítéletétől? Csak az, hogy földi életünkben ne gyakoroljuk ezt a bírói ítéletet. Értjük be azzal a három ítélettel, amellyel Jézus is beérte köztünk járása során. Tökéletlenségeink, gyarlóságaink miatt nem fogunk a pokolba kerülni. Embernek lenni annyit jelent, hogy tökéletlenek és gyarlók vagyunk. Mindenki másképpen tökéletlen, s azok is maradunk, mert emberek vagyunk. Isten nem tud helyettünk és helyünkbe Istent teremteni, csak nem-Istent, és aki nem Isten, az nem tökéletes, hanem tökéletlen. De arra teremtett meg bennünket Isten, hogy a tökéletes Istenre nézzünk, ő legyen a példaképünk, őt igyekezzünk kiformálni magunkból, amennyire tudjuk. *Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes!* De hogyan? Kaptunk Jézustól eligazítást. Egy ízben ezt mondta: *Én vagyok az ajtó, ha valaki rajtam keresztül megy be, az megmentődik.* Hová jutunk, ha keresztül megyünk a jézusi ajtón? Hát az ő Országba. Mit kell ehhez tennünk? Nem szabad bírói ítéleteket gyakorolnunk. A bírói ítéletek teszik tönkre az ember életét, s ezek teszik lehetetlenné az Isten Országának megvalósulását a földön. Csak olyasmiket tehetünk, amiket megbánhatunk. Olyasmiket nem tehetünk, amiket nem bánhatunk meg. Vannak Isten országát lehetetlenítő tettek, amik nem bánhatók meg, amik nem hagyhatók abba.

Előbb mondok példákat az ellenkezőjére; arra, ami nem teszi Isten Országát lehetetlenné. Lehet gyermeket nemzeni és szülni. Ez egyenesen feltétele az Isten Országának. Lehet csak lefeküdni füvel vagy fával, amiből nem születik élet. Ezt még meg lehet gyónni. Ha nem gyónjuk meg, ha ragaszkodunk hozzá, hogy csak párunk legyen, akivel csak együtt élünk házasság és gyermek nélkül, akkor abba belepusztul egy nemzet. Úgy pusztul bele, hogy elfogy. A legjobb úton vagyunk, hogy elfogyjunk. Lehet kapálni kiskertet, lehet gyerekeket tanítani az iskolákban, lehet szolgálni az egészségügyben embertársaink egészségét. Lehet a cipő- s a ruhaiparban dolgozni. Lehet villamos energiát termelni. Lehet takarítani otthon, vagy üzemekben. Rengeteg mindent lehet csinálni, ami emlékeztet arra, amit Jézus csinált Názáretben, a műhelyében meg azután.

S miket nem lehet tenni? Nem lehet elmenni Irakba katonának. Nem lehet elmenni fegyvergyártani, mert azokkal Irakban, nem-Irakban embereket lehet ölni. Nem lehet elmenni

büntető bírónak. Nem lehet elmenni rendőrnek. Nem lehetsz országgyűlési képviselő, mert hatályos törvényeket kell megszavaznod, melyek áthágásáért szankciók járnak: egy vagy öt, tíz meg még több évi börtön, s Jézust semmiképpen sem tudom elképzelni börtönőrnek. Egy szóval: okíthatsz az iskolában, okíthatsz a kórházban: mit szabad és mit nem szabad tenned, ha el akarod végezni az iskolát, ha nem akarsz beteggé lenni, s rengetegféle dolgot csinálhatsz, de kényszeríteni nem szabad senkit semmire, mert az Isten Ország a szabad vállalkások világa és nem a kényszerítéseké. Úgy mented meg a világot, embertársaidat, hogy Isten Országát építetted.

De hát csak kell kényszerítened gyermekedet, hogy kárt ne tegyen magában! Nem kell kényszerítened. Ha még nem érti, hogy a forró kályhához nem nyúlhat, tedd őt járókába. Ha már nagyobb, és rosszat tesz, akkor csak meg kell verned?! Nem kell megverned. Küldd a sarokba, vagy a kertben a málnabokorhoz, hogy öt percig gondolkodjék ott, hogy szabad-e azt csinálni, amit tett. Ha üvöltözik, tedd be egy fotőjbe, amelyből nem jöhet le, amíg meg nem nyugszik. A gyerek értelmes lény, ha időnként hisztizik is. Meg kell tanítani őt az emberhez illő viselkedés magatartására.

Jöhet az ítélet és megmentés kérdése után a harmadik: lehet-e az oka az ember vagy az egyház sorvadásának, ha nem ismeri fel, hogy mi a Jézustól akart dolga? Ha nem ismeri a különbséget a világ elítélése és megmentése között? Igen, lehet, s abba pusztul el a világ, az ember, és attól megy tönkre, attól sorvad az egyház is, ha összekeveri a szezőnt a fazonnal. Ha *Jézuskának is, Béluskának is* féle játékot játszik. S azt játsszuk idestova kétezer esztendő óta egyfolytában. A többi vasárnapokon, amikor nem nálatok misézek, egy olyan kápolnában mondom a misét, melyben a tabernákulum fölött egy hatalmas férfi alak látható, s a kezében egy ménkü nagy kard. A pannonhalmi vasútállomáson pedig olvasható egy felirat. Az van rajta, hogy ezen a helyen indult ez a kardos király a Szentlélek vezetésével hitetlen unokaöccse seregének legyőzésére. Sikerült is neki. Négyféle is vágatta testét, s egy-egy darabot ki is tűzött belőle Veszprém, Esztergom, Székesfehérvár meg Gyulafejérvár fokára, hogy tanulhasson belőle mindenki: nem szabad pogánykodni.

Hát ez az, ami nem megy. Jézus nevében Jézussal összeférhetetlen dolgokat csinálni: a nem verekedő Jézus nevében – verekedni. A bírói ítéletekkel nem élő Jézus nevében – bírói ítéleteket hozni. De hát nemcsak ezen a kardos emberen kell elvernünk a port. Az egész itt töltött ezerszáz esztendőnként is többen. Három századon keresztül harcoltunk a török ellen. Mi voltunk a kereszténység védőbástyája. Védjük a keresztény nyugatot a pogány török ellen. S bele is pusztultunk. Mátyás korában még annyian voltunk, mint az angolok, s három század verekedés után olyan kevesen maradtunk, hogy Trianonban el is veszítettük hazánk kétharmadát. A nem-verekedő szlovákok, románok pedig csak a juhaikat legeltették. Meg is maradtak. Isten nem ver bottal. Mi magunk verjük magunkat bottal, ha elfelejtjük, hogy a Jóisten szerelmes lányai-fiai vagyunk, s nem az a dolgunk, hogy gyilkoljuk azt, aki bennünket gyilkolni akar. Ha nem gyilkoltunk volna a törököt, tele lenne magyarral az egész Kárpát-medence. Úgy, ahogy Mátyás király idejében még tele volt. Mi ebből a tanulság? Összesen csak annyi, amennyit Jeremiás énekel, majd a nagyheti passióban: *Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez!* Ámen...

SASHALOM - 2006.

Befejezetlen történet. Itt nem lehet vége. Ha ennek a történetnek itt vége, akkor nincs Isten. Akkor valaki gonosz játékot űz velünk. Megteremt bennünket: igazra, jóra, szépre fogékony szívet ad belénk, s találkozhatunk Jézussal, aki meg tudja szólítani lelkünket, a szépre, jóra, igazra fogékonyat. S ennek ellenére azt csinálhatja vele Isten választott népe, amit a Passióban hallottunk. De ha nincs vége a történetnek a passióval, akkor leborulhatunk még Jézus előtt, aki egyszer már elbűvölt minket.

Befejezetlen a történet. Valaminek még történnie kell. Valaminek még jönnie kell. Kaifásé, Pilátusé, Heródesé nem lehet a végső szó. Ha az övéké az, akkor kár volt Jézus három esztendejéért. Kár volt a megtestesülésért. Kár volt minden szaváért, az ember szépbe szőtt hitéért. Kár volt reményt gyűjtania, hogy lehet másképpen is, szebben is, hogy lehet még más sora is az embernek. Ha itt vége a történetnek, akkor a történet csak belever minket a betonba. Abba a betonba, amelynek neve az, hogy *Nincsen remény*.

Ha történik még valami, akkor Péter még keserves sírásra fakadhat, akkor a szétszaladó tíz tanítvány még összegyűjthető, akkor lehet még valami. Ha nem történik semmi, akkor ez a tíz fiatal mehet újra halat fogni. Akkor egy mérhetetlen csalódástól fejbe verten folytathatják ott, ahol voltak valamikor. Aminek előtte a Keresztelőhöz csatlakoztak. Újra halászok lesznek, s fogják hálóval a halakat, s eladják azokat Tibériásban, a városban. És megöregednek, és meghalnak azzal, hogy volt egyszer egy Keresztelő, meg volt egyszer egy Jézus. Ifjúságukban. Esetleg majd mesélnek gyermekeiknek. S ha megéri, az unokáiknak is. S azok hallgatják nagyapjuk meséit. Mesélik az unokáiknak... ha addigra ők maguk is el nem felejtik.

Befejezetlen a történet. Ha befejezetlen marad, nemcsak a tanítványok mehetnek vissza halkitermelő vállalkozásukba. Nemcsak ők csalódtak. Valaki más is. Az is, akinek volt egy *de* szava is: Kaifás csinálhat akármit, de harmadnapon feltámadok a halottak közül. Gondoljak csak bele. Jézus megérkezik abba a másik világba nagypénteken délután háromkor, fogadják őt szeretettel, s megkapja ottani beosztását: fogjon hozzá ahhoz, amit odaát csinálni kell. S megütközve mondja, hogy neki harmadnapra fel kell támadnia, s kinevetik érte, hogy miket beszél. Kiváló regénytéma. Valaki az Isten Fiának gondolta magát, de hát semmi sem igaz belőle, csak beképzelte magának.

Befejezetlen ez a történet. Nemcsak a tanítványok csalódnak, nemcsak Jézus, Hanem ki még? Még én magam is. Hatvan esztendővel ezelőtt megindultam egy úton. Harminc éves sem voltam, de kibontottam egy zászlót. És csak azért bontottam ki, mert tudtam, hogy a tanítványok nem csalódtak, és Jézus sem csalódott, amikor az Isten Fiának mondta magát, s a keresztet hordozva és végső haláltusájában, amikor az Atya kezébe ajánlotta lelkét, akkor is tudta, hogy a harmadik napon, vasárnap hajnalban találkozik majd Mária Magdolnával. Még én is csalódottan állnék itt előttetek. Mi az, hogy még én is? Mi ez a magamat megmagasítás? Szükségképpen. Mindenkinek maga a legfontosabb. Mindenkit úgy kell szeretnünk, ahogy magunkat szeretjük. Miért? Azért, mert sajátmagunkat szeretjük a legjobban. Tény ez, s Jézus is erre a tényre épít. Behelyettesíthetik magatokat velem. Még ti is csalódtok, ha nem történik valami még a passió után. Minél többet raktatok rá életetekből Jézusra, annál fájdalmasabb a csalódástok, mely biztosan nagyobb, mint a Tizenkettőé, nagyobb, mint Jézusé lett volna. Miért? Mert a ti magatok személyes csalódása.

Nincs végiggondolva, hogy a passióval befejeződik minden. Számomra csak a legsötétebb kétségbeesés ennek a következménye. Ez a tényállás. Ha nincs folytatás, ha nincs harmadik nap, akkor teljesen hiábavaló a Tizenkettő, Jézus és az én életáldozatom. Akkor Isten megteremtette azt a világot, amelyben gyilkoljuk egymást, amikor háború van, és gyalázzuk egymást, amikor csak választási kampány van. Akkor a Gyurcsány-Orbán pártviadal az ember sorsa, múltja, jelene és jövője. Alig várom, hogy túllegyünk rajta, s hogy halljunk valami értelmesebbet is, mint amivel rálicitálnak egymásra. Szóval befejezetlen ez a passió-történet. Befejezem.

És feltámadt a harmadik napon,
Mert ellökték a követ angyalok.
S lerakta szépen leplét, szemfedőjét,
Hogy kísétálgon azon a hajnalon.

Harmadnapon gyógyultan távozott.
Teste-lelke ép, ragyog s mosolyog.
Találkozóra megy, tanítványokhoz,
S csak vidám lehet – e harmadnapon.

Átmegy a zárt falon, s megáll előttük,
akik nem várnak harmadik napot,
de városukkal majd hangos szóval
tudatják, hogy valóban feltámadott.

S ti, most kétezer esztendő után
Már Húsvét előtt nyolc egész nappal
Örüljete, mert nem csalódtatok,
Kik elfogadjátok, hogy feltámadott.

És mellékesen még meg is bocsáthattok egy vén embernek, aki elkövette kínjában-
örömében mindazt, a végét is, amit halottatok. Ámen...

PIARISTA KÁPOLNA - 2006.

Aki bennem marad és én őbenne, az bő termést hoz – mondja Jézus. S mi válaszolunk Jézusnak: Jézusom benned akarok maradni, s azt kívánom, hogy Te is maradj bennem, mert bő termést szeretnék hozni. Azért szeretnék, mert élőlény vagyok, aki be akarom tölteni rendeltetésem, amire Isten rendelt engem. S ez a rendelés éppen abban áll, hogy bőven teremjek, azaz meglássék, hogy én is itt jártam, s csináltam valamit. Mit? Hát igyekeztem Istennek kedvére élni. Ezt a Jézus ihlette, most elmondott szöveget csak Istennek mondhatom el. Senki embernek nem mondhatom el, hogy *Benned akarok maradni*. Senki ember nem mondhatja el nekem, hogy *bennem akar maradni*. Mindez csak Isten-relációban mondható.

Nem végeztem világirodalmi vizsgálatot, hogy hol s kinél található meg először ez a nyelvi fordulat: *Maradj bennem és én is benned maradok*. A magyar irodalom szerelmi líráját úgy-ahogy ismerem. Az egyik csúcsa bizonyára Petőfi Sándor *Minek nevezzetek?* c. verse. Nem találom benne ezt a nyelvi fordulatot. Aki volt már közülünk szerelmes, s mondta párját Bogárkámnek, Gyönyörűmnek, megkérdezheti önmagától, hogy mondta-e párjának azt, hogy maradj bennem, vagy csak azt, hogy maradj mellettem, tarts átölelve, szoríts Magadhoz. Azaz a ban-, ben- helyett csak a hoz-, hez-, höz- névszórag és a mellett névutó, és a va-, ve- igenévképző szerepelt – de ez a nagyon bensőséges *ban-, ben-* nem. Át kellene menni a vallási lírára, s ottan keresni a jézusi fordulat előzményét-mintáját, vagy ha nincs ilyen, akkor ismétlését legalább. Van Adynak egy magas hőfokú istenes éneke. Az a címe, hogy *A pócsi*

Mária. Ebben találtam egy ban-, ben-t. Ezt: *Szívemben sír a pócsi Mária.* Hátha ott, a szívemben sír, akkor ott is van, s tán egy ideig, amíg a sírását hallgatom s figyelem, ott is marad. Itt tehát találtam egy ban-, ben- nyelvi alakot.

Aztán eszembe jutott egy Sík Sándor-vers a szerelmes anyamadárról. Majd nagy nehezen meg is találtam egy 65 éve megjelent *Összes verseinek* a tartalomjegyzékében a vers címét. Az a címe, hogy *A fészkekről.* Sík Sándor, szinte napra, harminc évvel előttem született. S ez a verse még születésem előtt jelent meg egy kötetében, melynek címe is mond már valamit: *A belülvalók mécse.* Legfeljebb 23 éves volt, amikor írta e verset. Ez az az életkor, amelyben egy tiszta papi lélek még nem adja fel, hogy sikerül neki szerelmesnek lennie Istenbe, s rettenetesen megszenvedi, ha és hogy nem sikerül. Ebből a vívódásból született ez a vers is. Már kispap koromban megszerettem e versét, s amikor harminc éves lettem, meghívhattam Sík Sándort egy kisközösségi rendezvényre, melyen verseiből is előadott. Stádler Frida nénit, kortársát, is kérdezte, meg engem is az előadás előtt, hogy mely verseit hallanók szívesen. Ajánlataim között szerepelt ez a fészkes verse is. Nem került sor előadására, mert Sík ezt mondta ajánlatomra: *Nem mondom el, mert nagyon intim.* Én meg éppen azért ajánlottam, mert nagyon intim volt. Sík Sándor már 43 éve halott, s így most nem tudja megakadályozni, hogy én elolvassam nektek azt, amit akkor nagyon intimnek mondott, s ezért nem akarta előadni. (A *Te* = az Isten!)

Te vagy a fészek, / Puha vagy, édes és meleg,
S én olyan keveset gondolok Veled, / És oly sokszor máshova nézek.
És megvetem a régi fészket, / A régi meleget / És a régi egyformaságot.
Szédülő fejem vándorolni készítek, / Keresni más vidékeket,
Szívárványszínű új világot / És ismeretlen fészket.

És elmegyek, örök elégedetlen, / Hazátlan bujdosó gyanánt,
És sohse tudom, mért sírók a kedvem, / És nem tudom, mi bánt.
És szállok, szállok messze földeken / Szüntelenül és pihenéstelen,
És egy sajgó vágó egész életem: / A régi fészek melegére.

Mert Te vagy az anyamadár, / És én vagyok a pelyhes fiókád,
A csupa-vakság, a csupa-mohóság, / Aki mindig máshova vágynak,
Akit hív minden félhomály, / És botorul és elbízottan
Kiszállok bizakodva, bátran / Nap-nap után. És te utánam
Sírva nézel és gondsújtottan.

És én nyugalmat nem találok / Sehol a végtelen világon.
Mert ott sír bennem, bárhol járok, / Aggódó, fájó csipogásod
Hívogató síró zenéje. / És mindenhol visszavágyom
Szerelmes szíved melegére.

Te vagy a sziklaszál, / Melyen a fészkeim épül.
Amely az apró dombok tömegéből / Messze-magasra szökken és magában,
Egy-óriás-magában áll. / S kíváncsi szárnyam, kandi lábam
Akárhová visz engemet, / Csak köröttes keringhetek,
És nem lehet távozni tőled, / S nem látni téged nem lehet.
Bejárhatom a rég halott időket, / És lelkem messze jövődökbe szállhat:
Nem lehet vissza nem kívánni / Amaz egyetlen sziklaszálat.

Te vagy a Hegy. / És a hegyet nem lehet túlrepülni.
Te vagy a Völgy. / És a völgyből nem lehet kirepülni.

Te vagy a lég. / És a leget nem lehet átrepülni.
Te vagy a Föld. / És a földről nem lehet fölrepülni.
És te vagy a Határ. / Csak tebenned lehet repülni.
Itt nem lehet és nem szabad, / Csak szépen, csendesen megülni
És énekelni és örülni. / Mert Te vagy minden: a szirt és a fészek
S a szerelmes anyamadár.

A szerelmes anyamadárnak tehát fészke van, s a fészekben (ban-, ben-) a fióka. S Jézus a szerelmes anyamadár, Jézus a fészek, aki-ami mondja: *Maradj meg bennem fióka*. Így mondja: *Csak tebenned lehet repülni*. Ha így van, akkor megtaláltuk a mai jézusi kijelentés párját: *benned maradni, benned repülni*. De kérdezzük tovább: s Te is megmaradsz bennem, ha én Benned maradok? Te is repülsz bennem, ha én repülök Tebenned? Talán ezt is megtaláljuk versében: *ott sír bennem, bárhol járok, aggódó, fájdó csipogásod hívogató, síró zenéje*. S elmondja, hogy a fészken kívül nincs számára világ, s ha mégis van, akkor az semmit sem ér. Benned repülök Istenem, és Te bennem csipogsz... Különös kontraszt ebben a versben, hogy a költő azzal vádolja önmagát, hogy rendre elhagyja az olyannyira áhított fészket. Ez okon mondunk minden misénk elején Confiteor-t: Gyónom a mindent adó Istennek... Nem könnyű szerelmesnek lenni Istenbe, de a magányos élet dübörgő erővel kívánja attól, aki vállalja a magányt, hogy egyesülhessen Istenével.

Ez a mai evangéliumban szereplő jézusi kifejezés tulajdonképpen képzavar. Én megmaradok Benne, azaz én – a kicsi, Őbenne – a nagyban. Ha ő is megmarad bennem, akkor meg a nagy marad meg a kicsiben. Kisdoboz a nagydobozban, s ugyanez a nagydoboz a kisdobozban. De hát ilyen jellegű zavart képekkel lehet csak elmondani azt, hogy két valami átjárja egymást, s ez a két valami – valaki. Ez a két valaki az Isten és az ember. S titkon alighanem mindnyájan érezzük, hogy mindennek valami valóságalapja kell legyen, mert senkit sem érzünk olyan közelinek magunkhoz, mint az Istent. Ő tökéletesen megért bennünket. Nem kell Neki semmit sem megmagyaráznunk. Tudja, hogy mi valójában jó emberek vagyunk. S mi igazán-valójában azt akarjuk, amit egy jó kislánynak, jó kisfiúnak akarnia kell. Azaz magyarul beszélve – benne akarunk maradni, s azt akarjuk, hogy ő is maradjon meg bennünk. S Babits Örök folyosó c. versének mintájára mondom: *És megint előről...* Kisdoboz a nagydobozban, s a többi... Vagy amit egy Ady-vers címe így mond: *Álmom az Isten*. Mert ez a mai evangéliumban tetten ért nyelvi kifejezés – az Istenről álmodozás gyümölcse. A szerelmes ember bolondokat beszél, s aki Istenbe akar szerelmes lenni, az pedig talán még bolondabbakat.

A kérdés ezek után az, hogy miben áll az egymást (Istent és embert) átjárás következménye: a bőséges termés? A szőlő szőlőt terem. Az ember meg embert terem. A jézusi tisztogatás erejében tudunk bőségesen teremni. Mire gondolhatott itt Jézus? Jézus mindig Országban és tanítványokban gondolkodik. Jézus mindig a kályhától indul. A kályha számára az Atya. Annak az akarata. S mi ez az akarat. Hát a termés. Mit kell teremnie az embernek? Embert kell teremnie. Mert az Atya Országot akar, és ember nélkül nincsen ország. Ilyen ember nélküli Országot próbál most teremni nemzetünk. És nemcsak a miénk. Egész Európa. Mi ez az ember nélküli Ország? Az, ha egy ivar érett nő nem abban akar kiteljesedni, hogy feleség és édesanya legyen. Ezt a célkitűzését elnapolja egy két évtizeddel ivarérettsége utáni időre. Csakhogy ez esetben annak a nemzetnek meg vannak számlálva az órái, melynek ilyen lányai vannak. Nincs végiggondolva ez. Eleddig a történelemben azok a nemzetek maradtak meg, melyekben a nőknek nem volt magasabb rendű és előbbre való dolguk, feladatuk, hivatásuk, minthogy anyák legyenek. Anyának lenni teljes embert kíván. Nem lehet másod- és hatodrendű feladatnak tekinteni. Életellenes ez a szemlélet. Biztosan elpusztítja azt a társadalmat, amelyben ez bevett szokássá válik. S ha egy egész nemzetben válik azzá, akkor az egész nemzetet elpusztítja. Ez biztos. Ez nem ismer kivételt. Rengeteg társadalom végzett már a történelemben önmagával. Hogy ezt jól értsük és lássuk, ahhoz kell mára még egy vers, egy Ady-vers, melynek címe: *Az idő rostájában*.

Kezében óriás rostával / Áll az Idő és rostál egyre,
Világokat szed és rostál ki / Vidáman és nem keseregve
S búsul csak az, akit kihullat.

S aki kihull, megérdemelte, / Az ocsút az Idő nem szánja.
Aszott nemzetek, hűlt világok, / Tört életek miazmás vágya
Halálra valók s nem kár értük.

Szóljak proféták új szavával: / nem kik mertek tagadni múltat,
De kik nem magvak a Jövőnek / Mindig azok, akik kihullnak,
Világok, népek, girhes eszmék.

Fonnyadtak és összezsugorodtak, / (Így szól az új proféta-ének)
Az Úr, az Idő áll örökké, / De elmúlnak a renyhe népek
S velük együtt a tiszta Lótok.

Óh, aszottak és be nem teltek / S óh, magam is faj-sorsom osztván,
Be igazság szerint hullunk ki / A kegyetlen óriás rostán,
Kedvét nem töltvén az Időnek.

Mi az Isten Országa? Mi az Isten álma? Mi a jézus öröksége? Előbb elmondom, hogy mi nem az. Nem merő hitbuzgalmi-vallási egyesülés, hanem annál mérhetetlenebbül több: vállalkozás Isten terveinek megvalósítására. S ez a terv azzal kezdődik, hogy valakit kiválasztunk magunknak páru, s ez a kiválasztás meghatározza az életünket. Lesz belőle sírig tartó hűség, és lesz belőle az, hogy a gyerekeink felneveléséért élünk. A hitbuzgalmi-vallási egyesülés csak segítséget tud nyújtani ahhoz, hogy mindezt megtegyük. Nem a vallás a cél. Az élet Isten szándékai szerinti formálása a cél, s a vallás csak eszköz arra, hogy élni és jól élni tudjunk.

A teológia lehet bonyolult, a filozófia lehet bonyolult, de az ige nem bonyolult. Az ige egyszerű és világos, mint az élet. Akarsz az Istenben maradni? Akkor élj úgy, ahogy az emberi természet a lelkiismereted irányítása mellett diktálja. Akarod, hogy az Isten éljen benned? Ne akarja mást, mint amit a szíved diktál. Biztos iránytű van Benned. Az Istené. Te az Istenben, és az Isten benned! Mit mondott Szent Pál? Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él *bennem és én őbenne*. Ámen...

BOKORPORTA – 2006.

Pünkösd, pünkösd, pünkösd. E szóval az Újszövetségben háromszor találkozunk. Legkorábban Pál Első Korintusi levelében, melyet 56-ban írt Efezusból a korintusiaknak, akikkel közli: *Pünkösdig Efezusban maradok* (16,8). A másik két hely már későbbi kelezésű. A 80 után készült Apostolok Cselekedeteiben olvassuk, hogy tengeri útján Pál elhajózik Efezus mellett, és csak Milétosz kikötőjében áll meg, s ott magához hívja a szomszédos Efezus városának vezető tanítványait, mert *sietett, hogy lehetőleg Pünkösd napjára*

Jeruzsálembe érkezzék (20,16). Ugyanebben a könyvben találjuk a harmadik előfordulást is, a ma felolvasott szakaszban: *Amikor pedig eljött pünkösöd napja...* (2,1).

Pünkösöd, pünkösöd, pünkösöd, micsoda napja ez a zsidóknak? Eredetileg ekkor adtak hálát az aratásért. Később aztán ekkor ünnepelték még az aratáson felül a sínai törvényhozást is: a két kőtáblát a tízparancsolattal. Jeles napja volt tehát ez a zsidó naptárnak. Ötven nappal volt e jeles nap húsvét után. Zsidó nevét nem is kerestem meg, az Újszövetség is csak a görög nevét említi: *hémera pentécosté*, azaz magyarul – az ötvenedik nap. Latinra le sem fordították már a szót, csak átvették a görögből; úgy, ahogy ott hangzott. S ha hiszitek, ha nem, a mi pünkösöd szavunk is ilyesfajta egyszerű átvétel. Nem közvetlenül vették át ugyan őseink ezer éve a görögből, hanem szlovén keresztények közvetítésével, akik valamivel hamarabb keresztelkedtek meg mint mi. Ezek a szlovének a görög *pentécosté* szót *binkosti*-nak meg *vinkusti*-nak hallották, mert ezer év alatt ennyit tekeredik a szó görögök ajkán, s még inkább, ha nem-görögök ajkára is kerül. Mi pedig továbbtekertük a szót, s végül is további ötszáz év alatt kiformáltuk a tekerésekből a magunk *pünkösöd* szavát. Legkorábbi helyén, Erdősi Sylvester János 1541-ben kiadott *Új Testamentum magyar nyelven* c. munkájában megkerestem mind a három helyet. Az Apostolok Cselekedeteinek mindkét helyét így fordítja: pünköszt. Tehát nem d-vel végződik a szó, hanem t-vel: *pünköszt*. De a harmadik helyen már azt gondolhatta Jánosunk, hogy tanult ő görögül is Erasmus iskolájában, jó szüleitől Szinyérváralján pedig megtanult magyarul is, és hallj csodát, nem *pünkösödöl*, hanem megmondja magyarul: *Efezusban fogok kediglen maradni ötven napiglan, mert nagy ajtó nyílék énnekem...* s a többi. Ez az *ötven napiglan*, ez a pünkösöd Sylvesterünk szövegében. Akinek pedig ezekből ennyi nem volna elég, az iratkozzék be valamelyik egyetem nyelvészeti szakára, de én ezt így tovább már nem folytathatom, mert itt engem nem erre tartotok, hanem arra, hogy elmondjam, hogy mit történt azon az ötvenedik napon, azaz hogy pünkösdkor Jeruzsálemben, Jézus feltámadása után az ötvenedik, mennybemenetele után a negyvenedik napon.

Pünkösöd, pünkösöd, pünkösöd – csoda, csoda, csoda. Csoda történt e napon minden mennyiségben. Jézus ezt mondta a tanítványoknak mennybemenetelek: *erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek... egészen a föld végső határáig*. A tanítványok magukra maradvá felmentek a felső szobába, ahol a szállásuk volt, és valamennyien egy szívvel, egy lélekkel kitartó imádkozásba kezdtek. Amikor meg érkezett az ötvenedik nap, akkor is mindnyájan együtt voltak, s alighanem imádkoztak is. Ez a csoda? Az, hogy tíz nap után is imádkoztak? Igen, ez az első, s alighanem a legtöbbet érő csoda. S minden további csodának ez az alapja. Ha van imádkozás, abból megszületik a csoda. Ha nincs imádkozás, akkor meg nincs. Akkor semmi sem történik. Csoda volt-e, hogy egy legény egyszer elindult Názáretből a Jordánhoz, s utána negyven napon keresztül csak Atyjával beszélgetett a pusztában? Igen, csoda volt, mert ez a legény bezárta ezért az imádkozásáért a műhelyét és ezzel lezárta egész korábbi életét. Igen, csoda volt, mert ebből született meg az a csodálatos erő, hogy valakiket el tudott magának meg az Isten számára bolondítani. Igen, mert ezek a valakik mégiscsak és úgy ahogy kitartottak mellette. Igen, mert ez volt az alapja, hogy az ötvenedik napon ott voltak az emeleti szobában, hogy imádkozzanak, hogy további csodák történhessenek velük. Továbbiak. Melyek?

Már hallottuk a második csodát: *Hirtelen zúgás támadt az égből, mintha heves szélvihar közeledett volna, és egészen betöltötte a házat, ahol együtt voltak. Majd lángnyelvek tűntek fel, és szétoszolva leereszkedtek mindegyikükre*. A csodák nem úgy ismétlődnek, hogy mindig ugyanaz történik. Két hete arról értesülhettetek Ákos szavaiból, hogy Isten sokkal fantáziadúsabb, semhogy csak *egy juhnyáj legyen és egy juhász* – mert pontosan ez áll az eredeti szövegben. Istennek lehet több juhnyája is és több juhása is. Mivel az a názáreti nyájajuhász éppen tizenkettőben jelölte meg a maga juhainak a számát, ki is számíthatjuk Isten juhnyájainak a számát. Hat és fél milliárdnyian élünk ma itt, a Földön, ennyi a jelenlegi potenciális juhok száma. Ezt a számot kell elosztanunk tizenkettővel. Az osztás eredménye: félmilliárd juhnyáj.

Talán jobb, ha így is mondom, egyszerűség kedvéért: ötszáz millió juhnyáj. Hazánkra is lebontom e számot. Kicsi országunkban is kitelik a potenciális juhokból majdnem egy millió juhnyáj. Semmi akadály, hogy akár az egy millió, akár az ötszáz millió – valamiképpen mind a názáreti juhászé legyen. Ez tisztán azon fordul, hogy mindegyik juh figyeljen a benne megszólaló Isten Lelkének a szavára. Csak azon fordul tehát, hogy azt imádkozza, s azt mondja nyomában, amit a lelkében, amit egészen belülről hall. Majd elvállik, hogy igaza van-e Ákosnak abban, hogy Isten igen fantáziadús. Majd elvállik, hogy milyen csodákat produkál fantáziabőségéből a hazai millió és a hazán túli ötszázmillió potenciális juhnyájban. Én azt gondolom, hogy Ákosnak igaza van, mert még az ujjunk sem egyforma, hát még az Isten Lelkétől lelkezett lelkünk mennyire nem egyforma. Mindegyikünké más és más.

Nézzük a harmadik csodát! *Megteltek mind a Szentlélekkel, és egymástól különböző nyelveken kezdtek beszélni, ahogyan a Lélek adta nekik, hogy szóljanak.* Az, hogy eltöltötte őket a Lélek és az, hogy úgy beszéltek, ahogy a Lélek indította őket, ez a kettő egy és ugyanaz. Ha te fűjsz egy trombitába, olyan hangot ad, mint amilyen tőled telik. Ha én fújok bele, olyan lesz a trombitaszó, ahogyan én fújtam bele a zeneszerszámban. A Lélek játszik a húrokon is, s a Lélek az Isten Lelke, s ez a Lélek ennek következtében olyan fantáziadús, mint maga az Isten. Isten muzsikája olyan szimfónia, mely potenciálisan hat és fél milliárd zeneszerszámból áll egybe, és egyetlen szimfóniát ad. De ennek a szimfóniának feltétele, hogy minden zeneszerszám, az egy vagy ötszáz milliónyi juhnyáj mindegyike és minden egyes juha a saját hangját bégesse, s véletlenül se fordulhasson elő, hogy a másik juh hangját akarja utánozni, s azt akarja fűjni, amit a másik fűj. Istennek nincs szüksége rá. Nincs, mert Isten nem hadvezér, s nem szereti azt a nótát, hogy *Aki nem lép egyszerre, nem kap rétest estére. Mert a rétes nagyon jó, rossz katonának nem való.* Istennek csak rossz katonái vannak. A juhnyájakba csak rossz katonáknak szabad jelentkezniük. S ha véletlenül jó katona jelentkeznek, rossz katonává kell válnia. Ennek a harmadik csodának az a kitüntetett eleme, hogy a juhok különféle, más és más nyelveken beszélnek. Ezt nem viselik el az urak. De annyszor elmondtam már nektek, Testvéreim, hogy Isten nem szuperúr, hogy Isten egyáltalában nem úr. Isten azt akarja, hogy mindenki a saját hangján énekeljen, mert csak abból születik meg az Isten szimfóniája és harmóniája. És a juhoké is.

Jöhet a negyedik csoda az első három után. Mi is volt a három? Imádkoztak, megteltek Szentlélekkel, és különféle nyelveken beszéltek. A negyedik csoda, az hogy nem maradtak meg az emeleti szobában, hanem a kapott erő erejében elhagyták azt, s egyszerre csak a zsidó főváros közepén találják magukat, s mindegyikük, a 12 tanítvány mindegyike el kezd beszélni. Az utcán, melynek nincsen akusztikus tere, melyben minden szó jól halható. A kétezer év előtti utcán, ahol nincsen hangosító berendezés. Hallják őket beszélni, s meg is értik.

De ne szaladjunk előre. Az evangéliumok arról értesítenek bennünket, hogy a keresztfeszítés után a feltámadott Jézusnak a falon keresztül kellett megtalálni a tanítványokat. Miért? Mert zárva voltak az ajtók. Mért voltak zárva? Azért voltak zárva, mert a tanítványok féltek. Mért féltek? Nem kell magyarázni: keresztre feszítették a hatalmasságok Jézust. Futottak, menekültek, bezárkóztak. A negyedik csoda az, hogy eltűnik a félelmük, s egyszeriben tudják a dolgukat. Tudják, hogy a dolguk az, hogy tanítványokat gyűjtsenek. A csodák nem ismétlődnek. A csodák nem kaptafára készülnek. Jézus az imádság csodájának hatására a puszta után el kezd sétálni a Jordán partján, hogy tanítványokat gyűjtsön. Ezek a tanítványok a maguk imádság-csodájának hatására nem a Jordánhoz mennek, mert az nekik messze van, csak kimennek az utcára, ahol a szélzúgás hatására összefutott a sokaság. Honnan a sokaság? Pünkösöd van. A zsidó nemzet egyik legnagyobb ünnepe. Ilyenkor a Római Birodalomban szétszóródott zsidók felkeresik Jeruzsálemet, mert ott van a Templom, mely az egész világ zsidóságának a temploma. Olyan, mint ma számunkra, katolikusoknak, a római Szent Péter bazilika.

S hallják beszélni a tanítványokat a maguk nyelvén. Hallják és csodálkoznak. Nem világos számunkra, hogy min csodálkoznak. Akik beszélnek, azok zsidók. Akik hallgatják őket, azok is zsidók. A zsidó valamelyest mind tud zsidóul. Ha távol is él hazájától. A hittant akkor is zsidóul tanulja. Az egyenként beszélő tanítványok szükségképpen mind mást és mást mondtak, de zsidóul mondták azt, amit mondtak. Megállapítja a hallgatóság, hogy a beszélők galileaiak: *Íme, ezek, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e?* A Birodalom zsidósága honnan tudhatná azt, hogy ötven napja kivégeztek Jeruzsálemben egy názáreti, azaz galileai prófétát, akinek a tanítványai is mind Galileából valók. Nem tudhatják. Csak a tájszólásuk alapján állapíthatják meg ezt. Nagy a zavaruk, s kérdezzetik egymást: *Mi akar ez lenni?* Nem azt mondják, hogy zagyválnak és blabláznak, s mi mégis értjük, amit mondanak. Hanem azt, hogy ezek a beszélők mind galileaiak. A Cselekedeteket író Lukács szövegrészének jelentése itt nem egyértelmű. De az egyértelmű, hogy megragadja őket az, amiket hallanak, s bár vannak, akik nem tulajdonítanak jelentőséget a hallottaknak, a lelkesen beszélő tizenkettő elhallgat, hogy végül is szót kapjon vezetőjük, Péter. És éppen azok, akik nem tulajdonítanak jelentőséget a Tizenkettő szövegeinek, elárulnak valami nekünk fontosat. A felolvasott szentleckéből kiszorult két vers: *Álmélkodtak mindnyájan, és nagy zavarban kérdezgették egymástól. Mi akar ez lenni? Mások azonban gúnyolódva mondták: Tele vannak édes borral* (2,12-13). A gúnyolódók szavából egyértelmű: a beszélő tizenkét ember tudatállapota vidám. Mért voltak vidámak? Akkor vagyok vidám, amikor tudom a dolgom. A Tizenkettő végre olyan állapotba került, hogy tudták a dolgukat. Mi az? Nem bezárkózni, hanem ajtót nyitni és menni. Megvalósult, amit Jézus ígért: *Erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek.* Erőt – teljesíteni azt, amire Jézus nevelte és küldte őket. A hagyomány megőrizte a kételkedő Tamás szavát: *Én kételkedtem a legtovább a feltámadásban, én megyek a legmesszebbre.* Ennek lettek máig tartó gyümölcsei az indiai Tamás-keresztények. A negyedik csoda tehát az, hogy erőt kaptak.

Testvéreim, az Isten Országának szekere nehezen evickél előre a történelemben. Óriásiak az ellenerők. Közös nevük: a Mammon. Ezt kell legyőzni. Hogyan tehetnők? El kell jönnie a Léleknek, és csodát kell tennie. Isten nem tesz ingyen csodát. Az első csodát magunknak kell megtenni. Az első csoda: úgy imádkozni, ahogyan Jézus imádkozott, úgy imádkozni, ahogyan a Tizenkettő a mennybemenetel után imádkozott. Jézus és a Tizenkettő úgy imádkozott, hogy utána történt valami. Mi történt? Kivégezték Jézust és kivégezték a Tizenkettőt! Kevesebbel nem érhetjük be? Az evickélés-történet nekem azt tanítja, hogy ez sem elég. Nem nekik kellett volna többet tenniük, hiszen ettől többet nem lehet tennie senkinek. Kevesen vannak, akiket kivégeznek. Kevés a tanítvány. Kevés, akit meghurcolnak. Kevés, akit megfosztanak Jézusért mindattól, amivel bőségesen fizet a hatalom, az urak világa. Kevesen vannak, akik tudatosítják magukban, hogy Isten nem úr, hanem kereszten vergődő. Kevésen, akiknek az Ország szekere a legfontosabb ügy.

De abbahagyom ezt, inkább mondok, ha tudok, valami biztatót. Össze kellene állnia valakiknek imádkozásra. Azért, hogy támadjanak folytatók, a Jézust és a Tizenkettőt folytatók. Még nem tudom, hogyan történjen ez, de valami motoszka bennem. Ha valakik erre ráharapnak, szóljanak, én vevő vagyok rá. Ámen...

ADYLIGET – 2004

Testvéreim! A papokat tudvalevően a szemináriumokban, a teológiai főiskolákon, egyetemeken képzik. A képzés során előkerül az a tárgy is, melynek neve: gyakorlati teológia vagy lelkipásztorkodástan. Ennek a tárgynak során előkerül a retorika is, amelyben elmondják, hogy hogyan kell prédikálnunk. Közhely, hogy érthetően, s hogy ennek érdekében a prédikációban példát, példákat kell mondanunk, s minél kevesebb elméletet. Ha leméritek, amivel az elmúlt évtizedben táplálni próbáltalak Benneteket, megállapíthatjátok, hogy nekem ezt hiába tanították, mert elméletekkel traktáltalak, ahelyett hogy példákat mondtam volna Nektek. Mivel nem tudom, mennyi időm van még hátra, most gyorsan mondok két

példát is, hogy ne egészen hiába tanultam légyen a lelkipásztorkodástant. Egy negatívát és egy pozitívát.

Az első így szól. Egy papot megszólít mise után egy idősebb néni: Jaj, tisztelendő úr, de szépen tetszett prédikálni. A pap örül a ritka dicséretnek. És megkérdi a nénit, hogy mi tetszett neki a prédikációban. A néni nem tudja megmondani. A pap erősködik: De hát mégis, mi tetszett a legjobban? Kis gondolkodás után megszólal a néni: Hát, hát az, amikor a tisztelendő úr azt mondta, hogy Mezopotámia. Ez volna a negatív példa. Azért negatív, mert aligha mondott beszédében a pap jó példákat, ha a néni ezt a mégiscsak idegen szót tudta csupán megjegyezni a prédikációból.

Ezért mondok most egy pozitívát is, ami már velem történt. Vagy jó húsz-harminc éve Szigetszentmiklóson utaztam valami Bokor-ügyben, s hogyan, hogyan nem egy kertes ház udvarán találtam magamat két kicsi fiúval. A nagyobbik olyan ötéves-forma, a kisebbik három sem. Az ötéves egy játékautóban ült, s annak a kormányát tekergette. A kisebbik meg bömbölt, mert ő szeretett volna a játék-autóban ülni. Próbáltam segíteni. Megszólítottam a nagyobbikat: Engedd egy kicsit az öcsikédet is beleülni az autóba! S meg is érveltem ajánlatomat: Hiszen tudod, hogy jó kisfiúnak kell lenni! E kétségtelen és nagy igazság hatására a nagyobbik kiugrott az autóból? Nem ugrott ki, viszont közölte velem: *Én nem akarok jó kisfiú lenni.* Akkoriban má régen megírtam a KIO-t, és tudtam a lényegét is a jézusi tanításnak: azt, hogy jó kislányoknak és jó kisfiúknak kell lennünk.

Valójában ez is negatív példa. Miért? Csak azért, mert mesébe kellett volna kezdenem, s elmondanom egy szívszakasztó történetet az egyszeri jó kislányról, aki megfelezte csokiját egy síró kisgyerekkel, s a történet hatására az én kisfiúm kiugrik az autóból, s átadja azt síró kisöccsének. De ha sikertelenségről számoltam is be, azért csak mondtam egy második példát is, és immár nem halhatok úgy meg, hogy hiába tanultam lelki-pásztorkodástant arról, hogy egy jó prédikációban példának is kell lennie. S igazoltam egyúttal e két kései példámmal Lékai bíborost is, aki 25 éve a Szent István Társulat valamelyik plenáris ülésén arról beszélt, hogy Bulányi sohasem volt lelkipásztor. Én nem voltam jelen, de elmondta nekem valaki, aki e Lékai-kijelentés hatására felállt, és otthagya előadását.

Teljesítve így az alapkövetelményt már hozzá is foghatok a mai textushoz. Még merészebb leszek, mint Lékai bíboros, bár csak egy kérdés erejéig. A kérdés így hangzik: *Jó lelkipásztor volt-e Jézus?* Akármilyen is volt, mentségére szolgálhat, hogy nem járt se szemináriumba, se teológiai főiskolára, és nem tanult lelkipásztorkodástant. Ha már magam sem bizonyultam jó lelkipásztornak, megkockáztatom, hogy talán Jézus sem volt az. Érvelek is állításom mellett: három év után eltiltotta őt saját vallásának főpapja a prédikációtól. Én pedig már 64. éve beszélek, s nemcsak erdön-mezőn-réten és egyéb profán helyeken, pl. magánlakásokban, hanem szenthelyen is mondhatok szentmisét, ha — a még el-nem-bolondított hívek érdekében — csak meg-nem-hirdetett miséket mondhatok is itt, Adyligeten. Csak ilyet, mert hát óvni kell a híveket. Mindezzel csak *általában* igazoltam volna, hogy Jézus sem volt sikeres prédikátor.

De hát lehet valami részlegesebbet, konkrétabbat is mondanom. Kérdésfeltevéseivel kigyomrozza Jézus valahogyan Péterből a neki tetsző választ arra, hogy kicsoda is ő. S mit mond ezután? Ezt-e: akkor mondjátok meg mindenkinek, hogy nem vagyok reinkarnálódott Keresztelő, Illés vagy valamelyik már rég meghalt tolmácsa az Istennek, hanem én vagyok az, aki végre majd rendbe teszi az emberiség dolgait. Én, mert Isten e korábbi tolmácsai azt hitték, hogy úgy csinál rendet az Isten, hogy elintézi nekünk a Föld hatalmasait, s végre majd megcsinálhatjuk nélkülük Isten Országát a Földön... s a többi. Nem ezt mondja, hanem azt, hogy ne szóljanak Péter felismeréséről senkinek. Értitek ezt? Hát már hogyan értenétek ti, a már elbolondítottak.

A napokban leültem a számítógém mellé, s írni kezdtem egy szöveget. Ez volt a címe: *Miért unom már saját szövegeimet?* Hát csak azért, mert Bisztrai Gyuri már húsz évvel ezelőtt megmondta nekem: *Ha kinyitod a szádat, tudom előre, hogy mit fogsz mondani.* Magam

számára már ki sem kell nyitnom... Ezért unom a szövegeimet. Regényt kellene tudnom írni, de olyat nem tudok. De tud más. Az elmúlt hetekben kisebb fajta botrányt okozott, hogy a '27-ben született Nobel-díjas író, Günther Grass csak most vallotta meg, hogy tagja volt ifjúságában, 17 éves korában, '44-ben az SS-nek. Irodalmár létemre sem olvastam tőle még semmit. Műveltségi hiányaim némi eltüntetése céljából bementem házi könyvtárunkba, s találmra kivettem egyik kötetét. Az volt a címe, hogy *A patkánynő*. Azért ez a címe, mert '45 karácsonyára a főhős-férfi egy nőtény feketepatkányt kér családjától magának ajándékba. Az emberiség végnapjairól szól a regény. Elmondja, hogy az emberiség már kipusztította önmagát, s csak a patkányok a túlélők. De egy ideig még szimbiózisban éltek velünk, s ez alatt átvették tőlünk, emberektől a módit. Azaz harcba kezdtek egymás ellen, s a fekete patkány, Linné szerint a *rattus rattus*, ez a fajta győzött. Az egész folyamatról a főhős maga számol be, aki megmaradt a patkányvilágban. Hogyan? Hát álomban maradt meg. De kinek az álmában? Nem derül ki a regényből. De ez az ember-maradék végigkommentálja a történéseket. Idézek valamit a regény utolsó soraiból.

A történet lezárva — mondja a patkánynő.

— *Ahogy szoktam, ellenkeztem: hiszen megtörténhet, te patkány, figyelj rám, hogy valamilyen végső reménybe...*

Ha már nincs ember, hát reménykedhessen csak, bízhasson és bízhasson, hadd legyen min jót mulatni, ha alkalmilag embert álmodunk...

— *A többi patkány hahotába fül, a hahota világméretű vidámsággá dagad. Számtalan patkányalomban és -fészekben kölykek és kölykek, és mind rajtam vihog. Még akkor is megvan a remény — makacskodom —, hogy nem ti, álombeli patkányok, hanem mi, létező...*

Álmodni sem tudsz létezőbbet nálunk, patkányoknál.

— *De kell, hogy...*

Semmi kell hogy, most már semmi.

— *De én azt akarom, én újból...*

Ugyan már mit akarsz te?

— *Csak feltéve, hogy mi emberek még léteznénk...*

Jó, tegyük fel.

— *...de most már majd egymásért és békességben is, hallod, mit mondok, és szeretve egymást, és szelíden, hiszen szelídek vagyunk mi a természetünk szerint...*

Milyen szép álom — mondta a Patkánynő, s azzal eltűnt. — Ez a regény vége.

Versek is vannak a regényben. A főhős versei, amelyeket korábban még életében, később csak álmában ír. Egyet felolvasnék még, melyet még az utolsó, és Damrokámnak nevezett ember halálakor ír, amikor Damrokám testét tüstént elborítják a patkányok: *Nem hallok nyöszörgést, nem hallok jajgatást. Talán harangzúgást hallok, ámbár halkabbat, sokkal halkabbat, mint amikor partra szálltak a watsoncrickek (egy már kihalt, másik végső emberfajta). A most idézem verset is már csak álmában írja.*

*Bízhatok újra, álmodtam végül.
Hátha maradt még mohó zabákból
egy tálon egy morzsa, s közelíthet
valami, nem eszme, egy kósza
véletlen inkább, nem állják útját,
s kitör egy járványos,
gyógyító életvész.*

*Bízhatok újra, álmodtam még:
lesz télire alma, Mártonra lúd,
lesz nyáron földieper,*

*fiaink kopaszodni kezdenek lassan,
lányaink öszülni, lapokat írnak az unokák,
előleg dől, tejel a pénz, mintha ismét
korlátlan volna a hitel.*

*Bízhatok újra, álmodtam végül,
s már kerestem jóval biztató érvet,
indokot, magamat meggyőző szót.
Új a remény, mondtam, kicsi, de jó,
tétova még, de izmosodik,
csalóka még, de majd kegyes lesz hozzánk:
utolsó reményünk piheg
a karomban.*

*Bízhatok újra, álmodtam még,
s hogy ezentúl mindenki bízni fog, nem zár
kulcsra kaput, asztalon hagyja sluszkulcsát.
Nem is ért álmomban csalódás.
Kenyerét mindenki megosztja.
Csak a vígasság más, mint ahogy reméltem:
visítva röhög rajtunk a rengeteg patkány,
mióta eljátszottuk mind,
amiben bízhattunk még.*

Lehet a mai textust úgy is magyarázni, hogy előbb elolvassuk Günter Grass *A patkánynő* című regényét. S akkor értjük Jézust, hogy nem akarja a maga célját közhírré tenni, csak Péternek és társainak szabad tudniok, hogy kicsoda ő. S ezért csak nekik magyarázza, hogy mit fognak tenni vele a főpapok. De Jézusnak semmit sem számít, amit a főpapok tesznek. Semmit, mert ő feltámad, s a Tizenkettő főpapok nélkül megcsinálja — ha börtönökön s bitókon át is —, de megcsinálja főpapok nélkül és főpapok ellenére is azt, amit Jézus akar. Jézus belelendül, bizakodik és reménykedik bennük, mint a Patkánynő regény főhőse... És, és a jó Péter félrevonja Jézust, s megmagyarázza neki, hogy mindennek nem szabad megtörténnie vele. Gyerek még ez a Péter. Anyósa van már, felesége is, csak gyereke nincs még. Talán 18 éves, éretlen, elbolondítható korban van még. De azért annyira nem, hogy elhiggye, hogy Jézussal egy ócska Kaifás is kitolhat.

Pedig kitolhat. S nemcsak Jézussal, de Istennel is kitolhat, s Jézusnak abba kell hagynia a pedagógizálást Péterrel és a Tizenkettővel, ezekkel a gyerekekkel. Abbahagyja, s mind a Tizenkettőnek mondja, hogy Péter nem Isten szándéka szerint gondolkodik, hanem emberi módon. Aki Isten szándéka szerint gondolkodik, az tudja, hogy Kaifás nem tesz mást, mint amit tesz. Mert Kaifás is emberi módon gondolkodik, s tudja, hogy Jézus talpa alatt elfúj a szél. Mert Kaifás is gondoskodik erről. Ezután Jézus tömegpasztorációra vált. Nemcsak a Tizenkettőnek mondja, hanem mindenkinek: *Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát, vegye föl a maga keresztgerendáját, és kövessen engem.*

Uram, Jézus, mit csinálsz? Ha Péter Sátán, akkor Kaifás sátán a köbön! Mit lehet sátánokkal csinálni? A népben, a sokaságban bízol? Azoknak magyarázod, hogy mit kell csinálni? Azok csak azt tudják kiáltani majd Neked, hogy keresztre vele. Uram, Jézus én beállok Péter mögé. Nem gyerekként, közel 90 évesen, és én is mondom neked, hogy eredj haza! Oda, ahonnan jöttél! Nem lehet itt semmit sem csinálni. Ez a *Vér és arany* világa és Kaifásé. A szelídségben, szegénységben, a sluszkulcsot az asztalon hagyó testvériségben csak Günter Grass regényének

fajankó főhőse bizakodhatik, de a Patkánynő kineveti őt, s folytatja harcát a feketepatkányok ügyéért Bolygónkon, mely örökösen maradt nekik.

S ez prédikáció? Igen, mert mondtam példát is. Prédikáció ez bizony; olyan, amilyen tölem telik.

SZEGED – 2001.

Ovakodjatok az írástudóktól....– mondja Jézus, aki etalonunk, akire legalábbis szeretnénk mindenben figyelni, és felnézni. Jézus, akinek hite van nálunk. Jézus, aki a mérték számunkra. Legalábbis ezt mondjuk, ilyesféleképpen beszélünk. Illik azonban becsületeseknek is lennünk, s megkérdeznünk magunktól, hogy valóban így van-e. És még azt is, hogy lehetséges-e, hogy ő legyen a mértékünk? Egyik kortársunkról hallottam: Mindenki irigyl, de senki sem akar vele cserélni. Hogyan lehetnél Jézusunk, Te a mértékünk, amikor 33 éves korodra csúful kivégeztek a kereszten? Megszólaltatnék most egy igaznak képzel hangot, s megkérdezem magunkat: melyikünk tudna azonosulni Vele?

– Kedves Názáreti Jézus! Minden elismerésünk és nagybecsülésünk a tiéd. De megkérünk: mérd fel immár kétezer esztendő utóéletedet! Majd mindenki elismert, de ki követett Téged? Mert mindennek mondhatjuk a Rád hivatkozók életét, csak követésnek nem. S ugyanakkor nem mondhatod, hogy akik Rád hivatkoznak, általában ne volnának becsületes, jószándékú, tisztességes emberek. Azok ők bizony. De hát itt élnek a földön. A te szavaiddal egy *evilági országban*, s Atyád helyezett minket ebbe. S mi nem tudjuk függetleníteni magunkat ennek az evilágnak a levegőjétől. Abban élünk, és annak a levegőjét szívjuk magunkba. Hiába kalapolunk meg Téged, meg még a mai textus előrebocsátott szavát is: *óvakodjatok az írástudóktól*. Nem tudunk, pontosabban nincs erőnk elvonatkozni az írástudóktól sem, szavaiktól sem. Ők azok, akik meghatároznak minket. Rajtuk fordul, tőlük függ a kenyérünk. S a kenyér, a gabona neve nyelvünkben – *az élet*. Az életünk. Nem akartál kivenni bennünket a világból, de Te kivetted magadat belőle. Meghaltál, titokban támadtál fel, s itt hagytál bennünket, felmentél Atyádhoz a mennyekbe. Lásd be, hogy csak annyira vagyunk képesek, amennyire. Hiába vagy rossz véleményemmel főpapokról, írástudókról és vénekről. Ők alkotják a Nagytanácsot. S e Nagytanács az, amelyik meghatározza életünket. Ki is végeztethetjük magunkat vele, hogy kövessük mintádat. De őket soha senki nem végzi ki – Te sem. S ha megbuknak is, jön majd helyükbe másik Nagytanács, s abban is ott lesznek a főpapok, írástudók és vének. Ők határozzák meg a történelmet, s elbánnak az okoskodókkal. Az olyanokkal, amilyen Te is vagy. Biztosak vagyunk abban, hogy nem akarod halálunkat... hogy a javunkat akarod. Te sem csodálkozatsz, hogy hatástörténeted olyan, amilyen.

Jézusunk, nagyra becsült Mesterünk, nem kell szólnod. Tudjuk, hogy mit válaszolnál szavaidra: azt, hogy te vagy *az élet*, *az út* s *az igazság*. De nem gondolhatod, hogy selejt vagyunk mindannyian, akik képtelenek vagyunk arra, amire lettünk. Jézusunk, próbálj megérteni bennünket és egész történelmünket. Egyszerűen nem tudom elképzelni, hogy a jövőben mások leszünk, mint amilyenek idáig tudtunk lenni. Valami alku kellene kötnünk egymással. Ebben is becsületes akarok lenni. Az alku ez lenne: elismerünk Téged a lehető legnagyobb elismeréssel. Valljuk, hogy Te vagy a Messiás, akit Isten felkent az elképzelhető legkülönb feladatra. Te vagy az Emberfia, aki majdan eljössz és lezáród a történelmet. Te vagy az Isten

fia, aki majd megítéled a világot. Ezen elismerésünk ellenében összesen csak annyit kívánunk Tőled, hogy lásd be, hogy csak ennyi telik tőlünk: a Téged követésre már képtelenek vagyunk.

Nem azért, mert nem igaz, amit tanítasz. Nincs igazabb annál, csakhogy megvalósíthatatlan. Legalábbis számunkra. Láttuk a végedet. Lehetséges, hogy holnap vagy holnapután megint akad egy fiatal, akit megihletsz, s aki elhiszi, hogy lehetséges az ország, amiről beszélsz. Elhiszi a maga fiatal harminc évével, s el is varázsolja azokat a fiatalokat, akiket majd fiacskáinak nevez. Lehetséges. De ő sem viheti többre, mint Te. Esetleg majd szentté avatják őt azok, aki példamutató élete nyomán létrehoznak egy új vallást. De csak egy új vallás avatja majd szentté őt. A régi nem. Nem, mert a réginek a főpapjai, írástudói és vénjei fogják őt kivégezni. S azok el nem ismerik, hogy szent és igaz volt, akit kivégeztek. Csakúgy, ahogy Téged sem ismernek el mind a mai napig azok, akik kivégeztek volt, s talán ma már csak jószándékú szerencsétlennek gondolnak... Csak egy új vallás fogja szentté avatni őt, aki majd újra felemeli a zászlót. Egy új, amelyik majd aztán újból kivégzi e derék fiatalnak újabb folytatóját (immár a harmadik Jézust). Miért teszi? Mert a vallás már azoknak a társasága, akik felméri, hogy mi lehetséges, és mi nem. Mi a lehetséges? Hát az alku! Az, hogy amit akarnak Te meg azok, akik nyomodban elindulnak a zászlóval, olyasmit akarnak, ami nem lehetséges. Ennek a belátása az alku tárgya. Ha ezt belátod, akkor cserébe majd magasztalunk érte... Jó?

Nem lehet óvakodnunk az írástudóktól... Ezt Magad is beláthatod. Mondd Jézusunk, volt már a történelemben egyetlen törzs, melynek főnöke úgy öltözködött, mint törzsének többi tagjai? Ha ezeknek *hosszú* volt a köntösük, akkor a törzsfőnöknek rövid volt. S próbált volna akármelyikük is rövidet magára öltetni. Az a rend, hogy a királynak más a ruhája, mint annak, aki nem király. S hasonló a helyzet a főpap és a vén és a mi szegény írástudónk esetében is. Hát attól főpap, hogyha főpap, akkor a ruhája olyan, mint amilyen senki másé. S ezen nem segít semmi sem. Csak nem járhat úgy, mint a nem-főpap! Az orvos is beöltözködik, mielőtt operál. Egy közönséges kis adyligeti pap is beöltözik, mielőtt misébe kezd. Lehet persze a Piarista közben is miséznie, s ugyanúgy pulcsiban mondania a misét, s a paténát mindenki a kezébe veszi, és mindenki iszik a miséző kehelyből. Lehet mindent úgy csinálni, mint az utolsó vacsorán, amelyen nem voltak törzsfőnöki tollak tűzve a fejedbe. De ennek a vége az, hogy aki ilyesmiket csinál nyomodban, annak tanítványait már huszonöt éve nem szenteli pappá a klán: a főpapoké, írástudóké és vénké. Miért? Mert nem érdemli meg. Csak az érdemli meg, aki szereti a hosszú köntösöket. Te nem szeretted. Úgy öltöztél, mint a tanítványaid. Meg is kaptad hóhéraidtól fejdíszként a töviskoronát, s halálra is korbácsoltak, hogy megtanuljad, mi a rend ebben a világban. Egy szóval nem lehet óvakodni azoktól, akik szeretik a hosszú köntösöket. Csak magunkat lehet ezzel az óvakodással kiakolbólitani abból a világból, amelyben nem lehet megcsinálni azt, amit akartál: a hosszú köntösűektől óvakodást. Te is beláthatod. S ezért kínálom fel Neked az alkut.

Nem lehet óvakodni az írástudóktól, akik megkívánják, hogy köszöntsék őket a nagy tereken. Minden törzs, minden társdalom kifejleszti a nómenklatúrát, az elitet. Azokat, akik eszük, tehetségük, őseiktől örökölt múltjuk, érdemeik s főleg vagyoni erejében – s őket megkülönböztető hosszú köntösük következtében is – különb elismerésben részesülnek. Labdarúgó sztárok, mozicsillagok esetében sincsen másképpen. Ne haragudjál meg érte, drága Jézusunk, de Te sem kerülhetted el a tömeg hozsannáját, amikor húsvét előtt bevonultál Jeruzsálembe. Aki menő, annak ez jár. Két esetben: ha akarja, meg ha nem akarja. Akarjuk, legalábbis jól esik, ha megkapjuk. Az elmúlt napokban egy amerikai magyar rendtársunk eljött hozzánk az ötvenedik évforduló alkalmával. A szülei vitték őt ki '56-ban, s a hatvanas éveiben jár most. Az ebédlőnkben találkoztam vele. Elmotyogtam a nevem, amikor kezet fogtam vele, de egyik rendtársam hangosan mondta, hogy kivel kezelt. Mire ő: *A híres Bulányi?* És megcsókolta a kezem. Nem tudtam megakadályozni őt ebben, de hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem esett jól. Adtam neki múlt heti prédikációm egy példányát, meg amikor hazautazott, egy *Jászolba fektették* c. kötetem.

Óvakodjunk ezektől a szegény írástudóktól, akik keresik a zsinagógákban az első székeket? S én ha utazom a vonaton, nem járom végig a kupékat, hogy talállok-e menetirányban egy helyet s az ablak mellett? Óvakodjam tőlük, akik keresik a lakomákon a főhelyeket? S nekem tökéletesen mindegy, hogy hova ültetnek? Lakomákon és csoporttalálkozókon és akárhol? Jakab és János majdani dicső országodban jobboldon és baloldon akart ülni, s a másik tíz tanítvány is, amikor tudomást szereztek e kettő *nyomulásáról*. Meg kellett magyaráznom mind a tizenkettőnek, hogy országodban az az első, aki önként választja, hogy utolsó legyen. De nem megy ez. A járási, a megyei, a nemzeti meg az olimpiai bajnokságban is mindenki azért fut és erőlködik, hogy a dobogóra kerüljön, s lehetőleg a középsőre. Az ember olyan élőlény, aki első akar lenni, s a szegény írástudó is. S aki nem biztosítja magának ezt az első helyet, könnyen úgy jár, ahogy te jártál... a Golgotára kerül. Értsd meg: nem akarunk úgy járni, ahogyan Te!

S most jön a vastagja: felélik az özvegyek házait ezek a rút írástudók. Hogyan csinálták? Annyira nem ismerem a Jézus-korabeli Izrael pénzügyi, gazdasági viszonyait, hogy életes helyszíni jelentést tudjak készíteni erről a felélésről. Jobban ismerem a mieinket. Elmondom a felélés mai pandantját. Alighanem növekszik a hajléktalanok száma. Mitől? Hát gazdasági életünk növekedésétől. Kölcsönöket vehetünk fel, hogy csinosítsuk lakásainkat. Kölcsönfelvételünk harmadik évében egy multinacionális cég felszámolja öt évvel ezelőtt nálunk investált üzemét, mert Moldáviában fele annyi bérért tud dolgoztatni, mint minálunk. Felszámolja, és mi elveszítjük munkahelyünket. A munkanélküli segélyből még valahogy telik a mindennapi kenyérre, de már a kölcsön havi részletét nem tudjuk befizetni. Csődeljárás s utcára kerülés a nem fizetés következménye. Lakásunkat a legszigorúbb törvényesség nevében a bank örökli. Értékéből gyönyörű két hetet tölthet családjával valaki, mondjuk Thai-földön. Még sohasem járt szegény Kelet-Ázsiában, ami olyan szép. A legtisztességesebb módon feléli nem a szegény özvegy, de a munkanélkülivé lett kölcsönfelvevő házát, aki így hajléktalanná lesz. Hát ez a korunkbeli, az EU-beli változata Jézus történetének a csúf írástudóról.

Az írástudó nem sétált Vele, Jézusom, mert elmondtad neki, hogy a rókáknak barlangjai vannak, Neked pedig nincs hova lehajtanod a fejed. S nem állt kötélnek az írástudó, s nem azt válaszolta, hogy ezen már igazán ne múljon az idei kavicstermés, megyek Vele, hogy nekem se legyen, hova a fejemet lehajtanom. Inkább házat vett, feleséget, ökröt, s ment az üzlete után. Avagy – ismét mai és tegnapi körülményeink között – inkább belépett a Pártba, inkább III/III-as lett, ha osztályidegen volt, s '89-ben Moszkva-hitéről New York-hitre tért, s szállást csinált egy multinacionális cégnek, s a végén két hétre Thai-földre utazhatott.

Mit tehetett szegény írástudónk még? Hát azt, hogy elment a zsinagógába, a templomba, hogy nagyokat imádkozhasson. Azt mondod róla Uram, hogy csak *színleg* imádkozott nagyokat? Értelek Jézusom, hogy mért teszed hozzá még e szót. Mert ilyen életvitel után az imádkozás csak színleg imádkozás a te szemedben. De engedd meg Jézusom, hogy én érthessem szegény írástudónkat is: ő nem élte meg imáját úgy, hogy csak színleg imádkozott. Ő egy tisztességes ember, aki élt a szocializmusban úgy, ahogyan élni lehetett. S utána élt ebben az új csodavilágban is úgy, ahogyan ott élni lehet. S megköszönte Istennek, hogy sikerült szinten maradnia, s hogy sikerült neki kikerülnie a Golgotát, amely azoké, akik úgy élnek, hogy nem sikerül nekik szinten maradniuk. Mert a szinten maradók is lehetnek vallásos emberek. Azok is megköszönhetik Istennek, hogy megoldották feladataikat. Meg. Úgy, ahogy a feladatokat meg lehet oldani. Meg, és Golgota nélkül! Tehát az írástudó a maga megítélése szerint nemcsak színleg imádkozott, ha nagyokat is...

S most visszatérek az alkuhoz, amit felkínáltam Neked. Lásd be, hogy mire képes az ember. Arra, hogy főpap, írástudó és vén legyen. Teljes tisztelettel Irántad, aki számára ez a választás ízléseden aluli. Irántad, aki erre nem voltál képes. De hát azóta eltelt kétezer esztendő, s látjuk, hogy mi lett abból, amit csináltál. Nem a magam nevében kínálok fel Neked ezt az alkut. Csak az utánam jövők nevében. Hadd éljenek szegények nyugodtan, Lehessenek írástudók, s utazhassanak szegények Thai-földre is... S most szólalsz meg Jézusom, először e hosszú

monológom után. Így: *S mit csináltok emlékemmel, a négy evangéliummal?* Több válaszem is van számodra. Ráírjuk az evangéliumokra: 1. Szent zöldséggyűjtemény azok számára, akik szeretik az effajta indián meséket. 2. Legenda. 3. Káros, mert az embereket összezavaró irrealitás, hiszen ki az a felnőtt ember, aki ne tudná, hogy evangéliumod alapján nem lehet semmit sem csinálni. 4. Cseréljük le az Ószövetséggel és Pál leveleivel, vagy inkább Benedek Elek, Magyar mese- és mondavilágával – Gerencsér piarista tanár múltszázadközépi ajánlata nyomában. Vagy elvetjük Neked felkínált alkunkat, s nyomodban mégis csak óvakodni fogunk az írástudóktól??? És most van az Ámen...

INÁRCS – 2000

Kedves, kedves, nagyon kedves Testvéreim! Köszönöm, köszönöm, nagyon köszönöm a kapott kérdéseket. 32 kérdést kaptam. Csoportosítottam is őket. 13 csoportot kaptam. Ezeket aztán összevontam hat csoportba. De mivel csak három napom van, s nem 32, 13 vagy 6, végül is a hat csoportból csináltam hármat. A három neve: hitünk, életünk, apostolkodásunk.

Három egymást követő nap, három szentmise, benne három szentbeszéd. Célja? Húsvéti előkészület, egy jó gyónás, vagy akármi más, ami történik egyikünk vagy másikunk lelkében. Mi történhetik? Hogy történhessék, a beszédnek meg kell céloznia valamit vagy valakit. Ha nem, közhelyeket tudnék csak mondani, amiket tud mindenki, aki templomba jár. Ezért köszönöm kérdéseiteket.

Bevezetésül mondok egy valóságos régi történetet, ha már Törökbálinton vagyunk. Káplánt helyeznek egy sváb faluba. Svábul megy benne minden: prédikáció, gyóntatás is. A káplán csak az iskolában tanult németül. Izzadva fabrikál össze egy öt perces német nyelvű prédikációt. Utána, hogy kitisztuljon a feje, sétálni megy. Talál egy síró kislányt az utcán. Reverendát visel a káplán, mindenképpen illenék neki segítenie. A kislány csak egy szót mond: *mujdö, mujdö*, és sír rendületlen. A káplán tehetetlen. Nem szerepelt a szó a káplán gimnáziumi tanulmányaiban. Búsan megy hazafelé. Elpanaszolja pasztorális sikertelenségét plébánosának, aki sváb. Az meg elmondja káplánjának, hogy *mujdö Mutter-t* jelent, s a kislány az anyja után sírt. A káplán vigasztalan: hogy fog ő ezek után a gyóntatószékben tanácsokat adni a gyónók problémáira. Plébánosa megnyugtatta: nem fognak azok problémát hozni, mert a jámbor svábnak arra kell a gyónás, hogy elmondja a bűneit, s a svábnak két bűne van, s mindegyikük ezt vallja meg. Az egyik bűn a *kflucht*, a másik meg a *streujt*. Az egyik azt jelenti, hogy káromkodott, a másik pedig hogy szórakozottan imádkozott. Oldozza fel őket a káplán, s elégtételül adjon két Vater unser-t, meg két Ave Mariát. Abból sem lehet baj, ha azzal kezdi a gyónó, hogy ő sváb. Ez azt jelenti, hogy csak németül tudja mondani a gyónás előtti imát. Azt nem kell erre válaszolni, amit az egyszeri pap adott válaszul a bejelentésre, hogy a gyónó sváb. Mit mondott? Ezt: Nem baj, nem halálos bűn.

Testvéreim, ezzel teljesítettem a jó prédikáció alapvető követelményét: mondtam példát, kettőt is. Nem járhattok tehát úgy, mint az a derék néni, aki nagyon megdicsérte mise után a papját, hogy milyen nagyon szépen prédikált. Mire a pap megkérdezte a nénit, hogy mi tetszett neki a legjobban a prédikációban? A néni zavarban van, gondolkodik, aztán kivágja: Hát az,

amikor a tisztelendő úr azt mondta, hogy Mezopotámia. Mindezzel csak arra utalok, amit említettem az elején, hogy csak közhelyeket tudok mondani, ha nem konkrétan beszélek. De hát vannak a kérdéseitek. Lássuk először is a 29-et: *Milyen tévtanításoktól, szellemi irányzatoktól kell óvni a hívőket?* A hívő számomra, és Jézusunkat követve, olyan embert jelent, aki igyekszik teljesíteni a mennyei Atya akaratát! Olyat, aki istennektetsző. Ezért ajánlatos mindenk előtt a maguk háza táján szétnézni. Mit gondolunk másképpen, mint ahogy Jézus tanított. Mondom mindenekelőtt a 32. kérdést: *Miért nem esketi meg a pap az elváltakat?*

Kit céloz meg vele? A nagy világban sok-sok ezer, talán millió templombajáró ember valós gondját céloz meg. Azokét, akik nem áldozhatnak. Mért? Hát nincsen rendezve a házasságuk. Mért nincsen rendezve? Mert hát az nem rendezhetőnek mondatik. Nem, mert együttélnék párjukkal, de korábban már volt egy házasságuk, amit templomban kötöttek meg. Ha van ilyen most e templomban, ha nincs – itt van valami, aminek megbeszélését nagyon fontosnak gondolom.

Abból indulok ki, hogy Isten minden bűnünket megbocsátja, ha megbánjuk. Honnan tudjuk ezt? A legegységesebb kinyilatkoztatásból. Abból, mert a szívünk mondja, hogy így van. A cinikus Heine is tudta ezt: *Az Isten megbocsát? Persze, hiszen az a szakmája.* Mindig is megbocsátott. Jézus előtt is. Ő mondja: *A niniveiek felkelnek az ítéleten Jézus kortársai ellen, mert ők hittek Jónás prédikációja szavának és bűnbánatot tartottak, de ti nem tartotok bűnbánatot.* Az Isten átöleli a bűnbánót. Csak egyetlen esetben tehetetlen az Isten. Jézus ellen is lehet káromkodnunk, és megbocsátja, ha nem tudjuk, hogy kicsoda Jézus. Az egyetlen eset, ha a Lélek ellen káromkodnunk. Csak azt nem bocsátja meg. Miért nem? Mert a Lélek ellen káromkodni annyit jelent, hogy hazudunk: a lelkiismeretünk tudja, hogy bűnt követtünk el, s mi nem ismerjük el a bűnünket bűnnek. Ez a Szentlélek elleni bűn, amit Isten nem tud megbocsátani, mert nem bánjuk meg. Isten tehát védtelen a bűnét bánó ember ellenében: meg kell azt bocsátania.

Az egyház pedig minden megbánt bűnt megbocsát. Ha raboltam, öltem, ha milliókat és milliárdokat halmozok fel magamnak, amikor minden percben emberek százai halnak éhen a földön, akkor is. És nem tesz érte felelőssé, nyugodtan megáldoztatja az egyház a gazdagokat is. Egyetlen esetben tesz kivételt, ha elhagyom páromat, akinek Isten oltára előtt örök hűséget fogadtam. Ezt nem bocsátja meg. Azt mondja az egyház, hogy ezt nem lehet megbánnom, s ezért nem is áldoztat meg. Milyen alapon teszi ezt? Azt mondja, hogy a házasság felbontathatlan, mert Jézus azt mondta, hogy *amit Isten egybekötött, azt az ember szét nem választhatja.*

Nézzük meg ezt az ügyet közelebbről: Jézusnak ez a szava valóban ezt jelenti-e? Jézus mondja, hogy Ne ölj! Ne paráználkodjál? Ne kívánd más javait! Ne kívánd meg embertársad feleségét! Ne törj házasságot! Így van. De kérdezem: E szavai azt jelentik-e, hogy ember megölhetetlen? A felebarátom javai megkívánhatatlanok? A házasság megtörhetetlen? A házastársától nem lehet elválni? A házasságot nem lehet felbontani? Nem ezt jelentik ezek a tiltások. Egészen mást jelentenek. Azt jelenti, hogy embert nem szabad megölni. Az embertársaim javait nem szabad ellopnom, nem szabad elrabolnom. A házasságot pedig nem szabad felbontanom! S az emberi történelem nagy bőségben mutatja, hogy tesszük mindazt, amit nem szabad. Ölünk és lopunk, és rablunk, és házasságot törünk, és válunk. Bűnöket követünk el. De nem mondhatjuk, hogy ember megölhetetlen, a más javai ellophatatlanok, a házasság törhetetlen, a házasság elválaszthatatlanok, a házasság szétválaszthatatlan, felbonthatatlan.

Mindezek következtében Isten megbocsát a rendőröknek, a katonáknak, ha megbánják bűneiket, ha ott hagyják a rendőri, a katonai pályát, hogy soha többet ne öljenek embert. A tolvajoknak is megbocsát, ha megbánják tolvajlásukat, jóvá teszik bűnüket visszaszolgáltatva a tulajdonosnak azt, amit elloptak tőlük. A gazdagoknak is, ha szétosztják javaikat a szegények között. Megbocsát a rablóknak is, a házasságtörőknek is, ha megbánják bűneiket. S megígérik, hogy többet ilyeneket nem akarnak tenni. Sőt még a politikusoknak, a képviselőknek, az

államférfiaknak is megbocsát, amikor háborúba keverik a társadalmat, s állampolgári kötelességgé teszik, hogy katonai esküt letéve tömeggyilkosokká legyünk. Ha pedig nem óhajtunk tömeggyilkossá válni, akkor börtönbe zárnak vagy háború esetében a helyszínen felkoncolnak. És a politikusok, képviselők, államférfiak, miniszterek, miniszterelnökök, királyok is mind szentáldozáshoz járulhatnak.

Kétségtelen, hogy Jézus azt mondta, hogy nem szabad válnunk. És az is kétségtelen, hogy Jézus nem mondta, hogy a házasság felbonthatatlan. Felbontható az, amit nem szabadna felbontanunk. Ma már társadalmunkban a megkötött házasságoknak több mint a fele felbomlik. Talán a templomban kötött házasságoknak is majd a fele. Fiatalon, több mint negyven éve, megkérdeztem egy kiváló református lelkipásztort: Hogyan esketheted újra az elváltakat? Mire ő ezt válaszolja: Azon az alapon, hogy imádkozom értük, hogy ne történjék meg újra életükben az a tragédia, ami egyszer már megtörtént. Az, hogy elválnak. Azóta egyházunk is váltott. Szentszéki eljárással érvényteleníthető a templomainkban megkötött házasság, ha húsz évig együttéltek is, és házasságukat Isten gyerekekkel áldotta is meg. Van, aki nem vállalja ezt az érvénytelenítést, mert jól tudja, hogy házassága bizony házasság volt. Kitarzott húsz évet, és gyermekeknek is adtak benne életet. De nagyon sajnálják, hogy egyikük vagy másikuk, vagy mindkettejük hibája, bűne folytán tönkrement ez a házasság. S van katolikus pap, aki megáldja új házasságukat. Milyen alapon? A bűnbánatuk alapján. Megvallom, hogy én is megáldom az ilyenek új, második házasságát, ha bűnbánatuk igazolásául vállalják, hogy tagjai lesznek egy kisközösségnek, hogy tegyék benne és annak segítségével azt, amit ott tanulnak, s amire Isten Lelke indítja őket. Ha nemcsak áldozni akarnak, hanem Jézus tanítványaivá is akarnak lenni.

Menjünk a következő kérdésre, a 20.ra: *Ma hogyan értelmezzük, mi a pokol, mi a mennyország?* Előbb mondtam ezt a szót: Megvallom. Most újból mondom: Megvallom, hogy én nem hiszem, hogy Isten poklot, vég nélküli szenvedést készít nekünk. Nem teheti. Azért nem teheti, mert az én Istenem maga a szeretet. S a szeretet nem okoz senkinek fájdalmat, még kevésbé örök fájdalmat. Ezzel nem azt mondom, hogy nincs pokol. Csak azt mondom, hogy nem az Isten csinálja. Ha nem ő, akkor ki? Mi magunk csináljuk magunknak. S most előszedem egy régi patronomat – az öt balga és az öt okos szűzről, ahogyan az egyházközségi zsinaton is tettem. Címe:

NEM ISMERLEK TITEKET

BALGÁK: Uram, uram, nyiss meg nekünk!

ÚR: Igazán mondom: nem ismerlek titeket.

BALGÁK: Nem a Szeretet-Isten tetszel lenni?

ÚR: De, az vagyok.

BALGÁK: Akkor csak tessék elővenni a kulcsokat!

ÚR: Hát azt éppen megtehetem, de mire juttok vele?

BALGÁK: Kinyitod szépen, mi pedig besétálunk az ajtón.

ÚR: S odabent aztán, mit csináltok?

BALGÁK: Majd meglátjuk, ha odabent leszünk.

ÚR: Fölösleges fáradozás lenne besétálnotok, mert úgyis ki akarnátok jönni.

BALGÁK: Honnan tudod olyan biztosan?

ÚR: Hát annyira azért ismerlek titeket: a balgák nem érzik jól magukat nálam.

BALGÁK: Csináld úgy, hogy jól érezzük magunkat.

ÚR: Nem tudom.

BALGÁK: Hogy-hogy nem tudod? Mi az, hogy nem tudod? Nem a mindenható Istenhez van szerencsénk?

ÚR: Igen, igen... de én inkább mindent-adónak nevezném magam.

BALGÁK: Nekünk úgyis nagyon jó. Hát akkor csak elő a kulcsokkal!

ÚR: Csináljatok egy vaskarikát fából, s máris mehettek befele.

BALGÁK: Te is tudod, hogy olyat nem lehet csinálni!

ÚR: Látjátok, így vagyok ezzel én is. Ha az élet törvénye, hogy olajat csak adásainkkal szerezhetünk magunknak, akkor – mindenható ide, mindenható oda – nem lehet azt másoktól kölcsönbe kapni.

BALGÁK: Mit akarsz ezzel mondani? Nem értjük.

ÚR: Hát csak annyit, hogy hiába engednék be titeket. Mert azt nem tudnám összehozni, hogy jól is éreztétek magatokat idebent, és ki ne kívánczoztatok.

BALGÁK: Mi az, hogy nem tudod megcsinálni? Hiszen mindenható vagy!

ÚR: Még mindig nem értitek, hogy ami lehetetlen, az lehetetlen. Magamból és szabadnak teremtettelek titeket. Választhattatok, hogy mit akartok: engem vagy valami mást? Engem választotok-e, aki olyan vagyok, hogy csak szolgálni szeretek, meg odaadni azt, amim van, és mindenképpen békességben lenni, nem ütni oda sohasem? Ilyen vagyok, és úgy nevezett mindenhatóságomban sincs módom és lehetőségem másmilyennek lennem, mint aki és ami vagyok. Itt a kapun belül terül el az én országom. El is találnak ide mind, akiknek tetszik ez a szolgáló, mindent-adó és soha oda nem ütő életstílus. Akiknek ez tetszik, akik ezt választották, akik ehhez szoktatták magukat odalent: az okosok! S ehhez szokván odalent, itt, idefent ugyanazt csinálják.

BALGÁK: És te ezt még mennyországnak nevezed?

ÚR: Hát én már csak igen, nekem ez a mennyország.

BALGÁK: Hát mi nem kérünk ebből. Csak tartsd meg magadnak, meg a hülye okosaidnak!

ÚR: Jó, megtartom... Akkor szerencsés utat!

BALGÁK: Azért azt megtehetnéd, hogy segítesz tájékozódni az idefenti világban, s megmondanád, hogy merre menjünk?

ÚR: Hát hova akarnátok menni?

Balgák: Valami exkluzív helyre, ahol nem rontják a levegőt az "okosaid", ahol nem papolnak olajról, meg adásról. Ahol jó show-kat lehet látni. Lehetnek akár vallási témájúak is, csak izgik legyenek.

ÚR. Hát akkor, ha ezt akarjátok, akkor csak erre, balra.

BALGÁK: Nem tévedünk el?

ÚR: Biztosan nem. Ki van írva.

BALGÁK: Mi van ki írva?

ÚR: Menjetek csak nyugodtan balra, ott találjátok szép sorjában, egymás után az S. O.-üzemeket

BALGÁK: Mi az, hogy S.O.-üzem?

ÚR: Hát Lucifer üzemelteti őket, s manapság már mindent rövidítenek, a Sátán Országa üzemeit is.

BALGÁK: No de ilyet... És van belőlük többféle is?

ÚR: Persze, van belőlük mindenféle, igények és ízlések szerint.

BALGÁK: Melyiket ajánlod nekünk?

ÚR: Azért az egy kicsit sok lenne. Egyiket sem ajánlom, de azért ahogy elnézlek titeket, nektek talán leginkább az első lenne a megfelelő. Egyébként ez a legkedveltebb és a legnagyobb is közülük.

BALGÁK: Biztosan megismerjük?

ÚR: Igen, ki van írva: *Észak-atlanti Bár, belépés felekezeti különbség nélkül* – keresztények, ateisták, a New Age hívei, mindenki szívesen látva.

BALGÁK: Ez jól hangzik. De biztosan nem tévedünk el?

ÚR: Óh nem... Sajnos, már régen eltévedtetek.

Megvallom tehát, hogy én valahogyan így tudom elképzelni a túlvilágot. Hogy így vannak-e odaát a dolgok, nem tudom. De nagyon remélem, hogy 89. évemben már nem kell sokat várnom, s akkor majd meglátom, hogy jól képzeltem-e el az odaát-ot. Az S.O.-üzemekbe azért szeretnék nem bekerülni. Idelent sem vagyok nagyon kíváncsi rájuk.

Az idő szalad menjünk tovább a következő kérdésre, a 19.re: *Mit jelent az, hogy Jézus megváltott minket: Mit jelent a megváltás?* A múlt század elején egy tudós és szent francia pap, Loisy abbé azt mondta, hogy Jézusnak az Atyát kiengesztelő halála nem evangéliumi tanítás, hanem csak páli. X. Piusz ki is közösi tette érte, mint modernistát, de a II. Vatikáni Zsinat eltörölte az anti-modernista esküt, melyet az én korosztályomnak még le kellett tennie pappászentelése előtt. Plébánosotoknak már nem kellett letennie. A megváltás Páltól kitalált tanítása ez lenne: Ádám-Éva evett a fa gyümölcséből. S emiatt Isten megharagudott rájuk, s kizárta őket az üdvösségből. Nemcsak őket, hanem minden leszármazójukat, az egész emberiséget. Haragvó öreg úrnak képzelte el az Istent, aki csak saját Fia véres kereszthalála által hajlandó kiengesztelődni az őt megbántó emberiség iránt. A Golgota után aztán már megszűnt a haragja. Így Pál. De ezt az Isten még az ENSZ is elítélné, mert az ENSZ nem fogadja el a kollektív bűn elvét. Azt, hogy az apák vétkéért el lehet ítélni a fiaikat is.

Pál azt tanítja, hogy aki elhiszi, hogy Jézus a Golgotán kiengesztelte az Istent, s az ennek következtében nem haragszik többé az emberiség egészére, s aki ember e hite jeléül meg is keresztkedik, az nem kerül örök pokolra, hanem találkozik odaát Jézussal és az Atyával. Aki pedig ezt nem hiszi el, és nem keresztkedik meg, ez elkárhozik. A II. Vatikáni Zsinat már tanítja, hogy minden jószándékú, akármilyen vallású, az ateista ember is üdvözülhet, mert mindannyiunk a lelkiismeretünk szavára hallgatás következtében jutunk el az Istenhez. Jézus nem tanított semmit sem az ösbűnről, egy árva szót sem említett az eredeti bűnről, még meg sem említette Ádámnak vagy Évának a nevét. Azt mondta, hogy a Jézus előtt századokkal élt niniveieknek könnyebb dolguk lesz az ítéleten, mint annak a nemzedéknek, amely Jézust hallgatja. Azért lesz könnyebb, mert a niniveiek hittek Jónás próféta szavának és bűnbánatot tartottak, de a Jézust hallgató nemzedék nem hisz neki és nem tart bűnbánatot. Jézus sohasem mondta magát megváltónak. Jézus Üdvözítőnek mondta magát. Azt mondta, hogy ő a zsidókat egy olyan kisközösségbe hívja, mint amilyent Péterrel és a Tizenkettővel Jézus maga is csinált. Ezt az alakulatot mondta *kahal*nak, egyháznak. Ez az *egyház* az ómagyar nyelvben még így hangzott: id-ház, azaz idv-ház, üdv-ház. Egy olyan ház, amely üdítő és üdülő ház, amelybe bármilyen vallású ember bekerülhet, aki hajlandó úgy élni, ahogyan Jézus tanítja, hogy élnünk kell. S mivel kivétel nélkül minden embert, akármilyen vallásút, a maga módján vallásút is és az ateistát is hívja ebbe az egyházba, ezért Jézus az egész emberiség Megmentőjének, vagy magyar nyelven – magyar őseink nyelvi, költői zsenialitásának következtében – az egész emberiségnek üdülését biztosító és mindannyiunkat Felüdítő Üdvözítőjének mondta magát.

S most visszatérek a már megemlített 29. kérdésre: Milyen tévtanításoktól, szellemi irányzatoktól kell óvni a hívőket? Hát elsősorban attól, hogy bármelyik vallás lenyelte volna a bölcsességet, hogy bármelyik vallás tévedhetetlen eligazítást tud nyújtani nekünk a valóság egészéről: a teremtett valóságról, melyet műszereinkkel – legalább is felületileg – kitapogathatunk, de a mélyeiben a legnagyobb, a Nobel-díjas tudósok sem képesek átlátni. És még kevésbé tud eligazítást adni a teremtetlen valóságról, az Istenről és a teremtett valóságon túli odaátról. S nem szabad bántani ennek következtében azt, aki akármelyik vallásról vagy az ateisták akármilyen csoportjáról meg meri kérdezni ezt az egyetlen mondatot: Te tévedhetetlennek gondold magadat? Maga Jézus is mondta a kérdésre, hogy mikor lesz a világ vége, hogy azt csak az Atya tudja, de ő, Jézus, nem tudja azt. Tehát hallgassunk az öreg Aranyra, aki vallotta, hogy *Szerénység illet mindenütt*. Engem is, titeket is, egyházunkat is, és akárkit is, akik nem vagyunk Isten, aki egyes-egyedül mindentudó. Ámen....

TÖRÖKBÁLINT – 2007.

Harminckét kérdést kaptam, s tegnap csak négygel tudtam végezni. Rá kell kapcsolnom: ma tízet szeretnék megválaszolni belőlük. Sváb történetekkel nem fogom húzni az időt.

A mai tízből négy érinti a politikát, igyekszem olyan gyorsan végezni velük, ahogy tudok. Az első: *Napjainkban hogyan éljük meg helyesen Jézus szavát: Adjátok meg az Istennek, ami az Istené, a császárnak, ami a császáré?* Jézus korában minden rendes zsidónak az udvarában jól lezsírozva el volt ásva egy görbe kard, hogyha üt az óra, rárohanjanak valamelyik városban a római helyőrségre. Jézus gyerekkorában is rárohantak a tibériásira, s utána megtorlásul ötezer zsidót keresztre feszítettek a rómaiak. Ha Jézus megérte volna csak hetvenedik évét, láthatta volna az egyetemes nemzeti szabadságharcot és Jeruzsálem ostromát, melyet meg is jövendölt.

A római császár és hadserege és adószedő intézménye a zsidók szemében ellenségnek számított. Ha Jézus azt mondja, hogy fizessék meg a zsidók az adót, akkor az ellenséget pártolja. Ha azt mondja, hogy ne fizessék, szembekerül a kollaboránsokkal, az urakkal, a helyi politikai elittel: a főpapokkal, írástudókkal és vénekkel meg Pilátussal. Idézi a kérdés a választ: a császárnak meg kell adni, ami a császáré. Két esetben is: ha ellenség a császár, meg ha nem ellenség.

Miért? Mert az Apeh s Jézus korabeli elődje, a vámosok karhatalomtól támogatott intézménye érti a módját, hogyan kell kiszedni a népből azt, ami kiszedhető. A nép pedig mindenképpen a maga ellenségének tud mindenkor és mindenféle adószedő hatóságot. Az urak világa pedig mindig törvénytisztelő. Miért? Temesvári Pelbártunk, a XV. századbeli Európa-hírű ferences prédikátor megmondta: *A törvény olyan háló, melyen a kismadarak fennakadnak, a nagyok meg átszakítják azt.* Ez utóbbinak mai és itteni bizonyítéka: a főváros is, a vidék is tele van olyan sokszáz milliót érő palotákkal, amelyeket – akár pár százezer forintos havi fizetésből is – egy élet munkájával sem lehet felépíteni. Csak lopással, amit a hatalom tesz nekik lehetővé. Jézus még a maga názareti műhelyét is becsukta.

Miért? Érdektelen volt az evilági országgal szemben. Érdektelen, mert az – az urak világa, s Jézus nem tartozott az urak közé. Fizetés nélküli, gyógyító vándortanító volt, aki nagyobbára adományokból élt. Rá figyelő hallgatósága, a tanítványai is mind kismadarak voltak, akik fennakadhatnak a törvényhálón. A kismadár nem akar fennakadni a hálón, tehát ügyeskedhetik, hogy ne akadjon fenn. Döntenünk kell: az urak közé akarunk tartozni, akiknek nem kell ügyeskedniük, mert hálót szakítanak, vagy a kismadarak, a szegények közé. Jézus szegény volt, boldogoknak a szegényeket mondta, a tanítványai szegények voltak, s jajt kiáltott a gazdagok felé, s ezek a gazdagok, az urak világa, három év alatt keresztre is juttatta őt. Jézus az osztály nélküli társadalom, a szeretet civilizációjának megteremtésében volt érdekelt. Jézus az Isten Országát akarta felépíteni, az evilági országot csak – elviselte. A szegény ember ügyeskedik meg fizet.

Jöhet a következő kérdés: *Mennyire kell, érdemes figyelnem a társadalmi, politikai, gazdasági helyzetet körülöttem?* Megkérlek Benneteket, gondolkozzatok. 17 esztendővel ezelőtt térdre kényszerítették azt a Szovjetuniót, melynek katonáiról azt gondoltuk, hogy 150 esztendeig maradnak itt, mint a törökök. Milyen Erő tehetette meg ezt velük? Akkora erő, hogy nem a mi kis országunk, hanem a nálunk sokkal erősebb országok vezetői is ennek az erőnek a kezébe kerültek. Akaratának végrehajtói. Szavazgatni ugyan szavazgathatunk, de akárkire is szavazgatunk, csak ez Erő akaratának végrehajtója lehet, akire szavazunk. Abban a pillanatban bukik meg, akit szavazatunkkal megválasztottunk, amikor az Erő akarja. S bizony megbukik, ha nem azt teszi, ami ez erőnek az érdeke. Óhatatlanul megbukik. Ez az erő nem titkos erő, csak név nélküli. Ha nevet akarunk mondani, neve: a globális töke. Ezer és tízezer dollár milliárdokkal rendelkezik. Úgy teszi tönkre a Földet, ahogy akarja, s biztos kézzel löki Bolygónkat a katasztrófa felé. Egy percnyi figyelmet sem érdemel részünkről: meg tudta dönteni a második, a szovjet világot is, mit figyelsz rajta?

Harmadik kérdés: *Milyen mértékben foglalhat állást a Magyar Katolikus Egyház az aktuális politikai helyzetben?* Tisztázni kell valamit. Egyház címén van az Isten népe – ez az egyház 999 ezreléke –, s van a Püspöki Kar. Ez utóbbinak Konstantin császár óta ezerhétszáz esztendő a múltja, a magyar történelemben pedig ezer esztendő. Ez a Kar alkotta István királyunk mellett és után az ország első rendjét, a főpapi rendet. Ez a rend a király után következő leggazdagabbakból állott. Csak utána következtek a főurak, majd a nemesek, a polgárok, a jobbágyok és a rabszolgák. A király és a főpap széjjelválaszthatatlan egységben élt. A király nevezte ki a főpapot, a főpap koronázta a királyt. Majd ezer esztendőn keresztül. Muhinál, Mohácsnál a kalocsai érsek – a hadsereg főparancsnok is. Az elmúlt században írja a magyar kultuszminiszter a vatikáni államtitkárnak: Eminenciádnak meg kell értenie, hogy *nem lehet püspök olyan személy, aki nem bírja a legteljesebb mértékben kormányunk bizalmát.* Mindszenty húsz évre megtöri ezt a bonthatatlannak hitt szövetséget, de 1964-ben a Vatikán és a magyar ateista, kommunista diktatúra már részleges megállapodást ír alá – hetven évre titkosított szöveggel –, mely helyreállítja ezt a trón és az oltár szövetséget. S a Vatikán kinevezhet olyan személyeket püspöknek, akik bírják a legteljesebb mértékben ennek az olyan-amilyen kormánynak a bizalmát. Ez a megállapodás ma is érvényben van. Van tehát az Erő, melyről az előbb beszéltem. S ennek a kezében van a magyar kormány, a püspökeink pedig bírják ennek a kormánynak a bizalmát. Hát éppen állást foglalhat Püspöki Karunk abban, ami nem sérti a mondott Erő hazai képviselőinek kijelölt dolgát. A Koppány testét négyfelé vágató Szent Jobbot akadálytalanul hordozhatjuk a Bazilika körül. Ez nem sérti. Az adóból az Egyházra eső részt megbeszélték kormányaink a Vatikánnal. Az Isten népe pedig, az egyház 999 ezreléke, biztosan kismadár; s ha nem volna is az, az egyházon belül biztosan kismadár, és nincs joga az egyház nevében bármit is szólania. Hierarchiánk István király korában biztosan nem volt kismadár, s el sem tudom képzelni, hogy – Mindszenty húsz esztendejét leszámítva – valaha is ne tartozzék a nagy madarak közé, az urak világába. 1848-ban a szabadságharccal szemben is hűek maradtak a forradalmat leverő uralkodóhoz. Az urak világához tartoznak. Az urakhoz illően foglalnak állást. Nem is tehetnek mást.

Jöjjön a negyedik kérdés: *Magyarország megújulása lehet-e független az egyház megújulásától?* Jézus korában a zsidó egyház, a zsinagóga, osztotta a Római Birodalom ellen lázadó nemzetének a sorsát. Egyházastul lázadtak, egyházastul verték le őket, és kétezer esztendőn keresztül nem volt Zsidóország, csak zsinagóga volt. A Jézushoz csatlakozó zsidók, mint zsidóktól üldözött és kiközösített eretnekek viszont megszűntek zsidóknak maradni, felszívódtak a Birodalom latin és görög nyelvű társadalmában. Magyarország tönkre teheti magát az egyházzal együtt, de a Jézushoz ragaszkodó magyarok továbbvihetik az életet –, jelenleg még meg nem tudom mondani, milyen országhoz, nemzethez tartozás keretében. De nem hagyhatjuk figyelmen kívül a múltat. Kétezer éve a zsidók üldözték, gyilkolták a Jézushoz tartozó zsidókat, és ezek a Jézushoz tartozó zsidók nem vettek részt a nemzeti lázadásban, hanem elhagyták az ostromra készülő Jeruzsálemet, és elmenekültek a Jordán túli Pellába. A jézusi ember bizony függetleníti magát attól az evilági országtól, amelyben él.

Hogyan beszélhetek így? Annak az alapján, hogy globális tőke által készülő katasztrófa szembetűnően mutatkozik meg a mai magyar társadalomban. Minő formában? A demográfiai katasztrófa formájában. Ki ne hallaná közlünk: Minek házasodjak meg, minek szüljek gyereket? Az utolsó közel tíz évben a Statisztikai zsebkönyv nem adja már meg az elveszületések számát! Magyarország már kimondta maga fölött a halálos ítéletet, s hiába van a magyar társadalom megkeresztelve, ez a megkeresztelt magyar társadalom produkálja ezt a nem közölhető elveszületési adatot. Kérdezzétek, hogy mit tehet ma egy jézusi ember!

A kérdésekre tehát adhatok már egy gyors választ: *Magyarország pusztulása bizony nem független az egyház pusztulásától.* Ha pusztul, együttpusztul a kettő. A magyarság és a magyar kereszténység közösen mondja ki magáról a halálos ítéletet, amikor nem akar házasodni, kitolják a nők a gyermekszülést harmincas éveikre, s egy-két vagy egy gyereknek

sem adnak életet. S a kormányférfiak, az urak világa, a közeljövőre már hat milliós Magyarországról, illetőleg milliók ázsiai betelepítéséről beszélnek. Azért beszélhetnek így, mert nem tudjuk, nem akarjuk már továbbadni az életet. Az evilági ország és Isten országának egyaránt közös vonása, hogy létehez gyereket kell szülni. Pelenkamosás nélkül nincsen Evilági ország sem, Isten Ország sem. Országunk és egyházunk *megújulásáról* még bizony semmit sem tudok mondani. Végeztünk a politikai ízű kérdésekkel.

Jöjjön előbb az ötödik s a hatodik, immár nem politikai jellegű kérdés: *Milyen legyen a szeretetünk? Az igazi szeretet életét adja barátaiért. Ma ez hogyan valósulhat meg a minden napokban?* Jézustól tanultuk, hogy az életünket kell adni barátainkért. Ő hogyan csinálta? Elment Kaifáshoz, Pilátushoz, s megkérte őket, hogy feszítsék már keresztre? Nem kérte meg őket. Meg kellett előbb Jézust kötözniük. Mért kötözték meg? Mert csinált valamit Jézus a maga minden napjaiban. Nekünk is csinálnunk kell valamit a mi minden napjainkban. Mit? Az alapértéket, meg ami erre reá épül. Mi az alapérték? Az, ami nélkül nincsen evilági Ország sem, Isten Ország sem – a pelenkamosás. A magamfajtajúak, a celibátusra kötelezettséget elvállaló papok-apácák – nem számosak. Egy pár százezreléknyi részét adjuk a magyar társadalomnak. Azért kell tehát a magyar, a keresztény, a katolikus társadalom 999 ezrelékének, akik már számítanak valamit, az életét adnia, amiért életüket adták a szüleink. Azért, hogy mi megszülessünk, hogy továbbadják az életet.

Ez a jézusi embereknek a legalapvetőbb vonása. A Bokor azokból az emberekből született meg, akiknek ilyen szüleik voltak. Hét meg tíz gyerekesek. S a Bokor folytatta ezt a hagyományt. Ezt mondtuk: családonként 2.7 gyerek szükséges a pusztá megmaradáshoz, ennek következtében a családonként 3 gyerek csak tisztességtikai alapkövetelmény. Ami ennél több, ami már jézusi magasságú, az a családonként négy gyereknel kezdődik. Így is jártunk el. Az egyik Bokor-beli asszonytestvérünk négy gyereket szült császármetszéssel, többet nem szülhetett, de hogy jézusi magasságokba emelkedhessék, a négy mellett felnevelt még hat fogadott gyermeket, hogy legyen neki tíz. Se szeri se száma azoknak a Bokor-családoknak, amelyekben öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz gyermeket szült az édesanya, s van közöttük egy, aki 16 gyermeket szült. Amikor megtudtam, hogy várja 12. gyermekét, ünnepélyesen kezet csókoltam neki. Ő meg ezt válaszolta: Gyurka bácsi, én vagyok a világ legönzőbb asszonya, mert nem bírnám ki, hogy ne legyen mindig egy kisbabám. Hát így kell szeretni! Hát így kell az életünket odaadni.

S ez csak az alapérték, amire épül a többi. A többi, amiért a szó legszorosabb értelmében is odaadjuk az életünket. A Bokorban van két vértanunk. Egyet felakasztottak az elvtársak, a másikat közlekedési baleset áldozatává tették; minden rendőrségi hír nélkül hantolták el. Sándor Pistának és Czákó Imrének hívják őket. Mind a kettő nagymester volt a kisközösségek létrehozásában. Egyházunk sem indította el még boldoggá avatási perüket, pedig már 55 és 35 éve halottak. Nem is fogja. Mért nem? Mert a keresztény meg a jézusi kettőt jelent. Mert a Bokorhoz tartoztak. És se szeri, se száma a Bokorban azoknak, akik beiratkoztak az *Ismerjük meg hazánk börtöneit* mozgalomba. Vannak vagy félszázan, sok lenne felsorolni a nevüket. Amikor az elvtársak elítélték őket, azt mondták nekik: *Magukat saját püspökeik is elítélik.* Igazat mondtak? Igazat. Azért ítélték el őket, mert nem voltak hajlandók letenni a katonai esküt. Abban meg azt kell ígérnünk, hogy elpusztítják ellenségeiket. Egy bíboros mondta: *Az eskümegetagadással maguk megbontják az egyensúlyt a Varsói Szerződés és a NATO között.* A bíborosok az urak világába tartoznak, azért adnak ilyen választ. Jézus nem tartozik oda, és – remélem – a Bokor tagjai sem.

Csak el kell kezdeni a jézusi úton járást, üzembiztosan megjön az, hogy életünket adjuk gyermekeinkért, kisközösségi társainkért, Jézusért, az emberiségért. Kaifás és Pilátus biztosan újra megmozdulnak. Olyan halálbiztosan, ahogyan Jézus esetében is, s hallják a mieink is: Méltó a halálra, Feszítsétek meg! És gyilkolnak minden mennyiségben. Miért? Csak hát mert az urak világához tartoznak.

Menjünk tovább a hetedik kérdésre: *Mit jelent az igazi megbocsátás, a hetvenszer hétszer?* Péter kérdezte meg Jézust, hogy hányszor bocsásson meg a testvérének; hétszer? Jézus válaszát tartalmazza a hetedik kérdés. Magam meg azzal az Istennel akarok majd találkozni, aki nekem hosszú életem során hétszázhetvenhétszer bocsát meg. Mert ha csak ötszázszor bocsát meg, az nem igazi megbocsátás. Az igazi megbocsátást attól várom, aki engem szeret. S aki engem szeret, az nem méricskél. Annál nincsen felső határ, amin túl aztán nincs tovább, csak örök harag. Olvastam valamikor egy verset: a vers hőse kitepi saját anyjának a szívét és rohan az úton a szívvel, amelyért pénzt kap valami ördögi hatalomtól. S rohanás közben elesik, s megszólal édesanyja kitepett szíve: Fiam, nem ütötted meg magadat?

Az igazi megbocsátás azt jelenti, hogy hajlandó vagyok újramezdeni a barátkozást. Az egész világgal, mind a hat és fél milliárddal nem tudok barátkozni. Csak azokkal, akikkel találkoztam, s életem folyamán jól elbeszélgettem velük, s ezért emlékezem rájuk. Vannak köztük olyanok, akik kiszálltak életemből. Miért? Sok okon. Például Béla, egy aranyos debreceni orvostanhallgató, aki ezzel búcsúzott el tőlem örökre vagy hatvan éve: Atyám, én itt hagyom ezt a te vértanúképző főiskoládat! Fájt a szava, és soha többet nem láttam őt. De ha holnap csengene a telefon, s bemondaná nevét, csak azt tudnám mondani neki: Itt vagy Pesten? Feljössz hozzám? És ha feljönne, úgy ölelném át, mint hatvan éve. Egy alapállásra van szükség az igazi megbocsátáshoz: mindenképpen átölelem, aki hagyja magát átölelni. Ilyennek gondolom Istent is.

Jöjjön a nyolcadik kérdés: *Jézus várja övéitől, hogy szelídek legyünk, de hogy szabaduljunk meg a gátaktól, melyek önvédelemre vagy mások megvédésére készítetnek?* Jézus azt tanította, hogy ne álljunk ellene a gonosznak, s ha megpofoznak bal felől, tartsuk oda másik arcunkat is. Ment ez nekem? Az a kérdés, hogy hol. A szülői házban, amikor apám lehasaltatott, s vonalzóval elfenekelt, hamarosan kiabáltam, hogy elég. Utána a piaristákhoz mentem, azok nem ütöttek. A börtönben már ütöttek, de ott volt annyi eszem, hogy semmiféle ellenállást nem tanúsítottam. Életem második felében, már börtönön kívül, elkerültem az olyan helyeket, ahol verekedtek. Nem álltam be rendőrnek, katonának, békés foglalkozásokat kerestem magamnak. A Kossuth térre sem mentem, ahol találkozhatnék a rendőrökkel.

A kérdés másik fele azt kérdezi tőlem, hogy nem volt-e készítésem mások megvédésére. Ha megmenthetném száz ártatlan ember életét, ha lelőném azt, aki éppen meg akarja gyilkolni őket, lelőném-e? Nem lőném le. Miért? Mert ha hagyom őt ölni, az egy halálos bűn. Akkor is, ha megakadályozom őt, mert szándékában mindenképpen gyilkos. Ha lelövöm, akkor én is halálos bűnt követek el, s ez már két halálos bűn. Nem teszem. Jézus nem lőtt le senkit. A mennyei Atya se gyilkol. Csak az egyoldalú és teljes leszerelés eredményezi az Isten Országát. Ha egy személyt tudok csak leszereltetni, magamat, akkor én legalább hasonló lettem hozzájuk. Vállalnunk kell az azonnali leszerelést, ha csak egyedül tesszük is. Példát adunk. Példát, melyet követni lehet és kell. Jézus a Getszemániban visszadugatta a hüvelyébe Péter karját, s visszaragasztotta Malchus fülét. Nem lehet készítésünk a gyilkosságra. Hetedik testvérem születése előtt az orvosok azt mondták édesanyámnak, hogy vesse el magzatát, mert életveszélyes neki szülni. Azt válaszolta, hogy akkor inkább haljon meg, de nem lesz gyilkos. Ő is leszerelt, élete kockáztatásával is.

Kilencedik kérdés: *Családos ember számára hogyan követhető a Jézus tanította szegénység?* Heten voltunk testvérek, két nagymama is velünk élt, összesen tizenegyen ebédeltünk, s jutott mindegyikünknek reggeli is, tízórai is meg a többi. Még fagyí is. Mindenkinek egy tölcsérrel. Amikor egyik testvérem kevesellte, anyám megkérdezte tőle: Melyik testvéredet adnád oda, hogy neked két tölcsér jusson? Apám közigazdász volt, s egy takarékpénztár tisztviselője. Az, hogy egy fizetésből nem tud megélni a család, nem jutott senkinek az eszébe. Édesanyám Anyuka volt. Az Anyuka az, aki mindig otthon van, akire mindig mindannyiunk számíthat: ha megváltuk a kezünket, ha fájt a torkunk, ha bármi bajunk volt. De hát ez múlt század eleji történet. Ma hogyan lehetséges ez? Át kell menni a szomszéd

faluba, a 16 gyerekes Náciékhoz, aki egy fizetésből tartja el családját. Ők ma élnek, s meg kell kérdezni tőlük, hogy ez hogyan sikerül nekik. Elmondják majd, hogy követhető-e a családos ember számára szegénység.

Van egy Anyuka-elvem. Így szól: Egyetlen társadalom sem maradt még fent, melyben az Anyukák elmentek házon kívülre dolgozni. A nőknek nem kell karriert csinálniuk. Az elmúlt évtizedekben a Bokor kidolgozta és megvalósította az Életegyetemet, hogy a nők se maradjanak buták, ha már nekik is adott értelmet az Isten. Három éves tanfolyam volt: megtanulták rajta, hogyan legyenek jó feleségek, jó édesanyák, s hogyan legyen elég a családnak, amit az ember keres.

Jöjjön a mai utolsó kérdés: *Hol a határ a szükséges és a felesleges/túlzott javak között?* Kérdéssel válaszolok: Hol? S megkérdem, hogy tudjátok-e, mit gondolok a magyar irodalom legnagyobb regényének. Honnan tudhatnátok? Ha megmondom. A regényt Wass Albert írta, már ötven évvel ezelőtt. A címe: A funtineli boszorkány. Hőse egy fiatal erdélyi oláh leány: Nuca. A havasokon él. Van két kecskéje és tud csapdázni. A csapdába esett vadak bőrét kikészíti, s leviszi a dédai korcsmárosnak, aki málé-lisztet, olajat ad neki érte. S megél vad-húsból, tejből, túróból, puliszkából és forrásvizet iszik rá. Mindez neki szükséges ahhoz, hogy élni tudjon.

Hol élek én most? Egy Váci utcai csodapalotában, évi másfélmillióba kerülök rendemnek, és Sass Marci ingyen repít ide hozzátok meg haza. Felesleges és túlzott javak között élek. Nuca számomra Jézus-inkarnáció, és én meg csak dumálok nektek arról, hogy Jézus miket prédikált az Isten országáról. Nucát elintézik az urak, papok és csendőrök. Nekem meg sikerült megúsznom. Ha felakasztottak volna, ha máglyán elégettek volna, lehettem volna én is valami gyenge Jézus-inkarnáció. Így meg csak, így meg csak az van, ami van. S a katasztrófán innen. Ha majd benne leszünk, élünk majd úgy, ahogy Nuca élt. Puliszkából. Ámen...

TÖRÖKBÁLINT – 2007.

Hitünk volt az első napi szövegem címe – ez a dogmatika. Életünk volt a másodiké – ez a morális. A mai, a harmadiké pedig az aszketika-misztikába tartozik meg a lelkipásztorkodás-tanba. A 32-ből túlvagyunk 14-en, mára már csak 18 maradt. Mind a két témára jut 9-9. Lássuk előbb az istenkapcsolatunk kérdéseit.

Az első: *Honnan szerezzünk időt?* Nincs bolt, amelyikben kapható. Hogyan kell szert tenni rá, egy fél nap alatt el tudnám mesélni. Van rá egy percem. Időelszámolást kell készíteni. Ez napi öt perc ráfordítást kíván. Ez a lelkiismeretvizsgálat leghatékonyabb módja. Eredménye csodás. Tükröt kapsz magadról: megtudod, hogy ki vagy. Lefekvés előtt negyedórás pontossággal felírod, hogy mire használtad az eltelt napot. A végén összeadod, s pontosan ki kell jönnie a 24 órának. Aki rászánja erre a napi öt percet, annak hamarosan kialakulnak a maga idő-ráfordítási kategóriái. Ezek mindenki esetében különbözők. Hogy mégis valami képetek legyen e kategóriákról, felolvasom valakiét, akinél idő során az alábbiak alakultak ki. Összesen 17-féle: alvás, egészség, lazítás, betegség, pénzkeresés, ima, Pál-szintézis, készülés közösségre, kultúra, kapcsolatok felfelé, oldalirányban, lefelé, András, közösség, templom, karitás, család. A napi eredményt beírjuk a havi táblázatba. Tíz naponként az egyes kategóriákra fordított

összesített időket elosztom tízzel, s a hónap végén kész a tükör, megtudom, ha harminccal elosztom az időfelhasználásom napi átlagait. Eredmény: mélyen elszégyellem magam. Következmény: ebbe a tükörbe nem nézek bele soha többé, vagy pedig elkészítem kockás papíron a következő hónap 17 rubrikáját. Az elejére beírom az előző hónapban kapott végeredményeket, mint ténytűszámokat, s melléje írom a következő hónapra tervezett javításaimat e botrányos végeredményemen, a célszámokat, s folytatom a napi öt perces műveletet. Ha mindezt csinálod – mondjuk legalább öt éven keresztül –, akkor halálad után hajlamos vagyok megindítani szentté avatási peredet, melynek nálam első feltétele, hogy szánj már rá napi öt percet arra, hogy megtudd, hogy ki is vagy Te. Kicsoda? Hát az vagy, amire fordítod az idő: *isten napját, nemzet életét* – ahogy Vörösmartynk mondta.

A második és harmadik kérdés csak azokra vonatkozik, akik megcélozzák szentté avatási perük megindítását: *Mi legyen a keresztény ember időbeosztása, s benne a fontossági sorrend?* Mindnyájunknál első helyen állunk – és mindenképpen – mi magunk. Ez adja a 17 kategória első nagyobb egységét. Legalább 10-11 órát vesz igénybe a napi 24 órából. Ha kevesebbet szánunk rá, ideg- vagy egyéb klinikákra kerülünk. Alvás, étkezés, tisztálkodás, lazítás – tartoznak ebbe az első egységbe. Ha ez a napi 12 órát meghaladná, meg kell kérdezned magadtól, hogy nyugdíjas, leszázalékolt vagy mi is vagy Te?

A következő egység neve: a család. Más és más a gyerek, a serdülő, a házas, a nagyszülő, vagy a magam korosztályának, már a halálra készülőknek, a helyzete. Nem foglalkozhatok mindegyikkel, csak kiemelek belőle valamit, aminek idő-elszámolásra rábírt egykori Bokorfiatok lelkipapjaitól jutottam a birtokába. A serdülő fiatalok körét emelem ki. Serdülőknek mondom azokat, akik észreveszik már, hogy ők fiúk vagy lányok. Eme észlelésük következményeként napi egyre több órát vesz igénybe, amit a másik nem egy bizonyos kiszemeltjével töltenek. Hangsúlyozom, hogy csak keresztény serdülőkről beszélek. A nem keresztényeknél nincs ilyen jelenség, azok a harmadik találkozás után lefektetik egymást, s előbb-utóbb partnert váltanak. Ez sokkal kevésbé időigényes módja a serdülésnek. Ha azonban keresztények, akkor tudják a sorrendet: előbb a pap áldása, és csak utána van a lefekvés. E sorrendismeret esetén áll fenn a mondott helyzet, s válik tarthatatlanná, hogy napi három órát is kell sétálni a természet lágy ölén, és beszélgetni és beszélgetni egymással vég nélkül. Ennek a helyzetnek vet véget a pap áldása, s utána normalizálódik a helyzet.

Erről is mondanék valamit hasonló tapasztalati forrásból. Nagyon megkevesbedik az idő, amit a férjje és feleséggé lett szerelmesek egymásra szánnak. A férj dolgozik, a feleség neveli otthon a pulyákat, s valami döcögni kezd a kapcsolatukba. Rájönnek, hogy egymással is kell azért valamennyi időt tölteniük, és ágyon kívül is. Megállapodnak tehát, hogy megcélozzák a napi fél óra beszélgetést egymással, mert annak határértéke veszedelmesen kezdett közeledni a zéró felé. Kiszúrom, hogy a feleség időelszámolásában megvan a harminc perc, de a férjében csak húsz. Hát ez hogyan lehetséges? A férj nem tudja, s az asszony nagyot nevet: ő beírta azt is ebbe a kategóriába, hogy beszélgetett vele, miközben férje a kádban fürdött, a férj pedig ezt a maga tisztálkodásának a rovatában könyvelte el.

A kategóriák harmadik egysége a munka. Ismerem a mai valóságot: ember, asszony reggel megy dolgozni, egyikük viszi az óvodást, a másikuk az iskolást, késő délután, munka után, hozzák haza a gyerekeket, s kezdődik a második műszak: vacsorakészítés, segítés a gyereknek, hogy elkészítse házi feladatát, vacsorázás, TV elé roskadás, a gyerekek fektetése, ágyba-zuhanás és vége a napnak. Reggel kezdődik minden előről. Ismerem, de nem veszek tudomást róla. Azért nem, mert így nem lehet Isten Országát csinálni. Ez a modern rabszolgaság kora, melyet a Mammon, a Mindenható Tőke irányít. Kizsákmányolja mindenekelőtt az asszonyt, de az embert is, és idegbajos gyerekeket nevel. Nem engedek a magam 48-ából: az Anyukának otthon kell lennie, egy fizetésből meg kell tudni élni. Enélkül nem jut idő a 17 kategóriára, melyben ott van a kultúra, és ott van az Isten, és ott van az Isten Országja is.

Jöjjön a negyedik kérdés. *Hogyan lehet rendet teremteni a hétköznapiakban?* Csak indián mesébe illő történeteket tudnék mesélni, amelyek azonban valóságosak, megéltem őket gyerekkoromban, Mátyásföldön a szülői házban. Félhétkor keltem, hétre kimentem a Hévhez, nyolcra a piarista iskolába értem, egyig ott tanítottak, kettőre hazaértem, három órákor elkezdtem a tanulást másnapra. Tanultam egyfolytában háromnegyed hétig, utána vacsora, hideg vízzel mosakodás a hideg fürdőszobában, lefekvés, s 14 éves korig nyolckor villanyoltás. Apám nem vett részt a háztartásban, anyám teljes hatalommal csinálhatott maga mindent, és csinálta is. S heten így felnevelkedtünk, a jelen rohanásban pedig kiirtjuk nemzetünket. Csak annyit válaszolok a fenti negyedik kérdésre, hogy Mammon Úr alapján meg se kíséreljük a rendet teremtést, előbb ülünk le, és gondolkodjunk arról, hogyan detronizálhatjuk életünkben ezt az urat. Persze csak akkor, ha élni akarunk.

Most öt kérdés következik egyszerre: *Honnan s hogyan nyerjük erőt a hétköznapiakban? Hogyan újítsuk meg istenkapcsolatunkat? Hogyan neveljük önmagunkat? Hogyan lehessünk állhatatosak az imában? Hogyan éljük meg a bizalmat Istenben?* Feltételezem az öt kérdés megfogalmazóiról, hogy hajlamosak a detronizációra, s azért fogalmazták meg e kérdéseket, mert élni akarnak. Mindenekelőtt mondok egy történetet. A 60-as években ismertem meg egy érettségizett egészségügyi dolgozó lányt, aki apáca akart lenni. Elment ahhoz az apácahoz, akinek a rendjébe be akart lépni. De nem volt annak rendháza, mert az elvtársak feloszlatták az ő rendjét is. A főnökszony azt mondta a lánynak, hogy csak kezdje meg a noviciátusát. Hogyan? Hát úgy, hogy napi munkája előtt vagy után térjen be egy útjába eső templomba. Üljön be vagy térdepeljen be az egyik padba, nézze meg az óráját, s amikor a nagymutató újból odaér, ahol éppen akkor áll, keljen fel, s menjen tovább az útján.

Testvéreim, az Isten másra se vár csak rám, Rád, meg a harmadikunkra, meg a többiekre. El akarja mondani nekünk, hogy mire használjuk az életünket, de nem mond el semmit, ha nem adunk neki időt rá. Ez a lány a 60-as évek végén bekerült abba a csoportomba, amelyhez később plébánosok is csatlakozott, s olyan használható embere lett Istennek, mint amilyen a ti papotok is. Isten magához szólította őt az elmúlt tavaszon. Befejezte földi pályafutását, megtette azt, amit Isten várt tőle. Erőt nyert az imádságban, meg tudta újítani az életét, végig bízott Istenében, nevelte önmagát, meg fogadott lányát, szép életet élt, másoknak hasznára volt, mindig számítani lehetett rá. Ő is csinált időelszámolást, s bizony nem volt üres az ima-kategóriája sem.

Nem ment férjhez, bár egy olyan fiú volt szerelmes belé, akiért sok lány nyalta volna meg a szájaszélét. Van ilyen lány is. Nem szentelheték őt pappá, mert nő volt szegény. S azt minden rendes katolikus tudja, hogy Istennek kétféle teremtménye van: elsőrendű, meg másodrendű. Ez utóbbiak a nők, akik ennek folytán semmiképpen sem lehetnek papok. Pedig értelmesek szegények: egyetemi tanár, Madame Curie is, Nobel-díjas is akad közöttük. Aztán szívük is van: sohasem szavaznák meg a háborúkat, templomainkat is jórészt ők töltik meg. De katolikusokénál papokká nem szentelhetők. Most mondom el azt, ami nélkül nincs jó prédikáció: a példát, példafélét vagy csak viccet. Megkérdezik II. János-Pál pápát, hogy már mért ragaszkodik annyira ahhoz, hogy csak férfiakat lehessen pappá szentelni. S a válasz: Azért, hogy biztosítva legyen, hogy a szentmiseáldozaton legalább egy férfi biztosan jelen legyen, hogy reprezentálva legyen rajta az emberiségnek ez a templomban ritkábban járó fele is. De hát ez a téma nemcsak viccet érdemel. Patronjaimból hallottatok egyet az egyházközségi napon, mely novellámért egy székely barátom irodalmi Nobel-díjra ajánlana, melynek címe: *Hova és kihez menjen az Isten lánya?* Ebben mondja a Jóisten: Tudod, lányom, a férfiak mindig elbarmolják a dolgokat. Hogy ne barmolják/juk el, ezért nem udvarolok tovább a nőknek. Abba hagyom, s rátérek az utolsó kilenc kérdésre, melyek összefoglaló címe: apostolkodás.

Kérdéseitek elseje: *Jézus gyógyított, csodákat tett; az egyház miért nem alkalmazza ezt a lehetőséget?* Válaszolok: Jézus korában még nem tanították 6-9 éven keresztül az egyetemeken a gyógyítás tudományát, s e tanulás nélkül a gyógyítás ma kuruzslásnak minősül. Ami pedig a

csodákat illeti, Lourdes-ban az orvosok jegyzőkönyvezték a csodás gyógyulásokat. Ezek legnagyobb részét ma már természetes okokkal meg tudják a mai orvosok magyarázni. Kérdés tehát, hogy vannak-e a természet törvényeivel nem magyarázható események? Szélesítve a problémát: belenyúl-e Isten az általa megteremtett világ törvényszerűségeibe? Dolga-e az egyháznak, nekünk egyenként, a papoknak, a hierarchiának: a püspököknek, a pápának, hogy csodákat tegyünk? Azt hiszem, hogy nem. Jézus az Isten Országának mátéi ítéletablójában *etetést, itatást, felruházást, befogadást, betegek és rabok meglátogatását* kívánja tőlünk. Azt hiszem, hogy a gyógyítást hagyhatjuk az orvosokra (magunk is hozzájuk megyünk, ha valami bajunk van), a csodákat pedig hagyhatjuk Istenre. Megint megvallom, hogy még senkit sem tudtam meggyógyítani, még kevésbé tudtam csodát tenni, s nem is kértem Istentől ezt az utóbbit. Azt hiszem, hogy az, amit Jézus kíván tőlünk, ennél sokkal több: a szeretet civilizációjának a megteremtését kívánja. Ehhez csak szeretnünk kell, s hogy ez mit jelent, tisztáztuk tegnap.

Jöhet a második kérdés: *Jézus búcsúbeszédeiből mit tanulhatunk?* E búcsúbeszédnek János evangélista kompozíciója: Jézus velük töltött utolsó óráinak a hangulatát akarja tolmácsolni nekünk. Számomra az a legnagyoszerűbb benne, hogy a halál és megszégyenülés előtt álló Jézus nem önmaga bajaival foglalkozik, hanem ilyen helyzetben is képes tanítványaira figyelni, és azt mondani, amire nekik szükségük van: *Nem hagylak árván titeket. Atyám házában sok lakóhely van. Ha elkészítem, elviszlek titeket is oda...* s a többi.

Jöhet a harmadik kérdés: *Mi az oka annak, hogy a szekták hatékonyabbak, mint mi; hogy aktívabbak a hívei?* Erre csak azt tudom válaszolni, hogy a tapasztalt tények alapján Istennek nincsen – választott népe. A zsidók sem voltak azok, s mi, katolikusok, sem vagyunk azok. Isten gondoskodása az emberiségről nem Ábrahámmal, Jézussal vagy Mohameddel kezdődik, hanem az ember megteremtésével. Azt csak a különböző vallások képzelik magukról, hogy Mózes vagy Jézus vagy Mohamed élete, tanítása, példája helyettesítheti a rájuk hivatkozók életpéldáját. De ezzel még csak azt válaszoltam meg, hogy mi miért vagyunk kevésbé hatékonyak, kevésbé aktívak, de nem azt, amit a kérdező kérdezett: *Miért hatékonyabbak a szekták?* Hát azért, mert ők nem bízzák valaki másra a hatékonyságot és az aktivitást. Mi rábizzuk a rabbikra, a papokra, a muftikra. Mondok egy példát az egyszeri plébánosról, abból tanulhatunk. Elmondja vasárnaponként a tíz órás nagymisét, megebédel, pihen egy kicsit, majd átmegy kettőre a templomba, hogy elmondja a vasárnap dukáló litániát is. Egyre kevesebben jönnek a litániára, s a plébános elhatározza, hogy amikor már senki se jön, akkor utoljára mond vasárnap litániát. Bekövetkezik minden buzdítás és hirdetés ellenére is ez a helyzet. Ketten vannak rajta csak: a plébános és a harangozó. A következő vasárnap a plébános ebédutáni pihenése után, két órákor, elmegy sétálni a faluba. Találkozik egy atyafival, aki a plébánost látva megáll, s megbotránkozva mondja: De Plébános úr, hát most litánia van. A plébános válaszol neki: Az volna bizony, de senki se jön el rá. Az atyafi nem érti, és mondja a következőt: *De hát litániának, annak lennie kell!!!* Három felkiáltójellel. Ez az bizonyos helyettesítési mechanizmus. Arra tartjuk a papot, azért fizetjük az egyházi adót, hogy litánia pedig legyen akkor is, ha senki se megy el rá. A szektákban még nem él ez a mechanizmus. A szekták előtt még ott van Jézus közösséggyűjtő gyakorlata, melyben a Tizenkettő nem helyettesítette senkivel se önmagát, hanem ott volt, ahol Jézus tanított. A szekták az emberiség és az Isten reménye. Amíg ők vannak, addig még arra is van remény, hogy mi, katolikusok is, megembereljük magunkat példájuk nyomán.

Érdemes lenne elgondolkodni azon, hogy miként kezdődött mindez nálunk, ez a litániás, elkutyulási folyamat. Amikor Jézus magára hagyta a Tizenkettőt, Pünkösd után azonnal kezdődött. Hogyan? Így: Péter beszédet mond Jézusról, nagy tömeg hallgatja őt, lehajtják bűnbánó fejüket, s utána Péter mit csinál? Előveszi a slagot, s megkeresztel egyszerre négyezer férfit. Nem lehet ilyen jó prédikációt tartani, kedves Péter – mondom neki. Ha nem így történt, akkor Lukács rosszul tudósít bennünket az Apostolok Cselekedetiben.

Most egyszerre következik négy kérdés: *Mi a módszere annak, hogy az emberek jobb belátásra térjenek? Mik az evangelizálás legjobb módjai? Hogyan hirdessük az evangéliumot? Mik a hirdetés gyakorlati lépései?* Válaszként elmondom Jézus módszerét az evangélium hirdetésére. Mi az? Csak beszélt és beszélt és beszélt, s közben gyógyított. Liturgikus, vallási cselekményt pedig a három év alatt egyetlen egyet csinált, ami valójában kettő volt. Igaz zsidóként megülte a széder-estét, megvacsorázott tanítványaival, elfogyasztotta velük a sült bárányt, s ugyanakkor, azaz utána a vacsora maradékából adott még nekik testeként-véreként egy darab kovásztalan kenyeret, majd megitatta őket a borospohárból. S mondta: *Ezt tegyétek az én emlékezetemre!* Ezt? Amit Jézus a három év alatt csak egyetlenegyszer tett? Dehogy is ezt. Arra kell emlékezniük a tanítványoknak, amit Jézus a három esztendő alatt tanított és tett. Amit az utolsó vacsorán tett, azt is tegyék, de nem erre kell emlékezniük ezzel, hanem a többire. Mért nem arra emlékezünk pl., hogy szeressük ellenségeinket is?

Amikor 65 éve pappá szentelt egyházam, még én is boldog lettem volna, hogy egyszerre négyezer embernek prédikálhatok, aztán rájöttem valamire. Arra, hogy Jézus nap mint nap a maga Tizenkettőjének prédikált. Nem nagyiparos akart ő lenni a minden napokban, hanem csak kisiparos. Miből tudom ezt? Abból, hogy mennybemenetele után ezt mondta nekik: *Menjetekek el az egész világra, s tegyetek minden nemzetet a tanítványaimmá.*

Azokban a boldog időkben, amikor a magyar anyák még nem karriert akartak építeni, hanem gyerekeket szültek, '43 őszén, Tatára helyeztek, s megkaptam többek között az I/A osztályt, hogy magyar nyelvtanra meg Petőfi János vitézére tanítsam őket. 62 gyerek figyelte, amiket mondtam. A mai pedagógusok elborzadnak e számon. Magam csak dolgozatjavításkor borzadtam el, amikor bizony ráment egy egész délutánom, mire kijavítottam az osztály dolgozatait. De csak a nyelvtanra kellett megtanítanom őket meg arra, hogy Iluskának a patakából kilátszott a térde – Kukorica Jancsi gyönyörűségére. Csak arra, de nem arra, hogy Jézus tanítványai legyenek. Ahhoz a 62 sok lett volna, ahhoz elég a 12 is.

A szekták azért hatékonyabbak, mert azokban nem lehet katolikus módra vallásosnak lenni. Milyen az? Kifizetni az egyházi adót, s ha éppen ráérünk, elmenni vasárnap a templomba, s ha prédikáció után késve, még felajánlás előtt érkezünk, akkor érvényes a misénk. Tanítványokká kell tenni az emberiséget. Az emberiség létszáma: hat és fél milliárd. Ha ezt 12-vel elosztjuk, marad 600 millió. Katolikus pap pedig van összesen fél millió. Ha ezt 12-vel beszorozzuk, az már – vagy még csak – 6 millió. Hogy mindezt elmondjam értelmesebben is: mondani mondhatjuk, hogy van Glóbusunkon 1 milliárd katolikus, de ezek nem tanítványok, csak megbotránkoznak, ha litánia idején a papot sétálni látják.

Jézus azért küldte a Tizenkettőt, hogy elvégezzék az emberiség Istenhez térítésének feladatát, küldetését. Apostoloknak akarta őket! Mennyit akart? Annyit, amennyi meg tud birkózni a feladattal. Mennyi tud megbirkózni? Hátha hat milliárd az emberiség létszáma, akkor kell ezekből az apostolokból 600 millió. Olyanok, akik tanítványok. Akik tanítóik segítségével emlékezni képesek arra, amiket Jézus a három esztendő alatt tanított, és tanítványokká lesznek, azaz elmondják másoknak, amit Jézustól tanultak.

Ha nincsen hatszáz millió belőlük, az sem végső baj. Jézus azt tanította, amit a lelkünk mélyén mindannyian tudunk. A mohamedánok is, az indiaiak is, a kínaiak is. Azt, hogy akkor szeretjük vissza Istenünket, ha jók vagyunk mi, emberek, egymáshoz. Ha muftik, ha lámák, ha boncok mondják el ezt azoknak az embertársainknak, akikhez mi nem jutunk el, nincsen semmi baj. De a sétáló és padban ülő, s a templomba el sem menő katolikusok koncepciójával fel kell hagynunk.

Jöjjön az utolsó előtti kérdés: *Hogyan evangelizáljanak azok, akik nem tudnak beszélni hitükről?* Az ember – beszélni képes élőlény. Ha tele van szívük azzal, amit Jézusról tanultak, akkor beszélni is fognak róla. A Bokorban ezt annak idején így mondtuk: lehetetlen, hogy ne találj környezetben két magadnál butább embert. Azoknak Te is elmondhatod, amit megtanultál a csoportodban Jézusról. Ha keveselled a kettőt, végez helyette karitász munkát!

S végül az utolsó, a 32. kérdés: *Milyen egy Jézusnak tetsző egyházközség?* Kell hozzá egy pap, aki elolvasta a Lelkipásztori marketinget, s ezért jól tudja, hogyha a fejetetejére áll, akkor se tud eljutni mindazokhoz, akiket a püspöke rábízott. Ki kell nevelnie tehát csoportvezetőket, akiknek segítségével meg tudja tízszerezni, százszorozni az energiáit. Ha akarnátok ilyen egyházközséget látni, felkereshetitek Magyarországon Törökbálintot. Bohn Istvánnak hívják a plébánosát. Ámen...

TÖRÖKBÁLINT 2007

Atyjától kapta őket. Senki sem ragadhatja ki a juhokat sem Jézus, sem Atyja kezéből. De csak azért nem, mert a juhok hallgatnak Jézus szavára. Kettőn áll a vásár: a juhokon meg azokon, akiké ezek a juhok. Beleestem a gyengécske prédikáció hibájába, mely még egyszer elmondja, amit felolvasott már a pap a napra kijelölt evangéliumi szakaszból. Abbahagyom tehát az ismétlést, és mondok valami mást.

Nagypéntek éjjel virrasztottam húsz Bokor-beli fiattal. A nagypénteki liturgia lebonyolítása után, amely röpke három órát, este hattól kilencig, vett igénybe, virrasztottunk. Ősi szokásunk szerint úgy, hogy összeírtuk a jelenlevők kérdéseit, amelyekhez szép sorjában, egyikünk a másik után, hozzászoltunk. Kiragadok most egyet a kérdésekből. Így hangzott: *Jézus mindenben példaképünk? Mindenben azt kell csinálnunk, amit ő csinált a maga életében?* A válasz erre a kérdésre bizony nem egyszerű.

Azért nem, mert Jézus egyfelől olyan, mint akár te meg én. S másfelől Jézus nem olyan, mint te meg én. Induljunk ki abból, hogy milyen vagy te és milyen vagyok én. Hát csak nagyjából hasonlítunk mi ketten egymásra. Nekem is van kezem, lábam, szemem, fülem, meg a többi, s ennek ellenére nem lehet összetéveszteni bennünket. Más vagy, mint én. Más vagyok, mint te. Azonosíthatóan különbözők vagyunk, Az újjbegyünk is különböző. A bűnüldöző hatóságok ujjlenyomatunk alapján holtbizonyosan meg tudnak bennünket különböztetni egymástól. S nem is az újjbegyünk a legjellemzőbb reánk, hanem valami, ami messze több annál: egész személyiségünk.

Jézusnak is volt újjbegye, és az más volt, mint a miénk. Jézusnak is volt személyisége, s az más volt, mint a tiéd s az enyém. Jézus egész élete egy minden más emberétől különböző személyiségnek volt az eredménye. Ennek a csak az övé személyiségnek egészen sajátos következményei voltak, s mi aligha vagyunk hajlamosak – és képesek is – lekoppintani Jézus személyi vonásainak összességét. Soroljam fel őket? Sorolom.

Jézus faipari dolgozó volt, ács. Tisztelem, becsülöm a szakmáját, de én nem vagyok hajlandó asztalos lenni. Én csak magyar-német szakos tanár akartam lenni, s az is lettem, és nem asztalos. Aztán Jézus szakmát váltott. Becsukta názáreti faipari üzemét, s elment vándortanítónak, s vándorló gyógyítónak. Ebben sem utánzom őt. Én helyben akarok lakni, helyben akarok tanítani. Azért ha idehoznak kocsival az V. kerületből a XVI.-ba, még ennyire kimozdulok a helyemből. S nem is gyógyítok. Azaz nem is kuruzsolok, mert ma tiltja ezt a törvény, mely megkívánja, hogy tanuljak hat évet valamelyik orvosi fakultáson, ha gyógyítani akarok. S még hátra van a nagyja, mert Jézus nem nősült, nem alapított családot, s ha ezt a példáját követnénk, kihalna az emberiség, s nem volna kikből Isten Országát csinálni, már pedig Jézus erre biztatott minket. S mondta ugyan, hogy kövessük őt, de maga helyett Pétert tette a Tizenkettő fejévé, akinek történetesen felesége is volt.

Mindebből következik már valami válasz is kérdésünkre. Ez: nem kell mindenben ugyanazt csinálnunk, amit Jézus élete mutat. Nem vagyunk egyformák. Mindenkinek van személyisége, s Isten beleírta ebbe a személyiségünkbe kinek-kinek a saját vágyait, s ezeknek a saját vágyaknak az a dolguk, hogy azok megformálják a magunk életét. Ahhoz, hogy Jézus juhaink legyünk, nem az életformáját kell leutánoznunk, hanem az élete tartalmát, az életstílusát. Kaptam valakitől egy mesét. A címe: MESE HOZZÁD. Elmondom: Egy vízhordozónak volt két nagy cserépedénye. Annak a botnak egy-egy végén lógtak, amelyet a nyakában hordott. Az egyik edényen volt egy repedés, míg a másik tökéletes volt, és mindig egy teljes adag vizet szállított. A pataktól a házig tartó hosszú séta végén a megrepedt edény már csak félig volt vízzel. Két teljes évig ment ez így. A vízhordozó minden nap csak másfél edény vizet szállított a házba. Természetesen a tökéletes edény büszke volt a teljesítményére, hisz tökéletesen csinálta. De a szegény törött cserép szégyellte a tökéletlenségét, és nyomorultnak érezte magát, hogy csak fele annyit tudott teljesíteni. A két év keserűség után egyik nap megszólította a vízhordozót a pataknál:

– Szégyellem magam, mert a víz szivárog egész úton hazafelé. A vízhordozó pedig így válaszolt a cserépnek:

– Észrevetted, hogy a virágok az ösvényen csak a te oldaladon virítanak, s nem a másik cserép oldalán? Ez azért van így, mert én mindig tudtam a hibádról, és virágmagot szórtam az ösvénynek ennek az oldalára. Minden nap te locsoltad őket, amíg visszasétáltunk. Két éve szedem már ezeket a gyönyörű virágokat, hogy az asztalt díszítsem velük. Ha nem lennél olyan, amilyen vagy, akkor ez a gyönyörűség nem ragyogná be a házamat.

S most jöjjön a tanulság: Mindnyájunknak megvan a saját különleges hibája. Mi mindnyájan törött cserépedények vagyunk. De ezek a törések és hibák, amik mindnyájunkban megvannak, ezek teszik az életünket olyan nagyon érdekessé és értékké. Csak el kell fogadnunk mindenkit olyannak, amilyen, s meglátni a jót másokban. A legjobbakat kívánom az összes törött cserép barátomnak!

Testvéreim, ezt mondtam a mesém előtt: ahhoz, hogy Jézus juhainak legyünk, nem az életformáját kell leutánoznunk, hanem az élete tartalmát, az életstílusát. Ez a törött cserép leutánozta Jézus életstílusát? Igen. Szolgált, adott, s szelíden csöpögött. S megkérdezhetjük magunkat: mi a magunk törött cserepünkkel ezt csináljuk? Szolgáljuk odahaza, az iskolában, munkahelyünkön, a közlekedési eszközökön azokat, akikkel ott találkozunk? Adjuk nekik azt, ami a mi törött cserepünkből adható nekik? Szelídek vagyunk hozzájuk, mint a virágokat locsoló, a mesénkbeli edény? Egyáltalában nem lehetetlen, hogy ilyenek legyünk mi is. S ha ilyenek vagyunk, leutánoztuk Jézust. S ha leutánozzuk őt, akkor ott, ahol élünk, megvalósul az Isten Ország. Megvalósul az, amire Isten megteremtett minket. S akkor sikeresek vagyunk. Azok vagyunk, akármilyen törött edényei is vagyunk Istenünknek.

A nagypénteki virrasztás másik kérdése pedig így hangzott: *Túlterheltek vagyunk-e?* Jó húszan virrasztottunk. Engem kivéve mind fiatalok voltak a virrasztók, átlagéletkoruk nem haladta meg a 25 évet. Ezek a fiatalok kivétel nélkül azt vallották, hogy bizony túlterhelt az élete mindnyájuknak, sokkal több a dolguk, mint amennyit el tudnak végezni, s csak vergődnek feladataik között. Csak egyetlen volt, aki kilógott a sorból. Én magam voltam az, a magam közel 90 évével. Ha megvallom nekik, hogy én bizony nem érzem túlterheltnak magam, azt mondják vagy gondolják: jó vicc, ha megérjük a te korodat, mi sem leszünk már túlterheltek. Tehát mást mondtam.

Arról beszéltem, hogy az én fiatalságomban nem is ismertük ezt a kifejezést: túlterheltnak lenni. Próbáltam elmagyarázni nekik, hogy mért volt ismeretlen számunkra még a szó is. Mit mondtam nekik? Elmeséltem, hogyan éltem akkor. Figyeljete! A szüleim gondoskodtak róla, hogy ne lehessen túlterhelt. Megszabták életem rendjét. Minden nap félhétkor keltem. Megmosakodtam, felöltöztem, állva kiittam a reggelim, eltettem a tízórait, megfogtam a táskám, kimentem Mátyásföldön a Hévhez, az berepített félnyolcra a Keletibe, végiggyalogoltam a Rákóczi utat meg a Kossuth Lajos utcát, s nyolc előtt egy pár perccel beértem a piaristákhoz. Nyolctól kezdve ők szórakoztattak minden nap, hétfőtől szombatig öt órán keresztül. Négy alkalommal lementünk tíz percre az udvarra friss levegőt szívni. 12, 50-kor imádkoztunk, s én elindultam vissza a Keletibe, s kettőkor a Hév lerakott Mátyásföldön. Hazamentem, átöltözködtem, megebédeltem, s utána még kimehettem egy fél órára kertünkben, de három órakor már ott ültem az asztalnál tankönyveim, füzeteim társaságában egészen háromnegyed hétig. Akkorra már el is csomagoltam iskolatászámba a másnapi órákhoz szükséges könyveket, füzeteket és vacsoráztunk. Vacsora után mosakodtam a nem fűtött fürdőszobában. Nyakat fület – és hideg vízzel. Vetkőzödtem, és 14 éves korig nyolc órakor villanyoltás volt. Nyolctól félhétig, azaz tíz és fél órát aludhattam, s utána indult minden előről. Ezért nem ismertem ezt a szót, hogy túlterheltség. Nem, mert kialudtam magam, utaztam is, gyalogoltam is, kertben is voltam, keményen dolgoztattak délelőtt a piaristák, délután meg én magamat.

Érettségi után váltottam. Beléptem a piaristákhoz, s ott is volt rendje az életnek. 5,30-kor volt az ébresztő, este 10-kor villanyoltás, s megmondták ott nekem, mikor kell imádkozni, mikor órákra menni, mikor az ebédlőbe, mikor sétára menni, s mikor ülni az asztalom mellett és tanulni. Ugyanúgy, ahogy otthon, Mátyásföldön. Hazulról el sem mehettem, mert nem volt hová. A piarista Rendből már elmehettem volna, de nem akartam elmenni, mert jó volt ott nekem, megszerettem az ottani nyugodt és túlterheltség nélküli életet. Mindig annyit dolgoztam, amennyit tudtam, s ennek következtében sohasem voltam túlterhelt.

Aztán harmadjára Rákosi Mátyás átnevelő intézetei vettek szárnyaik alá. Hát ez maga volt a paradicsom, mert ötkor volt ugyan az ébresztő, de este nyolckor már takarodó és villanyoltás, majd úgy, mint gyerekkoromban. Innen azért már rendre el akartam volna menni, de lakosztályomon csak kívülről volt kilincs, s ennek következtében maradnom kellett, amíg ki nem tették szűrőmet. Mire kitették, már 42. évemen is túl voltam, tehát az ezt követő közel ötven esztendőmről már nem számoltam be nekik.

Ehelyett felírtam nekik receptre az orvosságot a túlterhelés ellen. Ez volt ráírva, a receptre: Csináljatok időelszámolást! Az esti lelkiismeretvizsgálat álljon abból, hogy negyedórás pontossággal feljegyzitek, mire fordítottátok az elmúlt 24 órát. Ha megteszitek, tudni fogjátok, hogy milyen felesleges dolgok miatt vagytok túlterhettek, és miknek a nem tévése következtében vagytok túlterhelték. Isten jó munkát végzett, amikor életbe szólított minket. A katicabogár meg a földi giliszta sohasem túlterhelt. A túlterheltség rendellenes állapot. Nem az Isten és nem mások, saját magunk vagyunk a felelősek túlterheltségünk miatt.

Idáig még nem ajánlottam itteni prédikációimat senkinek sem. Most megteszem: az összes túlterhelt sashalmi fiatalnak ajánlom ezt a prédikációm. Csak azért ajánlom nekik, mert azt szeretném, ha Jézus juhaivá formálódnának tőle. Ámen...

SASHALOM 2007

Vegyétek a Szentlelket! Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, s akinek nem bocsátjátok meg, az nem nyer bocsánatot. Kinek mondja ezeket a szavakat? A tanítványainak? Igen. Kik Jézusnak a tanítványai? Azok, akik közösségben élnek Jézussal.

Jézus még ezt is mondta: Ha ketten-hárman összejöttök az én nevemben, én veletek vagyok. Mondta tehát Jézus a fenti szavakat a megbocsátásról azoknak is, akik ma, 2007-ben ketten-hárman összejönnek az ő nevében? Mondta tehát nekünk is, ha ma, 2007-ben ketten-hárman összejövünk az ő nevében, s akikkel Jézus együtt van, ahogyan együttvolt a maga idejében a Tizenkettővel? Hátha Jézus velük van, ahogyan mondta, akkor ránk is érvényes, amiket a megbocsátásról mondott.

Most meg az a kérdés, hogy vettük-e a Szentlelket. Persze, hogy vettük, hiszen meg vagyunk bérnálva. De ha nem volnánk is megbérnálva, akkor is Isten teremtményei vagyunk, akiknek lelkük van. S ez a bennünk levő lélek nemcsak a mi emberi lelkünk, hanem egyúttal a minket megteremtő Istennek is a lelke. Jézus lehelése vagy az Egyház bérnálása csak kijelenti a tényállást. Azt a tényt, hogy Isten Szentlelke bennünk van.

Csak eljutunk végre Jézus mai biztatáshoz arról, hogy bocsássunk meg, és ne bocsássunk meg embertársainknak. Min fordul a megbocsátásunk és meg nem bocsátásunk? Valójában nem rajtunk, hanem rajtuk. Azon, hogy van-e bűnük. Ha nincs, akkor nincs mit megbocsátanunk. Ha pedig van bűnük, akkor is rajtuk fordul a megbocsátásunk. Azon, hogy megbánják-e a bűnüket. Ha nem bánják meg, akkor Isten sem tud megbocsátani nekik. Jézus sem. És kettejük Szentlelke sem, aki bennünk van.

Egy másik alkalommal meg ezt mondta még Jézus a Szentlélekről: *Ha valaki az Emberfia ellen szól, annak is megbocsáttatik, de aki a Szentlélek ellen szól, annak nem bocsáttatik meg sem ebben a világban, sem az eljövendőben.* Ez a szenvedő alak *megbocsáttatik* – *passivum divinum*, azaz Istenre utal: maga az Isten az, aki megbocsát vagy nem bocsát meg. Elmondom, hogy miért van ez így. Az Emberfia, azaz Jézus ellen lehet állást foglalni. Még káromlással is, ha meg van valaki győződve arról, hogy Jézus kártékony az emberiség számára. Tévedni emberi dolog. De a Szentlélek ellen nem szabad szólni. Mért? Mert Jézus olvasta a Teremtés könyvében, hogy a teremtéskor az Isten Lelke – héberül: *ruah Elohim* – ott lebegett a vizek fölött. S Jézus úgy gondolta, hogy az ember úgy kerül ki Alkotója kezéből, hogy benne van Isten Szentlelke, s ennek folytán a szíve mélyén tudja jól, hogy mit kíván tőle az Isten. Azt kívánja, hogy felzárkózzék életével Isten követelményeihez.

Már Jézus előtt és mindig is tudta ezt az ember; s csak azért, mert ember. Ezért mondhatta a Jézus előtt századokkal élt niniveiekről, akiknek Jónás prédikált, hogy azok bűnbánatot tartottak, s a bűnbánatuk következtében könnyebb sorsuk lesz az ítéleten, mint Jézus hallgatóinak, akik nem tartanak bűnbánatot. A Teremtés kezdetétől fogva és Jézus előtt is, és mindig – az ember ismeri Isten akaratát. Ismeri, mert az embernek *szíve* van – s ez Jézus szava a lelkiismeretre. Mindenki tudja, hogy mi az Istennek tetsző. De amikor valaki ellene mond legbensőbb hangjának, azaz önmagának, amikor valamelyikünk mintegy letagadja a csillagot az égről, mert ezt mondja: Tudom, hogy mi a jó, de majd bolond leszek jó lenni, ha egyszer ennek az is következménye lehet, hogy nekem is el kell mennem a Golgotára. S ez a Szentlélek elleni bűn. S erre nincs bocsánat.

Mért nincs, mikor az Isten mindent megbocsát? Ha mégis igaz Jézusnak ez a mondata, akkor azért, mert a fent megrajzolt esetben az ember hazudik önmagának. Az pedig a hazugság, hogy nekem nem dolgom, hogy igazodjam Isten akaratához. Nekem nem dolgom, hogy felzárkózzam Isten Szentlelkéhez. Nekem nem dolgom, hogy lássak. Nekem nem dolgom, hogy a lelkiismeretem szerint éljek. S aki eljut idáig, az ilyen ember Jézus látása szerint

nem tud megfordulni – convertere,

nem tudja visszaigazítani életét a lelkiismerete szavához – metanoia,

nem tud megtérni, nem tud bűnbánatot tartani – poenitentia,

nem tud visszatérni tékozló leányként-fiúként az atyai házba – tesuvah.

S ha nincs bánat, az Isten sem tud megbocsátani. Nem tud Kaifásnak, az istengyilkos főpapnak sem! És akkor Jézus mégis miért imádkozott a kereszten azért, hogy Atyja megbocsásson azoknak, akik odajuttatták őt? Kaifásnak is? Igen. Azért, mert feltételezte róla, hogy Kaifás csak az Emberfia ellen szólt, de nem a Lélek ellen: feltételezte róla, hogy nem tudja, mit tesz. Feltételezte róla a jó lelkiismeretet. Feltételezte róla, hogy az Istent szolgálni akarván parancsolta Jézust a keresztre.

Egyszer írtam egy Kaifás drámát. Azt mondtam el benne, hogy Kaifás nem kételkedett Jézus jó szándékában, de hülyének tartotta őt. Hülyének, mert nem számolt a valósággal, Izrael történelmi helyzetével; azzal, hogy megszállt ország voltak. A rómaiak meghódították Izraelt, és Izrael római hódoltsági terület volt. S Jézus hódoltsági területen virágvasárnapi virágos bevonulási körmenetet enged rendeztetni tanítványaival. S tudta jól Kaifás, hogy az ilyesfajta sétálásokból bármikor megszülethetik a fegyveres felkelés. S a hódoltsági területeken ott vannak a római légiók. Jézus ifjúságában is volt egy ilyen fegyveres felkelés. Teodás rendezte, aki elhitette Galilea népével, hogy ő az Isten küldötte, a Messiás. Az lett a vége, hogy a

felkelőket, ötezer férfit keresztre feszített Pilátus valamelyik elődje. Kaifás elfogadta volna, ha Jézus disszidál. Ha elmegy Izraelből, ha nem fenyegeti Izrael létét. Ha nem támasztja Izrael férfaiiban azt a benyomást, hogy ő is a Messiás. Ha nem indul meg Jézus felé a pusztában az ötezer férfi, hogy királlyá tegye őt. Majd negyven évvel később – Jézus tanítványait kivéve – egész Izrael úgy látja, hogy eljött az egyetemes lázadás ideje. Az evangéliumok beszámolnak arról, hogy Jézus ezt látta előre. Látta és elsíratta hazájának fővárosát, ahol majd kő nem marad kövön.

Mi következik mindebből? Csak az, hogy legyünk azért óvatosak ítéletünkkel, hogy megbocsátunk-e vagy nem bocsátunk-e meg. Meg lehetünk győződve arról, hogy valaki rosszul látja a dolgokat, miként Kaifás is meg volt győződve róla, hogy Jézus rosszul látta a dolgokat. S Jézus összekötözött kézzel már nem is ítélkezett Kaifás felett. Csak annyit mondott, hogy látni fogjátok az Emberfiát, hogy eljön hatalommal, de nem mondta neki, amikor Jézust elítélve megszaggatta ruháját: Te színjátzó pojáca! Nem mondta neki. Tudomásul vette, hogy áthidalhatatlan szakadék van Kaifás látása és a maga látása között.

Nem feltétlenül kell kijelenteni a meg nem bocsátást. Nem vagyunk a szíveket vizsgáló Isten. Nem vagyunk mindentudók. Nem tudjuk, hogy mi van felebarátunk lelke mélyén. A Himnusz költője, Kölcsey, fiatalabb volt Berzsenyi Dánielnél, s ifjú korában írt egy kritikát Berzsenyi költészetéről, s ennek az lett a sajnálatos következménye, hogy Berzsenyi ezután már nemigen tudott verseket írni, annyira megbántotta őt az a kritika, melyet Kölcsey írt róla. Amikor Berzsenyi meghalt, az Akadémián Kölcsey mondta róla az emlékbeszédet. Ebből idézek most – és nehéz sírás nélkül idéznem: *Az ifjú, Tekintetes Társaság, az ifjú, ki a nemzet nagy énekesét megítélni merész volt, s ki e merészséget oly felette drágán, Berzsenyi elhűlésével, fizette meg, ez az ifjú – én valék. Az élet útjai keresztüljárnak egymáson, s leggyakrabban elveink szentsége sem oltalmazhat meg akár tévedéstől, akár félreértéstől.*

Október utolsó vasárnapján mondtam itt egy beszédet. Most meg annak az elejét idézem: *Nagy bajban volt a jerikói koldus, mert vak volt. Lehet, hogy mi valamivel kisebb bajban vagyunk, de nekünk az is elég nagy. Nem a személyes bajainkra gondolok, hanem a közbajra. Ami miatt nem kevesen úgy gondolják, hogy szabadidejüket azzal kell tölteniük, hogy meglátogatják a Kossuth teret. Kezdjük a bajainkat ezzel: Menjünk-e a Kossuth térre vagy ne menjünk?* A közben eltelt félév még világosabbá tette mindnyájunk számára, hogy mekkora bajban vagyunk. Ide is kell alkalmazni mindazt, amit mondtam. Tévedhetünk, amikor azt mondjuk, hogy menjünk, s akkor is, amikor azt mondjuk, hogy ne menjünk. Félre is érthetjük egymást, amikor azt mondjuk, hogy jézuselőtti dolog menni. Meg azt, hogy nagyon is jézusi odamenni.

Ha pedig így áll a dolog, akkor ám mondja akármelyikünk a maga meggyőződését, de ne ítélkezzék a másikkal meggyőződése fölött, azaz ne gondolja a másikkal meggyőződését bűnnek, melyet nem lehet megbocsátani. Azaz nem kell bűnnek minősíteni Kaifás ruhamegszaggatását sem, s ezért nem kell megbocsátanunk.

Mintha ki kellene egészítenünk valamivel, és Jézus szellemében kellene kiigazítanunk azt, amit a mai evangéliumban hallottunk. Ezzel: Vegyétek a Szentlelket, és mélyedjétek imádságba, ahogyan a Tizenkettő imádságba mélyedt tíz napon keresztül, Jézus mennybe menetele után. Imádkozzatok, hogy látni tudjatok Jézus szemével. Hogy világosan beszéljen belőlünk Isten Szent Lelke. Hogy megmondja nekünk: mivel tudunk segíteni hazánk jelenlegi állapotán. Magam csak ennyire jutottam: Négy-öt magyar összehajol... és hiszem, hogyha összehajol, akkor Jézus is, a Szentlélek is köztük és bennük lehet és elvezethet minket minden igazságra. Arra is, hogy most mit kell tennünk. Úgy legyen!

SASHALOM – 2007.

Jézus szent Teste és Vére ünnepének vigíliáján, amikor is Enikő és Zsolt testvéreink a maguk Jézust követő útjukon eljutottak oda, hogy a keresztség, a bérmlás és az eucharisztia szentségeit kéri a maguk számára, el kell mondanom, hogy az elmúlt hónapokban elolvasták a Merre menjek? c. könyvet, hármában meg is beszéltük azt, s ezt követően életgyónást is végeztek egymás füle hallatára. Így jutottunk el a mai napig, s most megkérem testvéreinket, hogy csapjanak a húrokba, hogy a muzsika szárnyain Istenhez emeljék mindannyiunk lelkét.

Ezután már elkezdhetjük mai ünnepünket az Atya, a Fiú és Kettejük Szentlelke nevében. Az Atyaisten szeretete, a Fiú jósága és a Szentlélek bennünket egyesíteni tudó ereje legyen mindnyájunkkal! Testvéreim, csendesedjünk el... vizsgáljuk meg mi is lelkiismeretünket, bánjuk meg mi is bűneinket, hogy a bánatban megtisztított lélekkel mondhassuk el ezt a keresztlővel, bérmlással dúsított szentmisét. Gyónom a mindentadó Istennek... Irgalmazzon nekünk...

Olyan mesélőnek szeretném ezt az ünnepet, ezért aztán elmondom, hogy vagy negyven évvel ezelőtt, négyen a Bokor papjai, beültünk egy Wartburgba, s elmentünk keletre, túl a Hargitán egy székely paphoz, akiből időközben gyulafehérvári érsek is lett. Mért mentünk? Meg akartuk tanítani őt Jézus szavait elemezni – Bokor-módra. Elemzünk, elemzünk a csíkszentdomonkosi plébánia egyik délelőttjén, s elemezés közbe bejön a plébános házvezetőnője és jelenti: *Tisztelendő úr, tessék már kijönni, itt van egy menyecske... tessék már megöntenek neki a bubát.* Nem Enikőnek vagy Zsoltnak hívták a megöntendő bubát. Nem is éltek még akkor. Közben azonban megszülettek, fel is nőttek, s nekem nincs módom most megkérdezni pályában fekvő bubák keresztyánjait, hogy mi legyen a bubák neve, s nincs aki közölné velünk, hogy Enikő és Zsolt legyen a nevük. Helyette időben megkértem őket, hogy a keresztlői szertartás keretében mondják el nekünk, hogy mi indította őket arra, hogy egy Jézusban hívó közösségtől azt kívánják, hogy megkereszteljék őket.

Imádkozzunk most Enikő és Zsolt testvéreinkért. Istenem, meggyőződéssel vallom, hogy Te olyan Isten vagy, aki semmit sem akar jobban, minthogy Enikő és Zsolt egész élete is a Te szándékaidat valósítsa meg. Te azt akarod, hogy életük példájára megtanulja mindenki, aki kapcsolatba kerül velük, hogy csak azért és arra lettünk, hogy minden embertársunkat átöleljük azzal a szeretettel, amellyel Te szeretsz bennünket. A mi Testvérünk, Jézus által, aki Veled és a Szentlélekkel együtt csak él és csak szolgálva szeret a Szentlélekkel együtt mindörökkön örökké. Amen.

Hogy kerül a csizma az asztalra, azaz hogyan kerülök ide én? Hát úgy, hogy vagy öt éve Gavaldik Erzsi és Eszes Ági leszólítottak Magyartésen, hogy jöjjenek már el hozzájuk nyáron Cserépváraljára a táborukba. Mért szólítottak le? Ők tudják. Én csak gondolom, hogy megtetszett nekik az, amit ott hallottak tőlem. Mit hallhattak? Jézusi szöveget. Erről a jézusi szövegről akarok most beszélni nektek.

A jézusi szöveg nem olyan, mint a főpapok, írástudók és vének szövege. Amiket Jézus beszélt, azért a főpapok, írástudók és vének 70 tagú nagytanácsa három év után keresztre parancsolta Jézust. Mi háborította ennyire fel ezeket a derék vallásos embereket? Az, hogy nem az urak szövegét mondta, hanem a szegény emberekét. Tömörkény István, a talán legkülönb magyar novellista beszélt a szegedi vízen-járó emberekről, innen 200 km-re délre, csupa szegény emberről. Jézus is ilyen szegény embereket szedett össze magának, s ezeket tette

Tizenkettővé. Veszedelmes dolog szót érteni a szegényekkel. A gazdagokkal kell szót érteni, ha az ember ágyba és párnákra akar meghalni, s nem kereszten megfulladni, máglyán elégni, oroszánokkal birkózni a római Birodalom sok tízezer embert befogadó cirkuszaiban.

Az evangéliumot csak a szegények értik. A gazdagoknak nincs fülük rá. Hogyan is érthetné meg a gazdag a Jézustól hirdetett Isten Országát, melyben nincs helye a gazdagnak. Nincs, mert előbb el kell adnia mindenét, hogy beállhasson Jézus csapatába. Magam sem értettem volna soha meg Jézust, ha nem találkozom fiatal papként a marxizmussal, a szocializmussal. Ha nem szégyellem el magamat az emberi történelmen, melyet Jézust megtagadva csináltunk kereszténység címen is, mely nem volt semmivel sem különb, mint az emberiség Jézus előtti történelme.

Most száz éve közösi tette ki egyházunk a legszentebb, a legtudósabb papját, a francia Loisy abbát, mert azt találta mondani, hogy Jézus az Isten Országát hirdette, de helyette csak egyházat csinált a Jézusra hivatkozó kétezer esztendő. Az Isten Orzága nem ismeri a kiváltságot. Nem, mert apámnak, anyámnak sem volt kiváltságos gyermeke, s az Istennek sincsen választott népe, akinek a kedvéért belefojtja az egyiptomiakat a Vörös tengerbe, hogy a zsidók pedig száraz lábbal vonulhassanak be Izrael földjére. A mi őseinket sem Isten hozá fel Kárpát szent bérceére, s nem Átala nyert szép hazát Bendegúznak vére. Ahogyan szüleimnek sem voltak választott meg nem választott gyermekei, Istennek sincs választott népe, de mindegyikünknek Isten nagyon kedves, választott népévé kell formálnunk magunkat azáltal, hogy megértjük a szegény halászokat maga köré gyűjtő Jézust, aki elmagyarázta nekik, hogy mindenkit csak egy dénár illet meg, s a második dénár csak akkor illet meg bennünket, ha már mind a hat és fél milliárd embernek zsebében van az egy dénár.

De hát nem négy hetenkénti KIO-tanfolyamra jöttünk most össze. A KIO ezer oldalának mindegyike erről a jézusi Isten Országáról beszél, s amíg hajlandók vagytok két-két fejezetenként megvitatni lapjait, addig találkoztok azzal a jézusi szöveggel, amire nemet kell mondania annak, aki az urak közé akar tartozni. Mindezeket csak azért mondom el, hogy ne legyen kétségetek: Jézus a mennybemenetel előtti órában sem cserélte le evangéliumát az Isten Országáról a Mammon, a kiváltság, a Pénz Országára. A megkeresztelt Enikőnek és Zsoltnak marad a kereszteselés után is ugyanaz a hivatása, mint a kereszteselés előtt: Jézus tanítványává tenni mindazokat, akiket ki tudnak halászni az emberi társadalomból.

De ha így áll a dolog, akkor mi szükség van kereszteselésre, bérálásra, eukharisziára, szentségekre, közös szóval: mi szükség van vallási cselekményekre? Válaszolok kérdésemre. Az emberiség kultúrát teremtő élőlény. Az emberiség vallást csináló élőlény. S minden kultúra a kultuszról születik meg. Az ember éneket akar énekelni Istenének, akiről tudja, hogy Neki köszönheti életét. A muskátli, a katicabogár is Istentől való, de nem tudnak Róla, és ezért nem is teremtenek kultuszt és kultúrát.

A kultusz is, a kultúra is idegen, jövevény szó nyelvünkben, de van egy idetartozó szavunk, amely édes sajátunk, s ez a szó is a kérdésünkre válaszol. Ez a szó – az *ünne*p. Hogy mit jelent, tudja mindenki. De hogy mit értettek rajta őseink, azt csak magyartanárok tudják. Olyan is van közöttünk, s az elárulja nekünk. Az ünnep két szótagból áll. Ez kezdetben két külön szó volt. A második szótag eredetileg így hangzott: *nap*. De később ez hasonult az elsőhöz: amely eredetileg így hangzott: *id*. Az id-napból lett tehát az ünnep. S mit jelentett ez az *id* szó: Annyit jelentett, hogy üde. Annyit jelentett az ünnep, hogy üde, bennünket üdítő, felüdítő nap. Az ember olyan lény, aki megteremti a maga számára az üdítő napokat, az ünnepeket.

Jézus nem akart új vallást csinálni, de ha Isten Országát építő emberek közösségét akarta létre hívni, akkor azért óhatatlan volt, hogy ne gondoskodjék ünnepekről. Ilyen ünnepnek akarthatta a kereszteséget is. Ilyennek akarta az eukharisziát is: *Vágyva vágytam, arra, hogy szenvedésem előtt megegyem veletek ezt a húsvéti vacsorát...*

Azt gondolom, hogy a Napvirág, meg a Tiszavirág közösségnek, meg még Enikőnek és Zsoltnak is, meg még magamnak is elkövetkezett az ünnep órája, s ha minden igaz, akkor nem

kell nagyon sokat aludnunk ahhoz, hogy újabb ünnepre virradjunk. Ünnepeljük meg tehát Isten egyházában Enikőnek és Zsoltnak ezt az ünnepét, amikor Jézus tanítványaivá avatjuk, nyilvánítjuk őket. Hadd áruljam még el, hogy egyház szavunk is erről az üdeségről beszél. Mert az egyház nem azt jelenti, hogy egy és nem két vagy három ház. Hanem az egyház is id-háznak hangzott valamikor, tehát olyan ház volt, amely a földi és a mennyei üdeségünkről beszél. Mondom tehát, hogy Biró Lajosék házában, egyházában, bennünket üdévé tevő, üdvösségünkről gondoskodó házában ülünk most egy nagyon szép ünnepet, amely örömmel tölti el nemcsak Enikő és Zsolt, hanem mindannyiunk szívét is.

SZOLNOK – 2007.

Húsvét előtti csütörtökön történt Jézus egyetlen miséje, s ezért emlékezünk mi nagy-csütörtökön az utolsó vacsorára. Mivel azonban Jézus alighanem ezen egyetlen vallási cselekményének igen nagy jelentősége lett a keresztény vallások történetében, ezért 1246-ban – a bennünket sújtó tatárjárás, -dúlás idején – IV. Orbán pápa elrendelte, hogy legyen Krisztus szent testének, vérének egy külön ünnepe is, mégpedig pünkösöd után tíz nappal, csütörtökön. Az elmúlt félszázadban pedig a II. Vatikáni Zsinat után egyházunk vezetői ezt az ünnepet áttették a Szentháromság vasárnapját követő, tehát a mai vasárnapra, mert a különböző intézmények, munkahelyek e köznapot, csütörtököt, nem tették munkaszünetté.

Három mondatot mondtam az előző bekezdésben, s a másodikban szerepelt a *vallási cselekmény* kifejezés. Szeretnék először arról beszélni, hogy milyen cselekmények vannak még a vallásiakon felül. Ha Jézus élete alapján akarok választ adni erre, akkor azt mondhatom, hogy voltak az ő életében is nem vallási cselekmények. Melyek ezek? Aludt, evett, tisztálkodott, öltözködött – ezek Jézusnak azok a cselekményei, amelyek közösek minden emberével. Hogyan nevezzük ezeket, amelyek nélkül nem fenntartható, nincsen emberi élet. Mondjuk őket *biológiai cselekményeknek*.

Életének názáreti szakaszában volt Jézusnak munkaviszonya is: alighanem mezőgazdasági szerszámokat készített – az ács ezt jelentette akkor és ott. Ezek adták pénzt kereső tevékenységét. Nevezzük ezeket foglalkozási tevékenységeinek. Názáretet elhagyva odahagyta műhelyét is, és tanítvány-gyűjtésre adta a fejét. Ha Názáretben lehettek is lakásviszonyából adódó családi tevékenységei, ezek is megszűntek, mert tanítványaival élt, azokkal vándorolt, pihent, ment Föniciaiba külföldi nyaralásra, s tanította őket az Isten Országának tudományára. Nevezzük ezt élete családpótló, azaz *családi tevékenységeinek*.

S voltak názáreti évei után Jézusnak *foglalkozási tevékenységei*? Igen, tanította Izrael egész népét és gyógyította a Hozzá forduló betegeket – zsidókat és nem zsidókat. Ez volt a foglalkozása. *Biológiai, foglalkozási, családi tevékenységek* – Jézus mindezen három tevékenységének közös vonása, hogy ezek nem vallási cselekmények. Vannak tehát nem-vallási és vallási tevékenységek Jézus életében, s e vallási tevékenységeket nevezzük *vallási cselekményeknek*.

Ezek után megkérdezem, hogy mik voltak Jézus életének vallási cselekményei? Hát ilyen cselekmény volt a már említett utolsó vacsora, melynek megvoltak az előzményei, hiszen vallásos zsidóként – nyilvánvalóan – minden évben elfogyasztotta a sült bárányt Mózes törvényének, a Tórának, előírásai szerint. Ilyen volt az utolsó alkalom is, amikor megtoldotta e bárányvacsorát azzal, hogy e vacsora kenyér- és bormaradékát a maga testeként és véreként nyújtotta tanítványainak, amire emlékezünk minden szentmisénkben akár hétközben, akár vasárnapon, akár a mai ünnepen is. S ezenfelül voltak-e még Jézus életének egyéb vallási cselekményei? Voltak. Az evangéliumok beszámolnak Jézus negyvennapos pusztai böjtöléséről, s egyáltalán imádkozásairól, amelyekben megbeszélte ügyes-bajos dolgait Atyjával: kiket válasszon be a Tizenkettőbe, mit csináljon az ötezer férfival, akik királyuknak akarták őt, s a Getszemániban, amikor is kérte, hogy múljon el tőle a keserű pohár. S ezen felül? Ezeken felül az evangélisták csak arról számolnak be, hogy szokása szerint Jézus szombatunként felkereste Kafarnaumban, másutt is, a zsinagógát, s az ünnepekre felment Jeruzsálembe, a templomba. Napi egyéni vagy a tanítványokkal közösen végzett imádkozásáról, zsoltározásáról alig kapunk beszámolókat az evangéliumokból.

Mérleget készíthetünk: megcsinálhatjuk Jézus időelszámolását nyilvános működésének éveiről. Arról, hogy miként, mivel töltötte el a maga napjainak 24-24 óráját. Biológia tevékenysége igénybe vehetett mondjuk napi 10 órát. A fennmaradó 14 órát két felé oszthatjuk: egyik felét a maga családjával, a tanítványokkal, tölthette, a másik felében tanított és gyógyított: vagy nyilvánosan, vagy meglátogatva Zakeust, Simon farizeust, Mártát és Máriát, vagy

találkozott éjnek idején az őt meglátogató Nikodémussal. S a 14 órából le is csíphetünk valamennyit még – imádság, zsinagóga, templom címén – Jézus vallási cselekményei számára, bár az utóbb említett helyeken nem annyira imádkozásairól értesülünk, hanem tanító tevékenységének folytatásáról. Összegezzünk: 10 óra biológiai, 6 óra családi, 7-8 óra foglalkozási, és fél – vagy valamennyi – óra vallási tevékenység. Ez lehetett életének időelszámolási mérlege, összegezése. Tehát *biológia, család, munka, vallás* – ezen tevékenységek szabdalták fel Jézus napjait, 24 órát is. Ha pedig valaki ezek után arra gondolna, hogy Jézus nem volt valami nagyon vallásos lélek, attól megkérdezném, hogy ő mit gondol a kérdésről, melyet így fogalmazok meg: *Vajon Istent az életünk egésze érdekli-e vagy csak a vallási tevékenységünk?* Több mondatban válaszok erre a kérdésre.

Az első mondatom: *Istent bizony életünk egésze érdekli.* Jézussal próbálom igazolni, amit állítok. Teszem: *Amikor eljön dicsőségében az Emberfia és vele minden angyal, helyet foglal főséges trónján. Elébe gyűlnek mind a nemzetek, ő pedig különválasztja őket egymástól, ahogy a pásztor különválasztja a juhokat a kosoktól. A juhokat jobbjára állítja, a kosokat pedig baljára. Aztán így szól a király a jobbján állókhoz: Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot! Éhes voltam, és adtatok ennem. Szomjas voltam, és adtatok innom. Idegen voltam, és befogadtatok. Nem volt ruhám, és felruháztatok. Beteg voltam, és meglátogattatok. Börtönben voltam, és fölkerestetek. Erre megkérdezik az igazak: Uram, mikor láttunk éhesen, hogy enned adtunk volna, vagy szomjasan, hogy innod adtunk volna? Mikor láttunk idegenként, hogy befogadtunk volna? Mikor láttunk betegen vagy börtönben, hogy meglátogathattunk volna? A király így felel: Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek.* – Ebből bizony az következik, hogy Jézus szerint Istent nem érdeklik a mi vallási cselekményeink, kizárólag csak az, hogy etetünk-itatunk, ruházunk, befogadunk, beteget, rabot látogatunk-e. Azaz nem a vallási cselekményeink erejében leszünk Jézus Atyjának – áldottai.

Jöhet a második mondatom: *A vallási cselekmény bizony lehet akadály is annak, hogy Isten áldottai legyünk.* Ezt a mondatomat is Jézussal támasztom alá. Hallgatóinak mondja egy másik ízben: *Ha azt látjátok, hogy nyugat felől felhő kerekedik, mindjárt mondjátok, hogy eső lesz, s ez be is válik. S ha azt látjátok, hogy délről fúj a szél, arra következtettek, hogy hőség lesz, és ez be is következik. Képmutatók! A föld meg az ég jeleiből tudtok következtetni. Hát ezt az időt miért nem tudjátok felismerni? Miért nem ítéletek meg magatok, hogy mi az istennektetsző?* (Lk 12, 54-57) Ellenkeznek ezek a hallgatók Jézussal, Ő pedig egy teljesen profánnak látszó magatartás hiányát veti szemükre: Nem akartok következtetni, nem vagytok hajlandók megállapítani, hogy istennektetsző-e az, amit tanítok nektek. Jézus tehát feltételezi rólunk, az emberről, hogy meg tudjuk állapítani, mit kíván tőlünk az Isten. Azt kívánja, hogy emberségesek legyünk. Azt, amit Arany írt házi tanítványának a neve napjára, a forradalom leverése után, amikor házitanítóskodott a Tisza grófoknál Geszten. Ezt: *Legnagyobb cél pedig itt, e földi létben, ember lenni mindég, minden körülményben.*

Vegyük már ebből tudomásul, hogy Isten jó munkát végez. Ahogyan a katicabogár tudja, hogyan kell repülni, ugyanúgy tudja az ember is, hogy miként kell emberhez méltóan viselkedni. A katicabogár repül, mert el akarja érni a célját, az ember pedig tudja, hogyan érje el célját; tudja azt, hogy ember legyen minden körülményben. Mit céloz meg életünkben a vallási cselekmény? Ezt vagy egyebet? Ha ezt célozza meg, ha erre nevel, ha arra, hogy az Atya áldottai legyünk, akkor – akarja a vallási cselekményt. De ha nem erre nevel, ha az ellenkezőjére nevel, akkor aligha van az ember életében átkosabb, mint a vallási cselekmény. S a történelem azt mutatja, hogy a vallási cselekmények bizonyultak az egymást gyilkolás, a kard leghatásosabb élezőinek. Nem mondok példákat, csak utalok arra, hogy a háborúk mindig vallásháborúk is, s az ütközet előtt megáldoztunk, hogy sikerüljön a gyilkosság. És mind a két oldalon, akkor is, ha keresztények vagy katolikusok voltak a másik oldalon is.

Van még egy harmadik mondatom is: *Isten meg sem különbözteti életünk vallási és nem vallási cselekményeit.* Istent nem érdekelheti ez. Istent csak az érdekelheti, hogy az életünk szolgálatában áll-e annak, ami istennektetsző. Szolgálja-e az életünk a jót, a szeretetet? S ez olyan nyilvánvaló, hogy nincs, aki a szívében erre az állításomra nem mond igent. S most következik a legborzasztóbb mondatom: Aki erre az igazságra felhívja embertársai figyelmét, annak óhatatlanul a Golgotán van a helye. Utána meg kitalálunk értelmetlenségeket. Olyat, hogy Istennek volt szüksége erre a Golgotára, erre a gyilkosságra. Istennek, aki csak a Golgota által engesztelődik ki az emberiséggel. Ha van istenkáromlás más is a világon, ennél nagyobb bizony nem lehetséges.

S ezek után már rátérhetünk mai ünnepünk közvetlen tárgyára. Életének utolsó vallási cselekményét Jézus arra használja fel, hogy kiegészítse a báránylakomát azzal, hogy a vacsora maradékát a saját teste- és véreként nyújtja tanítványainak. S amikor a tanítványok elfogadják azt, még mondja nekik, hogy ezt ti is tegyétek az én emlékezetemre. A szöveg világos. Azért tegyük, hogy emlékezzük Jézusra. Minek emlékezzünk rá? Mert a boldogságunk, mert az örök életünk fordul rajta, hogy erre emlékezzünk. Lehet tennünk és nem emlékeznünk? Lehet tennünk és csak arra emlékeznünk, hogy Jézus kiegészítette a báránylakomát teste és vére nyújtásával. Ez esetben emlékezésünk egy gyümölcstelen vallási cselekmény volna csupán. Gyümölcsöt csak akkor hoz az emlékezés, ha Jézusra, Jézus életére, a tanítására emlékezzünk; arra, hogy mindannyian szeretni lettünk, és hogy mindannyiunknak Jézus tanítványaivá kell lennünk. Ez az élethívatusunk, erre kell használnunk azt az időt, amit kaptunk Istentől – erre kell emlékeznünk, amikor szentáldozáshoz járulunk.

Ha már magyarok vagyunk, el kell még mondanom azt is, hogy őseink jó ezerszáz esztendővel ezelőtt, mielőtt a Kárpát-medencébe belovagoltak, a hét törzs vezérei vérüket eresztették egy kehelybe, s utána ittak belőle mindnyájan: vérszerződést kötöttek egymással. Életre-halálra. Volt vérszerződés az utolsó vacsorán is. A szerződés, a szövetség szót Jézus az evangéliumok tanúsága szerint, csak egyetlen alkalommal vette ajkára – itt, az utolsó vacsorán: *Ez az én vérem, a szövetségé... Ez a kehely a szövetségé az én véremben.* Jézus megitatja a vérével tanítványait. A szövetségnek ezzel a tanítványok is részesei lettek. Kivel kötöttek szerződést, szövetséget? Istennel. Mire kötöttek szövetséget? Hát arra, amit Jézus tanított, ami a tanítványok életének legfőbb célkitűzése, tartalma lesz. Az utolsó vacsora jelképes, azaz vallási cselekményének értelme, hogy életünk egésze, a biológia, a családi, a foglalkozási tehát a nem vallási időfelhasználásunknak egésze is az Isten ügyének szolgálatában álljon.

Nem kevesebbet mondok ezzel, mint azt, hogy Jézus tanítványainak az életében nincs profán és nincs vallási élet. Felkelésüinktől kezdve lefekvésünkig, lefekvéstől felkelésig életünk minden mozzanatának Isten szolgálatában kell állnia. Kell, mert kivétel nélkül mindannyian Isten választott gyermekei vagyunk. Nincsen kimenőnk, nincsen szolgálaton kívüli időnk. Istennek sincs szabad ideje, amelyben nem viseli gondunkat. Egész élete abban áll, hogy hazavár bennünket. S a mi egész életünk is az ő élete, és nincs más dolgunk, minthogy készüljünk Isten örömére Isten gyermekeiként megjelenni színe előtt, hogy folytatódjék életünk az ő mennyei országában örökkön öröké. Ámen...

TÖRÖKBÁLINT – 2001.

Bizony mondom nektek: nem született még asszonytól nagyobb ember, mint Keresztelő János, de a mennyek országában még a legkisebb is nagyobb nála – mondja Jézus Máté evangéliumában, s ugyanezt találjuk Lukácsnál is (Mt 11,11; Lk 7,28). Miért ez a nagy elismerés, és miért a nagy kontraszt? Az, hogy a Jézustól hirdetett Isten országában a legkisebb is nagyobb annál a Jánosnál, aki eddigelé a legnagyobbnak bizonyult, akit Jézus a legnagyobbak mondott. Miért? Vegyük sorjában az elismerést is, a kontrasztot is.

Jézus két részre osztja az emberiség történelmét. Az első rész befejeződik Keresztelő Szent Jánossal. A második rész Jézussal kezdődik, s Jézus fellépésétől kezdve már csak az Isten Országát lehet vagy szabad hirdetni, azt az Országot, melyet Jézus hirdet. János nem azt hirdette? Nem. János az ószövetségi próféták utolsója és legnagyobbja. Ezért illeti őt ez elismerés. Mit akartak az ószövetségi próféták? Izrael, egy nemzet javát akarták. Mai féle szót használva – János nacionalista volt. Isten választott népének, Izraelnek az ügyét akarta rendbe tenni. Az egész Ószövetség egy egyetlen nemzetnek, Izraelnek, a zsidóknak a megmentéséről szóló ének. Izrael Istene is valójában és elsődlegesen a zsidóknak az Istene. Olyan Isten, aki a történelem folyamán felemeli a maga népét, igazságot szolgáltat a maga népének annak ellenségeivel szemben. Olyan Isten, aki a zsidóknak az Istene, azoknak a javáért dolgozik. Izrael Istene is elsődlegesen nacionalista Isten, aki rendet akar teremteni a maga népe, a választott nép javára és körében.

Izrael, a próféták és János Istene nem azonos Jézus Istenével, a Mennyei Atyával. A Mennyei Atya nem egy nép körében s javára akar rendet teremteni, hanem az egész emberiségben. Ezt az Istent János még nem ismeri. János azt gondolja Jézusról, hogy Jézus Istene is azt akarja, amit János Istene, Izrael Istene akar. Nem ismeri Jézus Istenét, mert János Istene nacionalista Isten, s egy ilyen nacionalista Istennek van szórólapátja és van olthatatlan tüze. Ez az Isten büntető és bosszúálló Isten. *Kezében szórólapát van, és megtisztítja szérűjét: a gabonát csűrőbe gyűjti, a pelyvát pedig megégeti olthatatlan tűzzel* (Mt 3,12).

Azért szól az elismerés Jánosnak, mert Jézus kortársai közül János képviseli az Ószövetség legkülönbjeinek, a prófétáknak, Isten tolmácsainak a magatartását. Ennek folytán János még egész Izraelért érzi felelősnek magát: nemcsak az egyszerű emberekért, hanem Izrael vezető rétegéért is. A hozzá érkező írástudóknak, a szadduceusoknak és a farizeusoknak is szól figyelmeztetése: Nem elég a Jordán vizében, nálam, alámerülnötök, teremnetek kell még a bűnbánat méltó gyümölcseit is. Házasságtörése miatt megfeddi még Heródes királyt is, s ennek következtében Heródes börtönébe kerül János. A börtönből üzen tanítványaival Jézusnak: *Te vagy-e eljövendő, vagy mást várjunk?* Ennek az üzenetnek az értelme: Ha Te, Jézus volnál az eljövendő, akkor Isten megtisztítaná szérűjét, és a pelyvát, azaz Heródest égetné el olthatatlan tűzzel, és nem ő készülne lefejezni engem.

Ismerjük Jézus válaszát is: Hirdetem a szegényeknek Isten jóhírét, és boldog vagy János, ha meg nem botránkozol bennem. De János megbotránkozik Jézusban, mert jön Heródes hóhéra, és tálcára rakja János fejét. S e megbotránkozás következtében a legnagyobb János is a legkisebbnek bizonyul az Isten Országában, ahol azok találhatók, akik nem botránkoznak meg azon, hogy Isten nem intézi el a gyilkosait azoknak a prófétáknak, akik Isten törvényének megtartása érdekében felemelik hangjukat a történelem hatalmasaival szemben.

Jézus Istenének csak arra van ereje, hogy az Őt képviselők hirdetik a szegényeknek Isten Országának örömhírét, de nincsen ereje arra, hogy ezeket a hirdetőit megmentse Heródes hóhéranak kardjától, és nincs ereje arra sem, hogy megmentse őket Kaifás és Poncius Pilátus keresztjétől. Jézus Istene más Isten, mint János Istene. Jézus Istene erőtlén Isten? Igen. Nem nyúl bele a történelembe. Csak annyiban van ereje, hogy megérinti a szegények lelkét, és azok belülről hallják, amit Jézus is hallott: Te vagy az én szertett lányom, fiam, aki értesz engem. A szegények értik ezt a Jézustól hirdetett Istent. Értik, és ezért tudnak valamit. Mit? Azt, hogy a történelmet csak ti magatok, emberek, tudjátok befolyásolni azzal, hogy teszitek, amire a

lelkiismeretetek figyelmeztet titeket. Csináljátok az életetek úgy, ahogy Istennek tetszik, és ennek nyomán változik meg a történelem. Ez a jézusi jóhír tartalma.

Ezt a jóhírt mondta Jézus Izraelben – Izrael és nem-Izrael számára. És mit mond Jézus a történelem Izrael utáni, az Ószövetség utáni szakaszának, azaz nekünk? Elmondom, bár alighanem keserves lesz hallanotok. Ezt mondja: Kedves keresztények, kedves kétezer esztendő, amelyet ma már az egész világon úgy jelölnek, hogy Krisztus utáni 2007. esztendő. Ti ugyanolyanok vagytok, mint az időszámítás előtti évezredek. Ugyanolyanok vagytok, mint János. Jézus-előttiek vagytok. Változatlanul az Isten belenyúlásaitól várjátok, hogy másmilyen legyen a történelem, mint amilyen. Sőt, rosszabbak vagytok, mint János. János csak egy kérdő mondatot üzent nekem: Én vagyok-e az eljövendő, vagy mást várjuk? Ti már bátran megfogalmaztatok, hogy olyan Istent hirdetnek a Jézusra hivatkozó tanítványok Jézus tanítása alapján, aki azt kívánja tőlünk, hogy legyetek olyanok, mint a birkák. Hogy viseljétek el, hogy a hatalmasok azt csinálják veletek, ami nekik testszik. Azaz mi nem kérdő mondatot üzenünk neked, Jézus a magunk keservesnek érzett jelenünkből, hanem állító mondatot: Te birka-módra a keresztre engedted szögezni magadat, de mi ebben nem követünk. Mi ismerjük a jogainkat, s harcolunk és fegyverrel is, ha kell, jogaink érvényesítéséért.

Elmondom az eltelt kétezer esztendő rövid jézusi történetét. Jézus letartóztatásakor a Tizenkettő szétszaladt. Júdás akkor már elárulta őt, Péter pedig bement a főpap házának udvarába, ahol egy szolgáló fehérenép kérdésére megtagadta, hogy ismerné Jézust. Feltámadása után Jézus összeszedi a Tizenkettő maradékát, akik pedig mennybemenetele előtt megkérdezik tőle, hogy mikor is állítja helyre Jézus Izrael számára a királyságot. Magyarul: mikor űzi el a római légiókat Izrael földjéről. Ezzel a kérdésükkel igazolják, hogy a három éves tanítás ellenére ők is maradtak nacionalisták, miként a Keresztelő, és Istenük is maradt nacionalista. Ez a Jézus-tanítványok tudati fejlődésének legelső szakasza, amikor még Jézus együttvolt velük, amikor még közvetlenül maga tanította őket.

Jöjjön a következő szakasz, a következő három század. A tanítványok megcsinálják Pünkösöd után Jeruzsálemben a szegények körében az élet- és vagyonközösséget: Senki sem mondott vagyonából semmit a magáénak, hanem mindenük közös volt. Amikor negyven év után megindul Jeruzsálemben a zsidók nemzeti forradalma, Jézus tanítványai ott hagyják Jeruzsálemet, és kiköltözködnek a Jordánon túli Pella városába, s nem vesznek részt nemzetük forradalmi harcában. Apostolkodásuk következtében viszont elterjesztették Jézus tanítását Izraelen kívül is, az egész Római Birodalomban, s a nem-zsidókból is sokan Jézus tanítványai lettek. Nem ejtettek tömjénaszemet a császárok istenségének a szobrainál és Jézus vértanúi lettek. Nem álltak be a légiókba, hogy fegyverrel tágítsák a Birodalom határait. Azt mondták, hogy nem harcolhatnak, mert nekik nincsenek megölendő ellenségeik. Helyette gondot viseltek a szegényekre, az árvákra és özvegyekre. Büszkén emlékezhetünk őseink életének erre a második szakaszára. Nem voltak nacionalisták, nem ismertek ellenséget, csak magukhoz ölelték a rászorulókat.

A negyedik század elején indul a harmadik szakasz. Konstantin császár azt vallja, hogy Maxentius ellencsászárral vívott csatája előtt a kereszt jelét látta az ég felhőiben, s belül egy hangot hallott: *E jelben, a kereszt jelében győzni fogsz*. Győz, és kiadja türelmi rendeletet: Nem szabad többé vértanúvá tenni a keresztényeket. Hamarosan betiltatja a császár a pogány iskolákat, s a kereszténységből államvallás lesz. A keresztények elfelejtik a Jézust követő előző három századukat. Szent Ágoston már a császár katonaságával vereti le az eretneknek minősített afrikai donatista keresztényeket. Felfedezik, hogy Szent Pál azt írta a Római levélben, hogy minden hatalom az Istentől van. Örömmel üdvözik a kereszténnyé lett császárt, s a konstantinápolyi keresztény főpap bejelenti, hogy ezzel már meg is valósult az Isten Országá. S nem akad egyetlen keresztény sem, aki észrevenné, hogy ezzel visszatérünk az ószövetségi, a Jézus előtti nacionalista szintre. Az Isten megint törzsi Istenné lett.

Akik a verekedésekből ebben a harmadik fejlődési szakaszunkban Jézus Istenéről beszélnek, azok eretnekeknek minősülnek, és a keresztények máglyáin végezik életüket Jézus követői. Századunkban már nem égetjük el őket, de akik nem hajlandók letenni a gyilkolásra a katonai esküt, azokat nemcsak az ateista állam, de egyházuk püspökei is elítélik. S ezzel a jelenig értünk, s meg kell kérdeznünk magunktól, hogy mi mit várunk Jézustól, az ő Istenétől, a Jézus által hirdetett Isten Országától. Amit a Keresztelő? Azt, hogy égesse el a pelyvát olthatatlan tűzben?

Én megvallom, hogy Jézus Istene tehetetlen azokkal szemben, akik uralkodásra, gazdagságra, hatalomra törnek. Istennek nincsenek kiváltságos gyermekei, s nem avatkozik be a kiváltságra törekvők eddigelé még mindig véres és gyilkos harcaiba. Isten csak a jó testvérek szívét éri el. Azokét, akik szeretik párjukat, elfogadják Isten áldását, a gyermeket, beosztással élve megélnék annyiból, amennyit keresni tudnak. Azaz megértik Jézus jóhírét, s nem kell nekik sem a világ minden országának gazdagsága. Visszautasítják a Sátán ajánlatait, ahogyan Jézus is visszautasította azokat a pusztában. Mondom másképpen is: Nem tehetünk meg mindent, amire csak lehetőségünk van. Csak azt, amire Isten Szentlelke indít minket.

ÓBUDAVÁR - 2007.

Tíz leprás megtisztult. A megtisztultak közül egy visszajön, és megköszöni Jézusnak, amit tett érte. Szép. *És ez az ember szamaritánus volt.* Jézus meg is dicséri érte. De hogyan? *Nem akadt más, csak ez az idegen?* Mondhatta volna másképpen is. A tanítványok, akik szavait hallják, zsidók és nem szamaritánusok. A tanítványok Jeruzsálembe mennek templomba, és nem a Garizim hegyére.

Olyan ez, mintha én egy színgatólikus társaságban beszámolnék arról, hogy szóltam tíz embernek, hogy segítsen már egy magatehetetlen, nagy bajban levő családon, de csak egy segített; egy baptista, a kilenc katolikus pedig nem. Ez bizony odacsípés lenne.

Ahogyan Jézus szava is az volt. Legegyszerűbb, ha hitelt adunk a szentírástudománynak: Márk és Máté elbeszélés-változataiban nem szerepel semmiféle szamaritánus. Ez a történet így talán meg sem történt, s Jézus nem csípett oda. Ezért aztán Jézus kapcsán, de nem Jézus terhére, beszélhetek a kérdésről, melyet mai prédikációmnak címul adtam: *Lehet-e odacsípés nélkül is élni, beszélni?*

Először is megkérdem, hogy kivel beszélek, amikor oda akarok mondani valakinek. A politikai ellenféllel, a főnökömmel, a szomszéddal, kisközösségbeli testvéremmel, a férjemmel/feleségemmel, kiskorú gyerekemmel, felnőtt gyerekemmel, melyikkel? Továbbá azt is megkérdem, hogy mit akarok elérni azzal, hogy odamondok akármelyiküknek. Végül meg azt kérdezem, hogy vállalom-e az odamondás következményeit.

Kezdjük ezzel az utolsóval. Ha vállalom a Golgotát következményként, akkor mondhatok akármit, nem fogok csodálkozni a következményeken. Csakhogy Jézus sem azzal kezdte meg működését, hogy majd a Golgotán végzi. Mimagunk is úgy vagyunk az életünkkel, hogy békés boldogágban szeretnénk leélni azt, s azzal is akarjuk befejezni. Csak menetközben jutunk el oda, hogy *Ha per, hadd legyen per*, és hogy *Üsd vágd, nem apád*. De jó, ha ezeket meg tudjuk

spórolni magunknak, meg azoknak is, akiknek a fejükre akarunk csapni, hiszen önekik is úgy jobb.

Próbálok elveket megfogalmazni, felkínálni, melyekhez igazodnia kell annak, aki vallaná a nyolc boldogság hetedikét, amely így hangzik: *Boldogok a békességet teremtk, mert az Isten gyerekeinek fogják nevezni őket.* Feltételezem most magunkról, hogy mindannyian valljuk, hogy boldogok, akik oda nem csípnek, s ennek következtében felkínálok első elvként: Ha a béke barátja akarsz lenni, mint A helység kalapácsában Petőfinél Bagarja uram, akkor mindenképpen törekedjél a megegyezésre.

A megegyezés elkerüli a Golgotát. A megegyezés figyelembe veszi, hogy nemcsak én akarok élni, hanem a másik is: tehát élek és élni hagyok. Lehet szavalni a *Talpra magyart* és azt, hogy *Akasszátok fel a királyokat*, de ennek rendszerint akasztófák a következményei is – akár Világosnál, akár másutt. De haza is lehet menni Kehidára azzal, hogy *Kommt Zeit, kommt Rat*; magyarul: Majd meglátjuk, hogy mit csinálunk, de egyelőre semmit. Majd közel húsz esztendővel '48 után tudja már Deák Ferenc, hogy feliratot kell küldeni azzal, hogy *mindig a király bölcsessége* talál megoldást, és lesz kiegyezés. Elkerüljük vele magunknak s nemzetünknek Petőfi segesvári és Kossuth turini sorsát, s leszünk a *Haza bölcse*. Ízlése válogatja, hogy királyi érdemrend vagy halál és számkivetés lesz a bérünk.

De ha valaki, mint békességteremtő akar az Isten gyereke lenni, annak a megegyezés útját kell keresnie. Az érdekek különbözőségének sajátos területén, a politikában is azt. A történelem erre tanít. Rákóczi kurucái után jön a szatmári béke; béke, mely tart 1711-től 1848-ig, majd másfélszázadon keresztül. Kossuth és '48 után jön a kiegyezés, és 1867-től Trianonig majd félszázadon keresztül – a még szüleim által emlegetett áldott béke: a békében még egy krajcár volt a péksütemény.

De hát nemcsak politika van az életünkben. Vannak szomszédaink is. Lehet mondani, hogy *Istenem, Uram de szépen fűtyül ez az én madaram.* Mire a szomszéd mondja: *Kendé bizony az árnyéka.* Mondhatta volna szomszédjának Péter ezt is: Kedves Pál szomszéd, de szépen fűtyül a mi madarunk! Ez esetben nem lett volna per, és nem fűtyült volna a madár jobbról is, balról is – a bíró zsebének.

Nemcsak szomszéd van, hanem házastárs is. Egy kortárs, ötgyermekes apa mesélte nekem: Tudod, alig várja az ember, hogy megnősülhessen, s ne úgy legyen már minden, ahogy apám meg anyám akarta... csak hogy a feleségem is így volt ezzel. Kemény vallási fegyelemben nevelte az asszonyt a házasságban, de az ennek ellenére – s a feleség dicséretére – kitartott: nem váltak el holtig. Valahogy megegyeztek. Így volt a szüleimnél is: s frigyük kitartott halálig.

És a gyerekekkel is ki kell egyezni? Ott azt hiszem, hogy nem. Ott az a szabály, hogy amíg az én kenyerem eszed, azt csinálod, amit én mondok. Más az, ha a gyerek már kenyérkereső, akkor már dönthet, hogy elfogadja a házi rendet, vagy szedi a sátorfát. Mindezek a megoldások biztosítani szeretnék a békességet; azt, hogy az Isten gyermekeinek mond hassanak bennünket. Mit csinálnak? Törekednek a megegyezésre.

A munkahelyi főnök – ismét külön eset. Egy frissen avatott vezérkari őrnagy mesélte nekem a Gyűjtőben: Mikor Horthy kabinetirodájába kerültem, jelentkeztem a főnökömnél, hogy megkérdezzem, mi lesz a beosztásom. Válasza: én parancsolok, te meg engedelmeskedsz. Világos beszéd volt. Ezért járt a havi fizetés. *Maul halten und weiter dienen*, azaz befogni azt, amit be kell fogni, és tovább szolgálni – ez volt a reglama. Ennek az alapja is a megegyezés.

A szerzetesek világában felnőtt emberek fogadalommal engedelmisséget fogadnak a mindenkor előjárónak. Ez az egyoldalú, az eleve és a leghatékonyabb formája a megegyezésnek. Én is ezt tettem. '43 januárjában szenteltek pappá, és csomagoltam, hogy Pestről Sátorlajújhelybe menjek tanítani. Ugyanez év nyarán megint csomagoltam, hogy onnan Tatatóvárosba utazzak. Egy év sem telt bele, és csomagoltam, hogy Debrecenbe menjek. Majd elbőgtem magam, de csomagoltam. Ott ki se csomagoltam, csak pótvizsgáztattam, s mentem Balatonlellére tanítani, s onnan vissza, Debrecenbe.

Később meg jött tíz év, akkor semmit sem kellett csomagolnom. Csomag nélkül utaztattak a Fő utcára, onnan a Markóba, a Markóból a Gyűjtőbe, a Gyűjtőből a Fő utcára, megint a Gyűjtőbe, onnan meg Vácra. Aztán megint a Gyűjtő, majd Márianosztra. S mindezt engedelmességi fogadalom nélkül, csak azért, mert úgy kellett – ha tetszett, ha nem. Megegyeztem velük, mert ők voltak az erősebbek. Miért? Mert ilyen az élet. Még arra is vigyáztak, hogy öngyilkos se legyek. Ki kell bírni az életet fogytig, ha egyszer életfogytiglanra ítélték. Ezt főleg ma tudom. De csak akkor, ha azt akarom, hogy az Isten gyermekének lehessen nevezni engem is. Istennel is meg kell egyeznem.

Azért még mondok valamit, hogy a címről is beszéljek. Se feleségem, se családom, csak közösségem van, s ha életemnek címet adnék, akkor ez lenne a cím: *Életem a Bokor*. Hogy én Bokorban miket mondtam, amikkel odacsíptem, azt ők jobban tudják, mint én, mert én nem akarok sohasem nekik odacsípni. Ez nem jelenti azt, hogy nem is teszem, csak azt, hogyha teszem, akkor nem akarva teszem. Annál jobban tudom, hogy testvéreim, mikor csípnék oda nekem. Ritkán. Még vagy hatvan évvel ezelőtt mondta az egyik Bokor-tag nekem Debrecenbe: Neked könnyű alázkodni, mivel mindenki elismer.

De nem mindig, s ezért én is megkapom a magamét olyankor, amikor nem akarnak elismerni. A példa, amelyet elmondok, mutatja, hogy minő érzékeny állatfajta az ember. Valamikor, vagy negyven éve, panaszkodtam egyikünknek valami sérelmemről, s utána egy kérdést tettem fel neki. Így hangzott: Hát mondjad: túlérzékeny volnék én? S engem megértő válasza ez volt: Bizony, túlérzékeny vagy.

Hát erre a túlérzékenységre tudok egy jó példát. Évtizedek távolságában kétszer is hallottam ezt a kitélt: *Hát nem akarod megérteni, hogy* – s következett valami folytatás. Az első esetben még válaszoltam rá. Ezt: Semmi mást sem akarok jobban, minthogy megértsen azt, amit mondasz. A második esetben már csak elnémultam. Ennek kapcsán mondom most a békességet megőrző második elvet: A sértésekre, s az olyan szavakra, amelyeket sértőeknek érzek, az a legjobb válasz, ha elhallgatok. Tehát nem kell mindenre válaszolni, különösen akkor nem, ha nem is igénylik, hogy válaszoljak. Aki engem szeret, esetleg meg fogja érezni a csendből, mely szavai nyomán támad, hogy valamit elrontott, hogy hibázott. Ha pedig válaszolok, és visszautasítom, amit mondott, abból viszontválasz lesz: majd magam is kedvet kapok a ripsztra, s ez már maga a veszekedés. Jobb tehát az elnémulás.

Ha visszagondolok életem nagyobbik felére, szerzetességem 71 évére, nem emlékszem, hogy valaha is veszekedtem volna. Persze ez rendtársaimat és a Bokor tagjait is dicséri, hiszen a veszekedéshez kettő kell. Most mondok egy mondatot, melyet ezekben az évtizedekben – tudomásom szerint – soha ki nem mondtam. Ezt: kikérem magamnak. Az elmúlt évben vettem fel egyik rendtársamnak egy teológiai problémát, melynek nem volt személyi éle, csak elvi. Ez volt: *Ha Te volnál a Jóisten, Te tudnál örülni annak, hogy Árpádházi Boldog Margit öngyötrései következtében 26 éves korára tüdővészben elpusztította magát?* Ez volt a válasz. *Te mindenkinél okosabb akarsz lenni, ezért hagyott ott* – és itt mondott egy nevet, melynek viselője elhagyta a Bokrot. Vége lett a beszélgetésnek, mert elnémultam. Fiatalabb volt, tanítványom volt. Méltóságom alatti lett volna – bármit is mondanom. Nem vagyok biztos benne, hogy értékelte hallgatásomat. Lehet, hogy azt gondolta, hogy igaza volt. Mindegy, a békességet, legalább is bennem, megőrizte, hogy elhallgattam.

Akkor sem válaszoltam semmit, amikor nekem mondták, hogy kikérem magamnak, pedig ez közösségben hangzott el. Válasz volt ez egy mondatomra, mely így hangzott. Ha így tennék, ez azt jelentené, hogy visszabutulnék hatvanöt év előtti, Jézust még nem értő szintemre, amikor még hajlandó voltam kimenni tábori lelkésznek a Donhoz... Magára vette, amit a magam elbutulásáról mondtam. Lehet, hogy igaza volt. Azt hiszem, hogy nemcsak a verekedés, hanem a veszekedés is jézuselőtti és jézusalatti szint. Elkerülendő. S van fegyverünk hozzá. S ez a fegyver: az elnémulás, Annak egyik formája az, hogy nem állunk ellen a gonosznak, hanem ha megütik jobb orcánkat, oda tartjuk a másikat is.

Lehet-e odacsípés nélkül beszélni? – ez volt mai szövegem címkérdése. Sajnos, nem ez a válaszom. Valaki, akit nagyon szeretek, s aki engem nagyon szeret, mondta egy alkalommal, hogy azért vagyunk ilyen kevesem itt, Adyligeten, mert ostromozom azokat, akik hallgatnak. Mivel? Ostorral? Nem. Hanem azokkal a szövegekkel, melyeket Jézus nevében el kell mondanom. Melyeket, ha nem mondanék, akkor értelmetlennek látnám, hogy kijöjjenek ide. Melyek ezek? Hát az egy dénár, az osztozás meg a vagyonközösség, amiket Jézus tanított, amit Jézus a Tizenkettővel gyakorolt. Az ilyesfélék. Mindaz, ami a húsunkba vág, aminek következtében azt érezhetjük, hogy még nem tettünk meg mindent, amit tanított nekünk. Ha ezeket nem mondanám el, akkor azt érezném, hogy valamit elhallgatok abból, amit Jézustól tanultam, megértettem.

Ebből meg az következik, hogy nem lehet mindenben megegyeznünk mindenkivel. Jézus nem egyezett meg a főpapokkal, az írástudókkal, a vénekkel. Ezért került a Golgotára. A békességre kell törekednünk, hogy Isten gyerekei lehessünk. De nem minden áron.

Hát – tudomásom szerint – ezek az én odacsípéseim, s ezekből aligha fogok kinőni. Azért nem, mert nem is akarok. Ámen...

PIARISTA RENDHÁZ - 2005.

Az elbizakodottaknak, akik meg voltak róla győződve, hogy igazak, s a többieket megvetették, ezt a példabeszédet mondta: „Két ember fölment a templomba imádkozni, az egyik farizeus volt, a másik vámos. A farizeus: hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember, rabló, igazságtalan, házasságtörő, mint ez a vámos is. Kétszer bőjtölök hetenként, mindenemből tizedet adok. A vámos pedig a mellét verte és könyörgött: Isten, irgalmazz nekem, bűnösnek! Jézus: Aki magát felmagasztalja, az megaláztatik, aki megalázza magát, az felmagasztaltatik.”

Szavakat s azok jelentéstartalmát, azaz fogalmakat kell mindenekelőtt tisztáznunk. Az első a szövegünkben ez: *igazak s a többieket megvetették* Jézus e kitétele mögött egy fogalmi ellentmondás húzódik meg. Jézus szemléletében nem lehet valaki egyszerre igaz is, és a többieket megvető is. Igaz az olyan ember, aki istennektetsző akar lenni, s ezért teljesíteni akarja Isten akaratát. Aki Isten akaratát akarja teljesíteni, az nem vethet meg senkit sem. Figyeljük meg, hogy mennyire hajlamosak vagyunk mi is megvetni a másik embert. Miként a farizeus: nem vagyok olyan, mint a többi ember, rabló, igazságtalan, házasságtörő. Aki istennektetsző, nem vet meg senkit sem. Lehetséges ilyennek lenni? Jézus úgy képzei el Istent, hogy Isten nem vet meg senkit. A rablót sem, a házasságtörőt sem. Miért ilyen Ő? Azért, mert Isten apánk/anyánk. A szülő nem veti meg egyetlen gyermekét. A rosszat is igyekszik úgy szeretni, mint a jót. Többet is törődik vele. Azért, hogy a rosszabb gyerek is jó legyen.

Imádság közben nem illik dicsekedni. Aki imádkozik, nem sorolja fel Istennek a maga érdemeit: sem a bűntjeit, sem a jócselekedeteit. Aki imádkozik, annak a maga hiányosságai jutnak az eszébe. Nagyapó tanítja unokáját: az öndicsért mindig büdös. Nem felejtí, s pár nap múlva megismétli nagyapja szavát, amikor hallja testvérét dicsekedni. Így: a dicséret mindig önbüdös. Nem is szabad dicsekednünk? Nehéz megállni, hogy ne dicsekedjünk. Egy hét éves kisfiú kérdezi apját: Tudod-e apa, hogy ki a legerősebb a II. osztályban? Nem tudom kisfiam. Megmondja: Hát a Gál Feri. Az apa tudja már, hogy mit kell ezek után kérdeznie az első osztályba járó fiától. Ezt: És ki a legerősebb fiú az első osztályban. Szemét lesütve válaszol apjának a gyerek, és halkán: Ott meg én.

Hogyan dicsekedjünk Istennek? Kell? Alighanem igen. Szükségünk van arra is. Hogyan tegyük? A farizeus jól kezdte: Hálát adok Neked... Csak rosszul fejezte be. Azzal kell folytatnunk, hogy mi mindent kaptunk Tőle. Például azért, hogy adott nekünk gyermekeket, akiket nevelhetünk, tanítványokat, akikkel együtt szolgálhatjuk Istennek ügyét. S ez dicsekedés? Nem, hanem köszönetmondás.

Kihez hasonlítunk inkább? A vámoshoz vagy a farizeushoz? Nem kétséges, hogy az előbbihez. Minden igyekezetünkkel a rendes emberek közé akarunk tartozni. Munkából akarunk megélni, és azt akarjuk, hogy a családi életünk is rendben legyen. Ezenfelül vallásos emberek is akarunk lenni. Nem akarjuk elhanyagolni azokat a vallási cselekményeket sem, amelyekre ránevelődtünk. Mindezeket le kell tagadnunk? Nem is tudjuk. Ha letagadnánk, hazudnánk. Ha elkezdenénk gyalázni magunkat: nem érünk annyit, amennyit érünk, tudnánk, hogy hazudunk. A hazug öngyalázás lelki betegség. Jézus nem is bízathatott rá.

Ha helyesen látjuk magunkat, szabad-e másokról is mérleget készítenünk, azaz másokat is helyesen látni? Megállapítani, hogy a másik nem akar munkából élni, s nem is él rendes családi életet. Lehetetlen, hogy ne ezt gondoljuk. Nemcsak a valóságnak meg nem felelő öngyalázás helytelen. Az is helytelen, hogyha a jót nem tudjuk jónak látni, ha a rosszat nem tudjuk rossznak látni. Baj, ha nem tudjuk helyesen megítélni a bennünket körülvevő világot.

Mi a baj akkor a farizeussal? Az, hogy megvetette azokat, akik helytelenül élnek. Lehetséges, hogy ne vessem meg őket? Lehetséges, hogy inkább sajnáljam őket? Igen, ez lehetséges. Imádkozhatok másképpen is. Köszönöm, Istenem, hogy nem úgy élek, mint mások, és kérlek, hogy segítsd meg azokat, akik rosszul élnek, hogy tudjanak már ők is rendes emberek lenni. Ritkán jut eszünkbe ilyen imádság. Jézus szenvedélyének kellene bennünk élni. Miben

áll ez a szenvedély? Abban, hogy meg akarja nyerni a jó élet számára azokat, akik nem élnek rendes életet. Lehetséges ennek a szenvedélynek a birtokába jutnunk? Lehetséges, de nem könnyű. De megpróbálhatjuk. Gondolatban melléje állhatunk a vámos-féléknek.

Ezek után nézzük meg a vámos alakját. Ő is látja önmagát, akárcsak a farizeus. Megállapítja magáról, hogy bűnös ember, és kéri Isten irgalmát. Mi sem könnyebb ennél. Én olyan vagyok, amilyen. Az Istenről pedig tudom, hogy irgalmas. Kérem is őt, hogy csak gyakorolja ezt az irgalmát velem szemben is. Csinálunk most mérleget kettőjükről! Melyik közülük az istennektetszőbb? Isten ebben a helyzetükben még nem tud a vámos mellé állni. A farizeus megveti a vámost – s ez rossz. A vámos meg még semmit sem tett, hogy ne legyen az élete olyan, amilyen, tehát bűnös – és ez is rossz. A vámos bűnbánata még csak lehetőség számára ahhoz, hogy életteljesítményével felzárkózzék a farizeusi szintre: dolgozzék és rendes családi életet éljen.

Mozdul-e a vámos? Olyan lesz-e élete, mint a farizeusé? Ha elindul ebbe az irányba az élete, akkor elkezd a piros pontok gyűjtését. Jézus úgy gondolja, hogy elindul ebben az irányban a vámos élete. Ha eléri a farizeusi teljesítmény szintjét, akkor neki is annyi piros pontja lesz, mint a farizeusnak. Ha eléri ezt a szintet, s nem fejlődik ki benne a farizeusi gőg, a bűnösök megvetése, a farizeusnak kijáró fekete pontokat nem szerzi be, akkor és csak akkor billen a Jézus mérlege az ő javára. Azért, mert van annyi piros pontja, mint a farizeusnak, de nincsen fekete pontja.

A példabeszéd záró megállapítását kétféleképpen lehet fordítani, illetve fogalmazni. Az egyik fogalmazás: a vámos istennektetszően ment haza, a farizeus pedig nem. Nekem jobban tetszik a másik fogalmazás: a vámos istennektetszőbben ment haza, mint a farizeus. Az elsőt azért nem gondolom helytállónak, mert attól, hogy megvallom bűnömet, valójában még nem történt semmi. Csak akkor, amikor elkezdem a kevésbé bűnös életet.

De hát lehetséges ez az első fordítás is. Azért lehetséges, mert Jézus a piros pont hiányát kisebb bajnak gondolja, mint a farizeusnál található fekete pontot. Azért, mert úgy gondolja, hogy ez a fekete pont nagyon nagy bajok forrása. A fekete pontot Isten kicsivé fogja tenni. Akinek meg nincsen fekete pontja, azt az Isten majd nagygyá teszi. Jézus nem bűn-pártoló, de bűnös párti? Nem. Jézus annak a pártján áll, aki bűnbánatot tart.

Hát ez a jézusi gondolkodás. Valljad magad bűnösnek, a majd meglátod, hogy elindulsz a piros pontokat szerzés útján. Érdemes kipróbálni. Nekem is, Neked is. Mindnyájunknak. Ámen...

PÉCS – 2002.

Plébános és püspök, érseki palotában, beszélgetnek. A plébános kezdi.

- Mese az egész. Nem hazudhatok többé. Se karácsonykor, se Húsvétkor!
- De kedves Atya, ám mondja el ezt a plébánián, csak ne a templomban!
- Ott sem tudok mást mondani.
- Akkor kénytelen vagyok kiközösíteni.

S ennek már több mint tíz éve, s az egykori plébános kiközösítetten is írja könyveit, s ezekben igazolni próbálja, hogy mese a megtestesülés is, mese a feltámadás is. Magam csak ezt tudom mondani a plébánosnak:

Lehet, hogy igazad van, de nem tudod bizonyítani, hogy mese a megtestesülés és mese a feltámadás. És én sem tudom bizonyítani Neked, hogy volt megtestesülés és volt feltámadás, s van mit ünnepelnünk Karácsonykor is, Húsvétkor is. Bizonyítani nem tudom. Én sem és Te sem. Mind a ketten csak hihetjük a magunk álláspontját. Igaznak is hihetjük – Te ezt, magam meg amazt –, de bizonyítani nem tudjuk.

Magam csak annyit tudok, hogy kétezer esztendő óta, és vagy hatvan egymásra következő nemzedékben – hatvan nemzedék tölt ki kétezer esztendőt – apa és anya adja át hitét gyermekének, hogy volt megtestesülés és volt feltámadás. Csak annyit tudok, hogy ezért a hitért sokan, nagyon sokan készek voltak vértanú-halált is halni. És még azt tudom neki mondani, hogy apám és anyám nekem is továbbadták hitüket, s ezért a hitemért kért fejemre halált 55 éve az államügyész. És hogy boldogan – boldogan, azaz az istennektetszés és az Istent majd meglátás reményével – mentem volna az akasztófa elé ezért..., a megtestesülésnek és a feltámadásnak a hitéért. De bizonyítékom nincs. Úgy nincsen, ahogy Neked sincs semmiféle bizonyítékod arra, hogy mese az, amire most itt – Karácsonyt ünnepelve – néhányan emlékezünk.

És most, 2007 karácsonyán, 55 év után, most is meghalnál e hitedért? – kérdezheti tőlem a plébános. Amit válaszolnék neki, azt próbálom most elmondani, az idei karácsonyon, Tinektek. Elkezdem és mondom. 55 esztendő nagy idő. Ma már azt sem tudom bizonyítani, hogy van Odafent valaki, aki vár ránk. Ma már semmit sem tudok bizonyítani, amit nem látok a szememmel, s mondom János evangélistával együtt: *az Istent nem látta senki*. S a megtestesülést láttam? Ott voltam, amikor a Lélek megárnnyékozta a názáreti szüzet? Ott voltam, amikor a Szűz világra hozta méhének áldott gyümölcsét? Nem voltam ott. Csak egy mozifilmet láttam, melyen elvágódik a szűz és földre esik, mint a bot, amikor megárnnyékozta őt a Szentlélek. Csak képeket láttam az istállóul használt barlangról s a bölcsőről, melyben ringatgatja szent Fiát a szűz. A megtestesülést, magát, hogyan is láthattam volna!? Kétezer esztendeje történt.

Miért hiszek akkor? Csak azért, mert mondjuk az első magyar király idején, ezer esztendővel ezelőtt, kabar őszám, talán a harmincadik nagyapám, átadta a maga hitét a huszonkilencedik nagyapámnak, amikor ez a nagyapám még gyerek volt. Azt a hitet, hogy a Szűz foganta Jézust a Szentlélektől, hordozta magzatát, amikor látogatta Erzsébetet, és világra hozott egy felsíró csecsemőt Betlehemben, az istállóban! Csak ezért hiszek? Nemcsak ezért. Azért is, mert az elmúlt hónapokban írni kezdtem egy drámát. Ezt a címet adtam neki: *A tragédia*. Eléje meg írtam néhány sort. Ezt: Mi a tragikum? Ha tudod, hogy miért kell élned, s azt is tudod, hogy amit akarsz, életedben meg nem valósulhat, és mégis képtelen vagy másért élni, mint éppen azért, amit életedben meg nem valósíthatsz – ez a tragikum. Ez Jézus tragikuma is. Róla kell írnom, Őt ismerem. Jobban, mint akárkit – magamat kivéve.

Hát ezért hiszek. Azért, mert mindenképpen élt ez a Jézus, és meghalt – mint bárki proletár. *Övé, ha van, lantom bája, övé rajta minden jegy* – énekelte a magyar nyelvről Arany. S én is mondom a magam lantjáról, hogy az mindenestől Jézusé. S hogy én se magyarul, se más nyelven nem tudok másról énekelni, mint róla, aki megszületett Betlehemben.

Gellért Oszkár is énekelt róla, még '46-ban. Nyugatos volt Gellért, és Ady kortársa, és túlélte őt vagy harminc évvel. Buddhával vetette össze Jézust, és versének ezt címet adta: *Istenek versengése*. Buddha kezdi a versengést, és Jézus válaszol rá.

- *Királyi sarjként jöttem a világra. Csodás liget várt s benne palotám.*
- = *Minden proletár király a szívében, És istállóban szült meg az anyám.*
- *Nyolcvan esztendőt éltem meg e földön, Akkor jött értem a boldog halál.*
- = *Nem éltem én csak harminchárom évet, S úgy haltam meg, mint bárki proletár.*
- *Hetet léptem, hogy a világra jöttem, Így hirdettem ki: Buddha született.*
- = *Futott, menekült anyám velem akkor, Mert meggyilkoltak minden kisdédet.*

- *Anyám szíve a nagy gyönyörűségtől, Mert Istent szült, hetednap megszakadt.*
- = *Az én anyám túlélte a halálom: Megvárta föltámadásomat.*
- *Találkoznak a Nirvánában egyszer Mária, Maya és minden anyák.*
- = *S ti, kisdetek mind, új világot szülnek Anyáitok, bár bitófákön át.*

Eddig a vers és versengés. Új világot szülésről beszél a vers. Egyetlen mondatban is elmondhatom, hogy miért hiszek a megtestesülésben, azaz a Karácsonyban. Bizonyítani, hogy igenis volt Karácsony, ezt nem tudom, de Jézus életének a vége történelmileg bizonyított. A vége. Az, hogy Tibériusz császár idejében Poncius Pilátus a zsidó főpap, Kaifás, kívánságra keresztre feszítette Jézust – ez történelmileg egyértelműen bizonyított. S számomra a felfeszítést megelőző, a jézusi életet nem magyarázza más, csak az, hogy Jézus az Isten fia. Az, hogy a megtestesült Isten maga jött közénk a betlehemi istállóban.

Bizonyítani a Karácsonyt tehát nem tudom, de nincs rá más magyarázatom. Hogyan is volt? Micsoda? Hát amikor az örökkévalóság belépett az időbe! Nincs, aki elmondja. Tényleg nincs? Nincs, mert bizonyosat csak annyit tudunk, hogy időszámításunk 30. éve körül – majd kétezer éve – keresztre feszítettek egy fiatal férfit, akinek nem tetszett az emberek világa úgy, ahogy az emberek ezt a világot korábban kiformálták. Azt mondta, hogy elég belőle, ő másmilyent akar. Milyet? Jót. Amiben élni jó. Olyat, amelyben szeretjük egymást mindannyian.

Tudta, hogy lehet ilyent csinálni? Tudta. Nem csupán hitte? Nem, tudta is. Különös érvem van erre. Az evangéliumokban 132 ízben találjuk a *hiszek* ígét, s ennek az ígének egyszer sem alanya Jézus. Jézus nem hitt. Mert Jézus nem csupán hitte, hogy lehetséges az Isten Országa. Jézus ígéje *a látok, a tudok, az ismerek*. Jézusnak ez a kemény tudása kemény ellenállásba is ütközött. Ellene volt Izraelben az urak világa: a főpapok, az írástudók s a vének hatalma. A hatalmasok. Hatalmasabbak, mint ma a világméretű tőkéstársaságok urai? Nem, csak olyanok, mint ezek. Ezek a maiak is csak azt pusztítják el, akit s amit akarnak. S Jézus nem bizonytalankodott. Mondta magáét. S ha az urak kimutatták foguk fehéret, nem hátrált meg. Tudott olyan mondatokat mondani, hogy képes gyűlölni is a maga életét: *Ha a búzaszem nem hull a földbe, és nem hal el, egymaga marad... Aki szereti életét, az elveszíti azt, de aki gyűlöli életét ebben a világban, az megmenti az örök életre. Aki nekem szolgál, az engem kövessen..., Ahol én vagyok, ott lesz a szolgám is.... Aki nekem szolgál, azt megtiszteli az Atya. Most megrendült a lelkem. Mit is mondjak: Atyám, szabadíts meg ettől az órától? De hiszen éppen ezért az óráért jöttem.*

Saját pusztulása órájáért jött? Igen. S ez a feltétlen elszántsága rendítette meg Gellért Oszkárt is egy vers erejéig. Ez a feltétlen elszántság tart lebűvölve engem is már több mint hatvan esztendeje. Jézusnak nem voltak kétségei, hogy útja hova vezet. Ismerte a hatalom természetét, s tudta, hogy ezzel a hatalommal meg nem birkózik más, csak aki egy másik hatalmat állít vele szemben. Ő megtette, s mondta: *Hatalmam van az életemet odaadni, senki sem veszi el tőlem, magam adom oda.* Nyitott szemmel nézett sorsa elébe. Mind a két idézetet János evangéliumában találjuk. Ha ezeket nem mondta volna Jézus, csak János találta ki Róla, akkor János konzseniális volt Jézussal. Akkor János megértette öregségére Mesterét. Megértette azt, ami mozgatta Jézust hatvan esztendővel korábban, amikor János sihederként követte őt Kafarnaumtól egészen a keresztfáig. Számomra ez a Jézus – Istent mutatja. Azt az Istent, akit én *Mindentadónak* tudok csak nevezni. Mindent adónak, amihez képest vérszegény a *mindenható* megjelölés. Mert *nagyobb szeretete nincsen senkinek, mint aki életét adja barátaiért...* másokért, mindenkiért. Ezek a megfogalmazások számomra bizonyító erejűek. Azt bizonyítják, hogy volt feltámadás, és azt is, hogy a fiatal anya, Mária karján isteni a lény, és isteni kisdéd fekszik ölen. Lehet olyan, aki számára nem bizonyíték. Számomra az, és életemet meghatározó.

Jézus szavai magabiztosak. Testvérem, a kiközösített plébános, minderre azt mondja, hogy mindez csak az első századok dogmafejlődése. Én is mondom. A tanítványoknak, a

Tizenkettőnek és a későbbieknek csak lassan esett le a húszfilléres. Jánosnak élete végéig kellett birkóznia Jézus alakjával, amíg ezekre a szavakra visszaemlékezett..., vagy pedig – amíg ezeket a szavakat megszülte a lelke. A későbbi tanítványok is birkóztak a hallottakkal, s a századok és évezredek során – zsinatokon és hétköznapiakon – teljesen bizonyosak lettek abban, hogy maga az Isten járt közöttük Jézus személyében.

Isten járt itt, de emberi alakban. A csecsemő sírt, amikor szopni akart. A gyermek játszani akart, amikor már tudott játszani. A fiú nézte Józsefet, az ácsot, és szerszámot vett kezébe ő is. A serdülő el kezdett gondolkodni. Hogy mikor esett le nála a húszfilléres, hogy ő talán nem is egészen olyan, mint a többiek – nem tudjuk. Talán amikor becsukta műhelyét Názáretben? Talán akkor, amikor megkereszteléskor hallotta Atyjának hangját: *Te vagy az én szerelmes fiam, akiben kedvem telik?* Talán akkor. Vagy inkább akkor, amikor negyven napot böjtölt a pusztában, megkísértette őt a Sátán, és megértette, hogy tanítványokat kell gyűjtenie, hogy elkezdhesse velük azt az új világot, amely már majd tetszik az Atyának, mert abban már szeretni fogjuk egymást? Vagy csak még később esett le nála a húszfilléres? Akkor, amikor már azt is megértette, hogy az emberek kezébe kell kerülnie...? Akárhogyan is volt, de a tanítványok dogmafejlődését mindenképpen megelőzte Jézus tudatfejlődése, melynek során rájött arra, hogy ő nem akárki. A csecsemő Jézus két szopás között nem gondolhatott arra, hogy ő az időtlen Isten időtlen fia, de mivel emberi alakot öltött, ezért most csak szopni tud. De amikor mondta tanítványaink: *Én veletek vagyok minden nap, a világ végezetéig*, akkor már bizonyára tudta, hogy kicsoda is ő. Ő az *Emberfia*, és akkor már nem jelenthette számára ez a szó azt, hogy ő is csak akárki közülünk, mint bármelyik embertársa. És Te, Testvérem, aki élsz most – kiközösítetten vagy félig kiközösítetten vagy anélkül, és Golgotádon innen vagy annak kellős közepében – itt, a Dunatájon vagy a Hargita tövében, és közel kétezer esztendővel utána a jézusi tudatfejlődésnek s az egyházi dogmafejlődésnek... Te, Testvérem, ugyan mondd meg már magadnak vagy testvéreidnek, hogy Te kicsoda is vagy! Mert elhangzott kétezer esztendeje a szó, hogy *szeressétek ellenségeiteket, hogy gyermekei, lányai és fiai legyetek Atyátoknak, aki felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak*. S ez a szó máig is hangzik mindannyiunk felé.

Jó, mi bizonyára nem vagyunk a Szentháromság valamelyik személye. De isten-gyermekségünk okán és jogán abba és oda tartunk, mert odavalók lennénk. Ady is megírta, amire most rákérdezek: *Istenülő vágyaimba ki látott? Óh vak szívű és hideg szemű barátok*. Nemcsak Jézusnak volt tudatfejlődése, nemcsak az egyháznak van dogmafejlődése. Hanem nekünk is van, a mi hitünknek is van. Az enyémmnek is. S csak azért lettem, hogy halálomig vagy előtte még... eljussak a csúcsra. Nem az urakéra, akik Jézust mindenkor és üzembiztosan keresztre feszítik. Nem az urak hitének tudati fejlődéscsúcsára, amely soha nem jut el a jézusi fejlődési vágányra, mert ezt a vágányt meghatározza, hogy mindenkit szeress, és mindenki érje be az egy dénárral. Jézus csak a szegényeket mondja boldogoknak, s a gazdagoknak jajt kiált. S akiket boldogoknak mond, csak azok látják meg az Istent. Jon Sobrinot is elhallgattatták. Jézust és minden tanítványát mindenkor elhallgattatják az urak, mert vak a szívük és hideg a szemük. Eljutottál-e, eljutottam-e a látó szemű és meleg szívű Jézus fejlődési vágányába? Azért nagyon fontos, hogy igennel tudjunk válaszolni, mert Istenhez akarunk eljutni, akinek nincsen többje, mint akármelyikünknek. Istenhez, akinél ott van a Fiú, aki megtestesült, hogy elmondja nekünk, hogy csak az ő vágányán jutunk el a mindenkit átölelés mindenkit befogadni akaró asztalához. Amen...

KECSKEMÉT - 2002.

Vasmisém. Misekezdet: Testvéreim, amit csinálunk most, azt Jézus rendelkezésére csináljuk, és csak azért, hogy emlékezzünk Rá, csak azért, hogy el ne feledjünk semmit azokból, amiket tanított nekünk. Kezdjük el tehát e szentmisét az Atya, a Fiú, a Szentlélek nevében.

Az Atya, aki mindannyiunkat a maga szerelmes lányainak s a maga szerelmes fiainak akar, a Fiú, aki testvérünkkel lett, s talán jobban szeretett minket, mint saját magát, még ha gyűlölnie is kellett önmagát, hogy ezt megtehesse

s a Lélek, aki bennünk van, s így magunkon belülről hallhatjuk, hogy igazán szeretnünk kell minden felebarátunkat, mind a hat és fél milliárdot, s azért hogy mind a testvérünkkel is legyen

ez az Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság egy Isten, legyen mindnyájatokkal!

Most pedig nézzünk a szívükbe, milyen is az? A Jézustól tanított és megmutatott szeretetet találjuk ott? Mit találunk a szívünkben. Csendesedjünk el. Gyónom a mindentadó Istennek...

Evangélium: A bölcsek meghallgatták Heródes királyt és útra keltek. S lám, a csillag, amelyet napkeleten láttak, vezette őket, míg végre meg nem állt a hely fölött, ahol a gyermek volt. A csillagot megpillantva nagyon megörültek. Bementek a házba, és meglátták a gyermeket anyjával, Máriával. Leborultak és hódoltak neki, majd elővették kincseiket, s ajándékot adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát. Mivel álmukban utasítást kaptak, hogy ne menjenek vissza Heródeshez, más úton tértek vissza hazájukba.

Harmadik változat

Kedves Testvéreim, Testvéreim életem egyetlen tartós szerelmében – a Názáreti Jézusban!

Egész úton hazafelé azon gondolkodám – írta jó másfélszázada Sándor, magam meg már több mint egy hónapja azon gondolkodom, hogy mit is fogok január 5-én délelőtt itt mondani Nektek. Valami olyasmit szerettem volna erre a napra készíteni, amit még sohasem hallottatok tőlem. Hetek óta gyűlik is már egy jó Napló-füzetnyi anyagom; s az egész – mind elvetett kísérlet. Egyik testvérünkkel el is olvastattam második számú kísérletemet. Elolvasta, s csak ennyit mondott: *Mindezt hallottam már Tőled*. Hát hogyan ne hallotta volna, ha olvashatott már vagy negyven kötet írást, melyek mindegyike tőlem származik. De mégis megerősített a válasza abban, hogy valami olyasmit kell ma itt mondanom, amit korábban még nem hallottatok tőlem. Hát ez aligha fog sikerülni. Aki 90. éve küszöbét tapossa, jó, ha még fel tudja olvasni a régit. Eszitek, nem eszitek... mit is várhatnátok tőlem? Hát ennyit bevezetésül.

Az evangéliumi szakasz, melyet felolvastam az *Úr megjelenésének* mai ünnepén, az sem új. Régi. Szent Pál és Izajás szövege még régibb. Nem is olyan biztos, hogy újjal kell kísérleteznem. A liturgia sem hoz újat. Olykor még visszakanyarítják azt is a régibb változatra. Én is azt teszem mostani beszédemben, és idézek a messzi múltból valamit. A Nyitra városát körülvevő magyar falvak sűrűjében, a Zoborvidéken talált száz éve Kodály Zoltán egy népdalt. Ki tudja, hányadik nagyanyjától jutott el ez a népdal az énekesig, majd Kodály fonográfjáig. A középkorban, István király idejében dalolták volt először? Mert hát kellett egy első dalolónak is lennie, akinek a lelkében megfogant a dal! Nem kezdődhetett a második dalolóval! Annak ellenére, hogy akkoriban még talán görög-latin szóval epifániának mondhatták a mai ünnepet, csak megtudunk a dalból mégis valamit. Azt, hogy a Zobor-vidékiek, illetőleg azoknak az ősei meg az első daloló úgy gondolták, hogy *aki megjelenik, az jelenti magát*. S az egyházi év során nemcsak jelenti magát, hanem *jelentgeti is*, mert többször is teszi. Még pedig összesen háromszor. Íme: *Jelenti magát Jézus háromszor esztendőben, Jézus magát úgy jelentgeti már. Először jelenti nagy Karácsony napján. Jézus magát úgy jelentgeti már. Másodszor jelenti hangoz Húsvét napján. Jézus magát úgy jelentgeti már. Harmadszor jelenti piros Pünkösöd napján. Jézus magát úgy jelentgeti már...*

Mit jelentget? Valami nagyon régit. Karácsonykor is, Húsvétkor is, Pünkösdkor is. És mindig ugyanazt, mert Jézus nem volt kíváncsi arra, amit korának írástudói mondtak neki és

mindenkinek. Jézus is olvasta az írásokat, amiket azok tudói tanulmányoztak, de nem azokból szedte tanítását. Hanem honnan? Jézus az emberi lélek archaikus mélyébe, annak kincseibe nézett bele. Ott találta ezeket a kincseket az emberi lélek mélyén. Abban, amit magyarul lelkiismeretnek, görögül-latinul meg az európai nyelveken a dolgok *együttlátásának* neveznek. Ez volt a végső eligazítója. Nem azért illik elfogadnunk Jézus tanítását, mert ő mondja – ahogyan a tekintélyelvűek, a mindenféle írástudók akarnák. Hanem mért? Halljátok erről Jézus válaszát: *Ha valaki az Emberfia ellen szól, annak megbocsáttatik, de aki a Szentlélek ellen szól, annak nem bocsátanak meg sem ebben a világban, sem az eljövendőben* (Mt 12,32). Jézus Szentléleknek nevezi archaikus kincseink forrását, a lelkiismeretet. Amiből merítette Jézus mindazt, amit elmondott nekünk.

Az elmúlt hetekben megszólít tartományfőnökünk: Gyurka bácsi, volna kedved házunk mai esti miséjén főcelebránsnak lenni? Ez annyit jelentett, hogy én mondhatom a szokásos ötperces prédikációt is. Ráálltam. Nem tudom már, hogy mit prédikáltam, de utána vacsorázni mentünk, és a prédikációm hatására Pepe, az egyik kispapunk, a vacsora alatt megkérdezi tőlem: Gyurka bácsi, ha Jézus ma élne, mit csinálna? Lenyelem a falatot, közben gondolkodom, s utána mondom: Hát megnősülne, lenne tíz gyereke, birkát tenyésztene, azok tejével táplálná, gyapjával ruházná őket. S nem fizetne számlákat, áfát sem. Birkasajtért, báranybőrért cserekereskedelemmel szerezne be azt, amit maga nem termel meg. Tanítványait pedig erre a gazdasági alapra épített közösségbe hívná, s a Tizenkettőnek fejés, birkatej oltása, sajtkészítés, nyírás, berbécseles közben mondaná el az üzenetet, amelyet lelke mélyén ma találna. A kézrátevős gyógyításnak ugyanis mára már alighanem lejárt. Van klinika, van természetgyógyászat, és sárkészítésével ma már sarlatánnak minősülne Jézus. Nem is valószínű, hogy kedve volna kilenc évig tanulni, hogy szakorvosi diplomát szerezzen. A birkafejést hamarabb lehet megtanulni. Kivonulna Jézus most nem a názáreti faüzeméből, de mindabból, ami nem adna időt neki arra, hogy tanulmányozhassa forrását, az emberi lélek mélyét.

Pepe elfogadta a válaszom? Nem tudom, mert nem mondott rá semmit. A tartományfőnök sem, aki pedig ott ült mellettünk. Hagyták, hadd mondjam a szövegem, ami csillagfény messzeségben van attól, amit Pepe s a tartományfőnök csinál, meg attól is, amire engem neveltek, amikor ebben az épületben 80 éve piarista diák lettem, 72 éve beöltöztettek Vácon piaristának, meg 65 éve pappá szenteltettek. Ez egy ilyen rend. Nem mondják, hogy igazat beszélek, azt sem, hogy ostobát. Bízna bennem, hogy azt mondom-teszem, amit a lelkem mélyén találok. Pepe is meg a tartományfőnök is azt mondják és teszik, amit meg ők találnak ott.

Most, 65 éve, az első misém után ott volt a primíciás ebéden a mátyásföldi szülői házban az akkori tartományfőnök, akit magunk között nagypapának neveztünk, mert nagyon öregnek láttuk, túl volt már a hatvanadik évén. Ő mondta az ebéd során a köszöntőt. Egy mondatára emlékezem még. Ezt mondta: *Nem tudtuk, hogy nem lesz-e szűk számára Macedónia*. Már mint számomra. Akkor illendően hallgattam, s csak most válaszolok a több mint félszázada már odaát levő Zimányi Gyulának, hogy szűk lett az bizony..., de azért még mindig beleférek valahogy, magam sem tudom, hogy miként.

Mért férek bele? Mert tudjuk mi, piaristák mindannyian, hogy a lelket nem szabad megerősokolni. Az ember lelke a végső instancia. Ennek kell eligazítania mindnyájunkat. Erre hivatkozott Jézus is és ezt kérte számon ellenfelein is: *Amikor látjátok, hogy felhő támad nyugatról, mindjárt azt mondjátok, hogy eső jön, és úgy lesz. Amikor meg déli szél fúj, mondjátok, hogy hőség jön, és úgy lesz. Képmutatók, a föld és az ég jelenségeit fel tudjátok ismerni, ezt az időt pedig miért nem tudjátok megítélni? Miért nem ítéletek meg magatoktól, hogy mi a caddik, mi a dikaion, azaz mi az istennektesző, mi az Isten akarata?* (Lk 12, 54-57). Testvéreim, ami Jézusnak rendelkezésére állott, számunkra is hozzáférhető. Az ember annak következtében ember, hogy tudja, mit kíván tőle az Isten. Olyan halálbiztosan tudja, mint

a katicabogár is tudja, amit neki tudnia kell. Azt, hogy repülnie kell. Mi sem azért tudjuk, mert megtanították nekünk az ötezer vallás valamelyikének a kinyilatkoztatásából. Annak következtében tudjuk, hogy van anyánk meg apánk. S nincs apa vagy anya, aki lelkére venné, hogy magzatának át ne adjon valamit. Ezt: Kislányom, kisfiam, tudod, hogy jókislánynak, jókisfiúnak kell lenned. Tudod, hogy nem teheted a másiknak azt, amit nem akarsz, hogy neked tegyék. A szülők is átvették ezt gyerekkorukban a szüleiktől, a mi nagyszüleinktől. S a szülők pedig átadták nekünk. S ennek az emberléttel együttadott ismeretnek a következtében tudunk mindannyian halálbiztosan ítéletet mondani a szívünkben arról, hogy mi tetszik az Istennek, hogy mi az ő akarata. Csak aki képmutató, csak az nem tudja megítélni, hogy Jézus igazat beszél-e. Aki pedig nem mutat képet, hanem azt mondja, amit a szíve mélyén érez és hall, az képes helyesen ítélni. Képes és tud is, ha befelé figyel.

A Macedóniával kapcsolatban eszembe jutott valami. Ruiz volt a neve a piaristák egyetemes főnökének a neve akkor, amikor Lékai körbejárta Rómában bíboros társait, hogy elmagyarázza nekik, hogy mekkora nagy eretnek is volnék én. Nekem megírta Ruiz, hogy ne képzeljem, hogy a Vatikán egy bíborossal szemben nekem fog majd igazat adni. Weigand Józsi korombeli paptársam is elmondta nekem, hogy római levéltári kutatásai során nem talált példát rá, hogy a Vatikán igazat adott volna egy papjának, ha az szembekerült püspökével. Mindez azonban nem akadályozta meg Ruiz generálist, hogy Casarolinak, a Vatikán második emberének megírja, hogy miféle embernek is gondol ő engem. El akarom kerülni most a dicsekedést. Majd a hálás utókor levéltári kutatása kibogarássza levelét, s ez példája lehet annak, hogy mindenkinek módjában van, még ha generális is, azt mondani, amit gondol, amit a szíve mélyén talál.

Megy-e előbbre majdan fajzatom? – kérdezte másfél százada a Tragédiában Ádám, az ember. Mikor közel 65 esztendővel ezelőtt elkezdtem csinálni '45 februárjában azt, amiből később a Bokor lett, akkor még csak katolikus voltam. Ma, 63 esztendő után, még mindig az volnék, mert se ki nem léptem egyházunkból, se ki nem tették onnan a szűrőmet. Nem, bár életem során bőven feszegettem a pofonos ládát, s most sem tudok máképpen tenni. Jézus szűrét bizony kítették a maga egyházából. Ő is védekezett ellene, ahogyan magam is igyekeztem. Mondta Jézus, hogy *nem jött ő felbontani a Törvényt és a prófétákat, hanem csak teljesse tenni.* Ezzel teljesítette: *Ne álljatok ellen a gonosznak.* Meg ezzel: *Szeressétek ellenségeiteket.* De hiába mondta. Saját vallásának főpapja úgy ítélte, hogy Jézus istenkáromló, és szólt Pilátusnak annak érdekében, hogy Jézust keresztre feszítse. Pilátus kicsit vonakodott. De Kaifás a sarkára állt: *Ha Jézust elbocsátod, nem vagy a császár barátja.* Ezután már tudta Pilátus, hogy mi a dolga, és keresztre feszítette Jézust. Mert szövetségben voltak egymással ezek az urak.

Ez lenne az eleje egy egészen máig tartó szövetségtörténetnek, mely a Bokor történetével fejeződne be. Meg is írtam már mostani prédikációm második és harmadik változatában, de amit most meg nem hallotok. Nem, mert van egy mókás német adoma: Worüber darf man nicht predigen? S a válasz rá: Über eine halbe Stunde! Magyarul: fél órán túl nem szabad prédikálni. Irigylem Pázmány Pétert, mert ő beszélhetett két álló órán keresztül is. A nagyszombati katolikusok rászánták vasárnap délelőttjüket bíborosukra. Valamit mégis mesélek erről a szövetségről.

A varsói szerződés már elmúlt. Adja Isten, hogy az észak-atlanti szerződés is a sorsára jusson. De van egy szerződés, mely nem ilyen kérész-életű: érvénye, sajnos, évezredekkel ível át. Ez a szerződés a trón és az oltár szövetsége. Nagy múltra tekint vissza. A messzi múltban s a Jézus korabeli Izraelben is működött. Király és főpap közös akarata gyilkolta meg azokat a jézuselőtti prófétákat, akiknek sírjait díszíti majd Jézus korában Izrael eleje meg népe – közösen. De Jézus nem díszíti, ő jajt kiált a prófétagyilkos unokákra. S ez lett a veszte. Király ugyan már csak olyan árnyék-király volt akkor a Római Birodalom kegyéből, Heródes. De a helytartó Pilátusnak valóságos volt a hatalma, s tette is szegény flótás, ami tisztétől tellett, s elbánt Izrael akkori soros prófétájával, Jézussal – Kaifás, a főpap, unszolására.

Csak folytatása volt ez a gyilkosság annak, amit az urak mindig is tesznek. Főpapok, írástudók, vének, meg királyok és helytartók. A papi és nem papi fejedelmek. Az a történelem hamisítás, ha az mondatik, hogy *megölhették hitvány zsoldosok*. Csak hitvány zsoldjukért tették őket, szegények, amit tettek. A papi és nem papi fejedelmek pedig a maguk uraságuk, gazdagságuk megtartásáért tették. Tették az eddigi emberi történelem valóságos urának, a Pénznek, a Mammonn-nak a szolgálatában. Nincsen időnk, hogy felvázoljam ezt a történelmet. De arra van, hogy elmondjam, hogy Jézus után is ugyanaz az a történelem ura, aki Jézusig volt. Ez az úr csinál égő szurok fáklyát Néró korában őseinkből. Ő birkóztatja vértanúinkat az oroszlanokkal a cirkuszokban.

S a folytatás az, hogy mi magunk, a keresztényeknek nevezettek, égetjük hamuvá a más-képpen gondolkodókat közel másfélezer esztendőn keresztül, amíg csak ki nem veri az istentelennek mondott felvilágosodás a főpapok kezéből a gyufát. Utána már csak kiközösítünk, mint száz éve Loisy abbét. Csak elhallgattatunk, mint napjainkban Jon Sobrinót. Mindenkit, aki érvényt akar szerezni a jézusi szónak, mely így hangzik: *Boldogok a szegények és Jaj a gazdagoknak* (Lk 6). E borzalmas jézuselőtti és jézusutáni történettel mögöttünk mit tehetünk? Reménykedhetünk. Abban, hogy jelenti magát Jézus nem csak Nagykarácsony napján, hanem hangos húsvét napján is. Mert lehetséges, hogy van nemcsak Jézusnak, de az emberiségnek is van még egy harmadik napja.

Reménykedhetünk egy Istenek és Jézusnak tetsző és még sohasem volt, de fel nem adhatjuk történelemben is, melyet megénekelt váradi kötetében egy húszesztendő fiatal, egy magyar kálvinista: *Nem volna más vallás, Nem volna csak ennyi: Imádni az Istent, és egymást szeretni*. Reménykedhetünk az emberiség feledhetetlen emberi és isteni álmában. Azért reménykedhetünk, mert tudják az ateisták is, hogy szabadság, egyenlőség, testvériség nélkül a Föld golyót csak felrobbanthatjuk. S reménykedem a Bokorban, mely megtanulta, hogy a keresztény viselkedésről jézusi viselkedésre kell váltanunk, ha leeretnekeznék is bennünket, akkor is. Mert semmi de semmi közük nincs Jézushoz a gazdag és fegyverforgató keresztényeknek. Még ha napi áldozók és misézők, akkor sincs.

Lassan be kell fejeznem, de nem fejezhetem be anélkül, hogy ne dicsekedjem. Életem legnagyobb dicséretét 1952-ben kaptam a Fő utcán. Ott székelt az ávó. Odavittek engem is megbilincselve. Ott mondhattam el két hónapon keresztül napi tíz órás kihallgatás során a bűneimet, aminek alapján az államügyész majd kötél általi halált kér a Jónás-tanáctól fejemre. Azzal akarok dicsekedni, amit az engem kihallgató őrnagy, Jámbor Árpád mondott nekem. De még előbb elmondom, hogy Jézus is dicsekedett, és különbül mint én. Különbül, mert Ő maga állította ki magáról a legnagyobb elismerést. Ezt: *Én mindig azt teszem, ami Atyámnak kedves* (Jn 8,29). Amit az őrnagy mondott nekem, azt most én áthárítanám mindazokra, akik az elmúlt félszázadban velem együtt csinálták a Bokrot. Ezt mondta: *Bulányi mester, mit akar itt ezzel a Jézus-szereppel? Mi nem várhatjuk meg, amíg maga megelkelgyakorlatoztatja nekünk a kapitalistákat*.

Jámbor Árpád esztergályos volt. Szavajárása pedig: *hülye mint egy gimnazista*. Árpád nem volt hülye. Harcot vívott a '45 előtti urakkal szövetségben levő egyház ellen. Tönkre akarta tenni az egyházat, amely rendre kiszolgálja az urakat. Nem értette, hogy hogyan dolgozhatok én az egyházért. Tökéletesen tisztában volt azzal, hogy Jézus a szegények oldalán állt. Mit akarok én az egyház oldalán Jézust képviselve? Tudta, hogy a lelkigyakorlataimon arról a Jézusról beszélek, aki azt tanítja, hogy minden embernek csak egy dénár jár. Tudta, hogy Jézus is az osztály nélküli társadalmat akarja, melyben nincsenek urak, hanem mindenki testvér. De Árpád nem várhatja meg a kapitalisták megtérését, rövid úton akarja megsemmisíteni őket az osztályharc, a Párt segítségével.

Szegény, szegény Árpád! Nem tudhattad, hogy '89-re a kapitalisták semmisítenek meg titeket, ti pedig beálltok a kapitalisták cselédjeinek – jó pénzért. De a Bokor változatlanul tudja, hogy a kapitalistáknak kell lelkigyakorlatot tartania. Mert csak ha megtérünk Jézus egy

dénárjára, csak akkor jöhet el az Isten Országa. Kedves harmadik és negyedik nemzedék, 1970 és 2000 után született fiataljaink, vegyétek át a váltóbotot tőlünk, az 1910 és '40 után támadt első és második nemzedéktől. A jelszó legyen az, amit Petőfi adott, amikor elolvasta a *Toldit*, s üzenté Aranyinak: *Amit én nem egészen dicstelenül kezdék, folytasd te, barátom teljes dicsőséggel.* Ámen...

PIARISTA RENDHÁZ – 2008.

Így kaphatta Jézus – az utóneve elé az előnevet, s lett a megnevezése: Názáreti Jézus. Így ismerik majd a letartóztatására érkező poroszlók is, akiktől Jézus megkérdezi: Kit kerestek? – azok meg válaszolnak neki: A Názáreti Jézust. De nem Jézus személyi igazolványának adatait kell most összeállítanunk, mert a mai nap: Szent család vasárnapja. Ezt a szentcsaládot hárman alkotják: Jézus, Mária és József. Elégé szent mindegyik. Jézus a Szentháromság második személye, Mária a Mennyegeknek királynője, József pedig nemcsak egyszerűen szent,

hanem a munkások védőszentje is. Ha szentek a tagok, szent maga a család is. Igazolt tehát a mai vasárnap megnevezése.

Istennek az a terve, hogy nemcsak Jézus, Mária, József legyenek szentcsalád, hanem kivétel nélkül mindannyian szent családokká legyünk. Ennek feltétele, hogy a család tagjai egyenként mindnyájan szentekké váljanak: a gyerekek is, anya is, apa is. S ha nem is nyilvánítja őket egyházunk szentekké, mégis azokká lehetnek. Hogyan lehetünk szentek egyenként és mindnyájan, erről kell beszélnem.

Hallgatnom kell szívem legbensőbb hangjára, mely mindig pontosan eligazít. Világosan tudtomra adja, hogy mit ne tegyek, és hogy mit tegyek. Nem mindig tudom azt tenni, amit javall. Ha nem is teszem azt, amit ez a hang jónak mond, mert nincs kedvem vagy erőm megtenni, sohase gondoljam, hogy az a tökéletes, amire kedvem vagy erőm van. Ha az, amit meg tudok tenni, bizony csak tökéletlen, akkor tekintsem is annak. Ha az, amit meg tudok tenni, már súrolja a rossznak a határait, akkor ne magyarázzam meg magamnak, hogy amit ilyen módon teszek, az jó és tökéletes. És így tovább. Ha a bűnre adom fejem, ne mondjam, amit teszek, nem-bűnnek. Legyek becsületes: ne akarjak hazudni magamnak. Úgy sem tudok: hiába mondom a feketére, hogy fehér, az marad fekete. Csak másoknak hazudhatunk, magunknak nem, soha. Másokat megtéveszthetünk, magunkat soha nem verhetjük át.

Jézus ránk maradt, hozzánk eljutott kijelentéseiből kiválasztjuk magunknak azokat, melyek leginkább megragadnak minket. Magam is, más is így van velük. Számomra mindenekfeletti az a szava, mellyel azt mondja, hogy Jézust káromolhatjuk és nem vétkezünk, de a Szentlelket nem káromolhatjuk. Idézek: Ezért mondom nektek: minden bűnre és káromlásra elnyerik az emberek a bocsánatot, de a Lélek káromlása nem nyer bocsánatot. Ha valaki az Emberfia ellen beszél, bocsánatot nyer, de ha a Lélek ellen beszél, nem nyer bocsánatot sem ezen, sem a másvilágon (Mt 12,31-32). Máténál találjuk ezt, aki ismerte Márk szövegét, mely lényegében ugyanezt mondja: Bizony mondom nektek, hogy minden bűn és minden káromló szó, amit csak kiejtenek az emberek fiaai a szájukon, bocsánatot nyer. De aki a Szentlelket káromolja, nem nyer bocsánatot mindörökké, bűne örökre megmarad (Mk 3,28-29). S átveszi ezt Márktól Lukács is: *Aki az Emberfia ellen beszél, az bocsánatot nyer, aki azonban a Szentlelket káromolja, nem nyer bocsánatot* (Lk 12,10). Lukács hozza a végső lényegét. Az Emberfia jelenti a másik embert, akárkit is és Jézust is. Gondolhatjuk a másikról, Jézusról is, hogy téved vagy hazudik. De van egy másik hang is bennünk, a Szentlélek hangja. Ez nem lehet téves? Lehet, mert eltorzíthatjuk, de nekünk nincs módunkban védekeznünk igaza ellen, tehát kötelez minket, ha jól halljuk, azaz ha halljuk a jót, ha nem. Ennek mindenképpen engedelmeskednünk kell. S ha nem engedelmeskedünk neki, akkor meg kell vallanunk, hogy vétkezünk. Vétkezünk, de képtelenek vagyunk nem vétkezni ellene, mert gyengék, esendők vagyunk. De a Lélek törvényét, amelyen keresztül Isten tévedhetetlenül szól hozzánk, nem vehetjük és nem is tudjuk hallatlanra venni, meg nem tagadhatjuk. Így van-e?

Írtam egyszer egy Kaifás drámát. Az van benne, hogy Kaifás jó lelkiismerettel ítéli halálra Jézust, mint istenkáromlót. S nem vétkezik Kaifás a Lélek ellen, mert ő nem hallja magában a Lélek hangját, eltorzította azt. S ennek következtében tud Jézus imádkozni a kereszten az Őt odajuttatókért is. Tehát nem is vétkezett Kaifás a Lélek ellen? Azt hiszem, hogy nem. Ezt a kereszten érte is imádkozó Jézus szavaiból gondolom: Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekszenek (Lk 23,34). Tehát keresztre lehet juttatni Jézust. Jézust is anélkül, hogy vétkeznénk a Szentlélek ellen? Tehát meg lehet ölni Jézust is büntudat nélkül. S akkor a Jézus-gyilkosságra is van bocsánat? Idézem most a nagyheti ének egy sorát: Minden állat megindul, csak a bűnös nem búsul. Az állat is megindul – gondolja az énekszerző – ha látja a szenvedő Jézust. De Kaifás nem búsul? Mért nem búsul? Mert neki nem mondja a Lélek, hogy gázság volt halálra adni a Názáretit. Miért nem mondja? Hát azért, mert főpap. S a főpapnak s a főpapban nem szólal meg a Lélek? Nem szólal meg, ha egyszer a trón és oltár szövetségeként már nem tud mást tenni, mint azt, amit ez a szövetség kíván tőle. Mi ez a kívánság? Hát

az állam-rezóné s a vele egybefonódó egyház-rezóné. Mondom magyarul is: állása következtében csak azt tudja tenni, ami az állami és az egyházi hatalom érdeke. Ha mást tesz, akkor kiteszi magát annak a lehetőségnek, hogy ő maga is a keresztre kerül. Meghallhatja a Lélek hangját tehát Kaifás is, de akkor ennek az a következménye, hogy ő is a keresztre kerül.

Jézus nem ismerte az ezt a fajtájú szövetséget. Ő egy másfajta szövetséget ismert. Isten egyetlen és örök szövetségét, amelyet Isten az emberrel kötött meg, amikor a teremtés során belelehelte az emberbe a maga Lelkét. Ezt az egyetlen és ősi szövetséget újítja meg Jézus az utolsó vacsorán. És mivel ő nem Kaifás, hanem Jézus, ezért meg tudja újítani azt. Meg, de csak a vérében. Nem kell mindenkinek elmennie a Golgotára, aki hűséges akar maradni Isten vele is megkötött szövetségéhez. Azért nem kell mindenkinek elmennie oda, mert nem kell mindenkinek Jézussá lennie? Nem azért. Jézus pályájának összefoglaló szava, hogy legyetek olyan, mint én. De nem mindenki képes megnőni Jézussá. Kisebb a kapacitása. Az én édesanyám életét maradéktalanul jézusi életnek élem meg, de a hatalom mit sem törődött azzal, hogy apámért és hetünkért áldozta életét. A trón és az oltár szövetsége észre sem vette, hogy élt apám Gizuskája is 80 esztendő a földön. De ha valaki kidugja a fejét a fűből, ahogy Jézus kidugta a magáét a galileaiából, annak vesznie kell. Vesznie Jézus előtt és Jézus után. Kereszten vagy máglyán, de mindenképpen. A Lélek ellen vétkezőknek nincs bocsánat a mennyben, s a Lélekhez igazodóknak nincs bocsánat a földön, nincs bocsánat azoknál, akik a trón és az oltár szövetségét képviselik, nincs azoknak és azoknál, akik azért remegnek, hogy el ne veszítsék a hatalmat s a vele egyet jelentő gazdagságot. El ne veszítsék uruknak-istenüknek, a Mammonnak, a Pénznek a kegyét.

Hogyan lehetünk szentté? – kérdeztem. Jézus szavaira kell figyelnem. Az elsőt elmondtam, a legfontosabbat. Mondanám a másodikat is: Ha azt látjátok, hogy nyugat felől felhő kerekedik, mindjárt mondjátok, hogy eső lesz, s ez be is válik. S ha azt látjátok, hogy délről fúj a szél, arra következtettek, hogy hőség lesz, és ez be is következik. Képmutatók! A föld meg az ég jeleiből tudtok következtetni. Hát ezt az időt miért nem tudjátok felismerni? Miért nem ítéletek meg magatok, hogy mi az (arámul caddik, görögül dikaion, és magyarul: az isten akaratát teljesítő, az istennektetsző, és amit fordításaink így magyaráznak, hogy) igazságos? (Lk 12,53-56). Aztán még mondanám a harmadikat is. Azt, hogy ne álljunk ellene a gonosznak. De hát ezeknek a kifejtésére nincs egy vasárnap esti szentmise keretében elég idő. Annyit elárulhatok, hogy a kifejtésnek mi lenne a végeredménye. Hát pontosan az, ami az elsőé. Az, hogy az Isten Lelkéhez kell igazodnia annak, aki tetszeni akar Istennek. A második s a harmadik mondat kifejtéséből is ez jönne ki.

Úgy kell szentté lenni, ahogy Szabó Lőrinc elmondta feleségéhez írt versében, melynek címe: *Semmiért egészen*. Ezt még elmondom.

Hogy rettenetes, elhiszem, de így igaz.

Ha szeretsz, életed legyen öngyilkosság, vagy majdnem az.

Mit bánom én, hogy a modernnek vagy a törvény mit követelnek;

bent maga ura, aki rab volt odakint,

és nem tudok örülni csak a magam törvénye szerint.

Nem vagy enyém, míg magadé vagy: még nem szeretsz.

Míg cserébe a magadénak szeretnél, teher is lehetsz.

Alku, ha szent is, alku; nekem más kell már: Semmiért Egészen!

Két önzés titkos párbaja minden egyéb;

én többet kérek: azt, hogy a sorsomnak alkatrésze légy.

Félek mindenkitől, beteg s fáradt vagyok; kívánlak így is, meg lehet,
de a hitem rég elhagyott. Hogy minden irtózó gyanakvást elcsitíthass,
már nem tudok mást: Mutasd meg a teljes alázat és áldozat

örömét és hogy a világnak kedvemért ellentéte vagy.

Mert míg kell csak egy árva perc külön, neked,
míg magadra gondolni mersz, míg sajnálod az életed,
míg nem vagy, mint egy tárgy, olyan halott és akarattalan:
addig nem vagy a többiekénél se jobb, se több,
addig idegen is lehetnél, addig énhozzám nincs közöd.

Kit törvény véd, felebarátnak még jó lehet;
törvényen kívül, mint az állat, olyan légy, hogy szeresselek.
Mint lámpa, ha lecsavarom, ne élj, mikor nem akarom;
ne szólj, ne sírj, e mondhatatlan börtönt ne lásd;
és én majd elvégzem magamban, hogy zsarnokságom megbocsásd.

Mutasd meg, hogy a világnak kedvemért ellentéte vagy. Ez az, amit Jézus istene kíván tőlünk. De hát ezért egészen oda kellene adni magunkat Isten Lelkének! És miért? A semmiért? Nem egészen. Isten majd elvégzi magában, hogy én ezt az áldozatot örömmel, szívesen és azzal az öntudattal hozzam meg, hogy ne is érezzem kívánságát zsarnokságnak, hanem csak a nekem létet és mindent adó Istennek tőlem viszonzott, Hozzá és hozzám illő válasznak. ámen...

BOKORPORTA – 2008.

Mai szövegünk időrendje:

1. Jézus a megkeresztelkedés után kimegy 40 napra a pusztába, és ott értekezik az ördöggel.
2. Jézus valakiknek beszámol erről az értekezésről, mert különben nem tudnánk róla.
3. A *Forrás*nak nevezett logion-gyűjtemény őrizte meg Jézus beszámolóját: s ezzel szöveg is lett az értekezésből.
4. Ki tudja, hány közvetítő adta az értekezést tovább, hiszen egyszer sem olvassuk, hogy a tanítványok lejegyezték volna Jézus szavait. Ezek a szavak csak szájhagyomány után jutottak el a *Forrás* szerzőjéhez.
5. Ez tehát a közvetlen forrása Máté mára rendelt, fel is olvasott szövegének.
6. Jézusban alakulhatott a beszámoló anyaga – az értekezés, ami a pusztában történt – a beszámoló elmondásának a napjáig.
7. Akik hallották beszámolóját, azokban is alakult a beszámoló anyaga a *Forrás* lejegyzéséig eltelt évtizedek, nagyjából harminc-negyven év alatt.
8. Máté újra formálta a *Forrást*, és nem egészen úgy számolt be, mint Lukács, akinek ugyanaz a *Forrás* volt a forrása.
9. Az utánuk következő századokban a kódexeket másolók nem mindenben követték azt a kódexet, amelyet másoltak.
10. Ma itt, Adyligeten egy öreg pap elmondja Nektek, hogy mit gondol ő erről a szövegről.

11. Az elmúlt 65 év során már nagyon sokszor beszéltem erről a mai szövegről, és soha nem olvastam fel, amit az előző alkalommal mondtam.

12. Tehát ugyanolyan egyszeri szöveget fogok mondani, amilyen egyszeri, és az azonnali lejegyzéshiány következtében egyszeri és megismételhetetlen Jézus beszélgetése az ördöggel a pusztában.

Mindezt bevezetőül mondtam el. Abból a célból is, hogy érzékeltessem, mennyi a lehetősége annak, hogy sikeresen számoljak be Nektek arról, hogy mi is történt a pusztában, mi is hangzott el az érkezők közt lefolyt beszélgetésben. Nem áltathatom magam azzal, hogy hiteleset tudok nyújtani. A hiteles beszámoló valószínűsége a nulla és a száz értéke közt mozog. Elfogadom, hogy hozzám a mai napon Máté szövege jutott el, s erről a szövegről mondom, amit tudok. Ha hiteles a beszámoló, ha nem.

Mindenek előtt teszek egy megállapítást. Ha nem történt volna meg a beszélgetés az ördöggel, ha Máté meg Lukács csak elibe biggyesztettek volna evangéliumuknak egy kitalált összefoglalást arról, hogy miről is szól majd az a jóhír, melyet továbbadnak, mindenképpen kiválóan oldották meg szándékukat. Hát nem a gazdasági csodáról, nem a tapsot kiváltó bűvészmutatványról s nem a világ feletti uralom megszerzéséről fog szólni örömhírük, Jézus örömhíre. Nem arról, hogy hogyan lehetünk elismertek a Sátán segítségével. *Nem, hanem arról, hogy mire és mennyire juthat az ember a világban, még ha éppen az Isten Fia is.* Mire? Hát a Golgotára, a csúfos kivégzés helyére. Mert hát a jóhír, a evangélium az írásműveknek – az a fajtája, amely beszámol Jézus működéséről, s amely írásmű a kezdetek után a kivégzési fejezetekhez ér, megtoldva egy egészen rövid jelentéssel a feltámadásról. Működés, kivégzés, feltámadás – ennyi az evangélium irodalmi műfaja.

Kit dicsérek meg ezzel a megállapítással. Csak feltételesen a Forrást meg a két evangélistát. De feltétlenül kit? Hát a Sátánt. Nagyon ügyesen oldotta meg a feladatát. Ha sikerrel is oldotta volna meg, akkor nem volna evangélium műfaj. Akkor Jézus nem került volna keresztre, s nem lett volna evangélium műfaj. Akkor mi lett volna? Jézus nem tanította volna azt, amit tanított. Nem is került volna keresztre. Csinált volna kövekből kenyeret, megtapsolták volna, és kitúrta volna trónjából Heródest, s maga ült volna bele. S tudnánk Róla, meg nem is, de semmiképpen nem lenne jóhírünk. De van, mert a Sátán csak ügyes volt, de nem sikeres. Nem, mert ügyetlenségének következtében csak itt van előttünk Máté szövege, s válaszolnunk lehet nekünk is a Sátán felajánlásaira.

Mit válaszolunk? Azt, amit Jézus? A jóhír szövege a kezünkben. Meg még valamink van: a kétezer esztendő keresztény története. A kérdés csak az, hogy mi köze van e kettőnek, a jézusi válasznak s a mi válaszunak, egymáshoz.

Dosztojevszkij, az orosz regényíró szembesül ezzel a kérdéssel. Az inkvizíció nagy alakja, Torquemada letartóztatja a 16. században újra megtestesülő Jézust, és megmagyarázza neki, hogy menjen vissza oda, ahonnan jött. Menjen vissza, mert a jóhír nem megvalósítható. Ami lehetséges, azt csinálja az egyház. Mi lehetséges? A hatalom megragadása, s az emberiség életének hatalmi irányítása. Pontosan az lehetséges, amit a Sátán felajánlott Jézusnak a pusztában, és amit Jézus visszautasított.

Szembesülnünk kell tehát a kérdéssel, hogy a történelmi kereszténységnek van-e valami köze ahhoz, amit a jézusi jóhír tartalmaz? Lehetséges válaszok:

1. Semmi köze sincs.

2. Van azért valami, mert nem tagadjuk, hogy az lenne az igazi, amit Jézus képviselt, de hát az ember olyan gyarló, hogy enged a 48-ból. Végeredményben Torquemadának igaza van, mert a szövegeket ki nem törülve az evangéliumokból kidolgoztuk azokat a kompromisszumokat, melyekre képesek voltunk. Tettük azt, amire képesek voltunk, s amit az egyház csinált: a trón és oltárszövetségét. A császárral-királyal karöltve csaptunk bele a Sátán tenyerébe.

3. Mire megyünk azzal, hogy bevalljuk, hogy csak azt tudtuk csinálni, amit Jézus előtt is tudott csinálni a történelemben az ember? Ha nem valljuk be, akkor úgy teszünk, mintha

lehetséges volna az, amit Jézus mondott, csak a mi gyarlóságunk az akadály a megvalósulásnak.

4. Egyszerűbb, ha csak fenntartjuk azt, amit lehet, s nem mondjuk Jézusnak, ha újra eljön, hogy menjen vissza oda, ahonnan jött.

5. Persze, hogy ennek a hazudozásunknak az a következménye, hogy hitelét veszti az egyház azok előtt, akik remélnek a jézusi vagy nem-jézusi, de kétségtelen eszmények megvalósulásában. Persze, hogy a további folyamat pedig az, ahogy le kell eretnekezni a jézusi eszményekben hívőket. Szerencse, hogy már meggyilkolni nem tudjuk őket, mert nem rakhatunk már máglyát alájuk.

6. S ezen a ponton mutatkozik meg Szent Pál ragyogó ötlete – mondhatom azt, hogy zsenije –, mely szerint Jézus már mindent rendbe tett azzal, hogy halálával kiengesztelte az Atyát, s most már jár nekünk az üdvösség a szerető Isten nekünk megbocsátó kegyelmi ténye ellenében. A baj csak az, hogy nem jött el újból Jézus. Azért baj, mert ha eljött volna, megint keresztre kellett volna feszítenünk bizonyítva vele, hogy Pál ötlete csak fikció. Csak fikció, mert kereszthalálával Jézus nem oldott meg semmit sem, és minden maradt a régiben.

7. Ha így történnék, akkor Pállal és az egész történelmi hagyománnyal szemben tagadnánk Jézusi isteni tekintélyét. Állítanánk, hogy Jézus is csak jószándékú álmodozó ember, mint mi is akárhányan. Ezzel pedig eljutunk oda, ahova Vörösmarty is eljutott: hogy *az ember sárkányfog vetemény és nincsen remény, nincsen remény.*

8 Ezzel pedig kiszolgáltatjuk az emberiséget azoknak, akik megpróbálják fegyverekkel rendbe tenni az emberi rendtelenségeket, s még többet gyilkolnak, mint amennyit a keresztények gyilkoltak, s nukleáris katasztrófával, újrakezdehetjük az emberi civilizációt a kőbaltánál, hogy pár ezer év múlva egy újabb civilizációval újra odajussunk, ahol most vagyunk.

9. Mindezt Szabó Lőrinc már előttem végig gondolta húsz éves korában és 80 esztendővel ezelőtt: *Nézd új jakobinusok állnak a Volga vizénél. S már csattog az új urak ostora új rabokon. Új rabok, új börtön, új éhség. Újra hiába zökkent régi sínéről újabbra az emberiség. Új függönyök mögött pereg az ember tragédiája s üres egekbe vezérli a bűn a szeretet dalát.*

10. Ezek után már csak egy marad hátra... Isten vagyok én, hogy hordjam az ő gondját? Nem vagyok. Majd tudja, hogy mit lehet csinálnia velünk, s majd tudjuk, hogy mit kell csinálnunk nekünk. Vagy egyszerűbben: Úgy még sohasem volt, hogy valahogyan ne lett volna.

Most pedig bepillantok a kandi jövőbe. A vasmisémen elmondtam, hogy mit csinálna Jézus az emberiség jelen helyzetében, ha most újra megtestesülne. Nem Izraelben, hanem itt, a Duna-Tisza tájon. Kaptam rá egy prédikációmát megértő, értékelő szöveget. Nem mondom el, mert múlt hete elmondtam már: Birkát nem de gulyát tartunk:

Az ő levele az egyik példám arra, hogy mindig lesz valahogyan. Van még egy második is. Megvolt a második vasmisém is – rendtársaim számára. Majd beszámolok róla, de nem most. A harmadikról mondok valamit, amely Sashalmon volt a szokásos alkalommal, a hó utolsó vasárnapján. Az áldás előtt, a mise végén kérdés-felelet formájában Áts Bandi és Bisztrai Gyuri átismételték prédikációmnak legfőbbnek gondolt tartalmait. Utána átmentünk a templom mögötti Községi házba, s vetített képek formájában megismertük a sashalmi Bokor-közösség életét, nyaralásait. Meg is köszöntöttek, kaptam is egy palack jó bort, melynek megivása céljából elmentünk Gyuriékhoz: Évi, Gyuri, Virág, Dani, Ida és Imre, Csaba meg én. Összesen nyolcan. Az utolsó metrót még elértük Gyuri kocsijával.

Ezen az estén adtam elő a második példám. Ennek hőse egy nő. Még igen ifjú, a Bokor negyedik nemzedékének tagja. Még csak hét éves, és Vincze Bori a neve. Apja Péter, anyja meg Kati. Gyermekeket várnak, az ötödiket. Péter húga, Eszter egy hétvégen elviszi magához a négyet, hogy a szülők szusszanhassanak egyet. A négy gyerek Eszteréknél arról vitázik, hogy az ötödik fiú legyen vagy lány. A jelen helyzet: két fiú és két lány. A fiúk fiút akarnak, a lányok lányt. Nem tudnak megegyezni. Végül is Bori oldja meg a problémát: Mindegy, hogy most mi

születik, mert nekik összesen nyolc testvérre van szükségük: négy fiúra és négy lányra. S Bori azt is elárulja, hogy neki is nyolc gyereke lesz majd: négy lány és négy fű. Négy lányának már a nevét is tudja, fel is sorolja. A fiúkéból még csak egynek tudja nevét: az Benedek lesz, mert így hívják Bori 10 éves bátyját is.

Hát ez a második példám. Majd szólok a balatonendrédi Pap Sándornak, hogy hova küldheti leánynézőbe érettségire készülő fiait. Szárra, mert ott lakik Péter és Kati, s ott van és lesz is, miből válogatni.

A példák arról beszélnek, hogy mindig lesz valahogyan. Hogy miként majd megmutatja a jövő. A vacsorán további ötleteket kívántak tőlem, Azt válaszoltam, hogy az ember múltjából világos, hogy nem 90 évesek igazítottak el bennünket a történelem folyamán. Amit én elmondhatok, az csak a nagy nyilvánvalóság: az életet tovább kell adni, s a Lélekre mindig figyelni kell. Sándor és Bori teszik, akarják tenni mind a kettőt. A sátán ügyeskedhetik és Jézusunk Lelkétől irányítottak pedig nem engedelmeskednek neki. Helyette verset mondanak.

Isten vidám úr a Föld fölött Lengyelországot Isten óvja. / Polónia a vidám rabok

S törött sajkások víg hajója.

A Visztulánál hajdan s ma is Tréfás, dalos halászok ülnek / S Polóniának asszonyai új és új lengyelt egyre szülnek.

Halat a Visztula s gyermeket Lengyel asszony ad örökké. / Miért hát a Halál jelszava, A sírból szálló „soha többé”?

Boldog hajó a vén gálya is, Ha hátán gyermekek is futnak. / S nincs ott pokol és nincs ott Halál. Ahol dalolni s szülni tudnak.

Isten vidám úr a Föld fölött, Minden fajzatnak üdvössége. / Az Isten: Élet - halleluja - S az életnek nincs soha vége. Írta Ady Endre, Ének a Visztulán.

Amen...

SZOLNOK - 2006.

Év közi 4. vasárnapon Máté nyolc boldogsága az evangélium. Február 3-ára esett az idén: Szerdán már hamvazkodunk, s a következő vasárnap már Nagyböjt első vasárnapja. Május 11-én lesz az idén Pünkösd, utána meg Szentháromság vasárnapja meg Úrnapja. Június 1-ével folytatódnak az évközi vasárnapok. Hányadikkal? Az ötödik következik a negyedik után, nem? Nem. A kilencedik. És az ötödik, hatodik, hetedik, nyolcadik? Azok el és kimaradnak. Milyen evangéliumi szakaszokat hallanánk, ha nem maradnának ki? Hát a Hegyibeszédnek a nyolc boldogság u tán következő részeit. A kilencedik vasárnapon már csak a végét halljuk. A kieső négy vasárnapon mondja el Jézus azt, amiből megtanulhatjuk, hogy mi fán terem az Isten országa. Ezek a részek mindig kimaradnak. Hol több, hol kevesebb – aszerint, hogy mikorra esik Húsvét ünnepe. Ezért aztán ma mindent bele, hogy valamelyest pótoljam azt, ami a liturgikus rend miatt majd az idén is elmarad.

Boldogok – 50 ízben fordul elő ez a szó az Újszövetségben. Ebből 30 az evangéliumokra esik: Márknál egyszer sem, Jánosnál kétszer, de Máténál 13 és Lukácsnál 15 ízben találjuk. Ennek az egyenetlenségnek az az oka, hogy Máté és Lukács is olvashatta azt a *Forrásnak* nevezett jézusi Logion-gyűjteményt, melyet Márk még nem látott, János pedig – ha látta, ha nem látta – nem vett figyelembe. Nem jelentéktelen szava a *boldog* a jézusi szemléletnek és

örökségnek. Mit értünk ezen a szón? Megnéztem az Értelmező Kéziszótárt, melyben ezt találtam: *A sorsával, körülményeivel megelégedés érzésétől teljesen áthatott* az, aki boldog. Nézzük meg, mit értett szavunkon Jézus!

János két helye szerint az a boldog, aki hajlandó Jézus példájára megmosni embertársai lábát (13,17), s aki Tamással ellentétben akkor is hisz Jézusban, ha nem látta őt feltámadottan (20,29). Máté 13 helyéből 9 szerepel a mai nap evangéliumában: boldogok a szegények, a szomorkodók, a szelídek, az istennektetszést éhezők-szomjazók, az irgalmasok, a tisztaszívűek, a békességszerzők meg akiket üldöznek és gyűlölnék istennektetszésük miatt (5,3-11). Továbbá még négy helyen találjuk Máténál szavunkat: Boldog, aki nem botránkozik meg Jézusban, mint tette a Keresztelő (11,6). Boldogok a szemek, melyek látták, s a fülek, melyek hallották Jézust (13,16). Boldog Péter is, aki az élő Isten Fiának mondja Jézust (16,17), s boldog az a szolga, aki szolgatársainak kiadja az őket megillető búzarészt (24,46).

Lukácsnál pedig Gábrriel főangyal boldognak mondja Máriát, mert hitt annak, amit hírül adtak neki (1,45). Jézus pedig boldogoknak mondja a szegényeket, az éhezőket, a sírókat, akiket gyűlölnék az emberek, a Benne meg nem botránkozókat, meg azokat, akik látják Őt. Nem a méh a boldog, amely őt hordozta, hanem azok, akik hallgatják Isten igéjét. A szolgák a boldogok, akik virrasztanak, amíg meg nem jön gazdájuk. Akik azokat hívják lakomára, akik nem tudják viszonzni a meghívást. Aki asztalhoz ülhet Isten Országban. S végül a meddők, akinek gyermekeit nem érinti az a nyomorúság, mely majd Jeruzsálemre következik. Ez a lukácsi anyag kétharmad részben azonos a Máté-félével.

E pusztá felsorolásból is jól látható, hogy Jézus nem egészen azt értette a boldogságon, amit az Értelmező Kéziszótárban találtunk. Lehetett-e ő a kereszten a *megelégedés érzésétől teljesen áthatott*? Lehetnék-e én ugyanott megelégedett? Mikor is voltam én ennyire megelégedett sorsommal és körülményeimmel? Csecsemőként pl., amikor szopás után elaludtam, bizonyára ezt éreztem, de nem tudtam róla. Amikor jelest kaptam alig tíz évesen első latin dolgozatomra, akkor már éreztem a boldogságot, tudtam is róla. Amikor az Erzsébet híd alatti uszodában az úszómester levette rólam a hevedert, s nélküle tempóztam, akkor is. Amikor édesanyám mellett végigbőgtem a Rákóczi utat, mert belekerült évvégi bizonyítványomba a jelesek mellé négy jó, akkor nem hatott át a megelégedés. Rám is szólt: Hagyd abba, mert még azt gondolják rólad, hogy megbuktál, és azért sírsz. Amikor jelesre sikerült az érettségi, s az évvárón nyolcszor is kiszólítottak jutalomra, tökéletes volt a megelégedettség érzése bennem. Amikor az ügyész kötél általi halált kért fejemre, akkor meg furcsa és nem ilyen érzéseim voltak. Amikor közel tíz év után a márianosztrai neveldét elhagyhattam, megint a megelégedettség érzése volt bennem.

Nem érdemes szaporítani a példákat. Választjuk is, kapjuk is a körülményeinket, s ami végül is a sorsunk lesz, az ritkán, vagy inkább sohasem fenéig tejfel. Arany János többet is mondott erről. *Kél és száll a szív viharja, mint a tenger vésze. Fájdalom a boldogságnak egyik alkatrésze. Az örömnélke levegőjét megtisztítja bánat, S a kizajlott bú felhőkön szép szivárvány támad.* A megelégedettség, melyben minden szép és jó, bizony nem azonos a jézusi boldogsággal. Beletartozik abba a szenvedés, a fájdalom, a megelégedettség hiánya is.

Ha pedig valaki véletlenül a magyartanárok közé tartoznék, az szeretné a szóból, magából megfejteni a jelentést. Mit is jelent és jelentett a múltban a *boldog* – nyelvünkben: gyökerében és eredetileg. A hivatalos nyelvtudomány ismeretlen eredetűnek mondja szavunkat. Nem finnugor, nem is török, nem is szláv; ezekben a nyelvekben semmi sem felel meg nekik. De van nem hivatalos nyelvtudomány is, mely legfeljebb a jövőben lesz majd az Akadémiától befogadott, de most még nem az. Van egy 1999-ben Vancouverben megjelent magyar-sumér szótárom. E szótár számára nem ismeretlen eredetű a *boldog* szavunk. Sumér megfelelője: BA-DUG-GA. melynek jelentése: *megelégedett, vidám, jó*.

A szófejtő szótárak után előveszem a Nyelvtörténeti szótárat. Ebben már megtalálom valakinek a nevét. Ki ne tudná szótár nélkül is Jézus édesanyjának magyar nevét?! Mária – a

Boldogasszony: Gyertyaszentelő, Gyümölcstó, Havi, Sarlós Boldogasszony, Nagy- és Kisboldogasszony. A szótáramban találok is egy idézet-mondatot 1527-ből. Ezt olvasom a középkori Érdy kódexben: *Szent István király is, ez szegény országát Boldogasszony országának nevezé.* Szent István királyunk ezt a 11. század első felében tette. Már akkor is Boldogasszonynak mondta népünk Jézus édesanyját. Alighanem korábban tudtunk Boldogasszonyról, mint Máriáról. Hogy kit nevezhettek ők régebben Boldogasszonynak – nem tudom. Legyen a magyar ősvallást kutatók dolga ezt pontosan megállapítani. De mikor megismertük Máriát, ráakasztottuk ősi szavunkat, melyet korábban kire aggattunk, nem tudom.

S boldog még más is valaki rajta kívül. Kicsoda? Hát maga az Isten. Legalább is a mi nyelvünkben, magyarok számára. Ki ne ismerné ezt a rigmust: *Szegény ember szándékát Boldog Isten bírja?* Ha hallgatok sumér szótáramra, akkor az Isten megelégedett, vidám és jó. Talán azért, mert hátára veszi a szegény ember szándékát? Alighanem ezért is boldog. Egy a székelyföldi Barót mezővárosból származó Szabó Dávid nevű katolikus pap írta le az említett közmondást több mint kétszáz éve, a Komáromban 1803-ban megjelent *Magyarság virági c.* könyvében. Ide a rozsdást..., hogy ezt is az Etelközből vagy még messzebből hoztuk magunkkal. Olyan messziről, ahol Isten nem a gazdagok szándékait hordta a vállán. Van ilyen messze a messzi múltban, vagy inkább csak a messzi jövőben találjuk majd azokat, akik a szegények szándékait rakják Isten vállára? Azt hiszem, hogy Jézus, aki azt mondta, hogy boldogok a szegények, Ő úgy gondolta, hogy a boldog Isten a boldog szegények szándékait bírja, azaz mindig is hordozza és viseli is a szívén meg a vállán. A múltban is, a jelenben is, a jövőben is.

Kérdéseket teszek fel. Az első: *Boldog-e az Isten?* Majd megkérdezem, ha találkozom egyszer vele. Most csak fogjuk rá, hogy boldog, mert ha ebbe belemennék, kevés lenne az idő elmondani, miket is gondolok ezen a címen.

Boldog volt-e Jézus, mikor köztünk járt? Mint valóságos ember, ő is elmondhatta Vörösmartynk szavát: *Így volt mindig e világi élet: egyszer fázott, másszor lánggal égett.* Ez is megérdemelne egy külön prédikációt, vagy egy egész könyvet is. Hagyjuk tehát most!

S a harmadik kérdés: *Lehet-e boldog az ember, amíg idelent jár?* S most megvallathatjuk a jézusi anyagot. Jézusnak nemcsak *boldog* szava van. Megvan az ellenpontja is. Melyik az? Hát a *jaj*. S nem is kevésszer használja, összesen 29 ízben. Nem sorolom fel a 29 helyet, csak kiemelem belőlük a nekem most legfontosabbat, ahol négyszer is halljuk Jézus *jaj* szavát is és a *boldog* szavát is.

Boldogok vagytok, ti szegények, mert tiétek az Isten országa.

Boldogok vagytok, hogy most éheztek, mert jól fogtok lakni.

Boldogok vagytok, akik most sírtok, mert nevetni fogtok.

Boldogok vagytok, ha gyűlölnék benneteket az emberek, kizárnak körükből és meg-rágalmaznak, s neveteket, mint valami szégyenletes dolgot, elvetik az Emberfia miatt. Örüljete azokban a napokban, ha majd ez bekövetkezik, és ujjongjatok, mert nagy jutalomban részesültök a mennyben! Atyáik is így bántak a prófétákkal.

De jaj, nektek, gazdagok, mert már megkaptátok vigasztotokat.

Jaj nektek, akik most jóllaktok, mert éhezni fogtok!

Jaj nektek, akik most nevettek, mert sírni és jajgatni fogtok!

Jaj nektek, ha az emberek hízelegnek nektek! Hisz atyáik is így tettek a hamis prófétákkal.

– Eddig tart Lukács nem hegyi, hanem síksági beszédének eleje

Most következzenek a megállapítások, melyeknek elseje és legfontosabbja: Az boldog, akié az Isten Országa. Ezért boldog az Isten, boldog Jézus, és boldogok lehetünk mi is. Második megállapítás: akkor vagyunk mi emberek boldogok, ha szegények vagyunk, ha éhezünk, ha sírunk, ha üldöznek bennünket, ahogyan Jézust is üldözték. Harmadik megállapítás: Nem lehetnek boldogok a gazdagok, a jóllakottak, a nevető üldözők. Negyedik: Jutalmul kapják a mennyben ezt az országot, akik az első társadalmi csoportba tartoznak, a szegények. A második

csoportba tartozók megkapták már vigasztalásukat a jelenben, és nem az Istentől kapták meg, hanem a maguk istenétől, a Pénztől. Őket bizony nem mondja Jézus boldogoknak, hanem jajt kiált feléjük. Miért teszi ezt? Azért, mert e második csoport nem kapja meg jutalmul a mennyben az Isten Országát.

E megállapítások után kérdezek most valami nagyon fontosat. Isten osztotta az emberiséget e két csoportra: szegényekre és gazdagokra? Nem Isten tette ezt, hanem mi magunk. Isten úgy teremtett meg bennünket, hogy képesek vagyunk az osztozásra. Isten úgy teremtetett meg bennünket, hogy adni jó, és venni meg rossz. De szabadnak lettünk teremtvé, és tehetjük azt is, ami rossz nekünk. Mi rossz nekünk? Ha nem osztozunk. Mért nem tesszük? Mert csak magunkra gondolunk, a nálunk szegényebbre meg nem. A válaszom tehát az, hogy tartozhatnánk mind a ketten az Isten Országába. Az a válaszom, hogy már a földön is valóság lehetne az Isten Ország, nem csak a mennyben, és nemcsak az itteni szegények birtokolnák azt. Gondoljunk Csokonai gyönyörű két sorára: *Az enyém s a tiéd, mennyi lármát szűle, Mióta a miénk nevezet elűle.* Meg Székely Magda versére: *Leüthetsz, én nem ütök vissza. Az én kezem gyöngye a rosszra. Hulló testem helyén leüthetetlen, erősen áll az igazi testem.* Isten nem a szenvedés, az éhezés és sírás és üldözöttség világát teremtetette meg számunkra.

Következzék most ennek jézusi igazolása: Boldogok a szelídek, mert ők fogják örökölni a földet. Boldogok az irgalmasok, mert nekik is irgalmaznak majd. Boldogok a békességteremtők, mert Isten gyermekeinek nevezik őket. Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent. Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az istennek-tetszést, az Isten akarátának megvalósítását, mert jóllakottak, kielégültek és megelégedettek lesznek. Boldogok a szolgák, akik virrasztva várják Jézust, és kiosztják szolgatársaiknak az őket megillető búzarészt. Boldogok, akik fülükkel meghallják, amit Jézus tanított, és szemükkel látják is már az Országot, melyről ő tanított.

A két hete itt elmondott beszédemet előadtam az engem meglátogató szolnokiaknak, s vezetőjük mindössze annyit mondott rá, hogy ne foglalkozzunk a tőkés társaságok által számunkra készített borzalmakkal. Mi csak keressük az Isten Országát, s Isten gondoskodik majd a többi mindről. Hát ez ugye olyan szépen hangzik? Nem, ez a biztos valóság. Ahogyan két hete hazamentem, kinyitottam a számítógépemet, s ott találtam egy balatonendrédi levelet. Ezt:

Tisztelt Bulányi Atya! Bocsásson meg kérem, hogy így ismeretlenül zavarom, és levelemmel terhelem, azonban igen erős belső késztetést érzek, hogy megköszönjem kiállítását az igazság mellett és gondolatait, amikkel sokunkat bátorít. Szeretnék gratulálni vasmiséje alkalmából. Kedves ismerősömtől, Várnai László plébánostól kértem el a prédikációt, amit ekkor elmondott. Régóta figyelem megnyilatkozásait, de mégis különleges hatással volt rám. Négy gyerekem van, kettő már középiskolás, és érettségi előtt nem tanulnak rendesen. Feleségem azt mondta, hogy hiába idegeskedem, csupán az én példámat követik, és többre becsülik a munkát, mint a tanulást.

Nagyon elkeseredtem, mivel tudom ez a világ nem azoké, akik becsületes munkából élnek. Egy nehéz, emberpróbáló, de becsületes életformát mutattam meg nekik, és megijedtem mikor nyilvánvaló lett, hogy megtetszett nekik ez, amivel nem jár sok pénz, társadalmi megbecsülés, de annál több törődés, kínlódás, fáradság. Ugyan nem birkát tartunk, de gulyát azt igen. Már húsz éve, mióta családot alapítottunk, ebből élünk. A gyerekek kicsi koruk óta velem dolgoznak, tudnak legeltetni tavasszal-télen, nyáron is tudják hova hajtsanak, amikor kisülnek a gyöpek.

Megnyugodott a lelkem amikor ön Pepe kérdésére felelt. Hát ha valakinek, nekem szólt a válasz. Sajnálom, hogy a misén nem lehettem ott, pedig a *Sapientia* esti tagozatán harmad éves vagyok, és ennek ellenére nem tudtunk róla, a Népszabadságból értesültem róla utólag. Elnézését kérem, hogy fenntartottam. Isten tartsa meg Önt még sokáig egészségben, hogy

segíthessen nekünk az igazság egyre teljesebb felismerésében. Szeretettel üdvözlí Balatonendréről Pap Sándor.

ADYLGET – 2001.

Szolnokiak inárcsi keresztlője. Judit és Gábor keresztlője után sor került az idei második *szolnoki* keresztlőre. Nem az én szobámban, hanem az inárcsi Művelődési házban: a Bíró testvérpáréra: Ágnes és Gábor keresztlőjére. A hosszú liturgia során mondtam el alábbi beszédem. Nem azt, amit Kárász Juditnak és Csomor Gábornak mondtam. Egy másikat.

Testvéreim!

Nagyapó mesél, nagy a figyelem. Mesélje el hát, hogy mi a szerelem? Jön az első bál, első ideál, első kisleány... – halottam ezt az ócska kis műdalt kisgyerek koromban egy nyári szadai éjszakán. Kopaszodó dzsentrí öregúr énekelte, s én nagyon meghatódtam tőle. E mostani alkalomból csak egy virtuális nagyapó fog mesét mondani, nem is fogja énekelni a maga meséjét, és egy másfajta nagy-nagy szerelemlről fog szólni mai története. El is kezdem. Hosszú lesz, de azért még este előtt vége lesz.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy Jóisten. Nem volt magányos. Nagy szerelemben élt-halt valakivel. Akkor szerelemben, hogy a Lelkük egészen közös volt. Nem is *lett* a Lelkük közössé, hanem már eredetileg is az volt, és éppen ezért lettek szerelmesek is egymásba, mert a lelkük közös volt. Elmondhatatlanul boldogan éltek egy nemistudom mekkora faluban, csak azt hallottam róluk, hogy akármilyen különös is, de magyarul – a teremtés ősmagyar nyelvén – beszéltek az áldottak. *Idfalu* volt a falujuk neve, s ez a falu *Idországnak* éppen a kellős közepén feküdt. Úgy a domboldalba, egy hüvös patak partján terült el ez a csodafalu.

Egyszer volt, másszor volt, nem is tudom, mikor volt, gondoltak egyet. Azt gondolták, hogy legyen már részük az ő nagy boldogságukból másoknak is. Kötényt öltöttek ezért, s elkezdtek agyagot gyúrni. Kettőt is gyúrtak. Szép lett az első is. De hát a második, az meg milyen lett? Az olyan szépre sikerült, hogy el sem tudom mondani nektek, milyen szépre. Hát még mikor Lelket is leheltek, méghozzá a maguk Lelkét lehelték beléjük, akkor milyenné lettek? Olyan szépekké, hogy menten egymás nyakába borultak. A szebbik fajta azt mondta a másiknak, hogy Ember. Az Ember meg azt mondta a másiknak, a szebbre sikerültnek, hogy Asszony.

Aztán esett az eső, fújt a szél, s az Ember addig nézte az Asszonyt, az Asszony meg addig nézte az Embert, hogy ki nem találjátok, mi lett annak a vége. Ezért inkább megmondom: szerelemben estek. S addig csókolgatták egymást, hogy nekik nem kellett kötényt öltetniük agyaggyúráshoz. Nem, mert a sűrű csókolódzásnak az lett a vége, hogy csak bölcsőt kellett faragniuk, s belerakni abba egy síró-rívó csecsemőt. Előbb az első, aztán a másodikat. Ki tudja mennyi gyerek lett a csókolódzás eredménye? Fél tucat, vagy egész talán, nem tudom! Hát éppen annyi, amennyit a Jóisten adott. Mire megnőttek a síró-rívó bubák, akkorra meg azok is elkezdtek csókolódzni. Olyan nagy sikerrel, hogy nagy-nagy nemzetek is születtek abból.

Egyszer volt, hol nem volt, de ezt már pontosan tudom, mikor volt. Több mint ezerszáz esztendeje volt, hogy az egyik ilyen nagy és sokszázezer emberből-asszonyból álló nép eljött a világ egyik legszebb tájára. Nincs is szavam rá elmondani, hogy milyen szép volt ez a táj.

Pisztrángok úsztak a patakokban. S a patakok nevei, Istenem, hogyan csilingeltek azok is! Az Urszu vize egy zúgónál beleömlött a Bisztrába, a Bisztra vize pedig futott a Marosba, a Marosé meg már egyre inkább megfáradt méltósággal csak, csak úgy beleömlött a Tiszába.

Hát még az égig érő havasok meg hegyek, melyekről futottak lefelé a patakok, azok milyen szépek voltak! A Hargita, a Görgény meg az Istenszéke, a Székelykő meg a gyalui havasok – a tordai hasadékkal. Istenem, hogyan is tudtál ilyen szépeket csinálni? Nem tudom. Nem is az a dolgom, hogy tudjam.

És még odébb, laposabb tájakon is siettek céljuk felé a fürge patakok, meg hömpölyögtek tova a gyönyörűbbnél is gyönyörűbb folyók: az Ilva vize, mely belefut a Szamosba, az meg a Tiszába. Ennek vize zúgva siet Máramarosból az Alföldre, és a nektárt csöpögtető Tokaj lábánál bele omlik még a Bodrog is... – ott, ahol az idén majd nagytáborozunk! – a Tiszába. Öt folyó vize ömlik egybe, amíg Bodrog lesz belőle. Ki ne tudná közölünk a nevüket? Hát a Tapoly, az Ondava, a Laborc, az Ung meg a Latorca. Hogy tudtak őseink ilyen neveket kitalálni a vizeknek, ha egyszer minden víz csak víz? (Biztosan? Minden forrás a maga helyén fakad, minden eső más talajra hull, s így minden víz olyan, hogy csak egyetlen van belőle. Nemcsak az ujjbegyünk egyetlen. A vizek is egyetlenek!)

A Tisza meg elviszi vizüket Titel alatt a széles Dunába. Az meg a Kárpát-medence összes vizeit, de mindet ám, elviszi a tengerbe, és közben Nagyszebentől délre még felszedi a Maros testvérének, az Oltnak – mire a Dunáig ér – megfáradt, de a székely havasokban még nagyon is zúgó és mélysötét vizét is. Meg ne haljatok, amíg mindegyikbe bele nem nyújtottátok legalább a kisujjatokat! Nem mondom tovább, hogy micsoda csodaországba került ez a nép, a mi népünk. Az egyik őszám, talán a harmincadik vagy negyvenedik nagyapám és nagyanyám is ott volt Vereckénél, ahol a Tisza forrásvidékén bejöttek őseink e felejthetetlenül drága földre.

Más mesébe kezdek. Egyszer volt, hol nem volt, nem tudom mikor, de nagyon régen volt, mikor is egy nagyon szomorú órában elfelejtettük, hogy Isten akaratából csak csókolódnunk szabad. Meg ölelni és ölelni. Ennyit és ennyit tehetünk csak, és sohasem rabolhatunk, meg sohasem ölhetünk. Hullahegyek lettek e felejtésünkből, meg hadi özvegyek és hadi árvák. Meg számarágásokat is kezdtünk beszélni. Olyanokat, hogy *Talpra magyar, mert hív a haza* meg, hogy *fényesebb a láncnál a kard*. S e számarágásainkba még a Jóistent is belekevertük: *László királyunk vitéz lovagságát, ó ha csak ezt látnád*. Majd belepusztult nemzetünk e kardot meg László lovagságát dicsérésbe. Abba, hogy elfelejtettük, hogy csak csókolódnunk és csak ölelkezni szabad ebben az *Idországban*.

De mielőtt még egészen elpusztultunk volna, jött valaki, aki kezdetben – azaz olyan régen, amikor még idő sem volt – magánál a Jóistennél élt. És eljött onnan közénk, hogy újra elmondja nekünk, amit időközben elfelejtettünk. Azt, hogy mi a módi odafent az ő világukba. De mi nem sokat törődtünk vele, és annak rendje és módja szerint felszegeztük őt egy fára, hogy beléfojtsuk a szót. Belé bizony, mert mi csak arról akartunk tudni, hogy fényesebb a láncnál a kard, meg arról, hogy az ellenséget bele kell fojtani a vörös meg a nem-vörös tenger vizébe. Arról, hogy csak ölelkezni szabad, nem akartunk hallani. Így voltam ezzel magam is. Ifjúságomban hívtak, hogy menjek a Donnak a sárga vizéhez tábori lelkésznek, és mentem is volna, ha valamivel korábban szenteltek volna pappá. De mikorra felszenteltek, már bekövetkezett volt a második magyar hadsereg sztálingrádi katasztrófája – kétszáz ezer magyar fiatal férfi halt meg ott, és mennyi zokogó asszonyból lett özvegy, és mennyi gyermekből árva, akik hiába várták vissza édesapjukat..., mint Török Bálint pulyái is a magukét a sztambuli Héttoronyból.

Egyszer volt, hol nem volt, pontosan Debrecenben és 1945 februárjában az történt, hogy négy öt magyar összehajolt. Magam is köztük voltam. Akkor töltöttem be 26. évemet. Olyan 16-18 éves korú lányok meg fiúk voltak ezek az összehajló magyarok. Mit csináltunk összehajolva? Felfedeztük a spanyolviaszkot. Rájöttünk, hogy mit tanított Jézus. Mitől lettünk ilyen okosak? Csak attól, hogy a tanító nénik megtanítottak bennünket hat éves korunkban olvasni. S azt tudtuk csak olvasni, amit elibénk tettek. Ha az volt ott írva, hogy Sze-res-sé-tek

el-len-sé-ge-i-te-ke-t, akkor azt betűztük-szótagoltuk, s nem lehetett azt olvasnunk, hogy... Mit is? Azt, hogy verjétek ki fegyvereitekkel az oláhokat Erdélyből. Nem lehet, ha egyszer Jézus tanítványainak képzeljük meg mondjuk is magunkat – Istenem, Uram! – még keresztényeknek, azaz krisztusiaknak is... jézusinak is.

Jézust felszegezték egy fára. Kétezer évvel később az egyik spanyolviaszk-főfelfedezőt meg csak fel akartak aggatni egy fára. De olyan irgalmas bírái voltak, hogy nem tették meg vele, csak arra ítélték, hogy raboskodjék, amíg él. Ennek ellenére 42. születésnapját már börtönön kívül ünnepelte meg szüleivel, testvéreivel, barátaival. Mit csinált napközben, amikor nem ünnepelt? Törte a kokilla vasat a jászberényi úti ócskavas-telepen, második műszakban pedig ellenőrizgette, hogy ifjúságában helyesen fedezte fel-e a spanyolviaszkat. A harmadik műszakban pedig megint kereste a négy-öt magyart, akivel összehajolhatna.

Talált is valakiket. Többek között egy papot '67-ben, aki elmondta, hogy van neki egy unokabátyja. Az is katolikus pap szegény, de nem tudja megtalálni a spanyolviaszkat. Sőt, azt is állította még nagy-nagy bajában, hogy nincs is spanyol-viaszk. Nincsen, aki válaszolni tudna az ő kérdéseire, és emiatt aztán csak veszekszik az Istennel. Elhozhatná-e hozzám? Mondtam, hogy csak hozza. Bízatta is ő, hogy jöjjön, de nem akart: Minek menjen, ha egyszer nincsen válasz a kérdéseire? Aztán mégis csak eljött egyszer, elbeszélgettünk egy félnapot, s mikor elment, odaadtam neki a KIO hat vastag szamizdat kötetét. Öt hónap alatt felfalta, s mire elolvasta, megtalálta ő is a spanyolviaszkat.

Testvéreim, mert megtalálta azt ő '68-ban, ezért lehetünk mi negyven évvel később, 2008-ban itt és most az inárcsi Művelődési házban. 40 éves fiatal legény volt ő még akkor. Feri volt csak, nem Feri bácsi. Egy regényt lehetne írni életéről. A Bokorban annyi ember él olyan, akiknek élete megérdemelne egy regényt. De Feri bácsi életregénye lenne köztük alighanem a legszínesebb. Már elmúlt 60 esztendő, mire a dicsőséges felszabadító vörös hadsereg végre kitakarodott hazánkból, de itt hagyta társadalmunkban a maga szennyét. Az ateizmust? Nem, annál sokkal csúnyábbat: ölelés helyett a lefekvést. Honszerelem helyett a szabadosságot, a jézusi meg a nemzeti eszmények megtiprását... nem sorolom tovább.

Ha nem tudnátok, megsúgom Nektek, hogy az ateistákat is a Jóisten teremtette. És a maga képére és hasonlatosságára tette, amit tett. És csak azért, hogy az ateisták is mind – az ő szerelmetes lányai és fiai. És Feri bácsi addig törte a fejét, és addig imádkozott, amíg meg nem találta a módját, hogyan is lehet megszólítani az ateistákat. És valamikor, jó tíz éve, meg tudta szólítani az ateista Bíró Lajost. Lajos meg a feleségét, majd a maga két gyereket, meg még a Tiszavirág meg a Napvirág nevű közösségeinek tagjait is.

Tíz év kemény munkájának, spanyolviaszk-felfedezésének háttérével szolgáltatathatom én ki most az egyház szentségeit Lajos gyermekeinek: Ágnesnek és Gábornak, akik hisznek Jézusban. Hisznek ám! S ennek a hitüknek az a tartalma, amit Jézus tanított, amit most megszentelt formák között nyilvánosan meg is vallanak... jézusi testvéreik közösségeinek színe előtt. Mi meg majd megpecsételjük vallomásaikat. Nem bubákat öntünk meg, akik sárgát meg zöldet tudnak csak csinálni. Hisznek Jézusnak. Ezt pecsételjük le, és igyekszünk meg is erősíteni őket, hogy tudjanak ők is tanítványokat nevelni. De csak akkor fognak szövetségre lépni Jézussal, ha megvallják eddigi életük minden istentelenségét, minden bűnüket testvéreiknek. Metanoia nélkül nincsen jézusi élet. A szentségek csak jelek. Bűnbánat nélkül semmit sem érnek. Csak *árúvédjegyek*, és nem tényleges árúk, amikkel már mosakodni is lehet – hogy József Attila szép szavával éljek. Ha szívetekben elkészültetek a jézusi élettartalommal, jöhetnek a szentségek, az egyházi formák. És nálatok legyenek ezek a formák jézusi formákká. *A jézusi jelek jelöljék életetekben a jézusi tartalmakat!* Ne pusztá és üres jelek legyenek! Ezért imádkozzunk!

Pistikém, énekeljetek most valami csodaszépet! Ámen...

INÁRCs – 2003.

Délután négykor indult, s körözött három órát az Árpád- meg a Szabadsághíd között. Amikor elindult a hajó, akkor indultunk meg az oltár felé, akkor szólalt meg Pisti gitárja, Edit hangja... valami szépet, gyönyörűt. Volt *Minek nevezzetek* és volt *Ének a Visztulán*, s ott volt a két fiatal is, akiket Isten gyönyörűnek teremtett, istennektetszőknek. Csak a magam beszédét írhatom ide...

Kedves Judit és Gábor! Kedves szülők és rokonok! Kedves jóbarátok és kedves Testvérei Jézusnak! Nagy öröm ez a mai nap Nekik, akikről szól majd a nóta. Számunkra is, akik csak húzzuk a talpalávalót és magának a Főrendezőnek is, aki mozgatja a háttérből ezt az egész ünnepi liturgiát. Mert a főludas kétségtelenül – Ő. Mert csak így tudom megmagyarázni, hogy a kitudja-mennyi eladólány közül éppen Judit lett, akit megvásárolt magának egy Gábor nevű vevőlegény. Akkora volt a kínálat belőlük, hogy el sem fértek volna egy nagyon nagy piactéren sem. Gábornak még sem kellett más. Már ha igaz az a férfiatól tévedhetetlenül megevett tétel, hogy mi választunk. Vannak olyan lételméleti és lélektani iskolák, melyek e tételünket a butaságokat termelő férfi önérzetből magyarázzák: merő látszat csak ez – tanítják –, mert valójában nem a lányok, hanem mi, férfiak kelünk el a halpiacon. Nem döntöm el e nehéz kérdést, inkább arról kezdek beszélni, aki a főludas.

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy Jóisten. Nem volt magányos. Nagy szerelemben élt-halt valakivel. Akkora szerelemben, hogy a Lelkük egészen közös volt. Nem is *lett* a Lelkük közössé, hanem már eredetileg is az volt, és éppen ezért lettek szerelmesek is egymásba, mert a lelkük közös volt. Elmondhatatlanul boldogan éltek, s azt gondolták, hogy ami Nekik olyan jó, legyen abban részük másoknak; hívhatják őket, akár Juditnak és Gábornak is. Úgy hívták ezt a Jóistent, hogy Atya, Fiú meg Szentlélek. Ha így hívták, akkor kezdjük el e mai kétszeresen is szövetségkötési lakomát az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében!

Kezdjük el annak érdekében, hogy ami bennünk van, legyen olyan szép, mint ami kívül van, a gúnyánk, amit magunkra vettünk, tegyük egy csodát, melyre mindannyiunkat képessé tett a Jóisten. Tegye rá kezét a kezünkre, s ennek erejében töröljünk ki a bűnbánat emberi képességével mindent az életünkből, ami csak elrútította azt, és mondjuk mindannyian: Gyónom a Mindentadó Istennek és Nektek Testvéreink, hogy sokszor és sokat vétkeztem... Irgalmazzon nekünk a minket nagyon szerető Isten, és bocsássa meg minden vétkünket, hogy elvezethessen minket Magához az örök életre.

Kúrie...

Imádkozzunk! Istenünk, Te aki Juditot és Gábort csak azért szólítottad létbe, hogy egymást olyan boldoggá tegyék, amilyen boldogságban éltek Ti is a Szentháromságban, önts beléjük az egymást szeretésnek azt a mértékét, mely a ti szívetekben él egymás iránt az örök Hazában, ahova őket is várod. Jézus Krisztus által, aki csak él és szolgálva szeret mindörökkön örökké. Amen.

Most pedig megkérem Gábort, hogy mondja el olyan szépen, ahogyan csak tudja, a világirodalom legszebb szerelmes versét Juditnak: *Minek nevezzetek?*

Ének

Most meg Juditot kérem egy másik vers elmondására, amely már arról beszél, hogy mi lesz Isten legnagyobb ajándéka számukra: *Ének a Visztulán*

Ének

Jézusom! Tisztítsd meg a szívem és ajkam, hogy méltó módon hirdethessem szent evangéliumodat. Az Úr legyen veletek! Evangélium Szent Máté könyvéből:

Akkor odamentek hozzá a farizeusok, hogy próbára tegyék. Ezt kérdezték: „El szabad-e a férfinak bármilyen okból bocsátania a feleségét?” Így felelt: „Nem olvastátok, hogy a Teremtő kezdetben férfinak és nőnek teremtette őket, és azt mondta: Ezért a férfi elhagyja apját, anyját, a feleségéhez ragaszkodik, és egy test lesz a kettő? Most már többé nem két test, hanem csak egy. Amit tehát Isten egybekötött, azt ember szét ne válassa.” De azok mondták: „Miért adta akkor Mózes azt a parancsot, hogy elbocsátáskor adjunk válólevelet?” „Mózes szívetek keménységére való tekintettel engedte meg nektek, hogy elbocsátástok feleségeketek – felelte – , de kezdetben nem így volt.

Jó tíz évvel ezelőtt eskettem egy másik és nevezetes párt. A fiú nagymamája részt vett közel 60 esztendő ezelőtt egy nyolc napos lelkigyakorlatomon. A leány szülei pedig egy másik ilyen gyakorlaton ismerkedtek meg egymással, de csak 40 évvel ezelőtt. Mindkét családban a csapból is Bokor-szöveg folyt. Ez a Bokor-unokából és egy Bokor-gyermekekből lett ifjú pár állt két oldalamon a gyémántmisén. Ez utóbbi, az ifiasszony nyújtotta át a mise végén nekem a Bokor ajándékát. Egy nagy albumot, melyet a Bokor tagjainak laudációs szövegei és a négy nemzedék fényképei töltöttek meg. Az átnyújtó ifiasszornak a szövege ez volt: *Rettenetesen voltak számunkra a jegyes-oktatásaid. Arról beszéltél nekünk, hogy el kell majd viselnünk egymást... amikor mi pedig szerelmesek voltunk egymásba... Azóta már megtanultuk, hogy bizony akarnunk is kell szerelnünk egymást.*

Kedves Judit és Gábor! A ti jegyes-oktatásaitokba már nem fektettem annyi energiát, mint az övékébe. Jóval fiatalabbak voltak amazok Nálatok és Bíró Lajos csoportjait betudhattam már a ti házasságra felkészítő tanfolyamotoknak is. Mindazonáltal most majd bedobom magamat, s elmondom, amit talán még nem hallottatok tőlem.

1. Meg lehet örízni a szerelmet végig. Egyik csoportomban él egy nagymama-nagypapa jelölt. Néhány éve mondtam ezüstlakodalmas miséjüket. Három gyerekükből az elsőt tavaly ilyenkor eskettem. De a szülők még mindig fogják egymás kezét, mikor sétálnak, meg még a csoport-talákozókra is. Mária Magdolna halálosan szerelmes volt Jézusba, de Jézus foglalt volt. Örök szerelemmel szereti az Atya a Fiút, s a Fiú az Atyát. Hogyan csinálják ők, az aranylakodalmukat váró ezüstlakodalmások, hogy át tudják még mindig menteni a túlsó partra a szerelmet? Ezt akarom most elmondani.

2. Az elmúlt félszázadban úgy gyóntattam, hogy kellett a gyónóimnak többek között naponként időelszámolást is csinálni. A napi adatokat meg a hónap végén átlagolni. Voltak különböző követelmények benne, melyek közül csak egyet említek: a férj és feleség egymással beszélgetésének el kell érnie a napi 30 perc átlagot. Amikor a szerelem dül a fiatalok közt, akkor ez a fél óra kitesz napi átlag három órát is. Fenntartható ez? Nem. Össze kell költözködni, hogy kevesebb is elég legyen. De fél óra alá nem sülyedhet soha. Ha alá sülyed, holtbizonyos, hogy előbb-utóbb átveszi a szerepet a Mancikától egy másik Mancika. Nem tehetünk róla. Így vagyunk megcsinálva. Ádámnak kell mindig egy Éva. Évának kell mindig egy Ádám. Törvénye ez az embernek. Mért? Mert maga az Isten írta bele. S nem akárhova. A szívünkbe írta bele.

3. Gyónni kell járni és naponta. A paphoz? Nem a paphoz. Este a gyerekekkel együtt kell imádkozni, énekelni az Istennek – égő gyertya mellett. Legkésőbb nyolcra meg kell kapniuk a szülőtől az esti pusztit. Az égő gyertyát pedig át kell vinni a szülők szobájába, s ott kell folytatni az imádkozást – kettejüknek. Úgy kell azt csinálni, hogy csak belebámulunk a gyertya fényébe, s amikor megtelik a szívünk istenszerelémmel, akkor mondani kell, amit a Lélek diktál nekünk. Amikor elfogy, elhallgatunk. Aztán valamikor elkezd a másik, s ő is hangosan kimondja, amit hall belülről. Mit hallanak? A legfontosabbja az, hogy mivel szerzett ma a legnagyobb örömet a párunk. S azt is, hogy mi fájt a legjobban? A munkahelyen talán, s a főnök részéről? Az is elmondható éppen, de az a napi fél óra beszélgetésbe való anyag. A gyertya fénye mellé az

tartozik, hogy mit nem szeretett volna kapni a párjától. Nem vádaskodás ez, csak síró felpanaszolás. Nagy szüksége van erre is párunknak. Kispap korom legnagyobb egyénisége, egy nagypapa-korú előljáróm mondta el nekünk jövődő papi életünk legnagyobb hiányosságát: *Ha magukat pappá szenteleik, nem mer majd maguknak megmondani senki semmit.* A párom, aki szeret, mindent megmondhat nekem. Szükségem van rá, mint egy falat kenyérre. Csak akkor lehet belőlem az, amit az Isten megálmodott rólam, ha van, aki elmondhatja nekem azt is, amit az önszeretetem miatt magam nem hallok meg a lelkem mélyén.

4. S paphoz nem is kell járnunk? Papnál nem is kell gyónnunk? De igen. Csak nem külön, hanem együtt. Ne sutyorogjon senki pap az én feleségemmel. Mit sutyorog vele? Félek, hogy rám panaszkodik. Ha volnának papnők az egyházban, akkor meg azok volnának a megértő partnerek a férfiak számára, hogy elzokogjuk nekik, amit feleségüinktől kell nekünk, szegény férfiaknak elszenvednünk. A Bokorban férj és feleség együtt járnak gyónni. Nagyon jó beszélgetések adódnak belőle. A férfiaknak elmondhatom, hogy nem kell a konyhába kimen-niük, és a világosság felé tartani a poharat ellenőrizve, hogy azok rendesen vannak-e megtörülve. Megmondhatom neki, hogy odahaza nem vagy a feleséged munkahelyi főnöke, de hálásan megcsókolhatod feleséged kezét a meleg vacsoráért, meg hogy mindig találsz tiszta fehérneműt a szekrényben. A nőknek meg elmondhatom, hogy férjedet Isten nem a te képedre és hasonlatosságodra teremtette, hanem a magáéra, s ennek következtében akármennyire is szeret téged, *nem képes indigós lenyomatod* lenni. (Ezt egy aranylakodalmas férfi mondta a gyónás során a párjának, aki hét gyermeket szült neki.) Külön és más személyiség marad, bár hűségesen szeret téged. Meg kell értened, hogy képtelen minden kérdésben ugyanúgy vélekedni, ahogyan te.

5. Így lesz – Jézus szép szavával – két emberből egy. Ahogyan odaát is: *Én és az Atya egy vagyunk.* Egyek, mert közös a Lelkük. S így lesztek Ti is egyek, mert a Bennetek levő Lélek az egymást megérteni akarásnak és tudásnak a Lelke. S ezért aztán nem lesz szükségetek váló-levélre és válás-ügyvédre. Maradhat erőtök versenyre kelni a Bokor 16 gyerekes Zsike-Nácijával, a 10 gyerekes Gabi-Bandijával, Ancsa-Imréjével, Orsi-Lacijával, meg azokkal, akik valamivel elmaradnak e nemzetmentő szuperszámok mögött.

Arany Jánossal zárom szavaimat. 1848-ban írta őket: *Ha minket is elfúj az idők zivatarja, Nem lesz az Istennek soha több magyarja.* Kár lenne értünk. Egy faj pusztulna el, s nem is akármilyen. Más, mint a többi. S ha szabad nekünk a feleségünket minden más nőnél jobban becsülnünk, jobban szeretnünk, akkor szabad nekünk a mi fajtánkat, a magyart minden más fajtánál többre becsülnünk, jobban szeretnünk. Még a magyaron belül is. Bartók Béla 13. századbelinek gondolta a *Székelyek esti imájának* a dallamát. E többre becsülés jegyében ezzel kezdjük az imádkozást Juditért, Gáborért:

Hej, én édes jó Istenem, / Oltalmazóm, segedelmem,
Vándorlásban reménységem, / Ínségemben légy kenyerem.
Vándor fecske sebes szárnyát, / Vándorlegény vándorbotját,
Vándor székely reménységét, / Jézus, áldd meg Erdély földjét.
Vándor fecske hazatalál, / Édesanyja fészkére száll,
Hazajöttünk, megáldott a / Csíksomlyói Szűz Mária.
Hej Enikő és ő Zsoltja, / mi hiányzik, kipótolja
Kádár Judit és Gábora. / Felsüt a nap még Szolnokra.

A mise végén pedig még mondtam egy áldást is. Loptam, de magamtól. Egy Juli-Misi nászmisén mondtam el először. El fogom még lopni egy párszor, ha fiatalokat esketek. Mert előbb-utóbb a népdalok dallama is, szövege is végletes formát ölt. Az imádságoké is, az áldásoké is.

ÁLDÁS

Áldjon meg Kettőtöket Isten azzal, hogy folytatjátok, amit Jézus elkezdett közel kétezer esztendeje. Sajnos, ez a kérésem nem sokat ér, mert annak meghallgatása kizárólag azon fordul, hogy vevők vagytok-e kérésemre. Mért ne lennétek? Hát csak azért, mert az elmúlt kétezer esztendőben inkább csak olyan keresztények voltak, akiknek kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, hogy folytassák, amit Jézus elkezdett. De az én reménységem olyan erős Kettőtök iránt, hogy mit sem számít az elődök hiánya, én csak azt gondolom Rólatok, hogy Nektek van fületek a hallásra. Ettől indítva kibontom most ennek az áldásnak a tartalmát.

Áldjon meg Kettőtöket azzal, hogy ne akarjatok soha sem vétkezni a Szentlélek ellen, hanem mondjátok és tegyétek mindig azt, amit a szívetekben hallotok Isten hangjaként. Ennek eredményeként: Judit, légy Isten szerelmes lánya, akiben neki jókedve telik; Gábor, légy Isten szerelmes fia. Pontosan úgy, ahogyan Jézusban kedve telt el. Mondhatom mindezt úgy is, hogy legyetek Jézus tanítványaivá, akik követik Tanítójukat. Követik akkor is, ha akármilyen árat is kell fizetni érte. Annyit elárulhatok Nektek, hogy ez olcsón nem megy, mert széles az út, amelyen azok járnak, akik fűtyülnek Isten áldására, és keskeny az útja azoknak, akik azt az utat választják, amely Jézus Atyja felé vezet.

Áldjon meg Isten Kettőtöket azzal, hogy valami vadonatújat kezdtek a történelemben, azaz hogy sohase jussatok el imádságotokban oda, ahol *István, a király* rockopera végződik: *Uram, Veled, de nélküled*. Legyen a ti szívetek, lelkiismeretetek számára mindig nyilvánvaló, hogy ez a kétezer esztendő játék, hogy Jézussal de Jézus nélkül, ez abbahagyandó. Nincs neki semmi értelme. Lehet Jézus után is, és Jézus nevében is csinálni, ami tökéletesen jézuselőtti, és Jézust újra meg újra keresztre feszíti. Mert mondatott a régieknek: *Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet. Én pedig mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket*. Nincsen az unokatestvérünk testét felnégyelő szent jobb kéz. Mindegy, hogy Koppánynak hívják, akit felnégyelünk, vagy másnak. *Nincsen kard, csak Jézus ellen*. Amíg van kard, marad a tört vérfekete folt, s marad az emberiség története is csak jézuselőtti – Jézus után is.

Áldjon meg az Isten Titeket azzal, hogy megértitek Jézus szavát: *Boldogok a szegények, mert övék a mennyek országa*. Nem a gazdagoké. Azok csak Jézus keresztre feszítésével tudnak foglalkozni, mert el kell takarítaniuk Őt az útból, aki azt tanítja, hogy Atyja szőlőmunkásainak csak egy dénár jár. Akármilyen okosak, szorgosak és ügyesek is, akkor is csak annyi. Mennyi ez az egy dénár? Ha elosztjuk az emberiség vagyonát hat és fél milliárddal, megkapjuk pontos forint-értékét. Gazdagság és embereket gyilkoló hatalom mindig édestestvérek. Kaifás és Pilátus esetében is, és mai, tegnapi meg holnapi utódaik esetében is.

Áldjon meg Kettőtöket Isten azzal, hogy sohase akarjatok uralkodni egymáson, és senkin, mert ha nagyobbak akartok lenni, akkor Judit szolgálja Gábort, és Gábor szolgálja majd Juditot; s ha elsők, akkor szolgáljatok mindenkit, akit csak elértek.

Áldjon meg Titeket Isten azzal, hogy otthonotokban elkezdődik az Isten Országa. Kettőtök között. S ha Isten megáld Benneteket gyerekekkel, akkor tanítsátok őket is meg ezekre az áldástartalmakra. De nem kell odáig várnotok, mert aki befogadja ezeket az áldástartalmakat, az úgy jár, mint Jézus. Hogyan? Nem tudja azokat magában tartani, hanem barátokat gyűjt kisközösségbe. Gyűjtsetek otthonotokban barátokat, akiknek elmondhatjátok a Jézustól tanult áldásokat. Amen.

Megkötöm magamat Isten kötelével, / Megtöltöm szívemet Ország igéjével,
Szabadságom, Uram, Néked visszaadom, / csak a szeretetre formáld át tudatom!

Megkötöm magamat társam két karjával, / Segítőül adtad minden nyavalyámban.
Isten óvjon tőle, hogy elhagyjuk egymást. / Ketté szakítsuk, mit Te egynek akartál.

Magunkat megkötni, Atyánk, gyengék vagyunk, / Segítő kéz nélkül nehéz járni utunk.
Idősebb Testvérünk, erősíts hitünkben, / Utunkon maradjunk, segíts ebben minket.

Megkötöm magamat baráti kötéllel, / Testvéri közösség tartó erejével.
Testvér, ha eloldnám hármaskötélkémet, / Szembesíts magammal, légy felelős értem!

Ezt énekeltük el a szentmise végén, melyen a két fiatal áldoztatott – két szín alatt. Magam csak őket, a szülőket meg a tanúkat áldoztattam. Aztán kivonultunk, s én csókolhattam meg elsőként a fiatal párt. A nászmise után meg fürödtem az engem is körülölelő testvéri szeretetben. Egy hatvan év körüli Kárász pedig megkért, hogy megcsókolhasson, Miért tette? Nem tudom. Csak annyit mondott, hogy ő egy katolikus ateista. Ilyen sikerem még nem volt az életben. A legvégén még odajött ugyanezen célból Bíró Lajos is. Megkértem, hogy üljön le mellém. És ezt mondtam neki: Tudod, Dombi Ferinek azért kellett megszületnie, hogy Veled találkozzék. Előtte Lajos is – katolikus ateista volt.

Aztán a Kárász-papa meg a fiatal pár haza is vittek kocsijukon a Piarista-közbe. Kaptam tőlük egy szép csokor virágot. Nem éreztem magam kilencven évesnek, csak egy kicsit fáradtnak.

EGY DUNAI HAJÓN – 2008.

Kedves Testvéreim, kezdjük al a mai szentmisét – itt a Bokorportán!

1. *Mennyből az angyal...*

2. Az Atya, aki nagyon szereti minden gyermekét, a Fiú, aki azt akarja, hogy társainkat úgy szeressük mint sajátmagunkat – őt pedig mindnyájan nagyon tudjuk szeretni, a Lélek pedig, aki karikában összeölel minket, mint mindnyájunkat közel 90 éve a Ferenc téren egy tanító néni – ez az egészen érted vagyok Egyisten legyen most is mindnyájunkkal...

3. *Kyrie Eleison, ó istenünk örvendezni és háladalt zengedezni jöttünk most! Kriszte Eleison, Kkyrie...*

4. *Glória szálljon a mennybe fenn, jöjjön a földre a béke...*

5. *Könyörgés*

6. *Stille Nacht, Heilige Nacht...*

7. *Csordapásztorok...*

8. *Alleluja.. Ó gyönyörű szép, Titokzatos éj...*

9. *Tisztíts most meg engem nagyon, Istenem, hogy méltó lehessen felolvasni karácsonyi örömhíredet.*

10. *Lukács: 2. 1-20: Azokban a napokban Augustus császár elrendelte, hogy írják össze a földkerekség...*

11. *Testvéreim, kifordulok az ősi cívus városa rendházkapuján a már decembervégi, tehát hatva év előtti tiszta sötétben a Varga utcán. Megyek azaz hogy csak botorkálok. A sarkon meg jobb felé térek, sietős lépésekkel haladok előre a Szentannán, és átvágok a széles úton. Megkeresem a **Kandia utcát**. Majd az ötvenes és hatvanas években, amikor szabadságról álmodom, mindig ezt a kicsiny házat keresem, a Bokor első otthonát. Gaizler Gyuszinak s Madarász Jutkának vették a szülők, akik nagyon féltették tőlem Gyuszit, akit harmadéves Ludovikásként avattak hadnaggyá és ki sem ért a Donhoz... egy átkarolással került hadifogságba. Rákosi apánk megígérte, hogy karácsonyra hazajönnek a foglyok. Gyuszi még itthon sem volt, de szülei már 45 szeptemberében beírátták őt az orvostudományi karra,*

évfolyamtársa lett Szabó Mártinak. 49 karácsonyán, amikor botorkálok a Varga utcából a Kandia felé, Gyuszi már negyedéves... Mért botorkálok? A BOKOR első közös karácsonyestjére megyek. Írtam rá valami nagyon szépet. Karácsonyra csak nagyon szépet szabad! Ez tellett akkor tőlem:.

NARRÁTOR: A Szűz méhében fogan és fiút szül. A neve Emmánuél lesz, azaz velünk az Isten. Izaiás szavát: "Az Úr elküldött engem örömhírt vinni a szegényeknek, a szelídeknek, az elnyomottaknak" -ez az Emmánuel magára értelmezi a názáreti zsinagógában. És elkezdődik ez a szegényekhez küldetés már a betlehemi éjszakában. El, mert az angyali sereg a pásztorokat küldi el elsőül hozzá. Jeruzsálem előkelőit, a királyt, a papi fejedelmeket, az ároni papságot, az előkelőket, a lágyruhásokat, a gazdagokat nem értesíti. Inkább a pásztorokat. Ezek voltak közel hozzá. Emmánuel közjük ment megszületni. Az ő világukba. Az alkalmi istállólól használt barlangba. Oda jött el az ég Királya.

KÉRDEZŐK: Megkérdezzük Téged, betlehemi Kisded, miért a szegényekhez jöttél? Miért a szegényeknek akarod hirdetni az örömhírt? Azt, hogy megnyílt a végtelen és eltörlőd a halált? Miért istállóba mentél megszületni? Miért ez a kínos és kellemetlen egyoldalúság? Átvitethetted volna magadat az egyik főpap meleg házába. Mosolyogsz reánk Te, emberré lett Isten? De félek ettől a szalmáról jött emberi mosolytól. Miért találod rendjén valónak, ami semmiképpen sincs rendjén? Felelj nekünk! Ki akarsz fosztani bennünket? Tönkre akarsz tenni bennünket? Szalmára akarsz minket is fektetni? Miért akarsz szegénnyé tenni bennünket? Miért jöttél ide istállóba? Miért jászolban fekszel? Miért állati meleggel melegszel? Miért falusi ács az apád? S ha már nem tudom miféle furcsa ízlésből így csináltad mindezt, legalább kiakaszthatnál egy táblát. Valahogy ilyenformán: Karácsonyi öröm! Megtekintés vételkényszer nélkül! Jó, jó! Kilehet jönni, meg lehet úszni vételkényszer nélkül is. De rámosolyogsz az emberre, letérdelteted, s utána már hiába is akarnék menekülni. A karácsonyi öröm ott bent marad az istállóban, és nem tudok többé nélküle élni. Miért szólsz az angyalok által, hogy Te adod szívembe a békességet? Miért szól mosolygásod felém? Hogy Te, emberré lett Isten értesz engem a szívem mélyéig, engem, aki - ha rám nézel - már tudom is, hogy ember vagyok, akinek Istenné kell lennie! Miért nézel úgy rám, hogy belém kell vágódnia a megvilágosodásnak, hogy Te, Istenem, aki ember is vagy, Te tudod megmutatni nekem, - aki ember vagyok, de az Isten életébe vagyok meghíva, - az utat. Te, szalmán fekvő Kisded, miért delejezed belém, hogy betlehemi nyomorúságod az én utam? Hogy Te vagy az Út? Miért nézel úgy reám, hogy ne legyen többé nélküled életem, csak vergődésem? Miért akarod elhitetni, Te istállóba szorult Koldus-Jézus, hogy csak a Te utadon van Élet? Miért ez a lenyűgöző, letérdeltető, kegyetlen és feltétel nélküli mosoly? Nézd, Te betlehemi Kisded: felöltöztetünk bársonyba, puhába. Eltitkoljuk alacsony, kínos és kellemetlen származásod. Ragyogni fogsz, mint a bíborban születettek. Átviszünk Jeruzsálembe, vagy Párizs legelőkelőbb negyedébe, palotába, fényesbe és, nagyba. Ringó, mennyezetes, csipkés, pelyhes bölcso-be, kandalló melegéhez. Selymek, és brokátok fognak suhogni körülöttem. Rózsáligetek illata fog áradni a körülöttem forgók ruháiból. Mosolyogj hát, s mondd, hogy tegyük! Szólj, Jézus, hozzánk! Mondd, miért akarsz kifosztani? Miért jöttél közénk lehetetlen példájú életeddel? Miért üresítetted így ki magadat? Te, akinek a minden a birtoka, miért vetted fel az ember, a szolga alakját, miért vállaltad egyáltalán az embersors nyomorúságát? S azt is töretlenül végig. Miért? Miért? - Értsd meg, hogy Te teheted, amit akarsz, semmi közünk hozzá. Isten vagy, nem tudunk beleszólni a dolgaiddba. De értsd meg, hátunkon is csattan az ostor! Lenyűgözöl és hívsz magad után, Te istállóban, jászolban fekvő Kisded!

JÉZUS: Békesség! Békesség a jóakarató embereknek! Hallom az angyalok énekét, és meglássul lázasan dobogó szívem verése. Meglássul és elcsendesül. El, olyannyira, hogy kezdem hallani a Kisded szavát, kezdem megérteni mosolyát. Ezt mondja: Értem, amit mondasz. Látom, miért ver lassan a szíved. De nem tudod, mit beszélsz. Nem, mert ha tudnád, nem mondanád. Szegény szerencsétlenem, hát nem érzed, hogy magad ellen beszélsz? Miért

lett fájó és szorongó a szíved, miközben elsírtad butuska szíved sok ostobaságát. Figyelj csak rám, megérted majd: nincs más mód a boldogságodra, csak ha kifosztalak. Nem érted? Figyelj csak! Magad is tudod, nincsen semmid sem nélkülüm, csak én tudlak gazdaggá tenni. Csak én tehetem, hogy legyen valamid. Mi neked a bársony, és mi neked a puha? Ha lesz bársonyod, és lesz ruhád, annál gyötrőbb lesz a vágyad a még puhábbra, a még bársonyosabbra. Mi neked a csillogó város? Hiszen ha odakerülsz, nem érdekel már, csak a legcsillogóbb, melyet féltékeny kézzel rejt el előtted a Holnap, a Jövő vagy a Soha. Mi neked a palota? Mikor fogsz eljutni meg nem nyirbált gyermekálmáidnak kacsalábon forgó üveg-ezüst-gyémántkastélyába? Mi neked a kandalló melege, amikor nem tudja felmelegíteni a szívedet, melyet a magaméról, a hűvös éjszakában is izzóan meleg szívemről mintáztam? Mi neked a gazdagság, hiszen egyre nyomorultabb, egyre kietlenebb és egyre szegényebb leszel tőle?! Kéjekbe kell fojtanod magad, mámorba kell mártanod gyötrő ürességed, csakhogy felejtsd koldus szegénységed! Mit akarsz a bőséggel? Hiszen megcsömörlesz tőle! Le kell fékezned vágyaid, kevesebbre kell szorítanod magad csak, hogy meg ne öljön a vágyad. Fáradt-öregem kell biztatgatnod magad: "Csak a szerénynek nem hoz vágya kint." Emlékszel a meséből a királyra, aki hiába vett magára száz kabátot, hiába fűttette ájulásig a kandallókat? Fázott szegény, fázott nagyon. Miért akarsz te is a vágyaknak ilyen szerencsétlen királya lenni? Miért akarsz a nyomorúság koldusújtára jutni kabáttal és palotával, bársonnyal és kandallóval?

Mert téged nem boldogíthat más, csak én. Csak én, a Szeretet Istene, a hatalmas, a gazdag, a mindent bíró. Én, aki a Végtelen vagyok. S aki mégis odahagytam a végtelen Isten alakját, s eljöttem közétek a véges, az ember alakjában. Én, a gazdag, aki mégis kiüresítette magát, hogy csak ez az istálló jusson cserébe a mennyért. Én, az Úr, a hatalmas, aki szolga lettem. Elemek, és hideg kiszolgáltatottja, és rászorulója az állat melegének..., én, akinek semmi sem hiányzik, mert minden az enyém. Érted már, hogy miért vagyok számodra én az egyetlen lehetőség? Miért csak erre nyílik számodra út a boldogság felé? Meg tudod-e látni, hogy csak erre nyílik számodra méltó, vágyad kielégítő perspektíva? Ha bársonyban jársz, és palotában hálsz, mit csinálsz a vágyaddal? S most már talán érted egészen, hogy miért jöttem így? Ilyen szegényen, ilyen kifosztottan. Lásd, számomra semmi sincsen, amit magamévá kellene tennem, hiszen minden az enyém. Ez az én boldogságom, az isteni boldogság. S téged úgy teremtettem meg a magam mintájára, testvéremnek a Szentháromságban, hogy neked is csak ez lehessen a boldogságod. Azért nem tettem ki a táblát, hogy vételkényszer nélkül. A boldogságod, azaz léted legfőbb belső mozgatóereje kényszerít, hogy belenézz a szemembe. S azért nézek úgy reád, hogy jönnöd kell utánam barlangba és istállóba, föld határáig és keresztfára mindenütt utánam. Ahova hívlak. És közben kifosztalak. Egészen, vagy majdnem egészen. Ha nagyon hű leszel, alighanem egészen kifosztalak, mert csak így lehetsz gazdag. Csak így lehet a tied az, amire vágyol, aminél kevesebb ki nem elégít: a Minden. Látod, ezért jöttem a szegényekhez. Ezért nem a gazdagokhoz, mert míg el nem kezdenek szegények lenni, szép sorjában odaadni mindenüket, amire nincs szükségük a további adáshoz, addig meg nem értenek engem. Ezért nem is megyek hozzájuk, csak hozzátok, akik akartok szegények lenni. Ezért jöttem a barlangba, az istállóba, ezért fekszem jászolban. Miért? Hogy téged boldoggá tegyelek. Mert ez az Isteni boldogság: másokat boldoggá tenni. Ez a tiéd is, s ezt bársonyból, palotából nem, ezt csak ebből a jászolból tudom elmondani neked. Ne félj tehát! Azt hoztam, amit vártál, örömet, boldogságot. Úgy legyen!

NARRÁTOR: 1949-ben a debreceni közösségek karácsonyestjén hangzott el. Éppen 60 éve. 22 évi csipkerózsika álom után megjelent a KARAJ első kötetének nyitó lapján – Régi Írás címmel. Újabb 24 év után a MTA Környezetvédelmi Lexikona I-II. megemlíti róla, hogy megszületett vele a Bokor zöld filozófiája, mely a magyar környezetvédelem első irodalmi jelentkezése. Első gondolatom Aranyra rímelt: Ó, ha még egy olyat énekelni tudnék... Nem lehet olyat! Ma másról kell szólnia, mint akkor! Akkor arról, hogyha el is kell pusztulnunk, pusztuljunk öntudattal. És ma, 60 esztendő után mi a helyzet? A sírt, hol nemzet süllyed el...

Mitől? Nem akar élni. Egy nőre 1,2 gyerekszülés esik. A 21. század végére kihalhat az utolsó magyarul beszélő ember. Végső ok? A szülők, akik biztosítják gyermekeik számára a lefekvés lehetőségét. Megmenthető a nemzet, ha újra érvénybe lépnek a nagylétai szokások, ha megszűnik a segély meg az áfa. A Bokor a 60 év alatt megtanulta, hogy nagyobb boldogság adni, mint kapni. Megtanulta, hogy nem szabad gyilkolni. Legkevésbé saját nemzetünket szabad halálra ítélni. Mért egykézik ilyen körülmények között az egyházi vezetőréteg, amikor magam is szégyellem, hogy nemzetem kipusztítója vagyok? Magam azt hiszem, hogy mindenkinek meg kell fognia a kapanyelet, enélkül nem tudunk kikerülni a nagytőke hatalmából.

Sinka István: Virág-ballada

*Szil-Tarcsán az őszi erdőn hét nagy erős kondás
vacsorázott s velük együtt Eső-Virág András,
aki jött csak valahonnan, maga se tudta, hogy honnan.*

*Oldalt varrott csizmájára port rakott a messze
s mutatta az útja hosszát, s azt, hogy nem kereste:
falevélként, irgalombul hajtja a szél, ha elindul...?*

*...Ült az erős hét kondással, szalonnát sütöttek
s körülöttük láthatatlan harangok ütöttek.
Tudatták, hogy jön az óra s hamarosan koporsóba*

*fektetik Virág Andrást az erdei kondások.
- A csend nyelvén üzentek a puha csobbanások.
Bennük tán a táj riadt fel halált sejtő kis jelekkel.*

*Mikor a szalonna megsült: tölgyfa-csobolyóból
nagyot ittak... nyolc ember egy fadongájú tóból.
Azután meg rádudáltak. Máskor úgyis csak bút láttak.*

*Kivált Eső Virág András, kinek fél kenyere
se volt soha... s mint a pusztá, pusztá a tenyere.
Abba borult ő csak, hogyha pihenni a vágy elfogta.*

*Volt neki egy citerája: akár annyi ezüst –
pedig barnára fogta már az idő meg a füst.
Oldalán a csillag, a hold, s rá volt faragva a mennybolt.*

*S volt egy aranyszín tolla is... Mérhetetlenségből
szállt az a toll... úgy szedte fel fütyölve a rétről.
Fütyölt bizony, mert nem tudta: attól nem lesz többé nyugta.*

*Citerával, a szép tollal lett aztán elveszett.
- Megnőtt benne minden dal és minden emlékezet.
S szegény... egyre hordta őket, mint az ég a nagy esőket...*

*Mondom: a hét nagy kondással ültek a fák alatt
inn Szil-Tarcsán és dudáltak, és az idő haladt.
Virág ekkor elővette tollát s a húrokra tette.*

*A húrokon egy hős ország támadt fel dalolva,
- a hét kondás hallgatta csak egymásra hajolva.
S összesúgtak, hogy megölik: leszúrnák, vagy agyonlövik.*

*Hát mért játszik sokkal szebben, s más húron a bolond
– Testét majd a disznófertő belepi, vagy a lomb.
Hallgatták a húr pengését s elővette mind a kését.*

*Azután körülvették Andrást, mint herceget álnok,
bosszús, irigy, erdőnyövä, nagyhajú királyok.
S mire odanézett a hold: Eső-Virág András csak – volt.*

*Testét fertőbe vetették, rácsaltak vagy hat kant;
pengették a citeráját, de az széjjelpattant;
oldaláról lehullt a hold, s kétfelé hasadt a mennybolt.*

*A tolla meg elszállott a, el a messzeségbe,
hét nagyhajú gonosz elől mérhetetlenségbe.
Akkor szólott a legvénebb: - átka ne legyen a vérnek!*

*Temessük el Virág Andrást, nőjön mező rajta -
s ha tavasz jön: nagy nyáját a pásztor ide hajtja.
Bizony mondom: jövőre tej lesz és méz öbelőle.*

*Amikor hát jött a hajnal: a hét gonosz kondás
kikereste a sár alól, s így lett Virág András
televényföldje a fának, s ágya száz új ibolyának*

Ámen...

BOKORPORTA – 2009.

Drága Testvéreim! Ha az ember megér 90 esztendő, számot vet az életével. Elkezdem egy vallomással: nekem csak egy etalonom van. Egy zsidó. Jézus a neve. Szerelmes volt az apjába, de én még nem találkoztam az Apjával, pedig Jézus rengeteget beszélt róla, de apjának csak egy mondatát adta tudtukra. Ezt is két alkalommal. Először, amikor Jordán vízében alámerítette őt a Keresztelő: Ez az én szerelmes / szeretett Fiam, kiben jókíppen kedvem betellett... kiben én gyönyörködöm... benne leltem tetszésemet. Másodszor a színeváltozás hegyén: Te vagy az én szerelmes / szeretett Fiam, őt hallgassátok... űtet hallgassátok... hallgassatok reá... rá hallgassatok. Mindez csak a magyar múlt rangos fordításainak mustrája (Huszita Biblia, Erdösi Silvester János, Károli Gáspár, Csia Lajos). Mondanám az eredetit, a görög szöveget is: Houtos estin ho huios mou agapétos, en hó eudokésa és Su ei ho huios mou agapétos, akouete autou. De minek, ha számolatlan görög tanfolyamaim egyikét sem

hallgattatok meg, bár van még mód pótolni a hiányt, mert Bajnok Dani tart már megint görög tanfolyamokat. Ha beiratkoztok rá (nincs tandíj!), ha nem – mindenképpen áll, hogy Jézus egyetlen más mondatot sem adott apja szájába, csak ezt. Ezzel kell beérnünk. De azért én elhiszem Jézusnak mindazt a nagyon sokat, amit mondott Róla. Nem igen tudott mondani mást, csak azt, hogy az ő mennyei apja így meg úgy. Mért hiszem el? Mert számomra Jézus az etalon, akihez igazodom. Mondom magyarul is: Jézus az életem vezéricsillaga.

Ennek a vezéricsillagnak volt egy családja is. Kikből állt a családja? Kik voltak azok? Hát a testvéreiből. Hogy hívták őket, mi volt a nevük? Az elsőnek három is volt: Simon Jónás fia, Péter meg Kéfás. A többit nem sorolom, úgy is tudjátok. A tanítványai adták a családját. Fehérnépe nem is volt? Dehogyan. Asszonyok is, akik ott álltak a Golgotán, és messziről nézték, mi történik. Köztük volt Mária Magdolna, Mária, az ifjabb Jakab és József anyja és Szalómé. Ezek már Galileában is vele tartottak és a szolgálatára voltak. Rajtuk kívül még többen is, akik vele együtt mentek fel Jeruzsálembe. Akik kísérték őt, azok voltak a családja. Ezeknek eleje meg Mária Magdolna, akiről több szépet és jót mondott Jézus, mint bárki emberről. Szerelmes volt Jézusba? Igen, feltétlenül. Jézus is öbelé? Nem tudjuk; de Mária Magdolna sohasem panaszkodott Jézusra egy árva szóval sem. S nőknél ez annyit jelent, hogy meg vannak elégedve azzal, akire nem panaszkodnak. Ezt szeretném én is elérni a családommal, de reménytelen a szerelmem, mert panaszkodnak rám csőstől, majd mindannyian. Nemcsak a fehérnép, még a férfiak is. És ki volt még Jézus családja? Földi apjáról nem mondott semmit. Az anyjáról se sokat: Asszony mi közünk egymáshoz? – mondta neki Kánában. A tanítványaitól pedig megkérdezte: Ki az én anyám? S maga válaszolt reá: Akik hallgatják tanításomat, azok az én testvéreim és anyám.

S nekem ki a családom? Hát csak tik. Ti, akik Jézus tanítványaivá szegődtek. Akik tudjátok, hogy nem lehet más dolgotok, mint hogy tanítványokat gyűjtsetek Jézusnak. Nekem az is elég, ha ezt tudjátok. Azért elég, mert Isten belétek ültette a Maga meg Jézus Lelkét, s ennek következtében reggel, amikor felkeltek, este meg, amikor lefeküsztek, halljátok a hangját, amely arra buzdít Benneteket, hogy csak gyűjtsetek, teremjete, vessétek a magot Apja szántóföldjébe, mert százszoros termést akar. Ki? Hát Jézus, ez a telhetetlen. Nekem nem kell erőszakoskodnom Veletek. Tudjátok magatoktól, hogy mi a dolgotok. Bár Gyuri – Évikének, a feleségének jelenlétében – két hete Sashalmon mise utáni iddogálás közben arra akart rávenni, hogy ne mondjam ezt, mert már torkig van vele. Olyan naiv ez a Gyuri. Már 35 éve ismer, és még mindig azt hiszi, hogy lehet velem beszélni. Hát lehet, igenis lehet. Arról, hogy ne menjünk már a Kossuth térre. Arról lehet. De arról, hogy ne gyűjtsünk, hogy ne szórjuk a magot, arról nem lehet. Hiába is próbálkoznak vele. Akár a Kádár, akár a mostani Benedek. Hanyadik is? Egyik sem ment velem semmire. Ezek után most meg Gyurira hallgassak? Nem hallgatok, s kérdezem – csak kérdezem minden erőszak nélkül –: Gyűjtöttél már új tanítványokat ebben a gyönyörűséges, nem ruszikkal, hanem tőkésekkel megajándékozott kicsiny hazánkban? Mert nálam csak az a jó, csak akkor vagy jó, ha gyűjtöttél. Ezért most hogy ennyien itt vagytok, még inkább mondom, hogy csak gyűjtsetek. Mert, aki gyűjt, az nem hal meg, sem itt, sem a másik világban. Aki meg nem gyűjt, az meghal. Nemcsak itt, hanem a másik világban is – gondolom. Azért csak gondolom, mert még nem voltam ott, hogy ellenőrizsem, miként is állnak ott fent a dolgok. De Hamvas Bélától és Hermész Triszmeghisztostól megtanultam. Mit? Azt, hogy lent, mint fent. És hogy Fent, mint lent.

De azért volt Jézusnak Atyján és tanítványain kívül még egy harmadik szerelme is. Hát az meg ki? Nagyon bánatos volnék, ha ki nem találnátok. Annyit verekedtetek velem erről az utóbbi időben, hogy biztosan kitaláljátok. Ha ki nem találjátok, megmondom magam. Hát a zsidók, akik a legjobban tudják szeretni egymást. Nem is pusztul fajuk úgy, mint a miénk. A nemzeteket (ta ethné) – ezt a szót a szentírások úgy fordítják, hogy pogányok. Jézus pedig azt mondta a zsidóknak, hogy a nemzetekhez, városaikba meg Szamáriába ne menjete, menjete csak Izrael házának elveszett juhaihoz, mert magam is csak azokhoz jöttem. Majd amikor

főpapjuk keresztre feszít, akkor kérem meg a Lelkem, hogy szálljon rátok, s menjetek el az összes többi nemzethez is – de Júdeától és Jeruzsálemtől - kezdve tanítsátok meg nekik is; hogy az ő dolguk is az, hogy a tanítványaimmá legyenek. Azaz az a dolguk, hogy ne akarjanak gazdagok lenni, hogy ne akarjanak verekedni, meg uralkodni egymáson. S ha ezt megértették és legalább is hozzáfogtak már ezt tanító nép- és főiskolai tanfolyamaik megszervezéséhez – magyarul kisközösségeket hoztak már létre – akkor ennek pecsétjéül keresztelkedjenek meg is. Nem bubamegöntésre gondolt. Ezt csak csinálják azok, akiknek ez a szakmájuk. Megbocsáttatik nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek. Biztosan bocsánatot nyernek ezért. Mert Jézus mennyei apja meghallgatja a fiát, ha nagyon kéri őt.

Mondtam már, hogy Jézus a vezércsillagom, meg még mindazok, akik azt gondolták, amit ő gondolt. Kik azok? Hát Sókratész, Lao-ce, Buddha, meg az effélék. Az evangelisták is, meg a Jakab-levél szerzője. De Tolsztoj meg Gandhi is. A Didaché szerzője is, meg Arany Jánosunk is és Sinka István is, ez a két szalontai kálvinista is. Meg a katolikus Babits is. Mindazok, akik tudnak ilyet mondani: Az Úristen őriz engem, Mert én az ő nótáját zengem. De azért nem akarok itt most magyarórát tartani. Előbb még meg kell írnom hozzá a tankönyvet, melyet majd házi feladattá tudunk tenni. Nyárom három hónap alatt majd lesz időm rá Budaváriban. Ott klíma nélkül is ki lehet bírni a nyarat. Vissza kell térem a szakmámhoz. Ha Visnyeszéplakon érdeklődés hiányában meg is szakadtak az irodalmi estéim, azért én nem adom fel a harcot. Megkérem a Józsit. Ki az? Hát minden magyar piaristák nagyhatalmú tartományfőnökét. Mire kérem meg? Hát arra, hogy ha 2010 szeptemberére átköltözik a Mikszáth Kálmán térről a gimnáziumunk, akkor hadd tartsak ott nem hittanórákat – ahhoz a becsületet már eljátszottam, és tisztában vagyok vele, hogy folyamatosan játszom –, hanem irodalomórákat, hogy jó félszázad alatt a különböző rendszerektől elnyomorított ifjúságunk hadd hallja meg a jézusi magyar irodalomról szóló tanításom. De ez csak olyan kitérő volt – excursus – ahogyan tudományosan mondják. Visszatérek a fősodorhoz.

A nem régiben elkezdett negyedik negyedben – 90 és 120 év között található – olyan gyermeknek valókat kell kitalálnom, mint amilyeneket Jézus mondott. Példabeszédeket. Miért? Hát azért, hogy mindenki megértse. A legszegényebbek is. És kik azok? Akik sok gyermeket szülnek. Akik megértik, amit Zsike mondott nekem, amikor 12. gyermekét várta és én ünnepélyesen kezet csókoltam ezért neki. Mire ő ezt felelte: Gyurka bácsi, én vagyok a világ legönzőbb asszonya, mert nem bírom ki, hogy ne legyen mindig egy kisbabám. Majd lesem a sokgyerekesek bölcsességeit. Ezzel teszem majd talán jóvá, hogy nemzetkipusztítóvá lettem, tettem magamat. Vagy fogjam rá ezt is az Istenre? Vagy magyartanáromra, Bátorira, akinek szóbeli érettségim napján elmondtam, hogy szeretnék szép magyarórákat tartani, de a mátyásföldi kislányok is nagyon szépek, s ő ezt mondta nekem: Én is úgy lettem piarista, hogy fejest ugrottam a dolgokba! Én meg erre a szóra lementem a trafikba, vettem egy ívpapírt és megírtam a piaristáknak, hogy én is piarista akarok lenni. Nem tudom, mit tegyek. Nem fogom a felelőséget Istenre. Elég vagyok ehhez magam. De Jézus azt mondta, hogy az Isten Lelke bennünk van. Akkor meg ki a felelős a döntésemért??? Értitek ezt? Érti bizony, aki jó...

De hát mennem kell tovább, mert nekem is volt apám s anyám. Apám olyan kemény ember volt, hogy még a piaristák is meg voltak vele elégedve. Nekem is megdicsérte őt latintanárom, a paloznaki Kövesi Lajos. Így: Apád okos ember. Azért volt okos, mert tudta, hogy nem a gyerek neveli a szüleit, hanem a szülők a gyereket. Noviciátus után meglátogattam őt, mint nyugdíjast. Beszélt latin-tanítása sikereiről. Arról, hogy kérték: árulja el a módszerét, sikerei titkát. Módszer, módszer, mit ér az? Fogni kell tudni a gyereket, ahogyan apád is tudott téged. S mutatta is karjával, kezével. Hát apám aztán ismerte ezt a módszert. Vert is pofozott is, rúgott is, hogy aztán a nyomtatott értesítővel dicsekedhessék elsőszülött fiával, hogy az minden gyorsíró versenyt, és minden pályázatot megnyert. Én sohasem haragudtam apámra. Rákosi smasszerjeire se haragudtam, ha fenéken billentettek. Ez volt a dolguk, ezzel tartották el családjukat. De apám vitt a Haller-térre focizni, kirándult velem, ping-pongozott is és

megtanított máig tartó szórakozásomra is: bridzselni is. Mennyi Bokor-tagot megtanítottam már rá. A tavaly nyári budavári bridsz-bajnokságot is egy nőtanítványom nyerte meg. E dicsőségért cserébe talán megbocsátja nekem, amit az előbb a gyereknevelésről mondtam.

Anyukámról nagyon sokat kellene mesélnem. Igazi anyuka volt. Hatvan éves koráig sohasem volt beteg. Egy anyukának arra nem lehet ideje. Akkor ki csinál meg mindent? Apám semmit sem csinált. Ő volt Anyuka nyolcadik gyereke. Amint pápa leszek – a mostani már nagyon öreg – felhagyok a megszentelt életállapotúak boldoggá meg szentté avatásával. Anyukát fogom szentté avatni. Őt meg a Bokor összes anyukáit – hét gyerektől felfelé. Anyuka sajnos nem volt Bokor-tag. A legidősebb most halt meg: Balázs Laci, aki 1910-ben született. Anyuka meg 1897-ben. Posztumusz Bokor-taggá teszem őt. Most írok tanulmányt a Bokortörténet nulladik nemzedékéről. Azokról, akik nevelték az első, az alapító nemzedéket. Majd így formálom meg a Mindenszentek litániáját: A Bokor sokgyermekes anyukái és minden más ilyen anyukák... KönyörögjeteK érettünk!

De félre minden nőimádattal A férfiakat is saját képére és hasonlatosságára teremtette Isten. Ha egy kicsit selejtesebbre sikerültünk is. Rút hálátlanság lenne részemről meg nem emlékezni az örök hazába már átköltözött Bokor-testvéreinkről. Nem mindegyikükről, csak a legnagyobbakról. Kik azok? Hát vitathatatlanul az első a Dombi Feri. Ha jól számolom, lett élete munkájából vagy tíz kisközösség. Pedig férfi volt és még megszentelt életállapotú is – félig csak, mert világi pap volt csak szegény. S a második? Az már nő volt – a Bokor nagyasszonya. Hét gyermeke nem volt, de nevelt kettőt. Egyikük hetet is. Unokái hívták életre a harmadik és negyedik nemzedék legtöbb közösségét. Mennyit? Számolják össze ők! Harmadik helyen van nálam Halász Bandi. Ő is csinált valamit a kisközösségekből: az ő nevét őrzi az iszákos-mentés. Ő nemcsak tanított, de gyógyított is.

Szalad az idő, s még semmit sem mondtam a mai evangéliumi szakaszcól. Hát mondom gyorsan valamit ahhoz, hogy „Menjünk máshová, a szomszédos helységekbe, hogy ott is hirdessem az evangéliumot, hiszen azért jöttem. S bejárta egész Galileát, tanított a zsinagógákban, és ördögöket űzött ki Ezt: Belőlem a kafarnaumiak sem csinálnak balekot. Nem kafarnaumi csodaorvosnak jöttem én. Vannak más zsidó falvak is, melyekben hirdetem kell a jó-hírt.. – hogy magyarul beszéljek. Ezt Jézus szájába adtam. S a magam szájába mit adok? Hát csak megint valami botrányosat.

Elküldelek titeket. Hova? Attila, Álmos, Árpád elveszett juhaihoz. Nagyon sok faluban városban is élnek a Kárpát-medencében. Szükségük van a jó-hírrre és arra is, hogy kiűzzétek belőlük az ördögöket. Miféléket? Azokat, amelyek ezt suttojják: ReménykedjeteK a következő kormányban. Ezeket. Ti csak a jó-hírben és a kisközösségekben reménykedjeteK. Ámen....

PIARISTA RENDHÁZ – 2009.

Testvéreim, nem akarunk se sok verést kapni, se kevesebbet, inkább vállaljuk, hogy sokat kaptunk, sokat bíztak ránk. Mit kaptunk, mit bíztak ránk? Hát csak azt, amit Isten rábíz mindenkire, aki ember. Ezt a valamit mondta Jézus az Isten Országának. Csak ennyi van ránk bízva, és jó hatvan esztendővel ezelőtt abból született meg a Bokor, hogy vállaltuk, hogy megkeressük, megtaláljuk ezt az Országot. Mit találtunk? Elmondom sorjában.

Az első és legfontosabb, amit találtunk, az a nagycsalád. A nagycsalád már Ország? Aligha van fontosabb az Országban nála. Az amolyan magamfajta aggregényekkel megnézhetnénk magunkat. Ha mindenki úgy csinálta volna az életét, ahogyan én, nem volna Bokor. Kezdetben még piaristákat neveltem rendemnek, de iskoláink államosítása leszoktatott erről, s helyette egészen a Bokoré lettem. Az első nemzedékből még csak négy meg hat gyermekes családok születtek, de a következőben már meglódult a hinta: lett hét gyerekes, meg tíz, s eljutottunk sorban a tizenhatig is. Amikor Zsike bejelentette, hogy várja a tizenkettediket, ünnepélyesen kezet csókoltam neki. Zsike meg ezt mondta: Gyurka bácsi: én vagyok a világ legönzőbb asszonya, mert nem bírom ki, hogy ne legyen mindig egy kisbabám. Amíg akadnak a Bokorban ilyen önző asszonyok, addig élünk. Addig van Bokor, s addig lehetséges az Ország is. Mert ahhoz, hogy legyen Ország, ahhoz mindenekelőtt gyerekek kelljenek. Gyerekek nélkül nincsen Ország. Gyerekek nélkül csak szövegelni lehet az Országról. Ezt teszem pl. én is. De hát mivel tudom, amit mondtam, legalább azt mondom, amit mondok. Mit? Azt, hogy az Ország alapértéke az élet, és Ország csak akkor lehet, ha továbbadjuk az életet. A tíz gyerekes Vincze család három gyerekénél már van egyenként négy-négy gyerek. Ezek a gyerekek már a Bokor negyedik nemzedékét adják. Krisztiék behozták egyik törökbálinti misémre a maguk négy gyermekét. Mise után bejöttek a plébániára beszélgetni is. Beszélgettünk egy jó másfél órát, s utána leszólít a gyerekek közül a legkisebb, a talán hat éves sincs még kisfiú és mondja: Gyurka bácsi, most megértettem, amit mondani akartál. Madarat lehetett volna fogatni velem: érti a negyedik nemzedék is, amit mondani akarok. Mondom is Zsike után: Én vagyok a világ legönzőbb embere, mert azt akarom, hogy a hat évesek is megértsék, amit mondok. Az elmúlt félszázadban rengeteg szó esett arról, hogy a szülők közösségbe járása nem rövidíti-e meg a gyerekeket. Lehet, hogy megrövidíti őket. De járhatnak a kedves szülők közösségbe úgy is, hogy a gyerekek jobban várják a közösségi találkozókat, mint a szüleik. Várják jobban, mert a gyerekek is találkoznak ott gyerekekkel, mert ki-ki elhozza a közösségi találkozóra a maga gyerekeit. Magam, gyerekkoromban csak az unokatestvéreimmel találkoztam, s évenként csak párszor. Máig sem felejttem el ezeket a találkozásokat.

A jövőbe nem látok, csak ábrándozom róla. Előttem van a Bruderhof példája. Hans Meier már nyolcvan esztendő volt, amikor meglátogatott Budaváriban. Talán 12 gyereke volt, s az egyik fiát, Andreast, a már szintén nagypapát el is hozta magával feleségével. Három éve meg magam is voltam Darwellben, s találkoztam ottani közösségük vezetőjével, Hans egyik unokájával, egy alig negyven esztendő fiatalemberrel és feleségével, akiknek akkor már hat gyermekük volt. Hans unokáinak száma közelíti már a százat. Egy-két ilyen Hans-féle Bruderhof alapító ivadékaiból hamarosan s az időtengelyén kitelik egy Bruderhof-falu kétszáz emberrel. Valamikor írtam róla, hogy az első keresztény nemzedékek is főleg attól nőttek meg, hogy ők nem tették ki gyerekeiket a Tajgetoszra, hanem önzők voltak, mint Zsike, s így volt, akinek tovább adhatták a jóhírt, amit Jézustól tanultak. Lehet, hogy a bennünket körülvevő világ butaságnak gondolja a jézusi jóhírt, de a mi családjainkban saját gyerekeinkhez csak eljut ez a jóhír. El, s otthonainkban a csapból is az folyik, hogy jónak kell lenni, meg hogy szeressük egymást.

Az első olvasmány a mai misében arról szólt volna, hogy Ábrahám kész volt feláldozni fiát, Izsákot, mert hát úgy gondolta, hogy Isten ezt kívánja tőle. Mi megtanultuk az elmúlt félszázadban, hogy ilyen Isten nincs. Azt is megtanultuk, hogy az Istent példázó szőlősgazda azzal küldi a gonosz szőlőműködők közé egyetlenjét, hogy a *fiamat talán meg fogják becsülni*. Nem azt, hogy Golgotára küldöm a fiamat, hogy kiengeszteljen engem Ádám-Éva tettén kelt nagy-nagy haragomból. Azt is megtanultuk, hogy Jézus elmondta: *Akik előttem jöttek, mind tolvajok és rablók*. Nem mérgezzük tehát magunkat, akik megismertük a jézusi jóhírt, semmiféle emberi hagyománnyal. Jézus is túltette magát e hagyományon. Ezért cseréltem le az Izsák-történetet a világirodalom legszebb szerelmes versével, Petőfiével. Azzal, amit Juliskának írt: Minek nevezzetek?

Azt mondtam beszédem elején, hogy megkeressük, megtaláljuk az Országot. Ez az Ország Isten irántunk érzett szeretetéből született meg. S aligha akad közöttünk, aki ne vallaná, hogy az Isten által megteremtett világban s a mi emberi életünkben volna valami szebb, mint a szerelem. A celibátusba beleszerelmesedett egyházunk sem tette szentséggé a lemondást a szerelemről. De a szerelmet, amelyet Petőfi érzett Juliskája iránt, azt szentséggé tette: hetedik a házasság. Nem kellett felfedeznünk ezt. A Bokor nulladik nemzedéke, azok, akik világra hozták a Bokor első, alapító nemzedékét, olyan szülők voltak, akik nem ismerték a válást. A Bokor addig él, amíg a válás istentelensége be nem szüremkezik sorainkba. A házasság nem felbonthatatlan, ahogy tanítják, de fel nem bontandó. Azért csináltam mai misénkben első olvasmányt a Petőfi-versből, hogy az ő és Juliska lelki tisztaságával nézzenek egymásra házasodni készülő fiataljaink Hogy el ne csábuljanak a bennünket körülvevő társadalom példáján. S hogy őrizzük Isten parancsát. Azt, hogy holtomiglan, holtodiglan, s mindazt, ami lehetővé teszi ezt. Azt a régi, nagyon régi és ezerszer szent törvényt, hogy *játszani ily nagy dolgok nem adattak*, s úgy közeledjenek fiataljaink egymáshoz, hogy megszülethessék lelkükben az az érzés, amely Petőfi Sándort ihlette, amikor Juliskára nézett.

A második olvasmány azt mondta volna el, hogy Sárától és Izsáktól annyian születtek, mint a főveny a tengerparton. Ezt is szebben mondja el az Ének a Visztulán, amire lecseréltem a Zsidókhöz írt levél szövegét. *Halat a Visztula és lengyel asszony gyermeket ad örökre, s nincs ott halál, ahol dalolni és szülni tudnak.* Lehet, hogy az előttünk levő század folyamán mohamedán kontinenssé válik Európa. Lehet. Azért lehet, mert ugyancsak Ady Endre írta: *Aszott nemzetek, hűlt világok, Tört életek miazmás vágya Halálra valók nem kár értük.* Nem kár azokért, akiknek nem kell az az érzés, amely ihleti Petőfi versét. Nem kár azért, akik mások, mint amilyen a hal a Visztulában és mások, mint a gyermeket örökre adó lengyel asszony. Az életet tovább nem adóért nem kár. Csak pusztítsa ki önmagát. Ezen a fajtán az Isten sem segíthet. De én nagyon bízom a Bokorban. Abban, hogy a Bokor akkor is ad majd gyermeket örökre, ha már mohamedán kontinenssé leszünk. Ad, mert a Bokor számára szent marad a szerelem, s mindig lesz körünkben fiú meg lány, akik el tudják majd mondani a maguk módján, hogy minek nevezzelek.

Rátérek a harmadikra, amit megtaláltunk a Bokorban. Az eddigi kettőt kaptuk a szüleink nemzedékétől, ahogyan kaptuk. Ezt a harmadikat, amiről most szólni akarok, nem kaptuk. Mi magunk találtuk meg. Ez a harmadik – a közösség. Szüleink nemzedékének még elég volt az egyházközség. Megkapták benne, amire szükségük volt. És mi már nem? Mi már nem. Olyan fokban tette be abba a lábát a világ, ahogyan korábban nem. A Párt a vallás elhalására akarta felhasználni a szószéket is. S tudtuk, hogy szükségünk van arra, hogy négy-öt magyar vagy nem magyar összehajolhasson, s megőrizze számunkra a jóhírt. A 60-as években kikerült a kisközösséget propagáló írás, a Lelkipásztori Marketing – Lékai buzgólkodása folytán – Rómába is. Eljutott a piarista generális, a magyar Tomek Vince asztalára. Egy Rómába látogató rendtársamtól, Medvigy Miskától kért róla véleményt. Miska ezt válaszolta: Generális atya, minden rendes pap ezt csinálja odahaza. Ki ilyen, ki olyan formában, de a be nem szervezett papok, akik nem voltak békepapok, megtalálták a pasztorációnak ezt a házankénti közösségi formáját.

Alighanem Magyarországon virulhatott legjobban a kisközösség, ez az új formája a lelkipásztorkodásnak. Ez lehetett az oka annak, hogy a Kreml egyedül Kádárnak engedélyezi, hogy részleges megállapodást kössön Rómával. Ez a megállapodás csinál püspökeinkből az államhatalom akaratába belesimuló személyeket. Ez a megállapodás intézi el, hogy a be nem szervezett papok kisközösségeit a püspökök az egyház ellenségeivé minősítsék a 70-es években. S még ma is feltételen feltétele egy személy egyházi elfogadottságnak, hogy a Bokorral ne legyen kapcsolata. Az, hogy ennyi évtizede tartó egyházi bizalmatlanság ellenére is, itt most Bokor Nagytáborban vagyunk, arról beszél, hogy ma is vannak, akik azt gondoljuk, hogy Jézus Országának ma is szüksége van a kisközösségre. Miért gondolom ezt magam?

Miért, ha egyszer már a szovjet hadsereg nincs itt, hazánkban? Azért, mert az eltelt hatvan esztendő megtanított minket valamire. Arra, amit Loisy abbé száz évvel ezelőtt megfogalmazott. Mit? Hogy Jézus az Isten Országát hirdette, de helyette csak az egyház jött. És én ezt nem tudtam hatvan-hetven esztendővel ezelőtt, amikor Loisy még élt? Nem tudtam. Azt hittem, hogy minden rendben van, s az egyház csak azt tanítja, amit Jézus rábízott. Isten a szovjet megszállást használta fel arra, hogy kisközösséget csináljunk, és mi a kisközösségben megtanultunk, hogy hiba van a kréta körül, mert Konstantin kora óta a trón és az oltár szövetsége bizony nem azonos azzal a szövetséggel, amelyet Jézus kötött meg a három esztendő alatt meg az utolsó vacsorán a maga nevében Istennel. Ő arra kötötte meg, hogy Isten Országát kell csinálnia a maga közösségének. S aki úgy látja, hogy az, amit az egyház csinál, az bizony nem egészen azonos azzal, amire Jézus az egyházat csinálta, az továbbra is kisközösségben él, hogy fenntartsa Jézus álmát az Isten Országáról.

Elmondhatatlanul nehéz a helyzetünk. Talán nehezebb, mint indulásunkkor, a 40-es években volt. Akkor a püspökeink még mellettünk álltak. Akkor a mi ellenségeink a püspökök ellenségei is voltak. '64 után helyre állt a trón és az oltár szövetsége, s az elvtársak mondhatták Lékainak: a Bokor tagjai már nem az ők, hanem az egyház ellenségei. S a püspökök úgy is viselkedtek velünk szemben. Az idő mutatja majd meg, hogy fennmaradnak-e kisközösségeink. Akkor maradnak fenn, ha képesek vagyunk a magunk új történelmi körülményeink között annak a megvalósítására, amire Jézus rendelte a maga közösségét. Tudunk-e Isten Országát építeni, vagy csak azt tudjuk tenni, amire a körülöttünk levő világ is képes? – ezen fordul a létünk. Ha igen, akkor leszünk holnap is. Ha nem, akkor kihullunk az idő rostáján. Visszautasítjuk-e a Sátán mai kísértéseit, ahogyan Jézus tette a pusztában? Jézus vállalta a másodrendű állampolgár szerepét. Képesek vagyunk-e erre? Akkor vagyunk képesek, ha eltölt bennünket a vágy, hogy valami szépet, istennektetszót csináljunk. Imádkoznunk kell érte, ahogyan Jézus imádkozott negyven napon keresztül a pusztában, s utána már tudta, hogy mit is kelljen csinálnia. Csak szavakat tudok mondani, melyek szentek a Bokorban. Uralkodás helyett szolgálni. Gazdagodás helyett szegényen, egyszerűen élni. Belső veszekedések és külső verekedések nélkül mindenütt békességet teremteni. Valaki egyszer azt üzent nekem, hogy vigyázzak, mert a kereszténység valami nagyon csendes dolog, és mi nagyon hangosak vagyunk. Máig sem tudom, hogy jót üzent-e. Jézus nem akart hangos lenni, de mindig elmondta, hogy mi a kedves Atyjának, s a végén ebből halálos ítélet és keresztre feszítés lett. A Bokor az elmúlt jó félszázadban sem hangoskodott, s véleményét csak az egyházon belül mondta el, s mégis világra szóló ribillió lett abból, amit csináltunk. Nem tudom, hogy lehetséges-e a csendes kereszténység. Azt tudom, hogy Jézusnak nem sikerült. Ügyesebbeknek kell lennünk, mint Jézus volt? Nem hiszem. Inkább azt gondolom, hogy aki hűséges marad azokhoz a tartalmakhoz, melyeket ő tanított, az előbb-utóbb biztosan kihúzza a gyufát. S ezen nincs mód segíteni. Segítséget csak az jelent, ha nyilvánvalóvá tudjuk tenni egyre több ember számára, hogy nem lehet másként Bolygónkon élni, csak úgy, ahogyan Jézus tanította. Arra gondolok, hogy Isten majd besegít nekünk, ha mi hűségesek maradunk Jézus szövegéhez. Egy Babits-idézettel zárom mai szövegem: Az Úristen őriz engem, mert az ő Országát zengem. Az ő Országát, a békét, harcainkra süketségét.

SOPRON – 2007.

Testvéreim! Máté szövegében ez így olvasható: Jönnek majd napok, amikor abból, amit most itt láttok, nem hagynak követ kövön, mind lerombolják.” „Vigyázzatok, nehogy félrevezessenek benneteket! Sokan jönnek az én nevemben, s mondják: Én vagyok. És: Elérkezett az idő! – Ne kövessétek őket. „Nemzet nemzet ellen és ország ország ellen támad. De előbb kezdet emelnek rátok, és üldözni fognak benneteket. Kiszolgáltatnak a zsinagógáknak és börtönbe vetnek, királyok és helytartók elé hurcolnak a nevem miatt. Azért, hogy tanúságot tegyetek. Kiszolgáltatnak benneteket szülők, testvérek, rokonok és barátok, s némelyeket meg is ölnék közületek. Nevem miatt mindenki gyűlölni fog benneteket – Hát eddig.

S e zsidó nemzeti tragédiát az a Jézus mondja előre, aki három éven keresztül meg erre tanította a Tizenkettőt: „A pogányokhoz vivő utakra ne térjete, a szamáriaiak városaiba ne menjete! Forduljatok csak inkább Izrael házának elveszett juhaihoz! Menjete és hirdesséte nekik: Közel van a mennyek országa! A betegeket gyógyítsátok meg, a halottakat támasszátok fel...

S negyven esztendő sem telik el, és mindez bekövetkezik. Kivégzik Jézust; kivégzik a Zebedeus-fia Jakabot, majd a másik Jakabot, Jézus féltestvérét. S a végén fellázadnak a rómaiak ellen is, de Jézus tanítványai nem vesznek részt a harcokban. Ők még Jeruzsálem ostroma előtt kiköltözködnek a városból, és elmennek a Jordánon túli Pella városába; mert megtanulták Jézustól, hogy aki kardot ragad, az kard által vész el. De akik nem lettek Jézus tanítványai, azok kardot ragadnak, amikor Jeruzsálemet a légiók seregei veszik körül, mert meg akarják akadályozni, hogy bekövetkezzék pusztulása. De Jézus útbaigazítása ez: akkor, aki Júdeában van, fusson a hegyekre, aki a városban, meneküljön onnan el, aki pedig vidéken, ne térjen oda vissza. Ezek a bosszú napjai lesznek, hogy beteljesedjék mind, ami meg van írva. Jaj, a várandós és szoptatós anyáknak azokban a napokban! Nagy lesz a gyötrelmek a földön, s az ítélet haragja sújtja ezt a népet. Kard élén hullnak el, és fogságba hurcolják őket a pogány népek közé, Jeruzsálemet pogányok fogják tiporni, míg idejük be nem teljesedik.

A zsidók közel ezerkilencszáz esztendőre elvesztik hazájukat, és csak sokmillió palesztin s nem kevés millió zsidó halála árán tudják azt a múlt század közepétől, úgy-ahogy visszaszerezni. Nekünk azonban, Jézus tanítványainak; vigyáznunk, virrasztanunk és virrasztanunk kell. Nekünk, Jézus magyar tanítványainak is. Arany János mondta másfél százada; a szabadságharc kitörése előtt: Ha minket is elfúj az idők zivatarja, nem lesz az Istennek soha több magyarja. Vörösmarty, a Szózat költője, így számol be erről: *A vész kitört... És folyton-folyvást ordított a vész, / Mint egy veszetté bősziült szörnyeteg. Amerre járt, irtóztató nyomában / Szétszagattott népeknek átkai Sójajtanak fel csonthalmok közül; / És a nyomor gyámoltalan fejét Elhamvadt városokra fekteti. / Most tél van és csend és hó és halál, A föld megőszült; Nem hajszálanként, mint a boldog ember, / Egyszerre őszült az meg mint az isten, Ki megteremtven a világot, embert, / E félig istent, félig állatot, Elborzadt a zordon mű felett / És bánatában ősz lett és öreg...*

A vésznek végeredménye: százezernél több halott. Görgey leteszi a fegyvert Paskijevics kétszázévezres serege előtt Világosnál; Batthányi és az aradi tizenhárom halála, Petőfié Segesváron, és még nagyon sokaké. Költeményünk szerzőjének, Vörösmartynak elméje elborul, Arany, s Tompa búskomor lesz, Széchenyi, a legnagyobb magyar pedig öngyilkos. Deák még idejében hazamegy Kehidára, Kossuth apánk meg számkivetésre Torinóba. A végeredményhez még hozzátartozik a rengeteg hadi özvegy és hadi árva. S az is, hogy Kufstein s a többi börtönök benépesülnek rabokkal, és hogy elkövetkezik húsz évre az önkényuralom. Közel két évtizedes. Ferenc József vesztes csatái (Solferino, Königrätz) után 1867-ben létrejön a kiegyezés.

Drágán vagy olcsón úsztuk meg? Mi csak folytattuk Jézus után a Jézus előtti: *Akik előttem jöttek, mind tolvajok és rablók.* A jézusutáni harcok nem különböznek semmit a jézuselőttiektől; legfeljebb annyit, hogy egyre kegyetlenebbek lesznek. De azért a negyvennyolcat is nagyon drágán úsztuk meg.

Még nagyobb árat fizetünk hamarosan. Szarajevóban eldördül egy lövés; s bár Tisza István megtesz minden lehetségest a háború ellen, az agg uralkodó mindent meggondolva és mindent megfontolva – 47 békeév után – hadat üzen Szerbiának, és kitör az első világháború. Négy keserves év után már milliókra rúg a halottak, hadi özvegyek és hadi árvák száma. S mindezt keresztények csinálják? Igen. Az ütközetek előtt az őrmester rumot osztogat, a különböző keresztény vallások tábori lelkészei pedig Jézus testét és véré. Maradt a történelem továbbra is – jézuselőtti. Harsányi Kálmán jézusi versét ismeritek-e? Címe: A BALKÁNT JÁRTUK... Idézek belőle: *Mert így vagyunk mind, ezrek, milliók, Éretlen, törpe, játék-katonák, Hisszük, hogy van rabolni s ölni jog, S hogy becsülettel vagyunk banditák.*

Végeredmény számunkra, magyaroknak: Trianon... A győztesek elcsatolják tőlünk hazánk kétharmadát, s magyar népünk egyharmadát. Ekkora igazságtalanságot elviselnünk nem lehet; és 20 év után bekényszerít maga mellé az örült tizedes a másik világháborúba, mely már nem négy, hanem hat évig tart, s a meggyilkoltak, az özvegyen s árván maradtak száma messze meghaladja a korábbi, a „kisháború” áldozatait. A befejezés érdekében még ledobjuk az atombombát is.

Végeredmény – ismét számunkra, magyaroknak: bár egyetlen Hitlertől megszálalt ország területén sem maradt életben annyi zsidó, mint nálunk, mi vagyunk a bűnös nemzet. Miként az első világháború után is, rajtunk rúgnak a legnagyobbat megszállóink.

Tíz év után, '56-ban fellázadunk. Világtapsot kaphatunk, de a megnyílt határon kivándorol a tíz napos forradalom után kétszázezer magyar fiatal, mely vércsapolás negyvenszeresen meghaladja a vörös-, a fehér-, a Rákosi-, a Kádár-terror áldozatainak együttes létszámát. Java részük elveszett nemzetünk számára – alighanem örökre.

'89 után, amikor a szovjet sereg kivonul hazánkból, végre – ezer évnél is hosszabb idő után – megszűnik, (a Bokor érdeméből is?) polgári kötelező feladatnak lenni az embergyilkolás. Csak az önként jelentkezők jól fizetett szakmája lesz az.

Helyette ránk szakad az, ami minden gyilkolásnál nagyobb veszedelem – a nemzeti öngyilkosság. 2001-ben a 8 éveseknek már egyharmada problematikus, és 2020-ra már a felénél is több lesz a számuk. Prognosztizálhatunk: a század végére hal meg az utolsó magyarul beszélő ember, miként meghalt a dalmát, s annyi finnugorul beszélt nép: a lív s a vót? Mert a magyar nők jelenlegi szaporodási rátája 1,2, s ez a biztos nemzethalált jelenti.

Testvéreim Jézus Krisztusban! Hazánkban az Isten megáldott valakit mind a két kezével. Azért áldotta meg, mert ők még tudják az istenadta élet alaptörvényét: a kapott életet tovább kell adni. S a magyar ezt már elfelejtette? Nem. Sokkal rosszabbat tesz. Ezt a törvényt semmibe veszi, s ezért halálra való, nem kár érte – írta Ady Endre.

De én szembeszállok vele, és sírva kiáltom: Nem igaz. Kár érte, mert ha minket is elfúj az Isten törvényének ez a lábbal tiprása, akkor nem lesz Istennek soha több magyarja. S Neki is hiányozni fogunk, mert ő teremtett meg minket. Én nem adom fel. Én akarom, hogy ne hiányozunk Neki. Vannak példáink. Visnyeszéplakon, az élő faluban, 2 fölött van a termékenységi ráta. A Bokor első két nemzedékében pedig 3,2 a nők termékenységi rátája. És ott él a negyedik nemzedékünkben hősnőm, a nyolc éves Bori, aki, amikor várják ötödik testvérük megszületését, azt mondja, hogy mindegy, hogy fiú lesz-e az vagy lány, mert nekik úgyis nyolc testvérre van szükségük, s neki, Borinak is nyolc gyermeke lesz: négy lány és négy fiú. A lányai nevét már tudja is, és el is sorolja őket.

Testvéreim, Ti feladjátok? Arany azt mondta Széchenyiről, hogy mikor ez magát nem tudta szeretni, ő meg szeretete pusztuló fáját. Vigyázzunk és virrasszunk nagybeteg nemzetünk ágyánál! S hajoljon össze itt is és ott is négy-öt magyar, hogy megtanácskozzuk, hogy mit kell tennünk, hogy bele ne pusztuljunk e halálos kórba! Isten segíteni fog, ha virrasztunk. Én is Veletek akarok virrasztani, hogy megmentsek a haláltól nagybeteg nemzetünket. Ámen...

